

МВС України

Харківський національний університет внутрішніх справ

Наукове товариство студентів, курсантів, слухачів,
аспірантів, ад'юнктів, докторантів і молодих вчених

Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності

Тези доповідей

учасників XXV науково-практичної конференції
курсантів та студентів

(м. Харків, 17 травня 2018 року)

Харків 2018

УДК 351.74
А43

*Друкується відповідно до доручення
Харківського національного університету внутрішніх справ
від 19.02.2018 № 25.*

А43 **Актуальні** проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності : тези доп. учасників XXV наук.-практ. конф. курсантів та студентів (м. Харків, 17 трав. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. т-во студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів, докторантів і молодих вчених. – Харків, 2018. – 196 с.

У збірці знайшли відображення наукові розвідки курсантів, студентів і слухачів магістратури Харківського національного університету внутрішніх справ, Національної академії внутрішніх справ, Національної академії Національної гвардії України, Дніпропетровського, Львівського та Одеського державних університетів внутрішніх справ із багатьох галузей правоохоронної та правозастосовної діяльності. Частину робіт обговорено на підсумковій науково-практичній конференції.

УДК 351.74

Матеріали викладено в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори та їх наукові керівники. Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Видавнича діяльність». Матеріали науково-практичних конференцій, семінарів тощо», а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>).

ЗМІСТ

СОКУРЕНКО В. В.	
Вітальне слово	14

СЕКЦІЯ 1

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ КУРСАНТСЬКО-СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ФАКУЛЬТЕТУ № 1

РАСТОРГУЄВА Н. О.	
Основні принципи патріотичного виховання курсантської та студентської молоді в Україні	15

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ УКРАЇНОЗНАВСТВА ФАКУЛЬТЕТУ № 2

ГРУБНІК А. В.	
Молодіжний сленг у соціальних мережах	16
ГЛУХЕНЬКА В. О.	
Система покарань у козацькій звичаєвій традиції	16
НАЙДА В. О.	
Харківська школа фантастики: основні риси, проблематика, поетика	17
ФІЛОНЧУК Г. А.	
Входження Закарпаття до складу Чехо-Словаччини: історико-правовий аспект	18
ГУДЗЬ І. С.	
Суржик як показник низького рівня комунікативного етикету та професійної мовної деформації правоохоронця	19
ЄЛІСОВА Е. Р.	
Микола Гоголь про духовність як ментальну рису українців	20
БОЖКО Н. І.	
Культ гостинності як один із чинників формування української ідентичності	20
РАСТОРГУЄВА Н. О.	
Т. Г. Шевченко та Кирило-Мефодіївське товариство: біля витоків національно-визвольного руху	21
АФОНІН О. Ю.	
Категорії «козацтво» та «лицарство» (на матеріалі думи «Козак Голота»)	22
КОЗАЧЕНКО О. В.	
Народна казка як специфічне культурне явище та засіб патріотичного виховання	22
ОВЧИННИКОВА Ю. Є.	
Вплив культу предків на розвиток календарно-святкових і побутових обрядів східних слов'ян	23
<i>ПРЕДСТАВНИКИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ</i>	
ПРИСТУПА Д. В.	
Патріотичне виховання курсантської молоді	24
МАРМУТА О. О.	
Військово-патріотичне виховання курсантів в умовах євроінтеграційного процесу	25
<i>ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ</i>	
МІДІНА А. С.	
Корупція в службово-бойовій діяльності Національної гвардії України як ганебне явище сьогодення	26
КОЖУХАР В. О.	
Українські Січові Стрільці – носії державотворчих традицій, втілення ідеї українського національного війська	27
КОСТЕНКО Є. Р.	
Запобігання та протидія мобінгу в курсантському колективі	28
КОФАНОВ О. О.	
Пантеон українських патріотів: Степан Бандера	28

СЕКЦІЯ 2
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.
ІСТОРІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ФАКУЛЬТЕТУ № 6

АВДЄЄНКО В. М.	
Абсолютні монархії у сучасному світі (на прикладі Саудівської Аравії й Оману)	30
БАРВІНОК С. Д.	
Розвиток прав і свобод людини.....	30

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ КОНСТИТУЦІЙНОГО І МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ФАКУЛЬТЕТУ № 4

ФЕДОРЧЕНКО А. М.	
Право на евтаназію як прояв свободи людини	31
МАЛЬЦЕВ В. В.	
Види електронних ЗМІ у сучасних країнах	32
КРАСНОВА В. В.	
Інтерпол як міжнародна правоохоронна організація.....	33
ЛИСАК В. А.	
Деякі аспекти міжнародно-правової характеристики злочинів проти людства	33
ЦЕБИНОГА В. Ю.	
Громадська думка як інструмент суспільного контролю за державною владою.....	34
ІВЧЕНКО В. О.	
Проблема правового регулювання імпідменту в Україні.....	35
СТЕПАНЕНКО В. В.	
Досвід створення національного антикорупційного директорату Румунії.....	36
ДЕМИДЕНКО Д. В.	
Особливості правового статусу іноземців в Україні	37
МИХАЙЛІК М. М.	
Міжнародно-правовий захист осіб з інвалідністю під час збройних конфліктів.....	37
КВАЧ Н. С.	
Дотримання прав людини в діяльності поліції	38
КОМАРЕНКО О. О.	
Європейський суд з прав людини як додаткова гарантія захисту прав людини	39
КИСЛЮК Р. О.	
Органи судової влади як суб'єкти законодавчої ініціативи	40
БИРІН Ю. А.	
До питання щодо поняття, змісту та значення Конституції.....	40

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ФАКУЛЬТЕТУ № 2

СТЕПАНЕНКО В. В.	
Свобода слова чи свобода лихослів'я в Україні?	41
ЧУЙКОВ К. О.	
Філософський аналіз трансформації інституту сім'ї.....	42
ЛАВРИК М. А.	
Сенс життя людини в філософському осмисленні	43

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ФАКУЛЬТЕТУ № 1

КИЛИПКО А. А.	
Впровадження ювенального права та ювенальної юстиції в Україні	43
ЩОКАЛО А. В.	
Тероризм як соціально-правовий феномен	44
ДОСАЄВ В. А.	
Моделі взаємодії громадянського суспільства і поліцейських структур	45
КРАСНОВА В. В.	
До питання евтаназії: морально-етичний та християнський виміри	46

ЦЕБИНОГА В. Ю.	
Забезпечення національної безпеки держави в умовах гібридної війни: сучасні реалії та міжнародний досвід	47
НАЙДА В. О.	
Особливості становлення світової держави на сучасному етапі розвитку людства	48
СВЄШНІКОВ Г. Д.	
Позитивна юридична відповідальність: поняття та сутність	49
ДЕМИДЕНКО Д. В.	
Заборона абортів у світлі захисту традиційних цінностей	50
МУЗИЧУК Е. О.	
Судовий прецедент як джерело права в Україні	51
ОВЧАРЕНКО Е. В.	
Україна як правова держава	52
КУБАХ І. М.	
До поняття «особистість» у теоретико-правовій науці та поліцейській практиці	53
БЕЛЄВЦОВА К. О.	
Тоталітарна держава та національна культура на прикладі Італії, Німеччини та СРСР	54
ЧЕБАНОВА М. А.	
Правовий прецедент в Україні	56
КОЛЯДА О. С.	
Роль теорії держави і права у формуванні правової свідомості та правової культури поліцейського. Проблемні питання	57
БИРІН Ю. А.	
Правова держава: загальні характеристики, особливості формування	58
МІРКЕВИЧ Я. В.	
Відповідальність за злочини проти жінок за Салічною правдою	59

ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КРИВИЦЬКИЙ Д. Є.	
Перспективи використання штучного інтелекту в юриспруденції: філософсько-правовий вимір	59
СИДОРУК М. В.	
Міжнародні стандарти прав і свобод людини та громадянина	60

ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

БОРИСЮК О. С.	
Правоохоронна діяльність щодо невід'ємних прав людини: міжнародні та національні правові норми	61

ПРЕДСТАВНИКИ СУМСЬКОЇ ФІЛІЇ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

БОРОДІНА Г. С.	
Способи подолання й усунення колізій в українському законодавстві	62
ЛИСЕНКО В. М.	
Зміст правоохоронної функції держави	62
СОВАЛО І. В.	
Сучасна система правоохоронних органів України	63

СЕКЦІЯ 3 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ТРУДОВОГО ПРАВА. ЕКОЛОГІЧНЕ ТА АГРАРНЕ ПРАВО

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАКУЛЬТЕТУ № 6

КІРНОС А. В.	
Технологічна безпека України як об'єкт господарсько-правового регулювання	64
КОТЛЯР Є. О.	
Окремі аспекти господарсько-правового забезпечення рекламної діяльності	64
ТУРЕНКО О. А.	
Окремі аспекти промислової політики держави	65

ПУЧКОВ О. О.	
Окремі аспекти господарсько-правового забезпечення економічної безпеки держави.....	66
ОЛЬХОВСЬКА О. В.	
Технологія як об'єкт господарсько-правового регулювання	67
<i>НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ТРУДОВОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ФАКУЛЬТЕТУ № 2</i>	
ОСТАПЕНКО В. В.	
Антидемпінгові заходи: проблемні питання практичного застосування в Україні та шляхи їх вирішення....	67
ФЕЩЕНКО Я. І.	
Неповний робочий день або тиждень: заповнення законодавчих прогалин.....	68
<i>НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ФАКУЛЬТЕТУ № 4</i>	
МІХНОВ А. О.	
Непрямі позови в господарському процесуальному законодавстві України	69
ГОВОР В. О.	
Зміна позову про захист права споживача на товар належної якості.....	70
ЦЕБИНОГА В. Ю.	
Значення поняття «вогнепальна зброя»	70
ВЛАСЕНКО Г. Є.	
Щодо поняття й ознак господарського договору	71
СЕЧАНЦИНА Д. О.	
Правочини з інформацією	72
ГАДЗАН М. В.	
Адїєздатність як правовий стан: деякі важливі питання	72
СМАГЛОВА М. В.	
Підстави та правові наслідки зміни умов договору	73
НОСОВА О. Ю.	
Договір про надання телекомунікаційних послуг	74
ЧЕБАН С. В.	
Поняття та види кіберсквоттингу	74
НЕЗВІЄЦЬКА Т. С.	
Генеза права інтелектуальної власності в Україні	75
<i>НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ ФАКУЛЬТЕТУ № 6</i>	
ШЕСТАКОВА А. В.	
Житловий фонд України	76
МОСКАЛЮК В. В.	
Категорія «володіння» у римському приватному праві та сучасному законодавстві України.....	77
ІЛЛАРІОНОВА В. І.	
Окремі аспекти укладення договору	77
КЛИМЕНКО Д. О.	
Розлучення за Дигестами Юстиніана.....	78
ШНАЙДЕР Д. С.	
Поняття та класифікація житлових правовідносин	79
ГАМАЮНОВА К. В.	
Щодо порядку заміни осіб у зобов'язанні	79
Максименко М. О.	
Захист прав добросовісного набувача на майно, відчужене особою, яка не мала на це права.....	80
<i>ПРЕДСТАВНИКИ ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ</i>	
ВОЛОШИН М. Б.	
Електронний цифровий підпис у господарському процесі	81
ПІВЕНЬ С. Г.	
Особливості страйку як крайнього заходу вирішення колективних трудових спорів	81
ДМИТРУК Р.-А. Р.	
Дочірні підприємства як суб'єкти господарювання	82

ШПИНДА С. П.	
Особливості представництва працівника у трудовому праві	83
<i>ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ</i>	
ШАВЕРСЬКИЙ О. Ю.	
Службовий час та час відпочинку військовослужбовців Національної гвардії України.....	84
<i>ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ</i>	
ГУГНЯК В. В.	
Установлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України.....	85
<i>ПРЕДСТАВНИКИ ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ</i>	
РУСАВСЬКИЙ В. О.	
Соціально-правова природа виникнення сучасної офшорної банківської системи	86
НАТЯЖКО М. С.	
Банківська таємниця як важливий елемент приватного життя	86
<i>ПРЕДСТАВНИКИ СУМСЬКОЇ ФІЛІЇ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ</i>	
БАЙСТРЮЧЕНКО А. В.	
Право на відпустку: порівняльний аналіз правового регулювання в Україні та США.....	87
ВОЛОШИН В. В.	
Сучасні тенденції оплати праці в Україні.....	88
СЕКЦІЯ 4	
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО	
<i>НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ФАКУЛЬТЕТУ № 3</i>	
НАЙДА В. О.	
Проблеми адміністративно-правових засад залучення Національної гвардії України до підтримання публічної безпеки і порядку.....	89
СЕМІНАХІН В. А.	
Адміністративно-правовий статус Державного бюро розслідувань	90
ДАНИЛЕВСЬКИЙ І. О.	
Деякі аспекти запобігання корупції в органах Національної поліції	90
ПОГУЦА М. Ю.	
Визначення оцінки рівня довіри населення до роботи поліцейських: проблеми та перспективи	91
ЦЕБИНОГА О. Ю.	
Дискреційні повноваження, як корупційний ризик в діяльності органів Національної поліції України.....	92
БАРАНОВА О. А.	
Органи Національної поліції як суб'єкт запобігання корупції.....	92
ЗАСЦЬ У. О.	
Довіра населення до органів поліції України – основа ефективності правоохоронної функції держави.....	93
КОМАР Я. С.	
Правові аспекти визначення сутності обмеження пересування особи як поліцейського заходу	94
<i>НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ ФАКУЛЬТЕТУ № 3</i>	
БОРТНИК А. М.	
Шляхи реформування інституту державної служби в Україні.....	95
ЧЕРНІКОВ А. М.	
Фінансова відповідальність як окремий вид юридичної відповідальності	96
МАЛЬЦЕВ В. В.	
Проблеми формування адміністративного процесуального права – нової галузі права і науки	97
МЕЛЬНИК В. С.	
Особливості притягнення неповнолітніх осіб до адміністративної відповідальності	97
МІЩЕНКО В. Б.	
Поняття та ознаки адміністративного примусу	98

НАЙДА В. О.	
Муніципальна варта (поліція) в адміністративному праві України	99
ДУЖАК Д. В.	
Проблеми законодавчої регламентації статусу криптовалюти в Україні	100
РОМАНЕНКО Є. С.	
Значення громадського контролю в публічному управлінні	100
КУБАХ І. М.	
До деяких питань дисциплінарної відповідальності публічних службовців	101
САПЕЙКО І. І.	
До проблем фіктивного банкрутства в Україні	102
МЕЛЬНИК І. М.	
Проблеми виконання судових рішень адміністративних судів	102
КРУТЕНКО К. Б.	
Правовий статус Державної аудиторської служби України	103
ЧЕРХАВСЬКИЙ М. В.	
Проблемні питання правозастосування положень статті 183-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення	104
ПАБАТ О. П.	
Актуальні проблеми службової підготовки поліцейських в Україні	105
ФЕЩЕНКО Я. І.	
Самовільне зайняття земельної ділянки: проблеми кваліфікації	106

СЕКЦІЯ 5

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИКИ

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТОЛОГІЇ ФАКУЛЬТЕТУ № 1

ПОДРІЗ В. В.	
Окремі тактичні аспекти допиту малолітніх осіб у кримінальному провадженні	107
ЦЕБИНОГА В. Ю.	
Тактичні прийоми проведення допиту неповнолітнього	108
ШВИДКИЙ В. О.	
Деякі проблеми встановлення особи, зовнішність якої було змінено	109
КОЗЯВІН В. С.	
Окремі аспекти сучасної підробки документів	109
АЛЕКСЕНКО М. В.	
Про вдосконалення навчальної програми підготовки слідчих і профорієнтаційної роботи у вищих навчальних закладах МВС України	110
ОРЛОВ О. О.	
Про вдосконалення бойової підготовки та озброєння працівників Національної поліції України	111
ЦЕБИНОГА О. Ю.	
Криміналістичні особливості виявлення підробки документів	112
НЕКРИЛОВ Я. В.	
Використання реєстрів вільного доступу в розслідуванні злочинів	113

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І КРИМІНОЛОГІЇ ФАКУЛЬТЕТУ № 1

КОЛЬЧИК А. С.	
Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії домашньому насильству	113
ПІСКОВЕЦЬ А. Г.	
Кримінальна відповідальність за примусове введення в організм алкоголю	114
ТЕСЛЕНКО В. Ю.	
Окремі питання кваліфікації викрадення чужого майна, вчиненого за умов відеоспостереження та відеофіксації	115
ЦЕБИНОГА В. Ю.	
Злочини проти громадської безпеки як одна із загроз національній безпеці України	115
НАЙДА В. О.	
Поняття та особливості взаємодії поліції з громадою у сфері запобігання злочинності	116

КУЗЬМИЧЕНКО Е. А.	
Жебрацтво як злочинний феномен корисливої спрямованості	117
СЕМЕНЮК Є. О.	
Ігроманія як супутнє для злочинності явище	117
БАДЬОРНА Є. С.	
Наркотична залежність особи та її зв'язок з механізмом індивідуальної злочинної поведінки	118
СРМАКОВА К. С.	
Проблеми сучасної родини як детермінант безпритульності неповнолітніх	118
ХМЕЛИК М. С.	
Проблеми застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх	119
ПИХТІН О. О.	
Опіїдна залежність як соціальна та кримінологічна проблема	120
СЛОБОДЯНИК О. П.	
Новинки законодавства щодо протидії домашньому насильству	121
ГУТОВА О. С.	
Кримінальна відповідальність осіб, які вчинили злочини за умови примусового доведення їх до стану алкогольного сп'яніння	122
ЗАДНІПРОВСЬКА О. Ю.	
Кримінально-правові засоби протидії проституції неповнолітніх	122
<i>НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ФАКУЛЬТЕТУ № 6</i>	
НАУМКІН О. О.	
Сучасний стан експертизи зброї та слідів і обставин її використання	123
АЛЄМАСВА Т. Ю.	
Використання психологічних знань слідчим	124
<i>НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА ФАКУЛЬТЕТУ № 1</i>	
КОЛЬЧИК А. С.	
Щодо допиту неповнолітніх у кримінальному провадженні	124
ВОРОБЕЦЬ В. В.	
Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітнього	125
ЦЕБИНОГА В. Ю.	
Кримінальний процесуальний статус іншої особи, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування	126
КРАВЕЦЬ Д. А.	
Особливості допиту малолітніх та неповнолітніх осіб у кримінальному провадженні України	126
ТРУНОВ Д. В.	
Забезпечення реалізації засади рівності перед законом і судом	127
АЛАДОЧКІН Д. П.	
Правова природа процесуального керівництва прокурором	128
ЛАВРІКОВ Є. О.	
Історико-правові передумови становлення інституту досудового розслідування в Україні	128
ЯТЛЕНКО М. В.	
Окремі питання вдосконалення процедури досудового розслідування	129
ОРЛОВ О. О.	
Забезпечення прав і свобод особи під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій	130
ШАТУРСЬКИЙ О. О.	
Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами	130
БАРБАШОВ О. Г.	
Щодо проблем процесуальної самостійності слідчого під час кримінального провадження	131
ЦЕБИНОГА О. Ю.	
Правова основа запровадження інституту медіації в національній системі права	132
ЗАДНІПРОВСЬКА О. Ю.	
Деякі питання застосування щодо неповнолітніх примусових заходів виховного характеру	132
МАГДА О. О.	
Візуальне спостереження за особою, річчю або місцем	133

ЦИРКУЛЕНКО С. С.	
Окремі питання початку досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з дорожньо-транспортними пригодами.....	134
ЛІПЕРТ Ю. С.	
Проблеми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами	134
<i>ПРЕДСТАВНИКИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ</i>	
ШЕВЧЕНКО В. В.	
Деякі проблеми реалізації слідчим повноважень під час здійснення досудового розслідування	135
ПІНЧУК Д. Н.	
Особливості допиту неповнолітніх підозрюваних на стадії досудового розслідування	136
ГОРЕЛІК Д. С.	
Деякі проблемні питання щодо віднесення оперативних підрозділів до сторони обвинувачення.....	136
СТРАШКО О. В.	
Організаційно-підготовчі заходи проведення слідчого експерименту під час розслідування порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту.....	137

СЕКЦІЯ 6

ПРАВОВІ Й ТАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРД. СПЕЦТЕХНІКА. ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА. ВОГНЕВА ТА СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ. СТВОРЕННЯ ЗАСОБІВ ТА КОМПЛЕКСІВ ТЕХНІЧНОГО ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАКУЛЬТЕТУ № 3

ЦЕБИНОГА В. Ю.	
Особливості психологічної підготовки курсантів ВНЗ системи МВС на вогневій підготовці	138
МАГДА О. О.	
Вогневий контакт при недостатньому освітленні.....	138

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФАКУЛЬТЕТУ № 4

ОСТРОВЕРХОВА А. О.	
Використання сучасних технічних засобів для пошуку підозрюваних.....	139
ДЕСЯЦЬКА В. В.	
Використання квадрокоптерів у поліцейській діяльності	140
КУЛІКОВ Д. О.	
Ситуаційні центри НПУ як організаційна форма взаємодії підрозділів поліції щодо підвищення ефективності боротьби з правопорушеннями	140
РУДЕНКО Д. О., ЛАЩЕНКО А. О.	
Використання активних методів вторгнення у комп'ютерні мережі	141
СПОРИШ Є. Ю.	
Захист інформації в комп'ютерних мережах відеоспостереження	142
ВСЬОКІН П. С.	
Моделювання передачі мультимедійної інформації в гетерогенних комп'ютерних мережах	142
САЛФЕТНИКОВА Ю. М.	
Моделі трафіку системи автоматичної ідентифікації суден.....	143
ОСПОВ Я. В.	
Алгоритм пошуку підозрюваних за мобільними телефонами.....	144
НЕКРИЛОВ Я. В.	
Система автоматизованого відеодокументування переміщень об'єкта при зовнішньому спостереженні....	144

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ КІБЕРБЕЗПЕКИ ФАКУЛЬТЕТУ № 4

БЕЗПАЛОВ В. В.	
Сучасні акумулятори. Оцінка їх стану та основних параметрів.....	145
ЛАКТИОНОВ В. В.	
Новітні засоби спеціальної техніки та технології в діяльності поліції.....	146
ШЕСТОПАЛЮК В. С.	
Методи та засоби пошкодження замків.....	146

КУЛІКОВ Д. О.	
Пентест як пріоритетний напрямок в інформаційній безпеці	147
БЄЛЯЄВА Є. Г.	
Порівняльний аналіз способів інсталяції спеціалізованої операційної системи KaliLinux	148
БЄЛЯЄВА Є. Г.	
Методи та засоби виявлення електронних пристроїв перехоплення акустичної інформації	148
КРАТАСЮК К. О.	
Особливості криптовалюти	149
ДРАГУНОВ П. І.	
Технічні засоби захисту інформації від витіку технічними каналами з об'єктів інформаційної діяльності Національної поліції України	150
ОСПОВ Я. В.	
Соціальна інженерія як спосіб шахрайства	150

*НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ ФАКУЛЬТЕТУ № 2*

НАЙДА В. О.	
Становлення системи охорони державної таємниці в Україні	151
ДВАЛІ Л. Р.	
Латентність згвалтування: оперативний розшуковий аспект	152
ЮРЧЕНКО К. Р.	
Форми допуску до державної таємниці	153
ХМЕЛИК М. С.	
Правові засади оперативно-розшукової діяльності органів Національної поліції України	154
НОСОВА О. Ю.	
Історичне тлумачення понять, які стосуються інформації з обмеженим доступом	155
ЧИСТИКОВА С. О.	
Основні організаційно-правові заходи щодо охорони державної таємниці	155
НЕЇЗЖАЛА Т. О.	
Правові засади режиму державної таємниці та її сутність	156
АНДРЕЄВА Ю. С.	
Проблемні аспекти залучення громадян до негласного співробітництва	157
ЗАКОМОРНИЙ Я. О.	
Протидія корупції в підрозділах МВС України: стан поширення та перспективи боротьби	158

*НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ТАКТИЧНОЇ ТА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАКУЛЬТЕТУ № 3*

АНТОНОВ В. А.	
Маскування в діяльності Національної поліції України	159
ГОВОР В. О.	
Тактичні основи «тактико-спеціальної підготовки»	159
МАГДА О. О.	
Периферійний зір в діяльності Національної поліції	160
ГУРА С. В.	
Правові основи «тактико-спеціальної підготовки»	161
ЛЮБУТИНА Я. В.	
Загальні принципи штурму будівлі	162

ПРЕДСТАВНИКИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ШВЕДОВА О. В.	
Поняття конфіденційної інформації	162

ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

МАРТИНЕНКО А. С.	
Підходи до модернізації броньованої розвідувально-дозornoї машини БРДМ-2 для виконання завдань підрозділами Національної гвардії України та спеціальними підрозділами МВС	163

ГАВРИЛЕНКО Д. М.	
Тактика дій підрозділів Національної гвардії України при забезпеченні громадської безпеки та припиненні масових заворушень	164
ШВИДЕНКО Т. В.	
Особливості організації та проведення спеціальної операції з ліквідації акцій масової непокорності в установах виконання покарань	164

СЕКЦІЯ 7 СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ ФАКУЛЬТЕТУ № 6

КРИНДАЧ А. І.	
Інститути спільного інвестування для забезпечення інноваційного розвитку	166
ВАЩЕНКО А. М.	
Регулювання криптовалют в Україні	166
КІСЕЛЬОВА А. О.	
Соціальний стан економічної безпеки України	167
ДУДЧЕНКО А. Ю.	
Тіньова економіка як загроза конкурентоспроможності України	168
АВДЄЄНКО В. М.	
Загальнообов'язкове державне соціальне страхування населення	168
МАНУЙЛО В. В.	
Сучасні проблеми безробіття в Україні	170
ВОДОЛАГА Г. С.	
Змішана економічна система та її основні риси	171
КЛИМЕНКО Д. О.	
Тіньова економіка України та шляхи її подолання	172
ХВОСТИК І. А.	
Досвід психологічного забезпечення діяльності поліції	173
БАБУЛА О. О.	
Економічні злочини – загроза економічній безпеці України	173
РОЯНОВ П. О.	
Особливості формування недержавних фондів пенсійного страхування	174
САМЕДОВА С. А.	
Інноваційна основа зміцнення економічної безпеки держави	175
АШЛАБАН Г. С.	
Державні інституції та ефективність бюджетних асигнувань	175
БАРВІНОК С. Д.	
Сучасний стан безробіття в Україні	176

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ФАКУЛЬТЕТУ № 2

БОНДАРЕНКО В. Є.	
Проблема молодіжного безробіття в Україні	178
БРИНЧАК В. П.	
Тінізація економіки як одна з соціально-економічних проблем сучасної України	178
СВЄШНІКОВ Г. Д.	
Ефективність використання виробничих фондів підприємств	179
ЧИЖОВ О. К.	
Відновлення техніко-технологічної бази підприємств аграрного виробництва	180
ЛЕВЕНЕЦЬ С. А.	
Економічні аспекти захисту прав інтелектуальної власності	180
ЯНКОВСЬКА У. Є.	
Грошово-кредитна політика: сучасний досвід України	181

ПРЕДСТАВНИКИ ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

БУБЕНКО М. Б.	
Медичне соціальне страхування та проблеми його запровадження в Україні	182

ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

КРИЛАЧ М. В. Окремі напрями оптимізації діяльності прокуратури України	183
ВОРОТИЦЬКИЙ Т. О. Державний захист працівників правоохоронних органів	183

**ПРЕДСТАВНИКИ СУМСЬКОЇ ФІЛІЇ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

БОРОДИНА Г. С. Взаємозв'язок тіньової економіки та податкової злочинності в контексті пошуку розв'язання даних проблем.....	184
--	-----

**СЕКЦІЯ 8
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ**

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ФАКУЛЬТЕТУ № 3

ШУТКО Д. О. Самовиховання волі курсантами ЗВО системи МВС	185
СІРИЙ Д. В. Правоохоронна діяльність в умовах натовпу.....	185
ШЕВЦОВА І. І. Особливості взаємозв'язків динамічних властивостей темпераменту та поведінки у фруструючій ситуації курсантів ВНЗ із специфічними умовами навчання.....	186
МОРОЗ К. М. Психологічні особливості агресивної поведінки працівників поліції.....	187
МАЛЬКОВА М. О. Розвиток стресостійкості у працівників поліції.....	187

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ФАКУЛЬТЕТУ № 6

ШЕСТАКОВА А. В. Професійна деформація особистості працівників правоохоронних органів.....	188
ГУРОВА В. О. Особливості професійної адаптації працівників поліції.....	189
ГАМАЮНОВА К. В. Насилля в сім'ї та заходи щодо його попередження	189

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ СОЦІОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЇ ФАКУЛЬТЕТУ № 6

АГУРСЄВА А. О. Значення прогностичних здібностей для професійної діяльності поліцейських	190
БИВАЛІНА Д. О. Толерантність до невизначеності у професійній діяльності працівників поліції	191
СЕРГІЄНКО Г. В. До питання професійної мобільності у майбутніх поліцейських.....	191
БАЙРАЧНА К. В. Психологічні особливості прийняття рішень у професійній діяльності поліцейських	192
ЧЕКУРОВ П. О. Специфіка рефлексивності у професійній діяльності поліцейського	193

**ПРЕДСТАВНИКИ СУМСЬКОЇ ФІЛІЇ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ДЕМЕНКО А. В. Вплив професійної культури на мовну свідомість правоохоронців.....	194
КОЛОС В. С. Розвиток самостійності у фахово-освітній підготовці майбутніх правоохоронців.....	194

ШАНОВНІ ПРИСУТНІ!

Від імені ректорату і Вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ вітаю вас із початком роботи науково-практичної конференції курсантів і студентів **«Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності»**, яка проводиться в рамках всеукраїнського Дня науки.

Науково-дослідна робота курсантів, студентів і молодих учених є невід'ємною складовою частиною наукової діяльності вищих навчальних закладів системи МВС України. Організаційною формою такої наукової роботи у Харківському національному університеті внутрішніх справ є **Наукове товариство студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів, докторантів і молодих вчених**, представники якого зібралися сьогодні в цій залі.

Науково-теоретичне та практичне значення конференцій зумовлюється передусім проблематикою питань, винесених на обговорення. **Основними напрямками конференцій є:**

- ❖ патріотичне виховання курсантсько-студентської молоді в Україні;
- ❖ проблеми теорії та практики правоохоронної діяльності, історія правоохоронних органів, конституційне право;
- ❖ актуальні проблеми цивільного та трудового права, екологічне та аграрне право;
- ❖ адміністративне право та адміністративна діяльність поліції, фінансове право, інформаційне право;
- ❖ кримінальне право та кримінологія, кримінальне процесуальне право та сучасні тенденції розвитку криміналістики;
- ❖ правові й тактичні основи ОРД, спецтехніка, тактико-спеціальна підготовка, вогнева та спеціальна фізична підготовка, інформаційні технології в діяльності поліції, створення засобів та комплексів технічного захисту інформації;
- ❖ суспільно-економічні аспекти діяльності поліції;
- ❖ соціально-психологічне забезпечення діяльності поліції.

Цього року до оргкомітету надійшло 236 наукових доповідей, у яких ви звертаєте увагу на найбільш гострі проблеми сучасної науки та правоохоронної діяльності. Усі вони презентуються у збірці тез доповідей учасників конференції.

Саме такі заходи, як сьогоднішні, дають змогу молодим правникам поділитися досвідом, взаємно збагатити арсенал знань і визначити національні та світові тенденції розвитку правознавства. Ми впевнені, що подані тези доповідей знайдуть практичне застосування не тільки в науці, але й на практиці, адже недалекою є той час, коли нинішні молоді вчені, які зараз тільки набувають досвіду, приймуть до своїх рук священне полум'я правознавства й понесуть його людям. Сподіваємось, що ця конференція сприятиме утвердженню волі й бажання прислужитися великим та благородним ідеалам права на ниві професійної діяльності.

Упевнені, що на конференції прозвучить велика кількість цікавих та оригінальних доповідей, і ми почуємо нові імена молодих талантів, яким завдяки наполегливій праці, накопиченню знань і прагненню до самовдосконалення вдасться увійти в когорту видатних представників відомчої науки, як і професорам нашого університету – нашим випускникам Олександрі Миколайовичі Музичуку, Олексію Миколайовичі Литвинову, Сергію Станіславовичі Лукашу, Костянтину Юрійовичі Мельнику, Руслану Леонтійовичі Степанюку, Ользі Ігорівні Безпаловій та багатьом іншим.

Бажаю вам приємного та результативного наукового спілкування на нашому заході, творчих вам успіхів, здоров'я, миру та добра!

Валерій Васильович СОКУРЕНКО,

*ректор Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України*

СЕКЦІЯ І ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ КУРСАНТСЬКО-СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ФАКУЛЬТЕТУ № 1

УДК 37.035.6

Наталія Олегівна РАСТОРГУЄВА,
курсант групи Ф1-106 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії та історії держави
і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Мураховська Т. Є.*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Проведення реформ в нашій країні не оминули питання і патріотичного виховання курсантської та студентської молоді. Основна мета патріотичного виховання полягає в створенні умов для високої соціальної активності, духовності, громадянської відповідальності, усвідомленні своєї нероздільності з Вітчизною. Становлення молоді, яка здатна виявити свої позитивні якості в інтересах своєї держави, готова до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності країни.

З метою виховання громадянина-патріота України, який відстоюватиме суверенітет та територіальну цілісність держави у боротьбі із зовнішньою агресією, а також визначення ефективних механізмів системної взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства у питаннях національно-патріотичного виховання указом Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/201549 було затверджено Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки.

В основу системи національно-патріотичного виховання має бути покладено ідеї зміцнення української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства. Важливим фактором виховання курсантської та студентської молоді в Україні має стати промовисте свідчення жертовності заради безумовного дотримання прав людини та поваги до людської гідності, обстоювання загальнонаціональних інтересів відмовою від особистого заради досягнення спільної мети, яскравим прикладом чого слугує феномен Майдану.

Принципи патріотичного виховання є однією з невід'ємних форм вираження духовно-моральних та ідейних вимог служіння Батьківщині в сучасному українському суспільстві. Вони виражають основні базові ідеї, що стосуються сутності забезпечення єдності інтересів людини, колективу, характеру взаємовідносин між людьми в суспільстві та державі, визначають загальний напрям діяльності людини і лежать в основі конкретних норм поведінки. В цьому відношенні вони слугують критеріями моральності, культури, патріотизму та громадянськості. Можна визначити наступні принципи патріотичного виховання курсантської та студентської молоді в Україні:

- 1) принцип системного та організованого підходу, що передбачає постійну, цілеспрямовану, скоординовану роботу всіх державних і громадських структур по патріотичному вихованню молоді в Україні;
- 2) принцип соціальної відповідності, що передбачає потребу в узгодженні змісту патріотичного виховання з дійсною соціальною ситуацією в країні;
- 3) принцип спадковості поколінь, що заснований на використанні соціально-цінного досвіду минулих поколінь та гордості за своїх предків, національних традицій в побуті і внутрішньо-сімейних відносинах;
- 4) принцип полікультурності, що полягає в спроможності сприймати українську культуру як складову загально-людської культури;
- 5) принцип врахування регіональних умов, що означає пропаганду ідей і цінностей не тільки загальноукраїнського патріотизму, але і місцевого чи регіонального, що характеризується прихильністю, любов'ю до рідного краю, міста, вулиці, колективу тощо;
- 6) принцип адресного підходу у формуванні патріотизму, що передбачає використання особливих форм і методів патріотичної роботи з урахуванням специфіки умов навчання, вікових, соціальних та інших чинників. Так, патріотичне виховання курсантської молоді, зокрема майбутніх поліцейських, вимагає формування готовності ставати на захист прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави.

Звичайно, цей перелік принципів патріотичного виховання не є вичерпним, не слід забувати і про базові принципи, основним серед яких є принцип визнання пріоритету прав і свобод людини. Патріотичне виховання передбачає безумовне врахування принципів демократизму, верховенства права, толерантності, гуманізму.

Істинний патріотизм повинен включати в себе потребу віддано служити своїй Батьківщині, проявляти до неї любов і вірність; розуміння її величчя і слави; прагнення практичними справами зміцнювати могутність і незалежність своєї країни.

Таким чином, патріотичне виховання курсантської та студентської молоді – це процес цілеспрямованого, систематичного та організованого педагогічного впливу на свідомість, почуття, волю та загалом на молоду особу з метою розвитку у неї різнобічної емоційно-чуттєвої сфери, соціально-моральних, естетичних, суспільно-культурних цінностей, розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства, готова до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності держави.

На сучасному етапі патріотичне виховання повинно розглядатись як складова частина, як один із головних напрямків у навчально-виховному процесі курсантської та студентської молоді в Україні.

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ УКРАЇНОЗНАВСТВА
ФАКУЛЬТЕТУ № 2**

УДК 811.161.2'42:004

Анюта Вікторівна ГРУБНІК,

курсант групи Ф1-104 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри українознавства
факультету № 2 ХНУВС Єльнікова Н. І.*

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Соціальні мережі об'єднують мільйони людей. Кожен з нас використовує їх як інструмент спілкування на великій відстані. Соціальні мережі сьогодні стали невід'ємною складовою життя кожного користувача Інтернету. Тому актуальність роботи полягає у дослідженні мови соціальних мереж, у лексико-семантичній характеристиці молодіжного сленгу як особливого засобу спілкування. Проблема молодіжного мовлення важлива з лексичного погляду, однак вона мало досліджена, тому потребує глибокого розгляду. Адже сучасна людина не уявляє себе без Інтернету, тому засоби та способи передачі думок є важливою темою для вивчення.

Сленг у соціальних мережах у різних аспектах вивчали як вітчизняні, так і зарубіжні лінгвісти, серед яких Л. Ставицька, Д. Гаврилюк, О. Левінтова, Т. Мойсієнко, Р. Трифонов, А. Бабіна, Є. Карпіловська, Н. Шовгун та інші.

Молодіжний сленг – це слова і вислови, властиві молодим людям і часто ними вживані, що не сприймається старшими поколіннями як загальновживані або літературні. Слова і вислови стають сленговими не тільки завдяки їх нетрадиційному написанню або словотворенню, а перш за все тому, що їх вживає обмежене коло людей певного віку, а, по-друге, ці слова привносять у мову особливий змістовний відтінок бачення світу очима молоді, відображення їх світосприйняття.

Соціальна мережа – це веб-сайт або інша служба у Всесвітній павутині, яка дозволяє користувачам створювати публічну анкету, складати список користувачів, якими вони можуть спілкуватися. У зв'язку зі стрімким розвитком комп'ютерних технологій, появою нових пристроїв словниковий запас користувачів соціальних мереж змінюється і розвивається щодня. У результаті чого виникло нове явище – молодіжний комп'ютерний сленг.

Комп'ютерний сленг характеризується лаконічністю, емоційно-експресивним забарвленням, мовною грою, у ньому багато скорочень та своєрідної символіки.

Одним із найпродуктивніших способів творення сленгових одиниць у соціальних мережах є запозичення із англійської мови (спік, фейк, меседж, лайк, комент, ліфтолук, хештег, селфі), оскільки вона є мовою міжнародного спілкування. Креативність учасників комунікації сприяє виникненню нової лексики у мережі. Шляхи утворення комп'ютерного сленгу досить різноманітні, але всі вони зводяться до того, щоб пристосувати англійське слово до українського, зробити його простішим для розуміння, придатним для використання.

Дедалі частіше набирають обертів у соціальних мережах абревіація та скорочення слів як способи утворення сленгізмів (ОК, LOL, ХЗ, СПС, ЗДР, ОМГ, 2DAY, норм, інфа, бро, адмін), оскільки економлять час інтернет-користувачів, що так цінують швидкість набору тексту. Ці способи творення сленгізмів більш поширені у приватному листуванні або у коментарях до постів.

Таким чином, соціальні мережі сьогодні є особливим дискурсом, мовним полем для значної кількості користувачів, реалізуватися в яких їм допомагають сленгові слова, що репрезентують власну індивідуальність вербальними і невербальними параметрами.

Одержано 17.04.2018

УДК 94(477)''16''

Вікторія Олександрівна ГЛУХЕНЬКА,

курсант групи Ф2-101 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри українознавства
факультету № 2 ХНУВС кандидат історичних наук Дедурін Г. Г.*

СИСТЕМА ПОКАРАНЬ У КОЗАЦЬКІЙ ЗВИЧАЄВІЙ ТРАДИЦІЇ

Однією з особливостей українського козацтва була відсутність писаних законів. Козаки свято вірили в те, що письмові документи обмежують їхню свободу. Не дивлячись на це, у них не було анархії і козаки дотримувались власних законів, а порушників – жорстоко карали. Злочином вважалося все, що порушувало норми звичаєвого права козаків.

Норми козацького права базувалися на звичаєвій традиції. Вона регулювала широке коло суспільних стосунків, насамперед, функціонування державної влади та управління, організацію системи судочинства, визначала склад злочинів та покарання за них. Згодом, ще одним важливим джерелом козацького права стають гетьманські універсали.

Вони виконували роль розпорядчих актів вищої влади. Ці правові документи були обов'язковими для всього населення Гетьманщини. На них покладалася місія регулювання державних, адміністративних, кримінальних, цивільних та процесуальних стосунків у суспільстві.

Норми козацького права визначали стійку систему покарань. Деякі з них були запозиченими з Туреччини, Московії, Кримського ханства, інші – мали унікальний характер. Таким чином, ознайомлення з системою покарань яка була притаманна козацькій спільноті, надає можливість зрозуміти основні засади формування правової системи козацтва в цілому. Це робить звернення до зазначеної теми надзвичайно актуальним.

Козаки мали власне визначення злочину, яке трактувалося як порушення усталених норм їх звичаєвого права. Найтяжчим злочином, як і в усі віки вважалися військові злочини такі, як, наприклад, зрада, відмова надати під час бою допомогу своєму побратимові тощо. Найжорстокіше обходились зі зрадниками. Їх чекало покарання – привселюдна страта.

Найбільш поширеними покараннями серед козаків вважалися страта та накладання штрафів. На нашу думку всі покарання можна класифікувати за двома великими групами, а саме за ступенем тяжкості та мірою покарань. За ступенем тяжкості злочини поділялися на легкі, тяжкі та особливо тяжкі, а за мірою покарання розрізняли такі види покарань, як штраф, нанесення тілесних ушкоджень, приковування до стовпа та смертна кара. Смертна кара, як правило, здійснювали шляхом відрубання голови, інколи – розстрілу або повішення.

До легких злочинів відносили злочини, за які передбачалося накладання штрафних санкцій, або, так зване, перевиховання. Наприклад у одному з літописів відзначалося: «...вони (козаки – авт.) більш поблажливо ставилися до тих, кого карали за першу крадіжку або до тих, хто мав авторитет серед козацького загалу. Доходило до того, що вони навіть давали йому гроші. Переховувача або скупника краденого карали так само, як злодія».

Під категорію тяжких злочинів підпадали злочини проти моралі, за них передбачалися або тілесні ушкодження, або посягання на честь. Зазвичай, якщо тілесні пошкодження було нанесено у нетверезому стані із застосуванням зброї, винуватця карали переломом однієї з ніг. У випадку більш важкого проступку, звинуваченому переламували як руку, так і ногу, що, як правило, ставило хрест на його подальших перспективах у козацькому ремеслі.

Особливо тяжкі злочини каралися, як правило позбавленням життя (смертною карою). Не було тяжчого злочину ніж вбивство побратима. У разі вчинення такого злочину, обвинуваченого закопували в могилу разом із вбитим. Цей ритуал проходив наступним образом, обвинуваченого зв'язували і клали в могилу, після чого на нього клали труну з покійником. Це мотивувалося тим, що за стародавнім звичаєм вважалося, що цим самим мрець буде вічно душити свого кривдника. За вчинення військових злочинів на козака очікувала та сама участь. Якщо козак дозволив собі випити під час походу його також очікувала смертна кара (у морському поході – винний міг опинитися за бортом, а під час сухопутних походів прив'язували до коня, якого відпускали у степ, доки винуватого не залишало життя), інколи такі козаки були помилувані, але при повторенні пияцтва козака відправляли на Гадючий острів (місце, де могли опинитися козаки, що зловживали алкоголем долі).

Отже, на Запорізькій Січі система покарань за злочини мала на меті підтримання військової дисципліни в козацькому середовищі. На неї було покладено виконання своєрідної профілактики для тих, хто бажав пов'язати свою долю з козацьким станом. Норми звичаєвого права визначали усю процедуру – від початку розслідування злочину до винесення остаточного вироку. Звичай визначали на Січі й вибір покарання. Звичаєве право допомагало козацькому товариству убезпечити себе від осіб з кримінальним минулим або, за влучним висловом письменника Миколи Гоголя, у «кого вже моталася біля ший мотузка».

Одержано 17.04.2018

УДК 821.161.2

Віталій Олегович НАЙДА,
курсант групи ФІ-203 ХНУВС

*Науковий керівник: завідувач кафедри українознавства
факультету № 2 ХНУВС доктор філологічних наук, професор Чорний І. В.*

ХАРКІВСЬКА ШКОЛА ФАНТАСТИКИ: ОСНОВНІ РИСИ, ПРОБЛЕМАТИКА, ПОЕТИКА

Творчість сучасних східноукраїнських фантастів, зокрема харківських, що впродовж останніх років перебуває у стані свого активного розвитку, поза сумнівом, заслуговує на детальний аналіз та виокремлення з-поміж новітньої української фантастичної літератури у самостійну регіональну школу. Зазначимо, що російськомовна творчість східноукраїнських фантастів користується значною популярністю, причому не тільки серед українських читачів. Адже саме завдяки книгам російськомовних авторів можуть судити про нашу літературу всі ті, хто володіє колишньою «мовою міжнаціонального спілкування»: росіяни, жителі Прибалтики, держав Закавказзя та Середньої Азії, держав далекого зарубіжжя.

Витоки східноукраїнської фантастики, зокрема харківської, яка з часом виокремилася у самостійну школу, треба шукати ще у середині 70-х років ХХ століття. Саме тоді у Харкові розпочинає свою літературну діяльність нині знаменитий письменник-фантаст Юрій Нікітін, який брав активну участь у створенні й роботі клубів любителів фантастики (КЛФ), з яких, як вважають деякі дослідники, й почався широкий наступ «літератури крилатої мрії» на «велику літературу». Велику роль у цей час відігравали дитячі літературні студії, які виховували в своїх стінах майбутніх харківських майстрів фантастичної думки.

Кінець 80-х – початок 90-х рр. позначився появою низки нових імен на небосхилі східноукраїнської фантастики. До «старшого» покоління, яке фактично й заснувало Харківську школу фантастики, можна зарахувати таких авторів, як Д. Громов та О. Ладиженський (Г. Л. Олді), А. Шмалько (Валентинов), О. Єна (О. Безсонов), В. Фідельман (В. Свержин), Д. Гордевський та Я. Боцман (О. Зорич). З 1999 р. у Харкові почали проводити Міжнародний фестиваль фантастики «Зоряний міст», біля витоків якого стояли Г. Л. Олді, А. Б. Аваков, М. О. Макаровський. Усього пройшло XIII

таких фестивалів (останній відбувся у 2011 р.). Це певною мірою сколихнуло літературне життя Харківщини, сприяло тому, що у фантастику прийшли нові автори. Серед них ті, що за віковими категоріями формально могли б знаходитись серед «старшого» покоління: І. Чорний (А. Чернецов), Л. Астахова, Г. Панченко, О. Золотко.

На початку 2014 р. ситуація на книжковому ринку різко змінилася у зв'язку з відкритою російською агресією проти України. Українським урядом були прийняті рішення, спрямовані на захист вітчизняного книжкового ринку. Багато українських російськомовних авторів (харків'ян включно) або взагалі перестали видаватися у Росії, не бажаючи співпрацювати з агресором, або під впливом патріотичних почуттів різко скоротили свою присутність в російському медіа-просторі.

Однією з характерних рис, притаманних переважній більшості творів сучасної харківської фантастики, є її переважний інтерес до минулого. Однак реалізується він не в написанні творів слов'янського фентезі (як у російських письменників), а в дещо іншому плані. У написанні великомасштабних історико-міфологічних і «хімерних» романів, що обіграють сюжети як світової, так і вітчизняної (української) історії.

У фантастиці початку ХХІ століття можна помітити надмірне захоплення письменників окультно-астральними проблемами, езотерикою, релігійним містицизмом. І це стосується не тільки творів філософського плану, але навіть бойовиків. Герою їх мало просто здобути перемогу над звичайним ворогом. За таким супротивником обов'язково повинні стояти якісь потойбічні сили. Не виняток і твори авторів Харківської школи фантастики. Слід зауважити, що це показово для творчості письменників переважно «старшого» покоління.

Книги Старого і Нового Завітів, що входять до Біблії, неодноразово ставали джерелом натхнення для багатьох і багатьох поколінь діячів літератури і мистецтва. З них запозичувалися сюжети, образи, мотиви і, насамперед, глибокі філософсько-світоглядні ідеї. Не залишилися осторонь від загальної тенденції і представники Харківської школи фантастики. Біблійні мотиви звучать в книгах таких авторів «старшого» покоління, як Л. Астахова, О. Зорич, В. Сержин, А. Чернецов.

Якщо у 90-х роках ХХ ст. твори деяких харківських фантастів можна було назвати «аполітичними», то з середини «нульових» років ХХІ ст. ситуація різко змінилася. Харків'яни активно освоюють сучасність, пишучи тексти, яскраво просякнуті тенденційністю. Доволі неоднозначним є ставлення харківських фантастів до сучасних політичних процесів та до політики тих держав, у складі яких Україна перебувала тривалий проміжок часу (насамперед, Радянського Союзу). Деякі автори уникають у своїй творчості прямих посилань на політику, займаючи у цьому аспекті абсолютно нейтральну позицію. Інші висловлюють у своїх творах здебільшого негативну оцінку внутрішньої та зовнішньої політики Радянського Союзу.

Одержано 17.04.2018

УДК 94(477)''20''

Галина Андріївна ФІЛОНЧУК,

курсант групи Ф2-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри українознавства

факультету № 2 ХНУВС кандидат історичних наук Дедурін Г. Г.

ВХОДЖЕННЯ ЗАКАРПАТТЯ ДО СКЛАДУ ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Розпад Австро-Угорської імперії у листопаді 1918 р. надав історичний шанс українцям Закарпаття стати на шлях власного політичного самовизначення. Ще наприкінці грудня 1918 р. Угорщина проголосила автономію цього регіону, надавши йому назву «Руська Крайна». Проте це рішення не знайшло підтримки серед місцевого населення, яке недовіряло обіцянкам угорської влади та не бачило перспектив суспільно-політичного розвитку краю на запропонованих угорцями умовах.

21 січня 1919 р. Всекарпатські Народні збори проголосили про возз'єднання краю з УНР. Втім, реалізувати це рішення на практиці було надзвичайно складно, враховуючи, що на той час УНР, як і ЗУНР самі потребували допомоги, страждаючи від російської та польської агресії відповідно. За цих обставин, а також зважаючи на вимогу представників закарпатської діаспори у США на чолі з Г. Жатковичем, оприлюднену на зборах у Скрантоні 18 листопада 1918 р., місцеві еліти зробили вибір на користь об'єднання з новоутвореною Чехо-Словаччиною на правах автономії. Про цей намір 8 травня 1919 р. в Ужгороді повідомили члени Центральної Руської Народної Ради, що виникла місяцем раніше. Це рішення здавалося на той момент найбільш прийнятним.

Саме на цю постанову учасники Паризької мирної конференції посилалися, вирішуючи долю Закарпаття та укладаючи у вересні 1919 р. Сен-Жерменський мирний договір з Австрією, і у червні 1920 р. Тріанонський мирний договір з Угорщиною. Обидва ці договори стали міжнародно-правовим обґрунтуванням приєднання Закарпатської України до складу Чехо-Словаччини, тоді як угорці відмовились від території Підкарпатської Русі на користь Праги.

Державно-правовий статус Закарпаття визначали ст. 10 – 13 Сен-Жерменського договору. Де-юре його територія виділялася в окремий адміністративний край, що отримав назву «Підкарпатська Русь». Його площа становила 11,4 тис. кв. км. Державно-правовий статус «Підкарпатської Русі» передбачав її функціонування як цілком автономної адміністративно-політичної одиниці у складі федеративної держави.

Чехо-Словаччина, згідно з умовами Сен-Жерменського договору, гарантувала надання Закарпатській Україні дуже широкого самоврядування, яке, зокрема, передбачало: створення власного Сейму з наданням йому права законодавчої ініціативи у питаннях мови, освіти, релігійних, упорядкування діяльності місцевої адміністрації. Склад останньої мав обиратися з числа місцевих мешканців. У договорі також йшлося про гарантії з боку Праги щодо забезпечення населення Закарпаття пропорційним представництвом у парламенті Чехо-Словаччини.

Після імплементації договору урядом Чехо-Словаччини, основні положення зазначених статей потрапили до Конституції, що була прийнята 29 лютого 1920 р. Після цього державно-правове становище Закарпатської України знайшло своє остаточне юридичне оформлення.

Конституція передбачала, що безпосереднє керівництво у Підкарпатській Русі буде здійснювати губернатор, який призначався президентом Чехо-Словаччини. У свою чергу подання на кандидатуру губернатора для президента готували члени уряду. Першим закарпатським губернатором було призначено представника емігрантських русинських кіл Г. Жатковича. Але вже 20 квітня 1920 р. цивільну владу в регіоні передали до рук чеського віце-губернатора, що робило губернаторську посаду фіктивною. Усвідомивши це, Г. Жаткович невдовзі знову повернувся до США.

Таким чином, якщо брати до уваги тогочасні міжнародно-правові норми, територія Закарпаття цілком легітимно на правах широкої автономії, була передана до складу Чехо-Словаччини, яка мала статус суб'єкта міжнародного права. У якості автономної одиниці українське Закарпаття отримало офіційну назву «Підкарпатська Русь». Прага була зобов'язана, згідно з міжнародними правовими нормами та власною Конституцією, гарантувати закарпатцям наявність автономного сейму з широкою юрисдикцією у культурно-господарчих питаннях та представництво у чехословацькому парламенті.

Одержано 17.04.2018

УДК 811.161.2:371.321

Ілля Сергійович ГУДЗЬ,
курсант групи Ф2-104 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри українознавства
факультету № 2 ХНУВС Полтавська Д. В.*

СУРЖИК ЯК ПОКАЗНИК НИЗЬКОГО РІВНЯ КОМУНІКАТИВНОГО ЕТИКЕТУ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАВООХОРОНЦЯ

Професійна діяльність правоохоронців, окрім високих спеціальних кваліфікаційних знань, умінь, вимагає наявності розвинених комунікативних навичок. На сьогодні беззаперечним є те, що розвинені комунікативні якості необхідні всім, хто має справу з людьми, хто покликаний впливати на них, на їх свідомість і поведінку. Проблема комунікативної компетентності є актуальною, оскільки безпосередньо мовна комунікація визначає успіх діяльності юриста будь-якої спеціалізації.

Служба в лавах Національної поліції України сприяє розвитку і закріпленню важливих професійних якостей фахівця, проте вона має такі психологічні особливості, які можуть спричинити небажані зміни в особистості фахівця, які негативно впливають на його роботу та сімейне життя. Розглянемо професійну деформацію мовлення правоохоронця.

Як зазначає Я. Радевич-Винницький, до основних форм професійної деформації правоохоронця на мовленнєвому рівні належать: засвоєння елементів кримінальної субкультури (пенітенціарно-лексичних норм кримінального жаргону, інвективної лексики (образливих, лайливих, вульгарних слів, що потрібні людям у стані афекту, короткочасного сильного переживання: гніву, люті, відчаю, раптової бурхливої радості тощо), правил кримінально окресленого спілкування) та їх застосування у своїй діяльності; спрошення ділового спілкування, порушення норм мовленнєвого етикету (антиетикет), що виражається в зниженні культури й етики спілкування. До порушень норм комунікативного етикету належить, на думку науковців, суржик.

Мовознавець А. О. Скорофатова вважає, що у результаті взаємодії української та російської мов часто порушуються норми сучасної української літературної мови. Тому одним із найважливіших аспектів розроблення загальної проблематики культури української мови в нашій державі є аналіз помилок, які трапляються в процесі мовленнєвої діяльності.

Розглянемо деякі з них:

- уживання росіянізмів замість літературних відповідників: в кінці кінців замість зрештою, в тому числі замість зокрема, так як замість тому що, ряд чогось замість низка, діючий замість чинний;
- ненормативний переклад російських дієслів: закрив замість зачинив, розраховувати замість очікувати, виключити замість вимкнути, попадати замість влучати, попередити замість запобігти;
- калька з російської мови: заключається замість полягає, слідуючий замість наступний, строки замість терміни, співпадіння замість збіг, виключення замість винятки, учбовий замість навчальний, відміняти замість скасовувати;
- утворення найвищого ступеня порівняння прикметників: самі низькі ціни замість найнижчі ціни, самий кращий замість найкращий;
- ненормативний переклад російських прізвищ та по батькові: Миколаєвич замість Миколайович, Вячеславович замість В'ячеславович, Лермонтов замість Лермонтов.

Згідно з останніми статистичними даними, 77,8 % громадян України – це етнічні українці. Із них 85,2 % вважають своєю рідною мовою українську. 10 стаття Конституції України гарантує забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя, проте, існує багато перешкод щодо реального втілення цієї норми. Найголовніша, на нашу думку, низька свідомість у цьому питанні безпосередньо українців, зокрема правоохоронців. Юрист, який не намагається удосконалювати свої знання та вміння щодо нормативного уживання літературної мови, створює своєрідний мовний антиїмідж.

Отже, низький комунікативний етикет, зокрема уживання суржику, негативно впливає на мовлення правоохоронця та спричиняє професійну мовну деформацію, щоб запобігти цьому, необхідно: спілкуватися з колегами та громадянами державною мовою, використовувати словники, читати художню та фахову літературу, контролювати використання зниженої лексики.

Одержано 17.04.2018

УДК 821.161

Ельвіра Русланівна ЄЛІСОВА,

курсант групи Ф2-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри українознавства

факультету № 2 ХНУВС кандидат філологічних наук, доцент Перцева В. А.

МИКОЛА ГОГОЛЬ ПРО ДУХОВНІСТЬ ЯК МЕНТАЛЬНУ РИСУ УКРАЇНЦІВ

З огляду на нагальні завдання розвитку української культури, особливо актуальним є сьогодні звернення до творчої спадщини вітчизняних мислителів минулого. Саме таким доробком і є творча спадщина М.Гоголя, який переймався питаннями, що хвилюють людство дотепер: проблемами моральності, віри, відносин особистості й суспільства. Світогляд Миколи Гоголя був глибоко релігійним і не змінювався протягом усього творчого шляху. Гоголь ніколи не поділяв ідейних настанов, згідно з якими людина за своєю природою добра, а зло полягає в суспільних відносинах, що призводять до розпусу і бездуховності. У п'єсі Євгенія Шварца «Дракон» Архіваріус повчає Ланцелота: «В кожній людині живе Дракон – це всі негативні риси особистості: слабкість, пасивність, бездуховність». У кожному з нас, на думку Гоголя, живе такий «дракон» і саме він раз за разом народжує зрадників, брехунів, злочинців, мізантропів. Будь-яка зміна зовнішніх форм життя не в змозі знищити «дракона», який уособлює зло, тому що причиною його є бездуховність людини. Гоголь дав цьому джерелу назву «вульгарність вульгарної людини». Такого поняття немає в європейських мовах. Його ввів вперше вжиток Гоголь. Який сенс він вкладав у нього?

«Вульгарною» є людина, яка втратила душу, перетворилася на плотську істоту, що загрузла у багні життєвих дрібниць. Сенс її існування зводиться до споживання матеріальних благ, які тягнуть людську душу вниз – до пустих розваг, хитрощів, брехні. Гоголь погоджувався з думкою, що найважливішою складовою менталітету українців є духовність. Це поняття означає, що в «житті людини, в її світогляді, основну рушійну роль відіграють не розумові сили людини, а скоріш її емоції і почуття. Духовність проявляється в емоційності, ліризмі, сентиментальності, чуттєвості, любові до природи. Тому, вважав Гоголь, будь-які зміни в суспільстві треба починати з виховання людської душі. Гоголь всією своєю творчістю намагався достукатися до кожної людської душі, відкрити перед читачами шлях в прекрасний світ духовної досконалості людини. У всіх творах Гоголя є «високе», що живе або згасає в людській душі; і людина поєднує в собі це «високе» і «низьке».

Через своїх героїв, які в певному сенсі позбавлені власної здатності самовираження, Гоголь втілює свої погляди. Незважаючи на значні відмінності, всі гоголівські герої мають дуже багато спільного. Вони позбавлені індивідуальності, власного внутрішнього життя. Джерелом бездуховності і безсердечності письменник вважав міщанську мораль, яку він розумів як систему «перевернутих» цінностей, що лише імітують добро. Керуючись нею, людина втілює в життя не ідеали добра, а його фальсифікат. Міщанський тип особистості, є основною рисою багатьох гоголівських персонажів, наприклад, майора Ковальова, Поприщина, Башмачкіна. Справжня духовність людини розумілася Гоголем як щиросердне і добровільне служіння людям, як творче самовиховання та моральне самовдосконалення. Духовність же, як компонент ментальності, має глибокі корені – у народних традиціях, мові, звичаях.

Варто зазначити, що погляди М.Гоголя надзвичайно колоритні і часто виражені на рівні поєднання почуттів та особистих вражень. Саме це надає їм особливої, наголошуючи на любові митця до української народної творчості, в якій концентрація чуттєвих образів, і «сердечних» компонентів є домінуючою. «Є речі, – писав Гоголь, – яких ми не можемо збагнути нашим нікчемним розумом, але які можемо відчувати глибиною нашої душі, сльозами й молитвами». Цей вислів підтверджує, що Гоголь, наслідуючи ідеї Г.Сковороди, називає духовність глибоким джерелом пізнання.

Одержано 17.04.2018

УДК 008

Наталія Іванівна БОЖКО,

курсант групи Ф2-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри українознавства

факультету № 2 ХНУВС кандидат філологічних наук, доцент Перцева В. А.

КУЛЬТ ГОСТИННОСТІ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Українська гостинність представляє собою багатовікову традицію. Саме у сучасних умовах обрана тема набуває актуальності тому, що гостинність розглядається не тільки як джерело вивчення побуту нашого народу, а й вияв гуманізму, міжкультурної комунікації та взаєморозуміння.

У сучасних умовах, коли люди все частіше почали відчувати всю згубність моральної деградації суспільства, корисно звернутися до досвіду предків, до своїх культурних витоків. Наше залучення до культурних цінностей починається з традицій української гостинності.

Гостинність має історичний характер, тобто вона виникла не відразу, а поступово формувалась у процесі розвитку народу, отже, несе на собі більш чи менш виразні сліди етапів цього становлення. Ще київський князь Володимир Мономахом у своєму «Повчанні дітям» зазначав: «Найбільше шануйте гостя, звідки б він до вас не прийшов,... бо він, мандруючи далі, прославить вас у всіх землях доброю чи злою людиною». В українській культурі гостинність традиційно формувалася на підставі християнських принципів милосердя і добра. Так, Біблійна енциклопедія визначає гостинність як «щедрість душі людини, поєднання благородства і поваги до людей».

З давніх часів українці гостя приймали щедро, обов'язково припрошуючи сідати, що пов'язано з різними прикметами. Пригощаючи, казали: «Чим багаті, тим і раді», «Що хата має, тим і приймає». Вважалося непристойним дізнаватися у

гостя про мету його приходу. Традиції гостювання суворо регламентувалися. Так, засуджувалось гостювання під час польових робіт та в будні дні; гість повинен був обов'язково переступити поріг хати, виявляючи глибоку повагу до предків, які за повір'ям, мешкали саме під порогом. Гостинність – це в певному сенсі загальна налаштованість щодо іншої людини, яка формується під впливом багатьох чинників. Гостинність кожного народу неповторна за своєю сутністю і набуває різних форм, оскільки, де б вона не формувалася, завжди відображала думки і почуття людини. Саме тому українська гостинність, хоч і має, з одного боку, глибинні витоки спільні для всіх слов'ян, але з іншого – вирізнялась особливою гуманністю, що безпосередньо вплинуло на менталітет українця.

Так, традиції української гостинності розкривають щедрість і привітність українців, доказом того є те, що кожна родина намагається якнайкраще і найсмачніше почастувати гостя усім, що має вдома, навіть, якщо потім буде сидіти «на воді і хлібі». Поширене серед українців вітання, як форма доброзичливості теж мало вплив на культ гостинності. Вітання здійснювалось за допомогою потиску рук. А за уявленнями українців, будь-яке фізичне доторкання пов'язане з вірою в його магічну силу. Виходячи з цього, регламентувались і самі доторкання, і норми відстані між тими, хто контактував. З українською гостинністю тісно пов'язана і доброзичливість, що виявляється у формах співчуття, вибачення, подяки. Це спричинювалась непорушністю сімейного ладу й культом «малої родини» серед українців з незаперечною субординацією батьків, дітей й сакральністю батьківського авторитету. Зазначений принцип позначався на традиціях гостинності, відповідно до яких ритуал починався із пріоритету старших за віком та соціальним статусом.

Звісно, традиція гостинності зазнала певною мірою еволюції і не є відповідною до минулого імпозантною, показовою. Але її сьогодні можна впевнено вважати національною рисою, що уособлює не тільки матеріальні і духовні цінності, а й має високий комунікативний та інтеграційний потенціал. Традиції гостинності набувають сьогодні нових форм і змісту, залишаючи загалом свою стрижневу структуру як прояв найважливішого культуротворчого чинника цивілізації протягом всього її існування від витоків до майбутнього.

Одержано 17.04.2018

УДК 94(477)

Наталія Олегівна РАСТОРГУЄВА,

курсант групи Ф1-106 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри українознавства

факультету № 2 ХНУВС кандидат історичних наук Іванов С. Ю.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО ТА КИРИЛО-МЕФОДІЙСЬКЕ ТОВАРИСТВО: БІЛЯ ВИТОКІВ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ

Т. Г. Шевченко був не тільки талановитим письменником і художником, але активним громадським діячем. Зокрема, він брав безпосередню участь у діяльності Кирило-Мефодіївського братства, створеного на початку 1846 р. в Києві. Саме цього року Кобзар зблизився з членами братства і вступив до нього. Представники товариства виступали проти кріпосного права, боролися за його ліквідацію. Програма братства – «Закон Божий», викладена у »Книзі буття українського народу».

Товариство складалося з двох груп, які мали різні політичні погляди на шляхи досягнення поставленої мети. Частина учасників поділяла революційно-демократичні погляди, які вносив Т. Шевченко, інша частина, зокрема М. Костомаров, П. Куліш, підтримувала ідеї буржуазно-ліберальної спрямованості.

Радикальна течія цієї організації (до якої належав Т. Шевченко) висувала такі вимоги: ліквідація кріпацтва і самодержавства, визволення і об'єднання слов'янських народів при збереженні їх самостійності і власного народного управління, рівні права народностям.

Сам Кобзар стверджував, що об'єднання може відбутися внаслідок всенародного повстання, тому він згуртував навколо себе радикально налаштованих учасників братства. Серед членів товариства загострилася боротьба, особливо коли почали обговорювати програму дій.

Буржуазно-ліберальне крило не визнавало революційної тактики. П. Куліш, М. Костомаров, В. Білозерський та інші шукали згоди з поміщиками. Шевченко ж стверджував, що наш народ зможе звільнитися шляхом боротьби трудящих проти самодержавства та поміщиків. Революційні погляди Шевченка яскраво відбилися у його творчій діяльності. Саме на початку 1846 р. він звів усі твори, написані протягом трьох попередніх років, у велику рукописну збірку під назвою «Три літа». Ця збірка є підсумком ідейно-творчого шляху, пройденого поетом за цей період. В ній Кобзар зібрав найяскравіші революційні твори, які закликали народ до боротьби, знищення царської влади і до побудови кращого майбутнього. Написав революційні поеми «Сон», «Кавказ», «Великий льох», «І мертвим, і живим...», «Заповіт».

Звинувачуючи у поневоленні України російське самодержавство, Шевченко відкидає ідею нероздільності Малої і Великої Росії. Ніколи раніше українські інтелектуали так не протестували проти російського гноблення України. У творах Тарас Григорович відстоював національне і соціальне визволення українського народу, його державність і незалежність. Кобзар сміливо виступає проти колоніальної політики царизму, висміює його прагнення підкорити все своїй волі, глузує з паразитичного, безмістовного життя російського панства, з церкви, яка допомагає царизму в його жадливіх злочинах. Кожний твір є гнівним протестом проти страшної миколаївської монархії. В майбутньому український національний рух тією чи іншою мірою пов'язаний з творчістю поета, а його мученицька доля надихала на боротьбу, багато поколінь українців.

В березні 1847 р. царські власті заарештували членів Кирило-Мефодіївського братства. 5 квітня був заарештований і сам Кобзар. Шевченкові загрожували найлютішими карами, але він залишався незламним. Такою ж твердою переконаністю і революційною незламністю сповнені вірші, написані ним під час слідства, яким поет дав назву: «В казематі».

31 травня 1847 р. поета було відправлено до Оренбурга. Десять років тривало заслання. Кобзар, позбавлений права творити, криючись від стороннього ока, продовжував писати твори. Поет не зрадив інтересам трудящого народу й жодного каяття не виявляв.

Отже, підсумовуючи можна сказати, що діяльність Тараса Шевченка у Кирило-Мефодіївському товаристві є визначальною у розвитку національно-визвольного руху. Це була спроба української інтелігенції перейти до політичної боротьби.

Одержано 17.04.2018

УДК 398.87

Олександр Юрійович АФОНІН,

курсант групи Ф2-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри українознавства

факультету № 2 ХНУВС кандидат філологічних наук, доцент Перцева В. А.

КАТЕГОРІЇ «КОЗАЦТВО» ТА «ЛИЦАРСТВО» (НА МАТЕРІАЛІ ДУМИ «КОЗАК ГОЛОТА»)

У наші дні, використовуючи поняття «лицар», маємо на увазі шляхетну людину, завжди готову прийти на допомогу. Лицарство – це особливий привілейований прошарок епохи Середньовіччя, основним заняттям якого вважалася військова справа. Лицарство, як явище, виявилось і в умовах України. Українське лицарство – це сукупність національного розуміння честі, гідності, обов'язку, вироблена народом упродовж віків. Саме така лицарська духовність, що закумуляувала в собі найвищі цінності національного характеру, була притаманна українському козацтву. Козацько-лицарська духовність ґрунтується на самобутній системі вартостей. Їй притаманні цілісність, віра та надія, повага до загальнолюдських цінностей – істини, добра, краси. Невід'ємними складовими козацького лицарства є зневага до поневолювачів рідної землі, прагнення й уміння долати перешкоди. Якщо в Західній Європі лицар – це воїн, який мав бути шляхетного походження, пов'язаний з класовими феодалними привілеями, то в українському фольклорі – це простий козак, який у боях з ворогами виявляє названі вище чесноти. Отже, за всієї спорідненості західноєвропейського лицарства українське глибоко закоринене в етнічні особливості.

Для більш ґрунтовного дослідження складових українського лицарства розглянемо національний характер героя думи «Козак Голота», записаний П. Кулішем 1854 р. Козак Голота походить родом не з вищих верств українського суспільства. Сенс його життя не в тому, щоб просто жити, а в тому, для чого жити. Наповнення його життя високим духовним змістом – це доволі складний процес становлення Голоти як лицаря. Голота – це людина, наділена незвичайною хоробрістю, що відтак зумовлює нехтування небезпекою. Звертаємо також увагу на досить промовисту деталь у думі, коли козак Голота «Ой на Татарина скрива, як вовк, поглядає». Тобто, це погляд грізний, сміливий, повний виклику до боротьби. Це погляд воїна-лицаря, для якого головне – виконати обов'язок. Можна звернути увагу і на виняткову військову дисципліну Голоти. Вона в нього свідомо, а не механічно, чого бракує татарину, який не переймається високими ідеями, бо ж його спокушає матеріальне багатство. Козак Голота сприймає життя таким, як воно є, що дає підстави діяти відповідно до моральних норм української нації і водночас визначає його як людину честі та лицарської вдачі. Український лицар Голота виступає на бій з ворогом прямо, з відкритим забралом, груди на груди. На компроміси зі злом він не йде, розвінчуючи його аморальність і потворність.

Тож українські народні думи посідають чільне місце у розкритті лицарських звичаїв козаків. Відважність й рішучість, шляхетність і порядність, хоробрість і кмітливість, братерська любов до товариства, вірність обов'язку, співчуття, милосердя до тих, хто його потребує, прагнення до подвигів і презирство до смерті, волелюбність і ненависть до ворогів визначають головний зміст і значення категорій «козацтво» і «лицарство» в українських думках. Образ козака-лицаря, отже, є однією з традиційних категорій, що акумулює соціально-історичні, моральні норми життя українського народу. Ці якості визначають головний зміст і виховне значення українського епосу, адже фольклор – це невід'ємна частина культури народу, а його засоби універсальні, оскільки ненав'язливо трактують приклади зразкової поведінки.

Одержано 17.04.2018

УДК 378.1

Олена Валентинівна КОЗАЧЕНКО,

курсант групи Ф2-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри українознавства

факультету № 2 ХНУВС кандидат філологічних наук, доцент Перцева В. А.

НАРОДНА КАЗКА ЯК СПЕЦИФІЧНЕ КУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ ТА ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Вічність і актуальність проблеми патріотичного виховання безсумнівні. Сьогодні актуальність патріотичного виховання визначається втратою в молодіжному середовищі ідеологічних цінностей і прискореним процесом глобалізації, що веде до посилення взаємного впливу і переплетення культур. Однією з найпотужніших духовних сил кожної окремої людини і суспільства в цілому є патріотизм, який споконвіку з любов'ю плекає кожна нація. Патріотизм проявляється у почутті гордості за досягнення рідної країни, у відповідальності за її ідеали, у дбайливому ставленні до народної пам'яті, національно-культурних традицій. Зазначимо, що патріотизм завжди був тісно пов'язаний з українською фольклорною традицією. А, як відомо, народна казка – це яскравий прояв культури кожної нації. Казка з давніх-давен увійшла в життя

людини, є своєрідною скарбницею народної мудрості, а також універсальним засобом передачі тих уявлень про навколишній світ і саму людину, які склалися у людей в кожну історичну епоху. Народна казка містить у собі специфічні для певного етносу сюжети, образи, ситуації, що знаходять вираз в іменах персонажів, назвах тварин і рослин, місці дії, у самобутніх традиційних мовних формулах. Це проявляється і в лексичних особливостях, і у фразеологічному багатстві, і в звукових особливостях, і в граматичних і синтаксичних ознаках. Загалом народна казка як складова культури має величезне значення у вивченні рідної мови. Лексичні знаки народних казок є потужним фундаментом культури, оскільки народні казки є джерелом становлення будь-якої мовної особистості і мають великий лінгвокультурологічний потенціал. Таким чином, казка представляє собою своєрідну концентрацію всього того, що створено народом протягом століть в образній і виразній живій розмовній мові. Національний характер казки кожного народу визначається його побутом, обрядами, умовами праці, фольклорними традиціями, особливим поетичним поглядом на світ.

Сьогодні особливо гостро усвідомлюється не тільки проблема патріотичного виховання, а й пов'язане з ним прагнення до культури толерантності. Казка, як унікальне явище народної культури, виконує також функцію зближення народів. Володимир Пропп, відомий фольклорист, відзначав: «До певної міри казка – це символ єдності світу». У кожного народу свої казки, і всі вони передають від покоління до покоління основні моральні цінності, вселяють впевненість у перемогу правди, добра. Позитивні, як правило, герої українських казок наділені мужністю, сміливістю, наполегливістю в досягненні мети, привабливою чесністю й іншими якостями, які мають в очах народу найвищу цінність. Казка не дає прямих повчань, але в її змісті завжди закладено мораль.

Таким чином, казка не тільки формує любов до мови і традицій свого народу, а й сприяє розвитку особистості у душі патріотизму. Казка, як засіб культурної адаптації, несе в собі мудрі істини, що протягом багатьох століть вироблені, відшліфовані, перевірені людством на практиці. Залучення до культури свого народу – річ у всіх відносинах корисна. Це не тільки шлях духовно-морального збагачення, можливість познайомитись із «своїм рідним», але й навчитись цінувати його, берегти, збагачувати через вплив інших культур. Крім того, глибоке знайомство з першоджерелами культури свого народу – це найвірніший шлях виховання толерантності до людей інших національностей і етики міжнаціонального спілкування, що особливо актуально в умовах сьогодення.

Одержано 17.04.2018

УДК 392.5

Юлія Євгенівна ОВЧИННИКОВА,

курсант групи Ф2-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри українознавства

факультету № 2 ХНУВС кандидат філологічних наук, доцент Перцева В. А.

ВПЛИВ КУЛЬТУ ПРЕДКІВ НА РОЗВИТОК КАЛЕНДАРНО-СВЯТКОВИХ І ПОБУТОВИХ ОБРЯДІВ СХІДНИХ СЛОВ'ЯН

Сьогодні, коли в нашому суспільстві гостро відчувається проблема втрати духовних цінностей та орієнтирів, звернення до загальних витоків: народних вірувань, повір'їв і навіть забобонів, а також пов'язаних з ними обрядів і святкувань є особливо актуальним. Розселення на величезній території привело до формування у східних слов'ян специфічного погляду на навколишній світ і місце в ньому людини. Найважливішою складовою язичництва східних слов'ян був культ предків, заснований на ритуальному спілкуванні між живими і мертвими. Важливою є те обставина, що згідно із слов'янським язичницьким уявленням, член громади після смерті не залишав земний світ, а тільки виключався із соціуму. Відповідно до традиційних міфологічних уявлень, аж до прийняття християнства слов'янами загробний світ не вважався неземним. Людина після смерті долала символічну межу, яка завжди мала певне територіальне втілення. Таким місцем, зазвичай, вважалися ліс, поле, річка. Таким чином, згідно із світоглядним уявленням слов'ян, предки після смерті хоча і покидали живих, але все ж продовжували перебувати поруч, об'єднавшись воедино із навколишньою природою.

Спілкування слов'ян із померлими предками здійснювалося на двох рівнях: общинному, під час календарних свят, і сімейному, під час проведення обрядів, пов'язаних із домівкою і будівництвом житла. Календарні свята, засновані на культі предків, склалися з певних елементів: початок обряду, найчастіше, збігався з появою персонажа, який уособлює собою свято; цей герой міг одночасно мати у своїй зовнішності антропоморфні та зооморфні риси; люди вважали героя святого спільним родичем. Уособленням померлих предків була особа, яка могла називатися по-різному: Коляда, Масляна, Ярило. Спілкування живих і мертвих ґрунтувалося на жертвоприношенні, спільній ритуальній трапезі і відбувалося без участі жерців, що свідчить про найдавніше походження культових обрядів та зв'язок із трудовою діяльністю слов'ян, їхніми землеробськими інтересами.

В обрядах сімейного рівня збереглася значна кількість елементів, що свідчать про необхідність залучення предків до процесу створення будинку. Спілкування з померлими предками відбувалося за тим же сценарієм, що і під час календарних свят і базувалося на двох складових – жертвоприношенні і ритуальній трапезі. Уявлення про незриме присутність у будинку померлих предків знайшли відображення в побутових забобонах щодо домовика. На користь отождествлення домовика з предками свідчать: його старість, зовнішня схожість із людьми, які проживають у будинку, дбайливе ставлення до господарства, агресивне ставлення до людини, яка ігнорує звичаї і традиції сімейного життя. За світоглядною уявою слов'ян, ізолюваність людини від колективу була подібна виключенню його із числа живих. Формування забобонів і обрядів, пов'язаних із домовиком, який уособлює предка, також належить до періоду розкладання родової організації та посилення ролі окремої сім'ї. Відповідно до давньослов'янських уявлень, член громади після смерті не залишав земний світ, а тільки виключався із соціуму. Він приєднувався до предків, які завжди знаходилися поруч, об'єднавшись в єдине ціле з навколишньою природою. Загалом смерть мала відносний характер.

Отже, розвиток народних календарно-святкових і побутових обрядів відбувався під значним впливом культу предків, елементи якого складають загальну основу стародавньої традиційної обрядової культури східних слов'ян.

Одержано 17.04.2018

**ПРЕДСТАВНИКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

УДК 37.035-027.543:378

Діана Валентинівна ПРИСТУПА,

курсант групи КП-645 факультету підготовки фахівців кримінальної поліції

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри українознавства

та іноземних мов ДДУВС Декусар Г. Г.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ КУРСАНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Метою національно-патріотичного виховання є формування у курсантів високої патріотичної свідомості, почуття любові до України, поваги до видатних вітчизняних історичних діячів, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків. Патріотичне виховання охоплює соціальні цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти. Головною складовою цього виховання є формування у молоді любові до рідної країни, що здійснюється насамперед сім'єю та безпосереднім соціальним оточенням ВНЗ, в якому курсант перебуває певний період свого життя через передавання певних культурних традицій, звичаїв.

Тож, національно-патріотичне виховання є одним із головних пріоритетів у підготовці поліцейського.

Особлива відповідальність за захист державно-конституційного устрою України, забезпечення законності та стабільного правопорядку лягає на плечі майбутніх правоохоронців. Лише той, хто має не тільки високі професійні, морально-психологічні та духовні якості, але й патріотизм, здатен виконати свій обов'язок професійно та відповідно даної присяги українському народу. Саме тому, на вищі навчальні заклади із специфічними умовами навчання МВС покладатиметься почесний обов'язок формування у курсантів, слухачів і студентів почуття патріотизму, любові до України, виховання громадянина патріота, здатного захищати й охороняти права та свободи громадян, спокій і законність у державі [1, с. 16–17].

Вважаю, актуальними є слова І. В. Сталіна: «Курсантів слід поважати хоча б за те, що вони віддають Батьківщині найцінніше – власну молодість». На відміну від студентів, вони щодня виконують накази, навчаються відповідати за свої вчинки та вчинки товаришів, розвивається колективна відповідальність. Це витримують далеко не всі, тому залишившись до кінця випускаються насправді кваліфіковані та загартовані спеціалісти своєї справи.

Патріотичне виховання має чітку цільову настанову – готувати до захисту Батьківщини, і виступає невід'ємною складовою системи забезпечення національної безпеки України. У сучасних умовах актуальним завданням є теоретичне переосмислення підвалин патріотизму, формування нових підходів до національно-патріотичного виховання молоді.

Свого часу український історик, дипломат і теоретик українського консерватизму В. Липинський писав: «Бути патріотом – це значить бажати всіма силами своєї душі створення людського, державного і політичного співжиття людей, що житимуть на Українській землі, а не мріяти про втоплення у Дніпрі більшості своїх же власних земляків. Бути патріотом – це значить шукати задоволення не в тім, «щоб бути українцем», а в тім, щоб було честю носити ім'я українця. Бути патріотом – це значить вимагати гарних і добрих учинків від себе, як від українця, а не ненавидіти інших тому, що вони «не українці». Врешті, бути патріотом, це значить, будучи українцем, виховувати в собі громадські, політичні, державотворчі прикмети...»

На сьогоднішній день патріотичне виховання курсантів в багатьох ВНЗ світу займає одне з провідних місць у системі національних пріоритетів. Повага і любов молодих громадян до власної Батьківщини, мови, традицій та культури виступають невід'ємними складовими державної політики. Так, у Сполучених Штатах патріотичні почуття і гордість за власну країну прищеплюються американцям із самого дитинства. Непересічне значення у цьому процесі відіграє активна пропаганда державних символів через ЗМІ, культуру та інститути громадянського суспільства – школи, університети, різноманітні скаутські і молодіжні організації. Найбільш активно до ідей патріотизму залучають у Китаї, де ця діяльність становить основу державної політики і координується Комуністичною партією, Комуністичним союзом молоді та Федерацією молоді Китаю.

На сьогоднішній день державна політика України у сфері національно-патріотичного виховання реалізується відповідно до положень Конституції України, Законів України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про освіту», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ ст.», «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 рр.», «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій», Постанови Верховної Ради України від 12.05.2015 № 373-VIII «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді», Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 рр. (затверджена Указом Президента України від 13.10.2015 № 580/2015) тощо [2, с. 3–9].

Саме завдяки нормативно-правовій базі, на мою думку, легше проводити патріотичне виховання. На перших етапах важко усвідомити особі усю істину та необхідність патріотизму. Але завдяки нормативним актам, майбутні поліцейські розвиваються і сприймають поняття «патріотизм» як необхідну і невід'ємну складову їхньої служби.

Проблему національно-патріотичного виховання молоді досліджували корифеї вітчизняної педагогіки: Г. Вашенко, С. Русова, В. Сухомлинський та інші. Методологічні та теоретичні основи формування особистості в процесі національно-патріотичного виховання знайшли відображення в працях І. Беха, М. Боришевського, О. Вишневського, П. Ігнатенка, П. Кононенка, В. Каюкова, Б. Кобзаря, В. Ковалю, Д. Чижевського, П. Щербаня та інших. Проблеми патріотизму, національних цінностей, їх роль у вихованні молоді досліджували О. Абрамчук, В. Борисова, Л. Білас, А. Веремчук, В. Виздрик, Т. Гавлітина, О. Гевко, І. Грязнова, О. Даценко, В. Дзюба, Я. Зорій, Л. Кривизюк, О. Кириченко, Н. Опанасенко, Н. Піреєва, Ю. Руденко, В. Футулуйчук, О. Ярмиш та інші [3, с. 64].

Тож формування світогляду майбутніх фахівців створює надійне підґрунтя для синтезу знань, отриманих під час вивчення соціально-гуманітарних дисциплін. У свідомості курсантів і студентів формуються морально-патріотичні цінності. Від знань та системи ціннісних орієнтацій залежить поведінка майбутнього фахівця, його життєва позиція, яка може бути як творчо активною, так і пасивно пристосовницькою.

Національно-патріотичне виховання є одним із головних пріоритетів і органічним компонентом розвитку освіти. В основу цього виховання мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, наступності та спадкоємності поколінь, толерантності. Це підкреслено в Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті [4].

І саме викладацький та офіцерський склад університетів має допомагати курсантам досягти того результату, щоб вони були справжніми патріотами і виконували покладені на них обов'язки професійно і справедливо.

Список бібліографічних посилань

1. Бурдін М. Ю. Національно-патріотичне виховання курсантів та студентів у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання МВС України як невід'ємна складова виховної функції держави. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*. Харків, 2017. С. 16–18. URL: http://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/27_10_2017/pdf/3.pdf (дата звернення: 11.04.2018).
2. Сьомін С. В. Патріотичне виховання молоді як невід'ємна складова системи забезпечення національної безпеки України : аналіз. зап. // Національний інститут стратегічних досліджень : офіц. сайт. URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/patriotizm-d0e63.pdf> (дата звернення: 11.04.2018).
3. Юрій І. А. Правові аспекти національно-патріотичного виховання особистості в системі відомчих навчальних закладів МВС України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Вип. 30, т. 1. С. 64–69.
4. Ряшко В. І. Національно-патріотичне виховання курсантів і студентів ВНЗ МВС у процесі викладання соціально-гуманітарних наук. URL: <http://vuzlib.com/content/view/2144/122/> (дата звернення: 11.04.2018).

Одержано 17.04.2018

УДК 37.035-027.543:378

Олександра Олександрівна МАРМУТА,

курсант групи ПС-543 факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: старший викладач кафедри українознавства
та іноземних мов ДДУВС Декусар Г. Г.

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Патріотичне виховання курсантів на сьогодні є важливою та невід'ємною складовою для забезпечення національної безпеки України. Це питання вимагає постійного вивчення та вдосконалення, але більшість навчальних закладів України не залучають заходи щодо військово-патріотичного виховання курсантів у свої виховні програми, цим самим показують своє халатне ставлення до патріотичних цінностей своєї держави.

Становлення та розвиток України як сучасної європейської держави можливі за умови гарантування її національної безпеки. Військова безпека як одна з найважливіших її складових частин, поряд з економічною, екологічною, політичною й іншими видами безпеки, гарантується не лише об'єктивними, а й суб'єктивними факторами, насамперед людським, рівнем підготовленості молоді до захисту держави [1].

Проблеми соціально-економічного становища українського суспільства на сучасному етапі, зниження рівня життя більшості населення, його розшарування, знецінення традиційних моральних норм і цінностей, пропаганда жорстокості, бездуховності, насильства негативно впливає на моральні цінності майбутніх правоохоронців.

Головним пріоритетом національно-патріотичного виховання курсантів є формування у особистості ціннісного ставлення до ідеї розвитку української державності.

Навчальні заклади системи МВС є базовими, профільними вузами підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України. Поряд із навчальним процесом в навчальних закладах такого типу загартовуються та виробляються якості, які в подальшому будуть необхідні курсанту, як майбутньому поліцейському для забезпечення безпеки громадян, запобігання правопорушенням та своєчасне їх припинення, охорона і забезпечення громадського порядку. Курсант вищого навчального закладу МВС складає присягу працівника поліції на вірність українському народу. Як правило, курсанти складають присягу на плацу, в парадному форменому одязі. Дане дійство передбачає зачитування тексту присяги, виконання державного гімну України, що у свою чергу здійснюється із чітким виконанням стройових прийомів.

Патріотичне виховання курсантів на сьогодні є важливою та невід'ємною складовою для забезпечення національної безпеки України.

Військово-патріотичне виховання курсантів здійснюється за такими напрямками:

- державний – базується на забезпеченні державою системи військово-патріотичного виховання;

- соціальний – ґрунтується на вивченні норм моралі, їх дотриманні, орієнтований на усвідомлення пріоритету загальнолюдських цінностей та інтересів, виховання поважного ставлення до культури, історії, мови, звичаїв і традицій українського народу;
- військовий – передбачає вивчення: військової історії України, переможних битв українського війська; озброєння Збройних сил України та основних зразків техніки, щодо набуття початкових навичок користування ними; підвищення фізичної загартованості в інтересах підготовки до захисту державності України;
- психолого-педагогічний – ґрунтується на вивченні психологічних особливостей молоді, їх урахуванні в процесі підготовки юнаків до військової служби; проведенні методичної роботи з узагальненням і поширенням передового досвіду військово-патріотичного виховання, вдосконаленням форм і напрямів цієї діяльності;
- правовий – передбачає формування глибоких правових знань, прищеплення правової культури [2].

Питання військово-патріотичного виховання курсантів є таким питанням національної безпеки, що потребує постійного вивчення та вдосконалення, що здійснюється у формі лекцій, бесід, розповідей, екскурсій до музеїв військових частин, установ, підприємств, вищих навчальних закладів, зустрічей із ветеранами війни та військової служби, походів по місцям бойової слави, пошукової роботи, участі в роботі клубів і гуртків військово-патріотичного спрямування. Як свідчить практика, більшість навчальних закладів взагалі не проводять вищеперераховані заходи, цим самим показують своє халатне ставлення до патріотичних цінностей своєї держави.

Список бібліографічних посилань

1. Романовський Я. Я., Ролук О. В. Діяльність науково-педагогічних працівників щодо військово-патріотичного виховання та формування психофізіологічних рис курсантів вищих військових навчальних закладів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2009. № 2. С. 13–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2009_2_6 (дата звернення: 12.04.2018).
2. Семененко І., Куцкір М. Військово-патріотичне виховання та фізична підготовка допризовної молоді, курсантів і військовослужбовців Збройних сил України, працівників силових структур. *Теорія і методика хортингу*. 2015. Вип. 3. С. 69–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmh_2015_3_10 (дата звернення: 12.04.2018).

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

УДК 343

Анастасія Сергіївна МІДІНА,

курсант 114 навчальної групи факультету № 4 (гуманітарного)

Національної академії Національної гвардії України

Науковий керівник: доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

факультету № 4 (гуманітарного) НАНГУ кандидат юридичних наук, доцент Орел О. В.

КОРУПЦІЯ В СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЯК ГАНЕБНЕ ЯВИЩЕ СЬОГОДЕННЯ

Увага держави щодо корупційних діянь серед посадових осіб різних ланок останнім часом значно зросла. Даний факт обумовлений статистикою посадових злочинів. Так, за минулий рік та три місяці цього року Міністерством внутрішніх справ України зафіксовано більше 3500 фактів отримання хабара на суму від 10 тис. грн до 20 млн грн. З вищезазначеної статистики два діяння скоєні військовослужбовцями Національної гвардії України. В наслідок чого, виникає потреба у вивченні даного питання, що обумовлює актуальність визначеної тематики.

Розкриття загальних аспектів поняття корупції в службово-бойовій діяльності Національної гвардії України (далі – СБД НГУ) та наголошення на основних принципах і підходах, які використовуються у практичній діяльності військовослужбовців, складають новизну обраної тематики.

Термін «корупція» має латинське походження (від *corrumpere* – «розтлівати»), обумовлює зазвичай використання посадовою особою своїх власних повноважень та довірених їй прав з метою особистої винагороди, що суперечить законодавству та моральним установам. Аналізуючи вищезазначене, можна з упевненістю стверджувати, що чим менше від посадовців щось залежить, тим краще державі. Вирішуючи проблеми «брати або не брати» посадовець виходить із своїх суб'єктивних міркувань.

Враховуючи ідеї Гері Беккера та приймаючи рішення про вибір направленості своєї діяльності, людина виходить з чотирьох факторів: 1) своїх здібностей; 2) моральних цінностей та обмежень, які закладені вихованням й сім'єю; 3) обмежень, які накладені устроєм зовнішнього середовища; 4) прагнення максимізувати свою вигоду.

Корупцію в СБД НГУ можна класифікувати за багатьма критеріями: по типах взаємодіючих суб'єктів (громадяни і дрібні службовці, фірми і чиновники, нація і політичне керівництво); за типом вигоди (отримання прибутку або зменшення витрат); по спрямованості (внутрішня і зовнішня); за способом взаємодії суб'єктів, міри централізації, передбачуваності тощо.

Оцінка потенційної вигоди і ризиків, пов'язаних із корупцією в НГУ, у спрощеній формі описується наступною моделлю:

Начальник		Підлеглий	
плюси	мінуси	плюси	мінуси
<ul style="list-style-type: none"> Відсоток від хабарів підлеглих – стабільний дохід Немає безпосередньої участі в дачі хабара Менша вірогідність, що підлеглий сам видасть 	<ul style="list-style-type: none"> Якщо підлеглого упіймають – той може видати начальника Організована група – обтяжлива обставина 	<ul style="list-style-type: none"> Ширше можливості – більше хабара Під заступництвом начальника брати хабарі безпечніше 	<ul style="list-style-type: none"> Організована група – обтяжлива обставина Віддає відсоток від хабарів

Ця система досить стійка і цим забезпечує стабільність корупційної діяльності.

Одержано 17.04.2018

УДК 355.1

Владислав Олександрович КОЖУХАР,

курсант 637 групи курсу № 10 Київського факультету

Національної академії Національної гвардії України

Науковий керівник: доцент кафедри правових дисциплін

Київського факультету НАНГУ кандидат юридичних наук, доцент Дручек О. В.

УКРАЇНСЬКІ СІЧОВІ СТІЛЬЦІ – НОСІЇ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ТРАДИЦІЙ, ВТІЛЕННЯ ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІЙСЬКА

Українські Січові Стрільці (УСС) – військове формування, засноване на принципі добровільності (легіонерства), за ініціативи передових кіл галицько-українського суспільства, насамперед молоді, яке, будучи структурним підрозділом австро-угорської армії, під час Першої світової війни виступило зі зброєю в руках проти Російської імперії. Національне за своєю природою, військо УСС стало реальним доказом ідеї української незалежності та державницьких устремлінь київських князів та козацьких гетьманів. Січові стрільці позиціонували себе як продовжувачі славних традицій Запорізької Січі, захисники прав свого народу. Доказом того, що УСС стояли на позиції боротьби за Українську державу, стало прийняття ними військової присяги на вірність українському народові; закріплення в установчих документах у якості завдання УСС «визволення братів-українців з ворожих кайданів»; запровадження у підрозділах української військової термінології та практики спілкування виключно українською мовою. Серцевиною особового складу УСС були представники української інтелігенції, і саме цим пояснюється високий рівень духовності та активності у проведенні січовиками патріотичної, політичної, культурної, просвітницької роботи. Основою військово-патріотичного виховання січового стрілецтва було формування національної свідомості та державницько-соборницької ідеології як найвищих духовних та морально-етичних цінностей українського воїна. Воно опиралося на здобутки національного відродження у Галичині у межах політичних, економічних, культурно-просвітніх інституцій та масових молодіжних мілітарних організацій «Січ», «Сокіл», «Пласт», де ідейно, морально і фізично гартувалися майбутні захисники УНР-ЗУНР. Там почали закладатися морально-бойові риси стрільців і старшин Галицької армії: непохитна відданість національній ідеї, революційний оптимізм, товариська солідарність, сміливий молодечий запал, дух самопожертви у боротьбі за незалежну соборну Україну. Піднесення національної свідомості особового складу було постійним і провідним завданням командного складу, виховних, культурно-освітніх структур, армійського духовенства. Вустами розробника ідеології УСС першого керівника сотника Дмитра Вітовського було сформульовано засади державотворчої діяльності Легіону: «Наша мета – Незалежна і Соборна Українська держава... Щоб її досягнути, треба готувати нашу молодь, виховувати її у військовому дусі, в почутті обов'язку і щиро і повсякчасно працювати для добра України та в готовності стати у відповідну хвилину до збройної боротьби за неї». Ці слова не втратили своєї актуальності і сьогодні.

Протягом усього періоду свого існування УСС була організацією, яка, як ніяка інша, активно і послідовно, зі зброєю в руках, відстоювала національну ідею. Як заявляв Теофіл Мелень, «Українська справа живе, бо живе в таборі УСС». У період визвольних змагань українського народу 1917–1921 рр. ця ідея трансформувалася у державницьку ідею.

Спадкоємцями УСС і продовжувачами їх справи були київські Січові стрільці – найбільш віддані загони збройних сил УНР та Директорії. З почину УСС постала також легендарна Українська галицька армія (УГА). Без масового героїзму стрілецтва, його самопожертви та подвижницької діяльності неможливим було би формування Української військової організації (УВО), Організації українських націоналістів (ОУН), Української повстанської армії (УПА). Таким чином, Легіон Січових стрільців без перебільшення можна назвати підвалиною процесу побудови Збройних сил України, що було реалізовано в умовах незалежності України.

Одержано 17.04.2018

УДК 378:159

Євген Русланович КОСТЕНКО,

курсант 3 року навчання Київського факультету

Національної академії Національної гвардії України

Науковий керівник: доцент кафедри військово-спеціальних дисциплін

Київського факультету НАНГУ кандидат філологічних наук, доцент Посмітна В. В.

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ МОБІНГУ В КУРСАНТСЬКОМУ КОЛЕКТИВІ

У соціально-психологічному забезпеченні діяльності сил охорони правопорядку важливу роль відіграє атмосфера спілкування в колективі. Перешкодою у формуванні здорового психологічного клімату може стати мобінг, тобто психологічний терор, що передбачає систематично повторюване вороже й неетичне поводження одного або декількох людей, спрямоване проти іншої людини, здебільшого однієї. Мобінг може поставити під загрозу виконання службових завдань, негативно позначитися на навчанні та самопочутті курсантів і навіть призвести до самогубства.

Мета цього дослідження – визначити напрями запобігання та протидії мобінгу в курсантському колективі.

Виникнення мобінгу в колективі курсантів може бути спричинене передусім негативними груповими настроями, конкуренцією. Поширення мобінгу залежить від індивідуально-психологічних якостей ініціатора та жертви мобінгу, від індивідуально-психологічних якостей керівника підрозділу. Найчастіше жертвами мобінгу серед курсантів-правоохоронців стають ті члени колективу, які мають: фізичні недоліки; такі риси характеру, як замкнутість або імпульсивність; особливості зовнішності, що відрізняють їх від більшості членів колективу; страх перед колективом або службою; хвороби, що заважають повноцінному спілкуванню, наприклад, заїкання, порушення мовлення; труднощі в навчанні.

Боротьба з мобінгом передбачає передусім знання сутності цього явища, усвідомлення відповідальності за його подолання, визначення способів протидії.

Визначимо основні напрями діяльності керівника підрозділу в запобіганні мобінгу: підтримання позитивного ставлення кожного члена колективу, підкреслення важливості спільної роботи в колективі; формування в підлеглих самоповаги, навичок самоконтролю; рішуче та постійне засудження деструктивної, антисоціальної поведінки; використання в роз'яснювальній профілактичній роботі матеріалів, що спонукатимуть курсантів до осмислення власної поведінки; заохочення підлеглих у їх прагненні до самовдосконалення.

Діяльність керівника курсантського підрозділу щодо подолання мобінгу серед підлеглих має охоплювати вивчення морально-психологічного клімату в колективі; діагностування міжособистісних стосунків між курсантами; аналізування конкретних ситуацій застосування мобінгу; виявлення ініціаторів і жертв мобінгу, стратегій їх поведінки; подолання мобінгу; зміцнення почуття відповідальності кожного курсанта за морально-психологічний клімат у підрозділі.

Робота керівника з курсантським підрозділом, у якому зафіксовано явище мобінгу, повинна бути спрямована на зниження агресивності, формування толерантності в курсантів-правоохоронців, а також створення психологічного комфорту в комунікації для забезпечення ефективного виконання службових завдань з охорони правопорядку.

Одержано 17.04.2018

УДК 93(977)

Олексій Олексійович КОФАНОВ,

солдат 227 навчальної групи І факультету (командного)

Національної академії Національної гвардії України

Науковий керівник: доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

НАНГУ кандидат філологічних наук, доцент Чупрінова Н. Ю.

ПАНТЕОН УКРАЇНСЬКИХ ПАТРІОТІВ: СТЕПАН БАНДЕРА

Степан Андрійович Бандера – одна із суперечливих, неоднозначних, проте яскравих постатей історії України ХХ століття. Навколо його імені запеклі суперечки не стихають і досі: одні вважають його поплічником гітлерівців і співучасником нацистських злочинів, інші – патріотом і борцем за незалежність України.

Політичний портрет Степана Бандери є зрозумілим. Він увійшов у вітчизняну історію як політичний діяч українського національно – визвольного руху, як Голова Революційного Проводу Організації Українських Націоналістів (РП ОУН), як символ боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу (УСДРП).

Він – прагматик, прихильник «діла, а не слова», послідовний проповідник ідеї «опори на власні сили», дієвий український патріот, захисник національних традицій, недостатньо глибоко обізнаний з течіями європейської політичної думки, але морально готовий до смерті за Україну. Він був людиною зі своїми слабкостями, помилками й вадами, але, разом з тим, людиною з фанатичною вірою у незалежність та суверенність України.

Чи був Бандера зрадником і поплічником нацистів? Зрадником українського народу він однозначно не був, тому що все своє життя боровся за його щастя. Інша річ, що він розумів його по-своєму, так, як це було заведено в тих краях, де він народився і виріс. Степан Бандера народився на землях, які спочатку належали Австро-Угорщині, а потім Польщі, від жодного дня не був радянським громадянином тому ніяк не міг зрадити той «радянсько-український» народ, до якого його зараховувала радянська пропаганда. Вихований змалку в атмосфері українського патріотизму, сприйнявши в юнацькі роки ідеологію українського націоналізму, він залишився вірний своїм переконанням до самої смерті.

Сьогодні більшість патріотично налаштованих українців вважають Степана Бандеру національним героєм. Українці, що проживають здебільшого на Заході України називають Бандеру «героєм ХХ століття» і найвидатнішою особистістю у

всій історії України, але на решті території до ОУН-івця ставляться неоднозначно, використовуючи кліше «зрадник» або ж «герой». Представники сучасної ліберальної української інтелігенції, зокрема історик Ярослав Грицак, вважають, що Степан Бандера не може бути прикладом для всіх українців та єднати їх. Підтвердженням цієї думки слугують результати дослідження, проведеного соціологічною групою «Рейтинг» у листопаді 2016 року. До Степана Бандери позитивно ставляться 35 % респондентів, 46 % – негативно, 18 % вагалися з оцінкою. Позитивне ставлення до Бандери значно зросло в порівнянні з показниками 2012 року (35 % в цьому році проти 22 % в 2012 році), і трохи збільшилося в порівнянні з 2014 роком (31 %).

Ім'я Степана Бандери, чия наукова біографія ще не створена, а історичний портрет, на відміну від політичного, ще не написаний, проте чий політичні прагнення вже давно стали Конституцією України, і далі залишається полем політичних битв та протилежних поглядів та ставлень українців.

Одержано 17.04.2018

СЕКЦІЯ 2
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.
ІСТОРІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО.

НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН
ФАКУЛЬТЕТУ № 6

УДК 342.5

Вікторія Миколаївна АВДЄЄНКО,

студентка групи ПДдср 17-1 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри загальноправових дисциплін
факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук Гришко Л. М.*

АБСОЛЮТНІ МОНАРХІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ (НА ПРИКЛАДІ САУДІВСЬКОЇ АРАВІЇ Й ОМАНУ)

У наш час абсолютні монархії Арабського Сходу продовжують активний пошук шляхів побудови майбутнього устрою держав, напрацювання національних ідей та оптимальних рішень найбільш актуальних проблем управління державою. Держави Арабського Сходу багато в чому унікальні з точки зору конституційного права та внутрішньополітичного державного розвитку.

З поміж причин збереження монархій даного виду на Сході, перш за все називають релігію. Вона відіграє особливе значення у Саудівській Аравії та Омані. «Релігійна легітимність» монарха може бути використана проти ісламської опозиції під час криз. Другий аспект, який слід враховувати при характеристиці сучасних монархій це традиції, оскільки в межах традицій формується політика монархій країн Перської затоки.

Загалом, слід відзначити, що консерватизм значною мірою був притаманний докабуському Оману, дохамадському Катару та сьогоdnшній Саудівській Аравії. Для цих трьох монархій спільним є консервативний напрямок ісламу: ваххабізм – Саудівська Аравія та Катар (до приходу до влади Хамада), та ібадизм – для Оману. Напрямок ісламу, як державної релігії визначає політичний режим та напрями модернізації. Релігія визначає рамки модернізації. Ще одним важливим фактором збереження форми правління є система престолонаслідування. У Саудівській Аравії влада переходить по вертикалі, тобто від брата до брата (в межах людей одного покоління), тоді як в інших МАС правлячі покоління змінюються.

Надзвичайно впливовою силою у Саудівській Аравії є мусульманські богослови. Вони мають свій вищий орган – Вищу раду улемів, що вирішує не тільки суто релігійні, але й багато важливих політичних питань. Для прийняття будь-якого рішення необхідна згода усіх членів Ради, тому часто процедура прийняття рішень займає багато часу. По суті, улеми правлять країною разом з королівською сім'єю.

У Саудівській Аравії та Омані обрання спадкоємця престолу здійснюється лише за участю монарха та правлячої династії (традиційний порядок). У відповідності до Основного Нізаму Саудівської Аравії 1992 р. та Білої Книги Султана Кабуса 1996 р. принцип поділу влади не визнається. Слід зазначити, що в ісламській концепції держави принципу поділу влади не існувало, і халіф володів вищою законодавчою, виконавчою та судовою владою. Водночас, Султан Оману відповідно до Основного закону (ст. 42) може сам очолити уряд, або призначити прем'єр-міністра, тоді як Король Саудівської Аравії очолює уряд. Щодо особливостей статусу глави держави в МАС, то перш за все слід зазначити, що особа монарха є священною та недоторканою. Усіма конституціями монархій Арабського Сходу закріплено недоторканність та священність особи монарха.

Проте, не дивлячись на зміни, структура державної влади в Саудівській Аравії не зазнала змін по суті. Вона продовжує будуватися на ієрархічних принципах. Проте, з точки зору форм монархічного правління відбулася певна еволюція в бік модернізації вищих державних органів та їх системи, створення більш сучасного центрального та місцевого адміністративного апарату. Водночас, у Султанаті Оман після того, як Султан Кабус окремим Законом розпочався відносна демократизація та пом'якшення режиму.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.7

Світлана Дмитрівна БАРВІНОК,

студентка групи ПДдср 17-3 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри загальноправових дисциплін
факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук Гришко Л. М.*

РОЗВИТОК ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Актуальність обраної проблематики обумовлена розвитком прав та свобод в умовах динамічного оновлення сучасних технологій та форм спілкування. На питання розвитку та еволюції прав та свобод людини у своїх дослідженнях звертали увагу В. О. Серьогін, Ю. М. Тодика, О. Ю. Тодика, О. А. Лукашова та ін.

Забезпечення прав та свобод людини, безумовно, є глобальною проблемою, вирішення якої залежить не лише від певної держави, а від світового співтовариства в цілому. Міжнародно-правові стандарти у галузі прав людини формувалися на основі багатостолітнього розвитку уявлень про права та свободи людини. Кожен етап розвитку держави та суспільства

породжує появу нових прав та свобод людини, і водночас, несе собою нові виклики та загрози. Визнання прав та свобод людини та громадянина державою, означає юридичне їх закріплення у діючому законодавстві та запровадження належного механізму їх захисту.

Загалом поняття розвитку прав людини розглядають переважно в історичному аспекті через покоління прав людини. Права людини, як зазначає Ю. Шемшученко, – історично мінлива категорія, яка еволюціонує разом із суспільством та державою. Багатогранність людини породжує невичерпність її прав. Разом з людиною, її рівнем розвитку та значенням у соціумі постійно змінюються і її права, їх пріоритети.

Один із напрямів розвитку каталогу прав людини, на думку О. М. Прієшкіної, може бути пов'язаний із новими революційними відкриттями і досягненнями в практичній медицині та в біології, що стосуються самої природи людини як біологічної істоти (клонування, геномодифікована продукція та ін.), і в цілому з науково-технічною революцією. В. В. Завальнюк звертає увагу на появу та юридичне оформлення категорії соматичних прав людини під впливом інформаційної революції. Нерідко місце соматичних прав у системі прав людини визначають через категорію четвертого покоління прав людини. Л. В. Карнаушенко звертає увагу, що нові глобальні процеси вимагають іншого рівня «екологізації прав».

Як підсумовує С. П. Добрянський, права людини виникають та розвиваються на основі природно-біологічної та соціальної сутності людини (синкретично пов'язаних та взаємообумовлених) з урахуванням постійно змінюваних умов життя суспільства, опосередковуваних суспільними відносинами.

Слід підкреслити, що четверте покоління прав людини ніяким чином не означає нівелювання попередніх поколінь. Кожне наступне покоління доповнює, уточнює попереднє.

У процесі забезпечення прав людини, саме права мають виступати основним орієнтиром і самоцінністю, якими має керуватися держава. Якщо цей обов'язок дотримується, то суспільство може бути визнане стабільним та стійким. Сучасна концепція прав людини базується, у тому числі, на *невідчужуваності* та *природному характері* прав людини.

Отже, не повинна викликати сумніву необхідність постійного перегляду всезагальних стандартів прав людини.

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ КОНСТИТУЦІЙНОГО І МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
ФАКУЛЬТЕТУ № 4**

УДК 342.721

Анастасія Миколаївна ФЕДОРЧЕНКО,
курсант групи Ф1-408 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри конституційного і міжнародного права
факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Гудзь Т. І.*

ПРАВО НА ЕВТАНАЗІЮ ЯК ПРОЯВ СВОБОДИ ЛЮДИНИ

Україна, обравши шлях побудови демократичної, правової, соціальної держави, закріпила в Конституції 1996 р. ряд основоположних прав і свобод людини, серед яких основне місце займає право людини на життя (ст. 27). Це право є тим основним, невід'ємним соціальним благом, яке представляє собою форму існування людини як такої.

Право на життя реалізується шляхом вжиття з боку держави широкого спектру заходів, серед яких ключовим є забезпечення ефективного функціонування системи охорони здоров'я.

На сьогоднішній день в більшості країн медицина досягла значних успіхів у підтриманні життя людини. Разом з тим, не поодинокими є випадки наявності у людини невиліковної хвороби, яка спричиняє біль і страждання, коли лікарі не в змозі допомогти хворому. Останніми роками все частіше проблема таких людей вирішується за допомогою евтаназії.

Під терміном «евтаназія» розуміють припинення (або скорочення) лікарем життя людини, яка страждає невиліковним захворюванням, відчуває нестерпні страждання, на задоволення прохання хворого в безболісній або мінімально болісній формі з метою припинення страждань.

Такий спосіб припинення страждань невиліковно хворої людини отримує все більше прибічників у всьому світі. Як наслідок, державами приймаються закони, які легалізують право на евтаназію (Бельгія, Голландія, Франція). Це дає людині можливість реалізувати свою свободу щодо вирішення питання: жити чи померти? Так, у Голландії, згідно із Законом «Про припинення життя за бажанням чи допомогу в самогубстві», передбачена можливість здійснення асистованого суїциду та евтаназії. Відповідно до цього закону кожен, хто досяг 16 років, має право самостійно визначити порядок та спосіб завершення свого життя. У Бельгії дане право визнається виключно за особами, які досягли 18 років. Тобто мова йде про те, що людина повинна чітко усвідомлювати наслідки застосування евтаназії і неможливість зворотних дій випадку її здійснення. Задля цього визначено певний порядок та умови «легкої смерті». Для здійснення евтаназії необхідне дотримання 3-х умов: 1) евтаназія повинна бути добровільною; 2) тільки лікар може надавати допомогу або здійснювати евтаназію; 3) з медичної точки зору стан пацієнта повинен бути критичним.

У будь-якому випадку на першому місці стоїть свобода людини стосовно прийняття такого рішення. Адже свобода – це здатність людини чинити у відповідності до власних бажань, інтересів, цілей на основі знання про об'єктивну дійсність. Свобода – це можливість вибору варіантів подій. Як зазначається у науковій літературі, людина володіє свободою вибору і одночасно несе відповідальність за те, що з нею відбувається. Відсутність вибору дорівнює відсутності свободи.

Але одночасно з цим викликають стурбованість питання щодо застосування евтаназії щодо новонароджених або людей, які не здатні самостійно, свідомо прийняти таке рішення. Зрозуміло, що у випадку прийняття даного рішення

близькими ми не можемо говорити про свободу людини, про те, що саме вона прийняла таке рішення. Цей аспект породжує суперечливе сприйняття еутаназії як серед науковців, так і серед медичних працівників.

В нашій державі не визнається будь-яка форма еутаназії, зокрема, про це йдеться у ст. 52 Основ законодавства про охорону здоров'я України, яка забороняє як активну, так і пасивну еутаназію. Однак питання легалізації еутаназії у нашому суспільстві постають все частіше, спираючись на європейські стандарти. І це питання лише часу, адже нестача фінансування з боку держави на ліки, на утримання тяжко хворих, на ін'єкції та на безкоштовну первинну медичну допомогу підштовхує до прийняття позитивного рішення у даному напрямку.

І наостанок. Загальновизнано, що свобода має різні прояви – наприклад, свобода слова, свобода творчості, свобода совісті. Але з впевненістю можна стверджувати, що останніми роками свобода розпоряджатися своїм життям (право на еутаназію) все частіше доповнює цей перелік.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.7

Вадим Віталійович МАЛЬЦЕВ,

слухач магістратури групи Ф1-101м ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Гудзь Т. І.

ВИДИ ЕЛЕКТРОННИХ ЗМІ У СУЧАСНИХ КРАЇНАХ

На сьогоднішній день особливого значення у суспільстві набувають ЗМІ, які образно називають «четвертою владою». Саме засоби масової інформації формують громадську думку, певним чином формують поведінку окремих груп населення, відстоюють соціальні інтереси.

Як відомо, до ЗМІ належать: преса (друковані ЗМІ), радіо, телебачення, електронні ЗМІ. Проте, в юридичній науці засоби масової інформації прийнято класифікувати за різними критеріями (формою власності, територією дії, жанрами тощо). Ми будемо використовувати загальний поділ ЗМІ на друковані та аудіовізуальні (електронні). У свою чергу, електронні засоби масової інформації розділимо на телебачення, радіо та Інтернет.

Телебачення – це передача зображень зі звуковим супроводом на далекі відстані. Воно не знає ні політичних, ні географічних кордонів. Воно робить людину співучасником подій, навіть тих, які здійснюються без його участі.

Види телебачення: 1) за способом трансляції (ефірне, супутникове, кабельне, проводове, багатоканальне); 2) за охопленням аудиторії (загальнонаціональне, міждержавне, регіональне, місцеве); 3) за спеціалізацією програм (загальне та спеціалізоване) тощо.

За критерієм статусу їх власників і засновників ЗМІ їх можна поділяти на: державні ЗМІ, комунальні ЗМІ, приватні ЗМІ, партійні ЗМІ, громадянські (неприбуткові) ЗМІ та суспільні ЗМІ.

Радіо є ефективним комунікаційним інструментом, його аудиторія порівнянна з аудиторією провідних друкованих ЗМІ, а нерідко і перевершує її.

За охопленням аудиторії як державні, так і недержавні радіоканали можна класифікувати наступним чином: 1) загальнонаціональні (центральні): державні, комерційні канали, регіональні радіостанції; 2) локальні, місцеві радіостанції, що охоплюють обмежену аудиторію невеликих міст, селищ, населених пунктів, сільських районів і т.п. Крім того, залежно від мети здійснення радіомовлення ми пропонуємо виділяти комерційне та некомерційне радіомовлення.

Інтернет – всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами (ст. 1 Закону України «Про телекомунікації»). Жоден інший засіб комунікації не може змагатися зі «Всесвітньою павутиною» за такими параметрами, як оперативність і багатоканальність. Новий спосіб доставки інформації відрізняється не тільки швидкістю, але і відсутністю періодичності, властивої друкованим ЗМІ – новини в Інтернеті з'являються цілодобово, причому абсолютно безкоштовно.

Сучасні комунікації неможливо уявити без **блогосфери**. Поняття блог (від англ. *web log* – мережевий журнал подій) – це веб-сайт, що дозволяє його автору – блогеру (від англ. *blogger*) публікувати записи (пости), статті, фотографії або відео і отримувати коментарі на них. Із сукупності блогів сформувалася блогосфера (від англ. *blogosphere*), яка являє собою глобальне, але досить неоднорідне середовище, яке стали називати соціальними мережами.

Проте, ми вважаємо, що блогосферу і соціальні мережі вряд чи можна відносити до електронних ЗМІ, виходячи як із загальних рис засобів масової інформації, їх функцій, так і з самого визначення засобу масової інформації.

Щодо зарубіжних країн, то, наприклад, у США закон «Про медіа» складається з двох напрямків: телекомунікаційного права, яке регулює радіо та телевізійне мовлення, а також друкарське право, яке стосується таких видань, як книги, газети та журнали. Таким чином, як і в Україні, мова йде про друковані та електронні засоби масової інформації.

У статті під назвою «Регулювання медіа в Сполученому Королівстві», Еван Рут розподіляє ЗМІ на друковані та ті, що транслюють інформацію (телебачення та радіо – аудіовізуальні). При цьому, аудіовізуальні ЗМІ можуть бути як приватними, так і державними. Але регулювання їх діяльності здійснюється по-різному.

Існує у Великобританії й Інтернет. Регулювання Інтернет простору досягається шляхом блокування доступу до сайтів, а також використання законів, що передбачають кримінальне переслідування за публікацію чи зберігання певних типів матеріалів.

Телебачення і радіо існує і в КНР. Так, на центральному та провінційному рівні діють 294 радіо- та 560 телестанцій; працюють два телеграфічних агентства: «Сінхуа» (інформація із стану економіки та зовнішньої і внутрішньої політики) і «Чжунго Сінвеньде» (зовнішньополітична пропаганда). Має країна і близько 10 млн користувачів Інтернету. Особливістю медіа-простору КНР є те, що електронними виданнями вважаються компакт-диски.

Досить самобутньо розвиваються електронні ЗМІ в Африці. Швидкими темпами йде розвиток інтернет-технологій, у тому числі й електронних версій видань. Число електронних газет зростає, причому електронні видання значно випереджають за темпами зростання традиційні.

Отже, можемо зробити висновок, що на сьогоднішній день електронні засоби масової інформації є невід'ємною частиною сучасної масової комунікації як в Україні, так і в зарубіжних країнах. Уся сукупність електронних ЗМІ може бути класифікована залежно від різних критеріїв, що дає можливість стверджувати про існування як «традиційних», так і «нетрадиційних» ЗМІ. Проте й одні, й інші є досить важливими і мають в суспільстві надзвичайної значущості.

Одержано 17.04.2018

УДК 341.456

Валерія Вікторівна КРАСНОВА,

курсант групи Ф3-103 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук Устименко О. С.

ІНТЕРПОЛ ЯК МІЖНАРОДНА ПРАВООХОРОННА ОРГАНІЗАЦІЯ

Сучасний період характеризується зростанням транснаціональної злочинності, яка зазіхає на інтереси кількох держав та становить небезпеку для міжнародної спільноти. Таким чином, виникає необхідність плідного співробітництва держав, прийняття спільних заходів для профілактики та боротьби зі злочинністю, які засновані на міждержавній взаємодії. Міжнародне співробітництво у цій сфері являє собою скоординовану діяльність держав, спрямованих на попередження, припинення, розкриття злочинів, розшук злочинців, притягнення осіб, винних у скоєнні злочинів, до відповідальності, обмін інформацією та досвідом. Важливу роль у цьому процесі відіграють і міжнародні організації. Однією з таких організацій є Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол), яка формує інститут міжнародного співробітництва у правоохоронній сфері.

Історія становлення Інтерполу є достатньо складною. Одним з основних етапів його еволюції було створення у 1923 році у Відні Міжнародної комісії кримінальної поліції з метою координації зусиль окремих країн у боротьбі з загальнокримінальною злочинністю. Формально Комісія продовжувала свою діяльність і в роки Другої світової війни, але у 1945 р. більшість країн припинили свою участь, і фактично Інтерпол перестав існувати як міжнародна організація.

Відтворення цієї міжнародної установи відбулося у 1946 році. У 1956 році був прийнятий Статут, який затвердив нову назву організації – Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол. З 1989 року штаб-квартира Інтерполу знаходиться у місті Ліон.

На сьогоднішній день Інтерпол є другою у світі міжнародною міжурядовою організацією після Організації Об'єднаних Націй. До її складу входять 192 країни світу.

Органами Інтерполу є Генеральна Асамблея, Виконавчий комітет, Генеральний секретаріат, Радники, Національні центральні бюро.

Цілями Інтерполу відповідно до Статуту є забезпечення широкої взаємодії всіх національних органів кримінальної поліції, розвиток закладів з попередження злочинності та боротьби з нею. Крім того, Інтерполу категорично заборонено відповідно до ст. 3 Статуту здійснювати будь-яке втручання чи діяльність політичного, військового, релігійного чи расового характеру.

Таким чином, основна роль Інтерполу полягає в забезпеченні та розвитку міжнародного поліцейського співробітництва, а діяльність спрямована на захист і дотримання прав людини, створення служб, які сприяли попередженню та припиненню злочинів.

Україна є членом Інтерполу. Так, взаємодія правоохоронних органів України з компетентними органами зарубіжних держав щодо вирішення питань боротьби зі злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни, здійснюється через Департамент міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції, який є добре організованим, сучасно оснащеним підрозділом, спроможним надавати ефективну допомогу правоохоронним органам держав у проведенні за кордоном оперативно-розшукових та інших заходів у справах про транснаціональні злочини загальнокримінальної та економічної спрямованості.

На підставі вищевикладеного, можна зробити висновок, що Інтерпол є глобальною міжнародною організацією, діяльність якої спрямована на боротьбу з транснаціональною злочинністю шляхом взаємодії держав-членів з метою обміну та аналізу оперативною інформацією, участі у спільних заходах з розслідування щодо широкого кола міжнародних злочинів, розшуку злочинців, та осіб зниклих безвісті тощо.

Одержано 17.04.2018

УДК 341.4

Вікторія Анатоліївна ЛИСАК,

курсант групи Ф2-203 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук Філіпська Н. О.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЛЮДСТВА

Міжнародне співтовариство однозначно висловило своє ставлення до таких жаклих діянь, як геноцид, екоцид, агресивна війна, застосування зброї масового знищення тощо, визнавши їх найтяжчими злочинами проти людства.

Склади цих злочинів увійшли до кримінальних законодавств більшості країн світу, що вперше відокремило в самостійний розділ злочини проти безпеки людства та міжнародного правопорядку. Однак, незважаючи на всі заходи, що вживаються, в окремих проявах ці злочини мають місце і до тепер. Отже, саме існування такого виду злочинів потребує більш детального їх вивчення.

У міжнародному праві зазначені злочини визнано такими, що підривають основи міжнародних відносин і становлять загрозу для всього людства в цілому, тобто є найбільш небезпечними в світі. Можна погодитися із визначенням злочинів проти миру та безпеки людства, яке міститься у пояснювальній записці до Римського статуту Міжнародного кримінального суду: це є «найбільш ненависними злочинами, бо являють собою серйозний руйнівний вплив на людську гідність, принижують та спричиняють деградацію особистості». Суд володіє юрисдикцією щодо таких злочинів, як геноцид; злочини проти людства; військові злочини; злочини агресії.

Характерною рисою для злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку можна назвати їх міжнародний характер. Очевидним є те, що проти злочинів міжнародного характеру жодна держава світу не може вести самостійно боротьбу. Багато держав намагається вирішити цю проблему шляхом укладення відповідних міжнародно-правових договорів. Важливою особливістю таких злочинів є те, що вони не мають строку давності, тобто покарання особи (осіб) за вчинені злочини проти миру та безпеки людства можуть відбутися через будь-який термін після їх вчинення.

На наш погляд, М. Ш. Бассіоні дуже чітко визначає термін «злочини проти людства», який, за його словами, об'єднує всі звірства, вчинені у значних масштабах. Злочини проти людства певним чином «змішуються» зі злочинами проти миру і військовими злочинами. Але злочини проти людності юридично відрізняються від військових злочинів саме тим, що вони застосовуються не тільки в контексті «війни», бо «час війни і миру для вчинення цих злочинів не має значення».

Слід зазначити, що злочини проти людства можуть бути вчинені як під час збройного конфлікту, так і у мирний час. Важливе значення для кваліфікації злочинів проти миру та безпеки людства має те, скоєні вони у мирний час чи в період воєнного конфлікту. Насамперед це характерно для кваліфікації військових злочинів, прикладами чого є рішення Токійського і Нюрнберзького трибуналів. Але в міжнародних актах підкреслюється, що юридична кваліфікація актів геноциду як злочину проти миру і безпеки людства (людності) не залежить від того, у мирний чи воєнний час він мав місце. Таким же чином із позицій міжнародного права кваліфікується й екоцид, який може розглядатися як воєнний злочин, якщо він застосовується як засіб ведення війни (ст. 8 Римського Статуту), так і у мирний час, коли цей злочин ставить під загрозу фізичне існування окремих країн, територій, невизначене коло осіб.

Багаторічні зусилля світового співтовариства призвели до того, що цей вид злочинів визнали найбільш небезпечним для всього людства. Як зазначає низка вчених, складність даного питання полягає і в тому, що на міжнародному рівні не існує чітких критеріїв змісту міжнародних злочинів і злочинів міжнародного характеру. Ці злочини мають багато різних назв, вони можуть бути і «конвенційними злочинами», «кримінальними злочинами міжнародного характеру», «злочинами, що порушують міжнародний правопорядок» тощо.

Організація Об'єднаних Націй багато років поспіль докладає зусиль щодо недопущення вчинення злочинів проти людства. Так, на шостій сесії Комісії ООН з попередження злочинності і кримінального судочинства, яка відбулася 28 квітня 1997 року, було прийнято спеціальну резолюцію «Міжнародне співробітництво з питань кримінального права». Зокрема, там пропонувалося державам-учасникам прийняти низку необхідних заходів з метою вдосконалення участі держав у системі міжнародної співпраці. Мається на увазі застосування принципу «або видай або суди» (*aut dedere aut judicare*), який забезпечує у непрямій формі правозастосовну функцію на міждержавному рівні.

Першоджерелами щодо характеристики таких злочинів у міжнародному праві стали статuti військових трибуналів таких, як: Нюрнберзький (1945 року), Токійський (1946 року), статuti міжнародних кримінальних трибуналів по Югославії (1993 року), Руанді (1994 року) та Римський Статут Міжнародного кримінального суду (1998 року). Статутна діяльність та рішення цих трибуналів мають надзвичайне значення для міжнародного права. Відповідальність за ці злочини була визначена статутами Нюрнберзького і Токійського трибуналів і знайшла своє пряме втілення в їх вироках. Початок діяльності цих трибуналів можна назвати початком процесу визначення системи злочинів проти миру і безпеки людства як у міжнародному праві, так і національних кримінальних законах.

Підводячи підсумок, можна сказати, що злочини проти людства несуть загрозу не лише конкретній особі, а людській спільноті, докільки, бо порушують правила людського співіснування. На нашу думку, дуже вірно, що даний вид злочинів засуджується не окремими країнами а всією світовою спільнотою.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.728

Вікторія Юрійвна ЦЕБИНОГА,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Радченко О. І.

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЯК ІНСТРУМЕНТ СУСПІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДЕРЖАВНОЮ ВЛАДОЮ

На теперішній час, коли Україна знаходиться у складному соціально-економічному та геополітичному становищі, і, водночас, на етапі впровадження різних реформ, починаючи з політичної й закінчуючи реформою правоохоронної системи, важливим постає питання про співпрацю державної влади із громадянським суспільством, громадськими об'єднаннями. Саме цей інститут є одним із головних у механізмі побудови демократичної правової держави та своєрідним засобом контролю за прийняттям державних рішень.

Наразі відсутній єдиний підхід до розуміння терміну «громадськість». У різних нормативно-правових актах цей термін пояснюється по-різному. Ми ж, у даній роботі під поняттям «громадськість» розуміємо найбільш соціально-активну частину нашого суспільства, яка усвідомлює проблемність конкретної ситуації, а також відповідним чином реагує на таку ситуацію. Тобто це не все суспільство, а лише окрема його частина, яка має певні погляди та ідеї, спрямовані на пошук шляхів вирішення, та намагається вплинути на державний апарат з метою підштовхнути його до більш активної діяльності. Похідним від вище вказаного поняття є поняття «громадська думка». Громадська думка – це сукупність спільних думок суспільства чи інституту громадянського суспільства щодо спільного питання, яке може зачіпати їх інтереси та має актуальність в конкретний час.

Серед характерних ознак громадської думки можна виокремити наступні:

- вона є індикатором відношення суспільства до законотворчості;
- спільність інтересів громадян;
- соціальна підтримка;
- інформаційна насиченість;
- динамічний характер;
- інтенсивність думки;
- соціальна спрямованість.

Даний перелік ознак не є вичерпним, він може змінюватися чи доповнюватися у залежності від характеру та діяльності громадянського суспільства.

Результатом громадської думки є врахування органами державної влади, насамперед законодавчої, у своїй роботі поглядів і думок найбільш активної частини громадськості, яку часто називають активістами. Громадська думка існує у суспільстві завжди, а її реалізація – громадська ініціатива – може бути, а може і не бути. Вона може виходити від різних за своїм статусом прошарків суспільства, тому має динамічний характер.

Безпосередньо громадська думка формується під впливом правосвідомості громадян. Тому громадську думку неможливо ототожнювати ні з однією із форм суспільної свідомості. Адже спочатку думка виявляється в емоціях та ідеях, і лише згодом – у діях. Тому дійсно важливе значення має формування високого рівня правової культури та правосвідомості громадян. У наш час це складно, адже має місце чимала кількість проявів деформацій правосвідомості, серед яких в Україні найбільш поширеним є правовий нігілізм.

Таким чином, участь громадськості у формуванні державної політики може виступати засобом боротьби громадянина з невизначеністю та непередбачуваністю дій державно-владних інституцій. Саме це може стати однією з форм мотивації суспільства до мобілізації й впровадження адекватних суспільно-політичних цінностей, які є засобом репрезентації інтересу громадянського суспільства.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.511

Віталій Олександрович ІВЧЕНКО,
курсант групи Ф1-103 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри конституційного і міжнародного права
факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Гудзь Т. І.*

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІМПІЧМЕНТУ В УКРАЇНІ

Розвиток і функціонування будь-якої демократичної держави багато у чому залежить від ефективного та чіткого розподілу функцій при здійсненні державної влади. Це неможливо без удосконалення системи стримувань і противаг, яка забезпечує неможливість порушення засад демократичного ладу. Важливим елементом даної системи має бути процедура відповідальності вищих посадових осіб, серед яких особливе місце займає імпічмент.

Імпічмент – це найбільш типова форма політичної відповідальності президента, після завершення якої президент втрачає своє звання та статус, й може бути притягнутий до юридичної відповідальності у якості приватної особи.

Інститут імпічменту Президента України є основним видом конституційно-правової відповідальності глави держави. Тим не менш, процедура усунення Президента з посади в порядку імпічменту закріплена лише у ст. 111 Конституції України і визнана неефективною, оскільки викликає більше запитань, аніж відповідей. Інших правових актів, які б детально регулювали порядок здійснення даної процедури, в Україні не існує. Разом з тим, про необхідність вирішення даної проблеми свідчать щонайменше сім законопроектів, які були подані до Верховної Ради України, починаючи з 2011 р., але які так і не знайшли своєї реалізації. Останній проект закону було подано 31 жовтня 2017 р. Як зазначив його автор, мета цього законопроекту – «усунення прогалів в чинному законодавстві, які дозволяють главі держави діяти всупереч Конституції та інтересів народу України».

Ще одним аргументом на користь прийняття спеціального закону про імпічмент можуть слугувати події 2014 р., а саме втеча В. Януковича, коли виникла реальна проблема щодо притягнення його до відповідальності. З юридичної точки зору поняття «самоусунення від виконання своїх обов'язків» не є тотожним а ні відставці Президента, а ні процедурі імпічменту. Але на той момент вирішення даної проблеми в інший спосіб, аніж шляхом голосування Верховної Ради України, вбачається неможливим.

Український законодавець та правник В. Мусіяка вважає, що з юридичної точки зору усунення президента Януковича з посади Президента України було таким, що ухвалене в умовах крайньої необхідності. «Дії Верховної Ради – на той день єдиного легітимного органу в державі – це крайня необхідність з точки зору збереження і порятунку держави», – зазначив він. Це ще раз доводить необхідність як розширення підстав для оголошення імпічменту Президенту, так і визначення детальної процедури його здійснення.

Розглядаючи проблему імпічменту слід нагадати, що серед підстав порушення процедури імпічменту зазначається лише вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину. З цього можна зробити висновок, що порушення Президентом Основного Закону не є підставою для початку процедури імпічменту. На думку науковців, саме це дозволяє Президентам брати на себе повноваження, які не були йому надані, без ризику притягнення до відповідальності, що знов-таки може призвести до зосередження влади в одних руках, порушення принципу розподілу влади та є прямим шляхом до диктатури.

Не менш важливим є вирішення питань щодо статусу спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України для проведення розслідування факту вчинення злочину Президентом України; порядок висунення кандидатів на посаду спеціального прокурора та спеціальних слідчих, їх обрання; гарантії діяльності членів комісії тощо.

Підсумовуючи слід зазначити, що забезпечення відповідальності Президента України має важливе значення, так як це є одним із заходів підтримання легітимності державної влади та недопущення її узурпації з боку глави держави. Прийняття спеціального закону дозволило б усунути ті прогалини, які на сьогодні існують в українському законодавстві щодо порядку усунення Президента з поста в порядку імпічменту. Саме ефективна процедура імпічменту є це запорукою законної, стабільної та демократичної держави.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.51

Владислав Віталійович СТЕПАНЕНКО,

курсант групи Ф2-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Радченко О. І.

ДОСВІД СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО ДИРЕКТОРАТУ РУМУНІЇ

На теперішній час в Україні однією з найбільш актуальних проблем у юридичній площині є проблема корупції. Вона вповільнює розвиток нашої держави. На жаль, таке явище як корупція не можливо повністю подолати, але можна зменшити її прояв і вплив за допомогою спеціальних правоохоронних органів. Обраний Україною європейський та євроатлантичний вектор розвитку ставить перед нашою державою необхідність удосконалення системи протидії цьому ганебному явищу, центральне місце в якій має посісти створення спеціалізованого правоохоронного антикорупційного органу – Національного антикорупційного бюро України. У зв'язку з цим досить цікавим видається аналіз досвіду створення аналогічних органів в зарубіжних країнах, де дещо раніше було проведено реформу системи антикорупційних органів держави. Показовим у цьому контексті є досвід Румунії, де свого часу було створено Національний антикорупційний директорат (далі – НАД).

Станом на 2000 рік було очевидно, що рівень корупції в Румунії був на занадто високому рівні (63 місце за версією Індексу сприйняття корупції). У зв'язку з цим у суспільства ширилося невдоволення через бездіяльність влади у цьому напрямку. Це стало причиною прийняття рішення про створення спеціалізованого органу з розслідування та кримінального переслідування за корупційні правопорушення. За підтримки Європейської комісії та завдяки проекту Твіннінг (англ. – Twinning), насамперед, з прокурорською службою Іспанії, у 2002 році було створено спеціалізовану Національну прокурорську службу з боротьби проти корупції (далі – НПС) зі статусом автономної прокурорської служби в структурі Міністерства державних справ. Завдяки завчасній підготовці, виділенню ресурсів та підготовці кадрів, НПС розпочала роботу того ж року. Проте НПС не змогли одразу дати необхідний результат. За перші 7-8 років її діяльності було порушено не більше 100 кримінальних проваджень. Але після проведення низки реформ, результатом яких стала реорганізація органу, НПС почав демонструвати значно вищий рівень ефективності. Зокрема, за останній рік 145 детективів спрямували до суду 936 проваджень, що можна вважати цілком прийнятним результатом.

Протягом 2004-2005 років експертами низки міжнародних організацій, наприклад, Європейської Комісії та неурядової організації «Freedom House», було проведено незалежний аналіз діяльності НПС. Висновки експертів засвідчили, що створення НПС стало важливим кроком уперед, але цього все одно було замало. З іншого боку, у рішенні Конституційного суду йшлося про те, що проведення розслідування та кримінального переслідування стосовно членів парламенту належить до юрисдикції Прокурорської служби при Вищому касаційному суді. Таким чином, НПС як автономна прокурорська служба не мала повноважень з розслідування справ про корупцію, якщо злочин був вчинений членом парламенту. Відповідно до висновків міжнародних організацій та керуючись прагненням поширити компетенцію спеціалізованої служби з боротьби проти корупції на членів парламенту, НПС було реорганізовано спочатку в автономний департамент (у жовтні 2005 року), а потім (у березні 2006 року) – у спеціалізований директорат – НАД – у структурі Прокурорської служби при Вищому касаційному суді. Директорат спеціалізується на розслідуванні та кримінальному переслідуванні на всій території Румунії серйозних корупційних правопорушень.

Наразі, Румунія демонструє вагомі здобутки у сфері протидії корупційним правопорушенням. Ключову роль у цьому процесі відіграє Національний антикорупційний директорат. Відтак, вважаємо за доцільне під час прийняття рішень щодо вдосконалення конституційно-правового статусу та правових засад діяльності Національного антикорупційного бюро України, враховувати досвід наших румунських колег, яким зрештою вдалося приборкати ситуацію із поширенням такого принизливого для будь-якої цивілізованої держави явища як корупція.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.722

Дарина Вікторівна ДЕМИДЕНКО,

курсант групи Ф3-103 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук Устименко О. С.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день поняття «правовий статус» у науково-юридичній літературі вживається у двох значеннях: в широкому – це загальне поняття, що включає різноманітні елементи, які об'єднані тим, що вони характеризують положення людини у суспільстві; у вузькому – це права людини, обов'язки, гарантії тощо.

Правовий статус іноземців в Україні визначають Конституція України, закони України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» та «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», інші нормативні акти та міжнародні договори України.

Так, відповідно до чинного законодавства України «іноземець» – це особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав. Звідси іноземець має такі ознаки: 1) фізична особа; 2) не є громадянином України; 3) є громадянином (підданим) іншої держави.

За своїм правовим статусом іноземців в Україні поділяють на: 1) іноземних громадян, які на законних підставах тимчасово проживають на території держави або іммігрували на постійне проживання; 2) іноземців, які перебувають в Україні на іншій законній підставі, вважають такими, що тимчасово перебувають в Україні.

Варто підкреслити, що іноземець, перебуваючи за межами своєї держави, зберігає з нею юридичний обов'язок, підкорюється її законам, користується її пільгами і захистом та, водночас, підпадає під дію юрисдикції держави, на території якої перебуває.

Конституція України закріплює національний правовий режим іноземців в Україні, який означає надання іноземним громадянам того самого обсягу прав та обов'язків, що й громадянам держави. Таким чином, іноземцям гарантуються особисті (громадянські) права: право на життя та його захист; право на повагу до гідності; право на свободу та особисту недоторканність; право на недоторканність житла; право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції; право на невтручання в особисте і сімейне життя; право на свободу пересування, вільний вибір місця проживання; право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх переконань тощо.

Застереження щодо реалізації іноземцями окремих прав (здебільшого політичних) не вважаються дискримінаційними, оскільки спрямовані на забезпечення національної безпеки держави. Обмеження щодо реалізації окремих прав в цьому випадку обумовлені національними інтересами.

Слід звернути увагу на те, що у повному обсязі надані Конституцією та чинним законодавством України права і свободи можуть реалізувати лише ті іноземці, які постійно проживають в Україні. Юрисдикція України не поширюється на іноземців, які мають відповідно до міжнародних договорів дипломатичні або консульські привілеї та імунітети, їх наявність означає: недоторканність особи, недоторканність житла, імунітет від юрисдикції, фіскальний імунітет, митні привілеї тощо.

Іноземні громадяни зобов'язані не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ними збитки, сплачувати податки і збори в порядку і в розмірах, встановлених законом, неухильно дотримуватися законодавства України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей.

Цікавим також є той факт, що гарантії реалізації конституційних прав і свобод іноземців є аналогічними тим, що передбачені для громадян України.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що іноземці, хоча і мають дещо інше коло прав та обов'язків на відміну від громадян України, проте у більшості своїх прав вони є рівними з ними. Крім того, не слід забувати, що іноземці мають правовий зв'язок з державою, громадянами (підданими) якої вони є, проте, якщо вони перебувають на території України, їм необхідно дотримуватися Конституції та законів нашої держави.

Одержано 17.04.2018

УДК 341.321-056

Маргарита Миколаївна МИХАЙЛІК,

курсант групи Ф2-201 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук Філіпська Н. О.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Сучасна міжнародна спільнота однозначно визначила своє ставлення до будь-якого роду збройних конфліктів та війн, визнавши одним із принципів міжнародного права принцип мирного вирішення міждержавних спорів, претензій та суперечок. Незважаючи на це, вже після Другої світової війни у світі зафіксовано близько 100 випадків застосування збройної сили при вирішенні міжнародних суперечок. Але слід враховувати, що будь-яке застосування сили під час або внутрішньо-державних, або міжнародних суперечок у переважній більшості випадків тягне за собою порушення прав осіб, які таким чином пов'язані з таким конфліктом. Це, зазвичай, мирне населення, яке найбільше страждає від дій військових.

Однак, ми хочемо акцентувати увагу на окремій категорії населення, яка у даному випадку є найбільш вразливою – особи з інвалідністю. Дана категорія осіб і у мирний час потребує особливої підтримки з боку державних органів та суспільства, яка значною мірою ускладнена або відсутня зовсім у зоні проведення військових дій.

Проблеми прав людини взагалі та осіб з інвалідністю зокрема у міжнародному праві були предметом дослідження низки вчених, серед яких Л. Байда, М. Щербатюк, П. Таланчук, В. Андреев, К. Кольченко, М. Кравченко. Однак ми вважаємо за необхідне більш детально зупинитися на деяких аспектах дотримання прав і свобод осіб з інвалідністю під час збройних конфліктів.

Протягом останніх десятиріч у світі значно підвищилася увага до осіб, які мають стійкі вади здоров'я, осіб з інвалідністю. У 2006 році Організація ООН ухвалила основний документ, який визначає рівність прав і свобод осіб зазначеної категорії – Конвенцію про права осіб з інвалідністю. Тут визначено право цих осіб на доступне середовище, тобто усунення обмежень у просторі та суспільстві для комфортного життя та розвитку особистості. Як зазначила учасниця паралімпійських змагань з перегонів на візках Енн Афулі Страйк, «коли ти особа з інвалідністю, немає нічого більш приємного, ніж знати, що ваша інвалідність – не обмеження». В той же час, цього не можна сказати про осіб з інвалідністю, які вимушені перебувати і залишатися у місцях, де проводяться збройні сутички.

Слід звернути увагу на тому, що основною метою будь-якої особи, яка проживає на території проведення збройних міжнародних або внутрішньодержавних конфліктів, є збереження свого життя, життя своєї родини та майна, в тому числі й шляхом евакуації. Для осіб з інвалідністю і проживання на території проведення військових дій, і навіть евакуація можуть мати ускладнення. У першому випадку зазвичай виникають труднощі із отриманням вкрай необхідних медичних, соціальних послуг. У випадку із евакуацією, складності виникають у осіб з фізичними вадами (які для пересування користуються спеціальними приладами) та осіб з психо-інтелектуальними вадами та осіб з комплексними вадами (і фізичного, і психо-інтелектуального характеру).

Особливу увагу слід звернути на те, що у питанні захисту прав осіб з інвалідністю під час збройних конфліктів є категорії, які можуть піддаватися подвійній дискримінації, – це жінки, діти, особи похилого віку з інвалідністю, недієздатні особи або особи з обмеженою дієздатністю через психо-інтелектуальні або комплексні вади. Щодо цих осіб можуть бути застосовані дискримінаційні дії на підставі і гендерної приналежності, і віку, і можливості усвідомлювати свої дії та дії інших осіб.

Всесвітня програма дій стосовно людей з інвалідністю від 03 грудня 1982 року зазначає, що наслідки дефектів та інвалідності особливо серйозно відбивається на жінках. Зазначено, що у багатьох країнах жінки знаходяться у несприятливому соціальному, культурному та економічному становищі, що обмежує їх можливості у подоланні труднощів, пов'язаних з інвалідністю, і ще більше ускладнює їх участь у житті суспільства. Жінки та дівчата з інвалідністю, які за висновком спеціальних комісій ООН і так страждають від високого ризику сексуального насильства в мирний час, піддаються ще більшому ризику насильства внаслідок незахищеності у воєнний час. Цей фактор є таким, що значно ускладнює ситуацію під час збройного конфлікту.

Також ми хочемо зазначити, що у положеннях зазначеної Конвенції ООН йдеться про те, що держави-учасниці визнають факти множинної дискримінації жінок та дівчат з інвалідністю, у зв'язку з чим уживають заходів для забезпечення повного й рівного здійснення ними всіх прав людини й основоположних свобод. Також, відповідно до своїх зобов'язань за міжнародним правом, необхідно вживати усіх можливих заходів для забезпечення захисту й безпеки осіб з інвалідністю у ситуаціях ризику, зокрема в збройних конфліктах, надзвичайних гуманітарних ситуаціях та під час стихійних лих.

Тож, можна зробити висновок, що, не зважаючи на зусилля держав щодо сприяння у реалізації прав і свобод осіб з інвалідністю, є підстави вважати, що під час збройних конфліктів все ж недостатньо забезпечено на державному рівні можливість реалізувати низку прав даної категорії осіб. Зокрема, це право на безпеку, право на медичну допомогу, на отримання соціальних послуг тощо. Ми вважаємо, що, крім державних інституцій, сприяти в цьому можуть волонтерські рухи, які допомагають мирному населенню, яке потерпає від наслідків збройних конфліктів, що відбуваються на території певної держави.

Одержано 17.04.2018

УДК 351.74(477):341.231.14

Неля Сергіївна КВАЧ,

курсант групи Ф1-203 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри конституційного і міжнародного права ХНУВС

кандидат юридичних наук, доцент Войціховський А. В.

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Забезпечення законності, правопорядку, охорона прав, свобод і законних інтересів громадян – це предмет турботи держави, її органів, організацій, установ та посадових осіб. Надзвичайно важливого значення ці питання набувають для органів Національної поліції України.

Захист прав і свобод людини за законом, значимість принципу верховенства закону для такого захисту – ці фактори вказують на важливість професіоналізму в роботі правоохоронних органів, що означає ефективність і законність у їх діяльності. Для Національної поліції України, як правоохоронного органу, основними функціями є попередження та виявлення злочинів, підтримка публічного порядку, надання своєчасної допомоги людям, які потрапили в біду.

Ці функції є спільними для більшості поліцейських структур у Європі та в усьому світі. З огляду на специфіку діяльності поліції і для спрямування її в потрібному напрямку 17 грудня 1979 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Кодекс поведінки осіб з підтримання правопорядку. Резолюція 34/169, згідно з якою було прийнято цей кодекс, включає в себе такий припис: «...Як і всі інші органи системи кримінального судочинства, кожний орган охорони порядку повинен представляти громадськість в цілому, нести перед нею відповідальність і бути їй підзвітним».

Органи поліції відіграють особливу роль у правозахисному механізмі, між нею і державою встановилися привілейовані відносини з тих причин, що поліція є необхідним інститутом для суспільства. Якщо держава зобов'язана стежити за тим, щоб права людини поважалися і дотримувалися, то на практиці до цієї діяльності часто залучаються правоохоронні органи.

Працівники органів поліції не є соціальними працівниками і соціальні права не входять у рамки їх компетенції та обов'язків, але вони постійно спілкуються з людьми різних верст населення і роблять свій внесок у підтримку безпеки для всіх громадян. Деякі підрозділи поліції регулярно зустрічаються з місцевою владою для обговорення соціальних проблем – такі зустрічі можна вважати як зразок внеску поліції в покращення життя суспільства.

Повноваженнями працівників поліції наділяє закон. Вони мають право застосовувати силу, носити зброю, заарештовувати й затримувати громадян, роботи обшуки та огляди транспортних засобів, приміщень та помешкань. Ці повноваження обмежені різною мірою. Деякі права людини обмежені для захисту інших прав чи для того, щоб допомогти поліції підтримувати публічний порядок або ж запобігати злочинам. Захист прав людини є функцією поліції, вимога поваги прав людини впливає на способи, якими поліція виконує всі свої функції. Для підтримки довіри між громадськістю і поліцією одним із ключових факторів є безпека.

Виходячи з міжнародних стандартів забезпечення прав і свобод людини, головними принципами в діяльності Національної поліції України слід вважати законність, недискримінацію, відповідність вимогам демократичного суспільства та гуманність. Вони не повинні вдаватися до корупційних діянь, а навпаки, протидіяти будь-яким діям такого роду та суворо карати за них.

Одержано 17.04.2018

УДК 341.645:341.231.14

Олег Олександрович КОМАРЕНКО,
курсант групи Ф2-105 ХНУВС

*Науковий керівник: викладач кафедри конституційного і міжнародного права
факультету № 4 ХНУВС Логвиненко Є. С.*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДОДАТКОВА ГАРАНТІЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Європейський суд з прав людини – міжнародний судовий орган, який знаходиться в місті Страсбург (Франція). Його юрисдикція поширюється на держави-члени Ради Європи, що ратифікували Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. і включає всі питання, які стосуються тлумачення і застосування конвенції, включаючи міждержавні справи і скарги окремих осіб. Кількість суддів, з яких складається Суд, відповідає кількості держав-членів Ради Європи. На даний момент таких держав 47. Судді засідають у своїй особистій якості і не є представниками жодної держави. В опрацюванні заяв Суду допомагає секретаріат, котрий складається здебільшого з юристів (їх ще називають юридичними секретарями). Вони є незалежними від країни їх походження та не представляють ні заявників, ні держави.

Подані справи розглядаються в комітетах із 3 суддів, палатах із 7 суддів та Великій палаті із 17 суддів. Розгляд справ відбувається у відкритому засіданні, якщо у виняткових випадках не ухвалено іншого рішення. Суд може прийняти питання до розгляду лише після того, як було вичерпано всі національні засоби правового захисту, відповідно до загальнообов'язаних норм міжнародного права. Це означає, що особа перед тим, як подати офіційну скаргу до Суду, повинна використати всі доступні засоби захисту своїх прав (як адміністративні, так і судові), передбачені національним законодавством. До того ж справа може бути прийнята Судом до розгляду лише впродовж шести місяців від дати прийняття остаточного рішення.

Україна ратифікувала Конвенцію та протоколи до неї, які стали частиною нашого національного законодавства, й визнала юрисдикцію Суду. Найбільш поширені в нашій державі правопорушення, на які посилаються заявники, звертаючись до Суду це: вбивства, знищення громадян чи їх смерть у період затримання з різних причин (відмова в лікуванні чи його неправильність, тортури тощо); застосування чи погроза застосування щодо затриманих, арештованих та ув'язнених катувань, побиття, сексуального приниження тощо; неефективне розслідування скарг на катування; застосування примусової праці поза межами громадянських обов'язків чи військової служби; позбавлення свободи та особистої недоторканності; позбавлення гарантій захисту; затримання, арешт, ув'язнення понад терміни, передбачені законом чи судовим рішенням; бездоказове чи спровоковане затримання осіб як психічно хворих, алкоголіків, наркоманів тощо; невиконання судових рішень.

Упродовж 2015-2017 рр. кількість звернень громадян країн-членів Ради Європи зросла на 32 %. Кількість скарг українців за тривале невиконання або взагалі за невиконання рішень національних судів України склала 65 %. В середньому, від України надходить тисяча заяв на місяць. Проте, 95 % заяв визнаються неприйнятними, тобто в яких не визнано порушень.

У 2016 р. Європейський суд з прав людини ухвалив 39 рішень за скаргами проти України (для порівняння: у 2015 р. – 36, у 2014 р. – 40, у 2013 р. – 69, у 2012 р. – 71, у 2011 р. – 105).

За 2017 р. Суд отримав 80 тисяч заяв, при цьому загальна кількість заяв від України становила 18150 (майже 23 % від загальної кількості). З них 65 % стосуються невиконання рішень національних судів. Слід зазначити, що Суд розглядає лише двадцяту частину від усіх звернень.

Отже, з наведеного можна зробити висновок, що Україна як складова світової системи і член Ради Європи, повинна вирішити велику кількість проблем, з тим щоб викоринити зазначені вище правопорушення та вивести судову систему держави на рівень європейських стандартів.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.56

Ростислав Олександрович КИСЛЮК,

курсант групи Ф1-201 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Гудзь Т. І.

ОРГАНИ СУДОВОЇ ВЛАДИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ

Після прийняття Верховною Радою України змін до Конституції щодо правосуддя та нового Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року в нашій державі фактично стартувала судова реформа. Побудова судової системи відповідно до європейських стандартів має ґрунтуватися на засадах верховенства права та захисту прав і свобод людини, а в разі їх порушення – справедливого їх відновлення в розумні строки. Все це повинно зробити роботу судових органів більш ефективною та прозорою.

Разом з тим, ефективність функціонування судових органів багато у чому залежить від того, наскільки захищеними будуть самі судді, чи зможуть вони повноцінно відстоювати свою інтереси, а також чи будуть враховані зауваження суддів щодо законодавчих актів. На сьогоднішній день жоден орган судової влади не має права законодавчої ініціативи у Верховній Раді України, а відтак усі питання залишаються відкритими.

У вузькому розумінні законодавча ініціатива є однією із стадій законодавчого процесу, яка полягає в можливості уповноваженої законодавством особи вносити до парламенту пропозиції щодо прийняття, зміни та скасування законів. Сутність законодавчої ініціативи полягає у тому, що вищим органам державної влади, які користуються довірою народу, надається можливість покращувати законодавчу базу.

Відповідно до ст. 93 Конституції України право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належить Президенту України, народним депутатам України та Кабінету Міністрів України. Разом з тим, останнім часом у наукових і політичних колах такий стан речей все більше піддається критиці. Так, Д. Ковриженко вважає, що такий підхід застарів і призводить до зловживання депутатами правом законодавчої ініціативи, що призводить до переваги кількості законопроектів над їх якістю та доцільністю. Проблеми такого підходу вже неодноразово порушувалися, як в нашій державі, так і в зарубіжних країнах.

Якщо проаналізувати досвід зарубіжних країн, то можна побачити, що нерідко зустрічаються випадки, коли конституційний суд, верховний суд або інший орган судової влади наділяється правом законодавчої ініціативи, хоча і обмеженої. Найчастіше, органи судової влади мають право ініціювати закони, які безпосередньо пов'язані з судочинством та судоустроєм.

Щодо України, то на тлі судової реформи дане питання стає все більш актуальним. Розбіжності пов'язані тільки з тим, який із органів судової влади буде доречно наділити таким повноваженням. Після створення Вищої ради правосуддя більшість фахівців сходяться на тому, що саме цей орган здатен повноцінно представляти судову владу і в змозі позбавити її від залежності органів, які не мають достатньої політичної вмотивованості в питаннях, що пов'язані з покращенням роботи структури судової системи нашої держави. При цьому, для повної реалізації її потенціалу саме Вищу раду правосуддя необхідно наділити правом законодавчої ініціативи. Тим більше, що відповідно до п. 15 ст. 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» до її повноважень належить надання обов'язкових до розгляду консультативних висновків щодо законопроектів з питань утворення, реорганізації чи ліквідації судів, судоустрою і статусу суддів, узагальнення пропозицій судів, органів та установ системи правосуддя стосовно законодавства щодо їх статусу та функціонування, судоустрою і статусу суддів. Вважається, що внесення змін до закону «Про Вищу раду правосуддя» стосовно надання їй права не лише консультувати законотворчий процес, а й бути його безпосереднім ініціатором, призведе до більш ефективного функціонування всієї судової системи.

Отже, спираючись на неодноразові заяви та пропозиції науковців, суддів, а також враховуючи досвід зарубіжних країн у цій сфері, можемо зробити певні висновки. По-перше, надання органам судової влади права законодавчої ініціативи надасть змогу вдосконалювати діяльність всієї судової системи. По-друге, це звільнить судову гілку влади від залежності перед політичною волею людей, які не працюють у цій сфері. І останнє, надання законодавчої ініціативи органам судової влади дозволить підсилити незалежність суддів, а також не дозволить зловживати цим правом через його обмеженість.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.4

Юрій Андрійович БІРІН,

курсант групи Ф4-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук Варунич Л. Д.

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ПОНЯТТЯ, ЗМІСТУ ТА ЗНАЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЇ

Підходів щодо визначення поняття «конституція» є багато. Зокрема, прийнято розрізняти конституцію юридичну та фактичну. З огляду сучасної дійсності і з урахуванням різноманітності моделей конституції юридична конституція – це система правових норм, що регулюють основи устрою держави, суспільства і становища людини в них. Даний термін використовується у двох значеннях: у матеріальному і формальному. Звернемо увагу на те, що у матеріальному значенні конституція – це система правових норм, що регулюють основи устрою суспільства, держави і становища особи в них. Тоді як у формальному сенсі конституція – це правовий акт (або декілька актів), що має (мають) найвищу юридичну

силу серед актів внутрішнього права і змінюється (змінюються) в особливому, ускладненому порівняно з іншими законами, порядку. Слід акцентувати увагу на тому, що матеріально-правове і формально-правове розуміння конституції характеризує її юридичну сутність. У той час як фактична конституція відображає реальний, наявний устрій суспільства і держави та становище в них особи.

Зазначимо, що положеннями конституції держави регламентуються суспільні відносини, загальні найважливіші принципи функціонування держави, які отримують своє вираження в певних характеристиках держави, зокрема, таких як: правова, демократична, соціальна, світська, тощо. Відмітимо, що предмет правового регулювання конституції визначає її зміст.

Звернемо увагу на те, що на сучасному етапі розвитку конституціоналізму в Україні стало особливо відчутно, що принциповим для успішного розвитку держави є не лише якісно демократичний зміст Конституції, а й практична дієвість Основного Закону держави. Зокрема, закріплених нею принципів, таких як: верховенство права, законність, пріоритет прав людини, поділ влади тощо. З огляду на це, виділимо основні проблеми дієвості чинної Конституції України, серед яких: прийняття змін до Конституції досить часто пов'язано з приходом до влади різних політичних сил, різне трактування конституційних норм на ту чи іншу користь, тощо.

Складним залишається питання щодо тлумачення та застосування положень Конституції суспільством, зокрема, політичною елітою, опираючись на принцип верховенства права з урахуванням національних інтересів.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, можемо зробити висновок про те, що юридична конституція може відбивати фактичну, відповідати їй, а може їй суперечити. У першому випадку юридична конституція є реальною, а в другому – фіктивною. Слід мати на увазі, що елемент фіктивності більшою або меншою мірою є присутнім у будь-якій юридичній конституції, тому що вона являє собою ідеальну модель того або іншого суспільства і держави. За своїм змістом конституція є універсальним правовим інструментом, за допомогою якого народ і держава встановлюють та регулюють найважливіші суспільні відносини у всіх сферах суспільного та державного ладу.

Зокрема, беззаперечним є те, що модернізація Конституції України не може переслідувати інтереси та цілі окремих політичних і інших соціальних груп, бути «правилами гри» для одного чи декількох лідерів громадської думки. Адже Конституція України, як і конституції інших держав світу, встановлює основи конституційного ладу, визначає мету та завдання розвитку держави і громадянського суспільства, унормовує правила, форми і межі їх взаємодії, створює належні умови для розвитку України як європейської держави.

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФДЕРИ СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН
ФАКУЛЬТЕТУ № 2**

УДК 177

Владислав Віталійович СТЕПАНЕНКО,

курсант групи Ф2-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін

факультету № 2 ХНУВС кандидат філософських наук, доцент Грищенко Н. В.

СВОБОДА СЛОВА ЧИ СВОБОДА ЛИХОСЛІВ'Я В УКРАЇНІ?

Головним завоюванням демократії є свобода слова. Вона передбачає висловлення незалежних поглядів та переконань як в усній, так і в письмовій формі, є ознакою некорумпованого суспільства. Однак в сучасних реаліях українського суспільства свобода слова часто супроводжується мовленнєвою всюдозволеністю. Ви можете говорити все, що завгодно і як завгодно, ляяти кого завгодно, не скуплячись на «круті слівця». Саме через ненормативну лексику ми можемо спостерігати деградацію нашого населення. Наприклад, якщо раніше непристойні слова лунали із вуст злочинців, повій чи п'яниць, то зараз час змінився і змінилися люди, але не в кращу сторону. Деградація нації і народу починається зі знівечення мови. Іще Л. Українка казала: «Хто нікчемну душу має, така ж у нього і мова», а в тональність їй і М. Рильський: «Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова». Брутальний стиль спілкування стає не лише нормою, а модою, причому для різних верств населення – від підлітків, а то й дітей дошкільного віку, – до сивочолих. Таке враження, що, користуючись свободою слова, носії цих брутальних слів не тільки зміцнюють позиції свободи лихослів'я, а й утверджують його. У різних сферах суспільства цей мовний сурогат має прихильників, захисників і популяризаторів серед впливових осіб, в тому числі – політиків, чиновників, державних службовців і, хоч як це не дивно, навіть серед діячів культури та письменників. Кулачні бої, які постійно виникають у Верховній Раді, далеко не тихі й не безсловесні баталії, а замішані, м'яко кажучи, на «крутих» висловах. У нас практично не існує суспільного осуду лихослів'я: цензурні обмеження знято, відповідні законодавчі акти не дотримуються, ЗМІ дають приклади, як «гламурно» лихословити, а сучасні українські письменники пустили матірщину на сторінки своїх творів (О. Забужко, Л. Дереш, інші). Основним стимулом для використання вульгарної лексики є все ж прагнення літератора виділитися, здобути прихильність недалеких, зате широких читачьких мас. «Прийшли биндюжники від Слова і потопили мову в матюках», – писала про це Ліна Костенко. Визнаючи за літературою, засобами масової інформації право на відтворення дійсності, не слід забувати про зворотний вплив: літературний твір покликаний формувати людину, вдосконалювати її, а не руйнувати. Ненормативна ж лексика завдає шкоди не лише тим, хто вживає подібні гострі слова, а й тим, хто все це чує, читає. Тут все дуже просто – про що будеш розмовляти і якою мовою, те ж саме і до тебе притягнеться. Якщо дивитися на цю проблему з релігійної

точки зору, то вважається, що чим частіше люди вживають лихих слів, тим сильніше вкорінюється в їхньому житті нечисть. Існує і наукове доведення негативного впливу лихослів'я на генетичний фонд людини. Таке незвичайне доведення зробив доктор біологічних наук П. П. Гаряєв. Повністю всі свої дослідження і відкриття він описав у книзі «Волновой генетический код». У процесі його експериментів було встановлено, що брутальні слова наносять непоправну шкоду оточуючим. Дія подібних слів на людину рівносильна радіаційному опроміненню в 10-40 тисяч рентгенівських променів – при такому опроміненні рвуться ланцюжки ДНК, розпадаються хромосоми. Таким чином, ненормативна лексика викликає незворотні процеси у людському організмі – мутації, точно такі, як від радіаційного опромінення. Лихослів'ям можна не тільки зруйнувати своє здоров'я, викликати хронічні захворювання, але і вбити людину. Людина, яка використовує ненормативну лексику, приносить шкоду не лише собі і оточуючим, але і своїм нащадкам. Наші гени, ніби «чують» всі наші слова, а також запам'ятовують і записують їх в генетичному коді.

Щоб нове покоління людей виросло справжнє гідним своїх пращурів, ми повинні повсякчас піклуватись про чистоту рідної мови і усі, хто має професійну дотичність до української мови, за своїми гуманними, морально-етичними, просвітницькими, взагалі громадянськими обов'язками, просто зобов'язані не лише шанувати, збагачувати нашу мову, а й оберігати її.

Одержано 17.04.2018

УДК 17.023.32

Кирило Олегович ЧУЙКОВ,
курсант групи Ф1-203 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін
факультету № 2 ХНУВС кандидат філософських наук Шаповал Л. А.*

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНСТИТУТУ СІМ'Ї

Сучасні соціологічні дані дозволяють стверджувати, що в Україні та деяких інших країнах світу відбувається процес руйнації сім'ї і разом з цим відбувається зміна в фундаменті людини, яку заклав в неї творець всього існуючого на землі. Сім'я – одна з давніх форм суспільного існування людей, яка набула всезагального характеру. Звичайно, це не означає, що кожна людина має потребу у подружньому житті. Людина одиниця, не тільки жінка, а й чоловік, сьогодні може завести собі дитину. Однак все це є відхиленнями, які відбиваються на характері, вдачі, інтелектуальному розвитку таких дітей та їх батьків також. В умовах сучасної культури піддається небезпечним змінам не тільки інститут сім'ї, йде руйнація самої ідеї, мети сім'ї. Через пропаганду іншого способу життя, в якому людина виступає такою собі самодостатньою, і в той же час, ізольованою та егоїстичною істотою, змінюється головна мета людського життя, життєва стратегія, змістом якої стає споживання і задоволення своїх бажань. Тож сім'я при змінах її суб'єктів, трансформується у зовнішній контракт на взаємовигідних умовах. В ряді країн на законодавчому рівні закріплюються права сексуальних меншин та одностатеві шлюби, що також трансформує зміст та призначення сім'ї.

В наш час все більше молоді не бажає брати шлюб, а віддають перевагу вільним відносинам. Ті ж, хто вирішують пов'язати свою долю з долею іншої людини через законний шлюб, досить швидко розлучаються. Більше третини шлюбів розпадається протягом першого року подружнього життя. Психолог Зарецький О. Є. називає наступні причини нетривалості сім'ї: відсутність релігійної основи шлюбу; звільнення жінки від опіки чоловіка, через набуття економічної незалежності, що призвело до перерозподілу ролей не тільки в сім'ї, а і в суспільстві; у сучасних умовах шлюб слабо охороняється державою.

Щодо першої причини, то при наявності свободи вибору супутника життя, має бути щось таке, що не дозволяло б людині перетворювати цю свободу у свавілля, красу статевих стосунків у бруд та розпусту. Звертаючись у листі до своєї нареченої Гегель писав: «... шлюб по суті – це релігійний союз. Любов для своєї повноти потребує чогось більш високого, ніж сприйняття її самої по собі, заради неї самої. Те, що складає повне задоволення або щастя, завершують тільки релігія і почуття обов'язку, оскільки тільки в них відступають на другий план індивідуальні риси плінної, тимчасової істоти, які можуть бути лише перешкодою дійсності, залишаючи її недосконалою та незавершеною» [2. с. 323].

Щодо другої причини, то з нею теж не можна не погодитися. Однак це не означає, що не треба було давати жінкам можливість мати матеріальну незалежність. Просто слід пам'ятати, що бути незалежною матеріально, ще не означає, бути незалежною взагалі, оскільки чоловік і жінка є умовою існування одне одного. Значною є і третя причина. Сім'я як елемент суспільства не може залишатися лише сферою особистою і приватною. «Оскільки кожна сім'я, – зазначав Аристотель, – складає частину держави, а всі зазначені люди є частками сім'ї, а оскільки чесноти окремих часток мають відповідати чеснотам цілого, то необхідно і виховання дітей і жінок поставити у відповідне відношення до державного ладу; і якщо це не байдуже для держави, що прагне гідного устрою, то необхідно мати також гідних дітей і гідних жінок» [1, с. 401–402].

Список бібліографічних посилань

1. Аристотель. Политика // Сочинения : в 4 т. / пер. с древнегреч. ; общ. ред. А. И. Доватура. М. : Мысль, 1983. Т. 4. 830 с.
2. Гегель Г. Письма. Гегель – невесте. Нюрнберг, 1811 г. // Работы разных лет : в 2 т. М. : Мысль, 1973. Т. 2. 630 с.

Одержано 17.04.2018

УДК 316.1

Микола Анатолійович ЛАВРИК,

курсант групи Ф2-104 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2 ХНУВС кандидат філософських наук, доцент Грищенко Н. В.***СЕНС ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФСЬКОМУ ОСМИСЛЕННІ**

Актуальною проблемою, розпочинаючи з тих пір, відколи людина стала розумною, аж до нашого часу, було питання про сенс життя людини, про її буття та існування у світі. Кожен з нас хоча б раз у житті ставив його перед собою, намагаючись знайти на нього відповідь. Особливо часто такі питання постають перед людиною в моменти, коли вона розмірковує про життя і смерть. Що буде з нами після смерті, чи буде тривати життя далі, але в іншій подібності, іншій сутності? Достоевський з цього приводу писав: «Таємниця людського життя не в тому, щоб лише жити, а в тому, для чого жити». Для чого живе людина? Сенс життя завжди повинен бути більшим за мету. Інакше людина при досягненні проміжної мети опиниться в ситуації втрати сенсу життя, що завжди переживається як життєва драма. Може бути й інший наслідок ототожнення мети і сенсу – фанатизм, фанатичне служіння якійсь меті як абсолютній. Отже, перша передумова вірного вирішення питання про сенс життя – це розуміння того, що мета і сенс життя не співпадають, що повинна існувати ієрархія мети та цінностей, що ґрунтується на уявленні про сенс життя. Але яку опору можна знайти при вирішенні питання про сенс життя, які цінності мають смисложиттєве значення? Тут зможе допомогти звернення до історії філософської думки, що акумулює духовний досвід людства. В історії філософії були різні точки зору на проблему життя, смерті і сенсу життя. Умовно їх можна поділити на дві групи:

– *оптимістичне* ставлення до життя і його сенсу. Оптимізм виражений в тому, що людина є господарем долі, щастя, від неї багато в чому залежить, як прожити своє життя. Цей погляд представлений в філософії Аристотеля, Фоми Аквінського, Френсіса Бекона, Карла Маркса, Тейяра де Шардена.

– *песимістичне* ставлення до життя та його сенсу. Песимізм виражений в тому, що людина є іграшка незалежних від неї сил (природи, долі, суспільства) і не здатна змінити щось в своєму житті. Це точка зору Б. Паскаля, А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, А. Камю, Ж.-П. Сартра

Подібно до всіх світоглядних питань, питання про сенс життя є вічною проблемою: вона знову і знову ставиться людиною протягом історії, отримує нові грані в духовному досвіді людства. Вона не може мати остаточного, наперед заданого вирішення для індивіда, не може бути прийнятою як готове знання, або рецепт життя, бо потребує особистого усвідомлення та вибору. Сенс життя – це самостійний, усвідомлений вибір тих цінностей, які орієнтують людину не на те, щоб мати (установка на володіння), а на те, щоб бути (установка на використання всіх людських можливостей). Сенс життя – у самореалізації особистості, у потребі людини творити, віддавати, ділитися з іншими. І чим значніша особистість, тим більше вона впливає на навколишніх людей. Сенс життя полягає в тім, щоб удосконалюючи себе, удосконалювати світ навколо себе. Ці загальні уявлення про сенс життя повинні трансформуватися в сенс життя кожної окремої людини. Сенс життя виступає найбільш гнучкою характеристикою матеріальних і духовних потреб. Хтось гадає, що все його життя – це примноження матеріальних цінностей, інші вважають, що головне – це продовжити свій рід, для когось правильним є присвятити своє життя науці та дослідженням. В остаточному підсумку, сама система потреб визначається сенсом життя – якщо таким є множення особистого багатства, то, природно, це веде до гіпертрофованого розвитку матеріальних потреб. І, навпаки.

Після всього сказаного можна підвести підсумок, що сенс життя кожної людини унікальний і неповторний, як і її життя. Людина завжди вільна у власному виборі і в його реалізації. Вона повинна йти за своїм покликанням, у якому життя набуває сенсу.

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
ФАКУЛЬТЕТУ № 1**

УДК 342.7:343.197.8(477)

Альона Андріївна КИЛИПКО,

курсант групи Ф2-104 ХНУВС

*Науковий керівник: професор кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Слинко Д. В.***ВПРОВАДЖЕННЯ ЮВЕНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ**

Сьогодні у системі права активно виокремлюються нові галузі права. Однією з таких галузей є ювенальне право. Воно є цікавою та новою темою дослідження, адже на сучасному етапі це нова, не повністю визнана, галузь права.

Ювенальне право – право, яке спрямоване на забезпечення розвитку та належного життя у суспільстві дітей, шляхом закріплення статусу дитини як суб'єкта права. Ця галузь права спрямована на піклування та захист прав дитини.

Особливістю суб'єкта ювенально-правових відносин є те, що їх учасниками виступає дитина, котра бере участь в таких відносинах як безпосередньо, так і опосередковано – через інших представників, таких як батьки, опікуни тощо.

З огляду на зазначене вище, ювенальна юстиція є найбільш вдалою та ефективною системою подолання негативних явищ у дитячому та молодіжному середовищі. Як концепт ювенальної юстиції для України пропонується її плюралістична відновна модель.

На думку Н. М. Крестовської, ювенальна політика постає як стратегія діяльності суспільства та держави щодо забезпечення відтворення та соціалізації нових людських поколінь, ювенальне право – як відносно самостійна система правових норм, спрямованих на забезпечення виживання, розвитку та захисту прав та інтересів молодого покоління, а ювенальна юстиція (в широкому сенсі цього слова) – як один з інструментів реалізації ювенальної політики, що діє на підставі норм ювенального права.

Зараз в Україні вже зроблено певні кроки для втілення у життя прогресивних положень міжнародно-правових актів, що дає підстави вести мову про позитивні зміни у національному (внутрішньодержавному) законодавстві.

Основою ювенального права виступає Конвенція ООН «Про права дитини», яка була ратифікована Постановою Верховної Ради України № 789XII (78912) від 27 лютого 1991 та набула чинності для України 27 вересня 1991. Конвенція про права дитини є першим і основним міжнародно-правовим документом обов'язкового характеру, що присвячений широкому спектру прав дитини.

Згідно з Конвенцією в квітні 2001 прийнято закон України «Про охорону дитинства». У 2003 та 2005 роках український Парламент ратифікував два факультативних протоколи до Конвенції: про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії та щодо участі у збройних конфліктах.

Таким чином, формування ювенального права та ювенальної юстиції в Україні є правильним рішенням. На нашу думку, вже сформувалися всі складові для їх виокремлення у якості самостійних елементів системи права, оскільки в сучасному світі та сучасних умовах життя захисту дітей повинна приділятися максимальна увага з боку держави та законодавства.

Одержано 17.04.2018

УДК 316.485.26

Анастасія Василівна ЩОКАЛО,

курсант групи Ф1-104 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Кріцак І. В.

ТЕРОРИЗМ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ФЕНОМЕН

Збільшення кількості насильницьких злочинів, у тому числі терористичного спрямування, пояснюється тим, що в умовах реформування, появи нових для України відносин у всіх сферах суспільної життєдіяльності виступає боротьба за владу, прагнення до трансформації державного устрою.

Сьогодні найчастіше тероризм розглядається як явище соціальне, соціально-психологічне, соціально-правове, як тип політичної поведінки, як різновид злочинної (кримінальної) діяльності тощо.

До основних тенденцій розвитку тероризму в Україні можна віднести наступні:

- тероризм є складним, багатоаспектним явищем, що має різні прояви: правові, психологічні, історичні, соціально-економічні, світоглядні, релігійні, технологічні тощо. Це ускладнює вироблення загальноприйнятого, усіма визнаного юридичного визначення тероризму і його відповідного закріплення на законодавчому рівні;

- глобальний тероризм є негативним проявом процесу глобалізації і став можливий завдяки розвитку сучасних засобів комунікації, які у свою чергу суттєво сприяють творенню нових глобалізаційних імперативів, і він у даному випадку може виступати одним із засобів глобального управління цивілізацією;

- існуюче різноманіття форм прояву тероризму доповнюється новими, більш високотехнологічними його формами, що не завжди відображається у нормативно-правових актах, особливо при визначенні предметної компетенції суб'єктів боротьби з тероризмом;

- визначення поняття тероризму має бути сфокусовано на визначенні його складових і закріплено у відповідному законі;

- ефективна протидія тероризму можлива лише на основі вжиття превентивних заходів. Його запобігання має полягати у виявленні, усуненні, нейтралізації, локалізації і мінімізації дії тих чинників і причин, які або породжують тероризм, або йому сприяють;

- необхідно поглибити наукові дослідження з проблеми тероризму з урахуванням сучасних тенденцій розвитку світової спільноти, залучаючи до цього процесу фахівців різних галузей знань: юристів, економістів, політологів, психологів, філософів, медиків та ін.;

- існує необхідність вироблення ретельно регламентованого порядку висвітлення в ЗМІ ситуацій, пов'язаних з актами тероризму;

- з метою підвищення ефективності проведення контр– і антитерористичних операцій слід покращити співпрацю силових відомств, які займаються боротьбою з тероризмом. На національному рівні – це створення Координаційного комітету із боротьби з тероризмом за участю всіх силових відомств, ЗМІ і, можливо, громадськості, на світовому рівні – створення організації, подібної до Інтерполу, яка б протидіяла тероризму.

Одним із завдань сучасного тероризму є провокування держави на вжиття жорстких заходів, які інколи виходять за межі права, введення усіляких обмежень прав і свобод людини і громадянина, провокування репресій з боку держави, розповсюдження загального стану залякування, створення терористичної істерії, вторгнення світового співтовариства до пучини темряви, хаосу, зла.

Відзначається, що Україна пішла шляхом формування дворівневої системи суб'єктів: до першої групи належать суб'єкти, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом; а до другої – які у разі необхідності, за рішенням керівника

антитерористичної операції можуть залучатися. Поряд із цим, проведення аналізу практичних матеріалів, а також дослідження правового статусу даних суб'єктів уможливило дійти висновку про невідповідність положень Закону України «Про боротьбу з тероризмом» об'єктивним реаліям сьогодення.

Тероризм являє собою породження деструктивних (руйнівних) сил у суспільстві й людині, відображає культ насильства та всіляко сприяє його посиленню та поширенню, знецінюючи людське життя. Тероризм різко знижує значимість законів і можливість компромісів, зводячи нахабну жорстокість до сили в ранг чи не головного регулятора життя.

На сучасному етапі розвитку суспільства свідомо визначилася кінцева мета терористичних сил: дестабілізація становища у світі, докорінні зміни глобального характеру міжнародних зв'язків і відносин, утвердження політичного панування реакційно-расистських ідей. Можна зауважити, що терористи ведуть боротьбу у багатьох напрямках, одним з яких є намагання змінити свідомість людей, впевнити їх у тому, що нехтування мораллю, правами та свободами інших осіб є нормальним явищем.

У терориста або групи терористів виникає «особливий» тип правосвідомості, який передбачає визнання тільки власних прав та нехтування правами інших людей. Правосвідомість терориста сконцентрована не на правових, а на деструктивних методах розв'язання існуючих суперечностей. В. Остроухов зазначав, що тероризм як специфічний різновид соціальної дії насильства однією з передумов свого існування має суттєву трансформацію морально-світоглядних чинників суспільної та індивідуальної свідомості. Сутність цієї трансформації виявляється у необґрунтованому розширеному уявленні щодо застосування насильства з боку влади, перетворенні світогляду, який містить поділ людей на «своїх» та «чужих» та обґрунтуванні фізичного знищення супротивників, примітивізації суспільних відносин, можливості порушення правових норм та занедбання загальнолюдської моралі, месіанських претензіях лідерів окремих суспільних груп.

Психологічним підґрунтям для деформованої правосвідомості на індивідуальному рівні є те, що особі терориста притаманне негативне світосприйняття, яке виникає під впливом низки чинників. У першу чергу до них відносять невідповідність між образами ідеальної моделі світу та самого себе у реальній дійсності за відсутності конкретних можливостей для самореалізації. Ця суперечність з ідеалом трансформується у суб'єктивне сприйняття особистої і соціальної неадекватності. Тому для особи терориста характерна позиція: «Я гарний, а світ поганий», яка стає засобом морального самозахисту, що дає змогу виправдовувати будь-які деструктивні дії.

Таким чином, в сучасних умовах діяльність терористів набуває характеру деструктивної самореалізації. При цьому, через заперечення світу зароджується нова концепція впевненості у своїй правоті, яка зводить до мінімуму можливості позитивного психологічного впливу на терористичну групу і окремого терориста. Як правило, деформована правосвідомість виникає не лише на основі індивідуальних психологічних настанов, а й на ґрунті тоталітарних ідеологій, релігійних культів, в яких закладено у різних формах ксенофобські ідеї. У кінцевому результаті виникають релігійні і політичні деструктивні культи як система світогляду та світосприйняття.

Отже, серед найбільш вагомих глобальних проблем сучасності, яка турбує суспільство, є тероризм. Цей процес як специфічний різновид соціальної дії насильства однією з передумов свого існування має суттєву трансформацію морально-світоглядних чинників суспільної та індивідуальної свідомості. Деформація правосвідомості дає змогу виокремити низку провідних мотивів, якими керуються сучасні терористи: образа за себе особисто або через соціальну групу, до якої належить людина; бажання самоствердитися, пригнічуючи інших, зокрема шляхом здійснення теракту; стовідсоткова впевненість у своїй правоті; гра в «сильну і круту» людину; «мені все під силу», «що хочу, те й роблю», «мені нічого за це не буде»; прагнення до смерті («себе не шкода»), бажання і готовність принести в жертву інших.

Одержано 17.04.2018

УДК 340.12(477)

Вадим Андрійович ДОСАЄВ,

курсант групи Ф2-102 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Загуменна Ю. О.

МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ПОЛІЦЕЙСЬКИХ СТРУКТУР

У юридичній науковій літературі виділяють чотири моделі поліцейської служби, кожна з яких характеризується певними особливостями, моделлю поведінки працівників поліцейських структур, вимогами до діяльності поліції із боку держави та громадянського суспільства.

Однією із такого роду моделей поліцейської служби є модель «політик-спостерігач». Для даної моделі поліцейської служби є характерною певна політизація та репресивне спрямування діяльності поліції (міліції), низький фаховий рівень і неформальна особистісна поведінка персоналу. Модель поліцейської служби «політик-спостерігач» існувала в окремих тоталітарних державах або окремих демократій із інститутом шерифа упродовж XIX–XX ст. За подібних умов поліція (міліція) набувала негативного іміджу і була об'єктом нищівної критики з боку громадського суспільства. У такій моделі поліцейської служби, як «політик-спостерігач» поліція залежить від впливу політичної кон'юнктури. Даний стан речей, вважаємо, пояснюється видом державного (політичного) режиму країн, для яких є характерною зазначена модель поліцейської діяльності. Відповідно поліція при моделі «політик-спостерігач» розцінюється з боку громадськості як державний владний орган, який покликаний виконувати завдання і функції держави і лише в її інтересах.

Наступна модель поліцейської служби – «юрист-професіонал». Для даної моделі є характерними наступні особливості: 1) визнання пріоритетності принципу верховенства права; 2) прагнення до захисту фундаментальних ліберальних цінностей, що забезпечує трансформацію «політика-спостерігача» у «солдата суспільства»; 3) компетентність, професіоналізм, почуття відповідальності та високі морально-вольові якості працівника поліції.

Від працівника поліції у межах моделі «юрист-професіонал» вимагається не особиста відданість керівництву, як у моделі «політик-спостерігач», а захист фундаментальних ліберальних цінностей держави і суспільства, чітка реалізація нормативних приписів, визнання принципу верховенства права.

У моделі функціонування поліції «політик-спостерігач» поліцейські структури є «засобом насадження» державної влади, з їхньою допомогою влада утримується у руках діючих політиків. У межах моделі «юрист-професіонал» працівники поліцейських структур реалізують приписи норм законодавства, і виконують лише ті вказівки керівництва, які відповідають праву і закону.

Моделю поліцейської служби «за можливістю раціоналізована» передбачає використання прагматичних науково обґрунтованих методів і способів. Працівник поліції трансформується в аналітика, який розуміється у проблемах соціуму та пропонує оптимальні варіанти вирішення проблем охорони публічного порядку та боротьби зі злочинністю. Таким чином, у межах функціонування зазначеної вище моделі, працівник поліції є так би мовити аналітиком проблем суспільства. Він, на підставі аналізу різних конкретних правових ситуацій, пропонує громадськості оптимальний законний варіант її вирішення.

Моделю поліцейської служби «служіння суспільству» характеризується тим, що поліція дотримується проактивної позиції, здійснює перманентний моніторинг і профілактику соціальної напруги, запобігає вчиненню правопорушень у контексті реалізації програм партнерства з населенням. Поява моделі «служіння суспільству» зумовлена необхідністю підвищення відповідальності поліції за безпеку окремих громадян та суспільства у цілому.

У межах моделі поліцейської служби «служіння суспільству» створюються та реалізуються спеціальні програми взаємодії поліцейських структур і громадянського суспільства. По-друге, працівники поліції розглядаються як фахівці, що мають певний обсяг знань у галузі права і діють в інтересах гармонійного розвитку держави і громадянського суспільства.

На практиці за такою моделлю поліцейський є не «спостерігачем», не «солдатом», не «аналітиком», який реалізує завдання у сфері відбиття загроз для охоронюваного суспільного блага та уповноважений на застосування примусу (репресії), а набуває статусу «учителя», який реалізує позитивну (підтримуючу) функцію. Особлива увага при даній моделі функціонування поліції приділяється соціалізації персоналу поліції, формуванню образу невідкупного високопрофесійного поліцейського, який шанує людську гідність і виявляє готовність надавати допомогу населенню.

У науковій юридичній літературі дану модель визнають «комунальною». Це обумовлюється, тим, що діяльність поліції у межах моделі поліцейської служби «служіння суспільству» зорієнтована на вирішення проблем обмеженої групи населення (територіальної громади). Відповідно закономірним є той факт, що поліцейські структури у межах реалізації даної моделі формуються територіальними громадами для забезпечення своїх місцевих потреб.

Проаналізована класифікація сприяє більш чіткому розумінню покликання поліції, однак вона є умовною. У реальному житті вищезазначені моделі функціонування поліції не існують «у чистому вигляді». Для функціонування системи правоохоронних органів конкретної держави, як правило, є характерними властивості одразу двох або більше зазначених моделей.

Огляд сучасної наукової і навчальної юридичної літератури дає підстави зазначити, що у пошуках оптимальної моделі функціонування Національної поліції України і взаємодії її і громадянського суспільства вчені-правознавці підтримують єдину точку зору: «модель «служіння суспільству» є найпридатнішою для демократичних держав».

Одержано 17.04.2018

УДК 179.7+27-4

Валерія Вікторівна КРАСНОВА,

курсант групи ФЗ-103 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Кріцак І. В.

ДО ПИТАННЯ ЕВТАНАЗІЇ: МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ ТА ХРИСТИЯНСЬКИЙ ВИМІРИ

Право і мораль взаємодіють у таких питаннях як евтаназія, аборти, клонування, штучне запліднення, трансплантація органів, трансгуманізм тощо. З розвитком вітчизняної та світової науки, останні роки ознаменувались зростанням зацікавленості до проблеми евтаназії, що стала «больовою точкою» суспільно-правової свідомості населення.

Конституційно визнаною, найвищою соціальною цінністю в Україні у відповідності до ч. 1 ст. 3 є право на життя, що належать до тих прав людини, що зумовлені її природою та не залежать від наявності певного статусу особи в державі. Саме тому, це право в міжнародній практиці визнається фундаментальним. Не зважаючи на те, що визнання життя людини є основоположною цінністю сучасної цивілізації, а також у зв'язку із розвитком науково-технічного прогресу проблема евтаназії набуває значущості в контексті морально-етичних міркувань.

З розвитком нових медичних технологій особливо гостро постає питання евтаназії, яке викликає запеклі суперечки між філософами, медиками та юристами. Так, в Бельгії, евтаназію вперше було застосовано для невиліковної дитини у рамках закону, прийнятого у 2014 році. Водночас у Бельгії евтаназія легалізована у 2002 році. За останні 15 років – евтаназії були піддані понад 10 000 чоловік, при цьому, лише один з цих випадків розслідувався прокуратурою королівства. На сьогодні, крім Бельгії, евтаназія дозволена у Нідерландах, Швейцарії, в окремих штатах США, Канаді та інших країнах. Щоб міг означати цей факт? Крок до глобальної легалізації легкої смерті, чи помилка суспільства в питаннях вибору цінностей життя?

У сучасному суспільстві активно обговорюється питання можливості легалізації евтаназії. Термін «евтаназія» означає безболісну, добровільну, легку смерть. Відразу ж виникає питання, як з цими смислами поєднується клятва Гіппократа «клянусь не давати смертельні ліки, навіть якщо мене про це попросять, або порад, які можуть привести до смерті», або принцип, за яким лікар повинен боротися з хворобою до останнього.

Життя є найціннішим даром природи, воно не залежить від моральних і фізичних якостей людини та від моменту зачаття до смерті знаходиться під охороною держави. Аксіомою залишається теза про те, що життя – це добре, а смерть – це погано. Закономірно, що неминучість будь-якого життя – це смерть, а смерть – це частина життя. Однак що буде якщо поміняти їх місцями. Смерть – це добре, а життя – це погано. І тут справа не в гуманності і милосерді, а в звичаях і традиціях, у тому, до чого людина звикає в процесі соціалізації. І якщо б нас від самого початку переконували, що евтаназія – це добре, і що вона необхідна, то ми б як правило її приймали.

Традиційне християнство говорить, що турбота про слабких і немірних збагачує нас самих, що ми здобуємо набагато більше, аніж віддаємо. Люди, які потребують нашої допомоги – це Божі посланники. В їхній особі нас відвідує сам Христос, і все, що ми робимо для них, ми робимо для нього.

Православна Церква постійно наголошує, що кожна людина створена по образу і подоби Божій, а більшість Конститутцій світу визнають життя людини найвищою цінністю, тому будь-які види евтаназії є недопустимими. Людина не вправі вирішувати коли їй помирати. Це природний процес, в протилежному випадку ми беремо на себе функції Бога. Тому закони потрібно розробляти та вдосконалювати таким чином, щоб вони людям допомагали, полегшували життя, а не забирали його.

Вважається, що евтаназія є результатом безрелігійної свідомості. Як правило, невіруючі люди, котрі атеїстично налаштовані і вважають, що життя закінчується разом зі смертю досить легко відносяться до питання евтаназії. Якщо ж людина віруюча, то вона розуміє, що хвороба чи певні життєві ситуації даються людині не просто так, а для перегляду свого життя, для того, щоб зробити певні висновки, задуматись, переосмислити своє життя.

Евтаназія також прямо порушує заповіді Божі, адже життя – це дар Божий і йому не має альтернативи. Хвора людина повинна прийняти страждання як випробування послане Всевишнім. З цих та інших переконань ми приходимо до висновку, що в нашій державі не можна дозволити легалізацію евтаназії, адже вона являє собою узаконене вбивство на рівні з легальними абортami. Це також суперечить самому смислу медичної науки, принципам, які рухають її вперед. Натомість держава повинна направити усі зусилля на фінансування сфери охорони здоров'я. В сучасних умовах Держави і Церква повинні відкривати якомога більше хоспісів, дитячих притулків і забезпечити догляд за лікуванням хворих. За цим майбутнє, і лише у такий спосіб можна сокрушити серце сучасної людини та допомогти людям, достойно, людськи завершити свій земний шлях.

Хочеться також зауважити, що евтаназія це питання про сутність і спосіб помирання, перед яким постає людина при підході до останньої межі свого земного існування. Зважаючи на те, що проблема евтаназії – це спосіб за допомогою якого настає смерть людини, вона потребує глибокого осмислення у контексті філософських, моральних, правових та психологічних проблем від вирішення яких залежить доля евтаназії як інституту її моральна легітимність і легалізація.

У даний час підхід до проблеми евтаназії характеризується полярністю думок. Якщо прихильники ототожнюють її з полегшенням хворому його страждань, з «приємною, легкою смертю», то опоненти прямо пов'язують це з убивством. Підвищений інтерес до евтаназії пов'язаний у тому числі й з істотним старінням населення, що викликає безліч питань соціального, економічного, медичного і правового характеру. З погляду сучасного розвитку українського суспільства впровадження евтаназії, як форми впливу нехай навіть і на безнадійних хворих, не має під собою достатнього підґрунтя. Пов'язано це з неможливістю належним чином визначити правомірність здійснення евтаназії та імовірністю зловживань з боку медичного персоналу. До того ж необхідно враховувати і неадекватну оцінку того, що відбувається з хворими, які знаходяться у вкрай важкому стані. Медичні технології дозволяють активно боротись з патологічними станами, лікування яких ще десять-п'ятнадцять років тому було досить проблематичним. Щодо питання про право людини на смерть як підстави для евтаназії, важливо вказати, що наступна реалізація цього права як наполягання хворого на виконанні свого бажання призведе до фактичного визнання правомірності-убивства. Якщо право на життя – природне право кожної людини, то право на смерть – далеко не безпечна категорія.

Евтаназія однозначно перетинає межу моральності з християнської точки зору, посягає на святість людського життя. Така процедура навіть із співчутливих мотивів залишається вбивством людини. Людське життя є найвищою соціальною цінністю і повинно бути захищене з моменту його зачаття аж до його природного завершення. Враховуючи етичну сторону евтаназії, вважаємо недоцільним її легалізацію, оскільки це порушуватиме фундаментальне право людини на життя.

Одержано 17.04.2018

УДК 341+343.326:316.485.26

Вікторія Юрївна ЦЕБИНОГА,
курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: провідний науковий співробітник відділу організації наукової роботи ХНУВС кандидат юридичних наук Чумак В. В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Сучасні тенденції розвитку будь-якої держави не оминають питання забезпечення національної безпеки. Глобальний розвиток інформаційних технологій та засобів масової комунікації дав початок появі нових технологій впливу на вирішення різноманітних конфліктів, тому на зміну суто військового аспекту війни приходять так звані «гібридні війни».

На собі методи гібридної війни відчували такі країни як: Вірменія та Азербайджан (Карабахський конфлікт), Ліван, Осетія, Сирія, з 2014 року – Україна. Гібридна війна, що відбувається сьогодні на території нашої держави продемонструвала, що гібридна за своєю суттю є міждержавною, коли нападником виступає країна з більш високим економічним та військовим потенціалом. Специфіка гібридної війни в Україні полягає у беззастережному порушенні РФ норм міжнародно-правових угод. РФ використовуючи різноманітні методи гібридної війни заподіяла значних ушкоджень в контексті

кризи світової безпеки, які призвели до порушення територіальної цілісності на Сході України та в Криму, а також було деформовано систему глобальної та регіональної безпеки.

У зв'язку з цим, в рамках протидії гібридній війні в Україні, визначним є вивчення міжнародного досвіду у даній сфері. Тому, ЄС, НАТО та інші держави світу прийняли наступні нормативні акти: на міжнародному рівні: Європейською комісією прийнята Резолюція «Стратегічні комунікації Європейського Союзу як протидія пропаганді третіх сторін», «Спільні принципи протидії гібридним загрозам – відповідь Європейського Союзу». Сполучені Штати Америки у цьому напрямку пішли далі, Конгрес прийняв ряд стратегічно важливих нормативно-правових актів: Резолюція «Про рішуче засудження дій Російської Федерації під керівництвом В. Путіна, якими було впроваджено політику агресії проти сусідніх країн з метою політичного та економічного домінування», прийнято законопроект «Про боротьбу з іноземною дезінформацією та пропагандою» та інші.

Чинне законодавство України у сфері протидії гібридним війнам поки що обмежується декількома нормативно-правовими актами, серед них: Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», Указ Президента України «Про Доктрину інформаційної безпеки України» та деякі інші.

Аналіз чинного законодавства у сфері протидії гібридній війні дає підстави зробити висновок про недосконалість чинного законодавства. У зв'язку з чим ми пропонуємо:

- розробити нормативно-правову базу з протидії гібридним війнам: Закон України «Про гібридні війни в Україні»;
- розробити та прийняти Стратегію про основи протидії гібридним війнам;
- удосконалення системи захисту об'єктів, що можуть становити інтерес для інформаційних загроз, постійний моніторинг стану безпеки таких об'єктів;
- проведення комплексних заходів, спрямованих на формування в молодіжному середовищі правової культури, що водночас необхідно й усьому суспільству. Знання про права і свободи сприятимуть вихованню поваги до прав і свобод інших осіб у молодого покоління, зокрема, й до їх життя, здоров'я та гідності.

Одержано 17.04.2018

УДК 341+343.326:316.485.26

Віталій Олегович НАЙДА,
курсант групи Ф1-203 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Кріцак І. В.

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СВІТОВОЇ ДЕРЖАВИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Ідея світового панування має давні історичні корені. Зокрема, з домаганнями на світове панування виступили Олександр Македонський, Наполеон, німецький фашизм, у наш час, Російська Федерація. Майже усі війни з XV по XIX століття кінцевою метою мали встановити світового панування держави над світом. Аналізуючи світові глобалізаційні процеси, можна прийти до висновку, що визначальною ідеєю світового буття у наш час є перехід від домагань держав на світове панування до поступового об'єднання на засадах рівності. У цьому контексті актуальною є проблема світової держави.

На думку зарубіжного дослідника М. Кастельса, глобалізація капіталу, процес збільшення кількості сторін, представлених в інститутах влади, а також децентралізація владних повноважень і перехід до регіональних і локальних урядів створює нову геометрію влади, можливо, народжуючи нову форму держави – мережеву державу (світову державу).

На нашу думку, більш доречним визначенням буде світова держава, під якою слід розуміти універсальну політичну форму організації управління справами загальносвітового значення, що характеризується реалізацією своїх повноважень на території планети через систему спеціально створених органів та організацій, за допомогою яких здійснюється політичне, економічне та ідеологічне управління людством і забезпечується охорона та реалізація загальнолюдських прав людини.

Рівень технологічного розвитку людства, виготовлення нових видів зброї та інших винаходів, які загрожують безпеці людства зумовлюють необхідність спільного вирішення проблем загальносвітового значення, зокрема таких як техногенні катастрофи (Чорнобильська аварія, Фукусіма), природні катаклізми (глобальне потепління, танення снігів Антарктиди), військові конфлікти (Україна), соціальні потрясіння (міграційні потоки), світовий тероризм, злочинність тощо.

Демократичний політичний режим, який на сучасному етапі властивий більшості державам світу проявляє себе у контексті становлення світової держави як параметр забезпечення порядку у ході формування нового світоустрою. Саме він забезпечує поки стихійний розподіл світової влади між матеріальним і духовним виробництвом, між монополями вибудованими і налаштованими на світове панування господарськими утвореннями, між окремими національними державами і їх військово-політичними блоками. В даному випадку кінцевою метою є організоване суспільство (за В. Андрущенком), у якому раціонально розподілена світова влада між світовою державою і світовим громадянським суспільством.

У контексті можливостей колективного утворення взяти на себе роль організатора життєустрою планетарної спільноти протягом ХХІ століття може найбільш вдало, на нашу думку, Європейський Союз (ЄС) зі структурами ОБСЄ, що має розвинену інфраструктуру державного управління аж до власної монетарної системи – євро. Найбільша перспективність вбачається у організаційній взаємодії США і Об'єднаної Європи.

Проте, варто зазначити, що існують численні суперечності між лідерами планетарного життя (Росією, США, ЄС). Можна припустити, що ринок і демократія поступово об'єднують планетарну спільноту в органічну цілісність. В той же

час держави, які внаслідок ідеологічної, економічної або іншої конфронтації зі світовою державою не увійдуть до її складу будуть поступово визнані сепаратистськими і під військово-економічним тиском будуть поглинені світовою державою (ними можуть стати Росія, Північна Корея, Куба).

Важливо, що елементна база світової держави повинна збігатися з елементною базою національних держав. Тому відбувається поступовий перехід від нині діючих національних систем публічного управління до становлення органічної системи світової влади, що розкладається на чотири складові: недержавну (концептуальну) владу світового громадянського суспільства та світову законодавчу, виконавчу і судову владу.

Влада світового громадянського суспільства у планетарному масштабі проявляє каталітичну функцію і тому сприяє породженню світової держави шляхом поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову, у ході якого відбувається «підйом» світової недержавної (концептуальної) влади до утворення разом зі світовою державною владою системи саморегуляції планетарного соціального організму, у якому вона відіграє роль зворотного зв'язку, а сама набуває стимулюючого впливу для подальшого розвитку з боку політичної влади за принципом зовнішнього доповнення.

Світова законодавча влада як елемент світової держави вже присутня у організаційному просторі планети. Це викликано тим, що людина як індивідуальний суб'єкт не може протистояти світовій державі в особі організованих державно-владних інститутів. Для цього приватні інтереси теж мають бути згуртованими, інституціонально оформленими та гарантованими. А це означає, що світовій державі, як носію світової державної влади протистоїть «правове громадянське суспільство» як інтегрований носій недержавної світової влади.

Світова виконавча влада виявила себе у формі світового уряду, який може існувати, у формі таємного та легітимного світового уряду. Легітимний світовий уряд формується еволюційним або природним шляхом у ході організаційної взаємодії національних держав і міжнародних організацій, налаштованих на створення позитивних умов для життєдіяльності планетарної спільноти. Нині у якості органів легітимного світового уряду є, за загальною згодою національних країн, така міжнародна установа, як ООН, у структурі якої створено і стало функціонує низка виконавчих структур на кшталт Ради Безпеки ООН, ІЮНІСЕФ, у Європейському контексті до них слід віднести ОБСЄ, військово-політичний союз НАТО та інші установи.

Світова судова влада матеріалізована транснаціональним органом – Міжнародним Судом (МС), що є судовим органом ООН. Він вирішує спори, передані йому добровільно державами, і дає консультативні висновки з правових питань, представлених іншими органами ООН, такими як Генеральна Асамблея або Рада Безпеки.

Світова держава має також низку механізмів реалізації колективних рішень. Світовий банк, який є однією з найбільших у світі організацій, що надають допомогу з метою розвитку, Міжнародний валютний фонд, який надає коротко- й середньострокові кредити при дефіциті платіжного балансу держави тощо.

Таким чином, світова держава проходить у онтогенезі ті самі фази, що пройшли національні держави на початку свого становлення. Україна не може залишатися осторонь світових глобалізаційних процесів, що в подальшому може призвести до створення світової держави. Саме тому, лише всебічний розвиток нашої держави зможе забезпечити її подальше входження до майбутньої світової держави як повноцінної її складової.

Одержано 17.04.2018

УДК 340.0:340.1

Герман Дмитрович СВЕШНІКОВ,

курсант групи Ф2-105 ХНВС

Науковий керівник: доцент кафедри теорії та історії держави і права

факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Каленіченко Л. І.

ПОЗИТИВНА ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ

Людина, чуючи про юридичну відповідальність, зазвичай одразу думає про покарання, що в юридичній науці визначається як ретроспективна відповідальність, негативна юридична відповідальність. Однак, відповідальність може бути і перспективною, позитивною.

Зміст та сутність перспективної, позитивної відповідальності тісно пов'язаний із: сумлінним виконанням людиною своїх обов'язків перед громадянським суспільством, колективом людей, окремою особою тощо. Позитивну відповідальність у юридичній літературі визначають по-різному, як-от: активна відповідальність, статусна чи статутна відповідальність, перспективна відповідальність, добровільна відповідальність тощо. Кожен з науковців трактує позитивну юридичну відповідальність по-своєму. Так, деякі вчені-правознавці вважають, що поняття позитивної відповідальності є призвоєм різних обов'язків людини. Наприклад, А. М. Шульга стверджує, що позитивна відповідальність – це відповідальність «за майбутні дії», яка припускає існування у суб'єкта права відповідного морального обов'язку, передбаченого нормативно-правовим документом, де, приміром, зазначено, що суб'єкт відповідає за стан справ у сфері своєї діяльності. Юридична відповідальність у позитивному аспекті, за думкою С. С. Алексєєва, передбачає суворе, досконало ініціативне виконання своїх обов'язків або осмислення особою власного обов'язку перед суспільством, розуміння в ключі цього обов'язку змісту та значення своїх дій, корегування власних дій з покладеними на неї обов'язками, які впливають із суспільних зв'язків людини.

Інші науковці підкреслюють значення позитивної юридичної відповідальності у «відносинах» або «соціальному зв'язку». Так, М. С. Кельман та О. Г. Мурашин вважають, що у позитивному значенні юридична відповідальність є абсолютним відношенням, яке являє собою добросовісне виконання людиною своїх обов'язків перед громадянським суспільством, правовою державою, колективом людей і окремою людиною. Б. Т. Базилов, визначає позитивну юридичну відповідальність як передбачений правовими нормами соціальний зв'язок особистості і суспільства, юридичне вираження їх об'єктивної залежності, громадянина від держави.

До третьої групи науковців характеризують позитивну юридичну відповідальність як таку, що реалізується у правомірній поведінці або здійснюється через соціально корисне правомірне діяння. Так О. В. Іваненко стверджує, що позитивну юридичну відповідальність доцільно визначати як спосіб закріплення юридичного обов'язку дотримуватися та виконувати вимоги норм права, що реалізується у правомірній поведінці суб'єктів права і схвалюється або заохочується державою.

Таким чином, у юридичній науковій літературі немає єдності у поглядах стосовно сутності та змісту позитивної, перспективної юридичної відповідальності. Одні вчені пов'язують її із категорією обов'язку, інші – з «правовими відносинами», «соціальним зв'язком», існує точка зору, що позитивна, перспективна відповідальність тісно пов'язана із правомірною поведінкою, соціально корисним правомірним діянням. На нашу думку, позитивна юридична відповідальність насамперед характеризується як правові відносини, яким притаманні певні ознаки, такі як: наявність двох суб'єктів (держави і особи, на яку покладений обов'язок), наявність знань, правосвідомості, на основі яких виникає розуміння свого обов'язку. Позитивна юридична відповідальність людини є правовідносинами, в яких добровільно і свідомо реалізуються суб'єктивні права і обов'язки людини та які об'єктивуються у правомірній поведінці.

Одержано 17.04.2018

УДК 173.4+343.621

Дарина Вікторівна ДЕМИДЕНКО,
курсант групи Ф3-103 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Кріцак І. В.

ЗАБОРОНА АБОРТІВ У СВІТЛІ ЗАХИСТУ ТРАДИЦІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ

«Спасемо світ через аборти»

Хіллари Клінтон

Аборт. Для одних це слово лунає як спасіння, а для інших – велика помилка в житті та гріх. Коли жінка починає розмірковувати на тему: «аборт – гріх чи ні», вона рідко замислюється про божественну (безсмертну) сутність людської душі за виключенням людей з релігійним світоглядом, для яких духовні цінності є важливішими за матеріальні, однак часто і вони проявляють слабкість.

В Україні щорічно проводиться близько 300 тис. абортів. Що може бути страшнішим, аніж коли мати вбиває свою дитину. У відповідності до християнської точки зору нове життя починається з моменту зачаття. Сучасна людина позабула також про заповідь: не вбивай. Тільки Бог може давати і відбирати життя, однак сьогодні гріховний світ намагається взяти на себе функції Бога.

Зазвичай під абортom розуміють навмисне припинення вагітності, і це ставить перед суспільством низку проблем медичного, юридичного, соціального, релігійно-етичного характеру.

Протягом історичного розвитку, ставлення суспільства до абортів змінювалось, і складалося під впливом розвитку наукових знань, виходячи з позицій професійного лікарського співтовариства, законодавства, громадянських ініціатив (з одного боку, феміністських рухів, з іншого – рухів в бік збереження життя плоду) і, звичайно, релігійних поглядів. Гіппократ, «батько медицини», говорив, що лікарська справа ніяк несумісна з абортom. Аристотель допускав аборт для контролю народжуваності. В імператорському Стародавньому Римі аборт безперешкодно застосовувався і не був ганьбою. Після зародження християнства переривання вагітності стали ототожнювати з вбивством людини. Дуже жорсткі покарання були в Середні віки. У введеннях німецьких законів «Кароліна» (XVI ст.) У разі аборту покаранням була смертна кара.

Споконвіків штучне переривання вагітності було поза законом. Усі релігійні конфесії забороняли віруючим брати участь у цій процедурі. XX століття легалізувало аборти і звели їх у когорту методик планування родини. Поява в другій половині XX століття, альтернативних засобів, регуляції народжуваності, зміна культурних традицій світового співтовариства загострило питання про моральну оцінку процедури штучного переривання вагітності.

Сесія Ради Європи по біоетиці в грудні 1996 р. ухвалила, що ембріон є людиною вже на 14 день після зачаття. У цей час ще не кожна жінка знає про те, що вона вагітна. Таким чином, з цього моменту офіційна медицина визнала здійснення аборту перериванням людського життя, тобто навмисним вбивством. Однак поки держава не прикладає максимальні зусилля для того, щоб забезпечити ще поки «маленьку людину» її найважливішим правом – правом на життя, на існування, і на народження.

Доктор Натансон якось сказав, що якби лоно матері було прозорим, і мати могла б бачити свою дитину, що розвивається, ні про які аборти не могло б бути і мови. Експеримент, проведений у його клініці, показав, що 9 з 10 жінок, які вирішили зробити аборт, відмовляються від цього наміру, побачивши свою дитину на моніторі УЗІ. Вони почали повною мірою усвідомлювати, що зібралися зробити. Але дуже рідко знаходиться ті, хто допоможе жінці розібратися у суті проблеми.

Давайте згадаємо про те, що вагітність – це не грип, і вона не з'являється з нічого. Статеве життя припускає не лише задоволення і насолоди, але також і відповідальність за можливі наслідки. Кожен, хто любить смачно поїсти, ризикує набрати зайву вагу. Кожна людина, що живе статевим життям, має шанс стати матір'ю або батьком дитини. Тому, якщо люди вважають себе достатньо дорослими, щоб розпочати статеве життя, вони повинні взяти на себе відповідальність за життя майбутньої дитини.

Одержано 17.04.2018

УДК 34.096

Едуард Олександрович МУЗИЧУК,
студент групи Ф-6-ПЗдср-17-1 ХНУВС*Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії та історії держави
і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Кріцак І. В.***СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВА В УКРАЇНІ**

Беззаперечним є той факт, що сьогодні у світі відбувається своєрідний правовий обмін, згідно якого країни англосаксонської правової системи застосовують в судовій практиці кодифіковане законодавство Європейського Союзу, а країни романо-германської системи дедалі частіше застосовують судовий прецедент. Тому, враховуючи європейську спрямованість розвитку нашої країни, заяви та дискусії з приводу законодавчого закріплення судового прецеденту як джерела права вже не викликають подиву.

Тут варто згадати рішення Конституційного Суду України від 02.11.2004 № 15-рп/20041 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 69 КК України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) в якому зазначається, що «одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема, норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України» [1].

Отже безперечним є те, що судові прецеденти мають визнаватися джерелами права, позаяк фактично належать до соціальних регуляторів та елементів права.

Як правило, під *судовим прецедентом* розуміється рішення суду в конкретній справі, яке є обов'язковим для суду тієї самої або нижчої інстанції при вирішенні аналогічних справ. Відповідно у його основі лежить факт повторюваності певних суспільних відносин та принцип, згідно з яким подібні справи повинні вирішуватися аналогічно. Тобто суди не можуть переглядати прецеденти за своїм розсудом, а мають додержуватися правила, встановленого при розгляді попередньої аналогічної справи, або враховувати це правило, якщо його аргументація є досить переконливою. У зв'язку з чим можна зробити висновок, що судовий прецедент спрямований на забезпечення єдності судової практики, що відповідає вимогам справедливості та рівного ставлення до всіх осіб в однакових ситуаціях.

В сучасній правничій науці ведеться дискусія щодо доцільності визнання рішень судів судовими прецедентами. Так, одні вчені вважають, що компетенція суду має обмежуватися лише тлумаченням норм права і не передбачати нормотворчих повноважень. Інші автори вважають, що Україна поступово рухається до прецедентної системи права, яку використовує весь світ. Вони вважають, що судові прецеденти виконують провідну роль у правовому регулюванні, оскільки завдяки їм конкретизуються закони, заповнюються прогалини в праві. Окремі автори заперечуючи існування в Україні прецедентної системи права, звертають увагу на те, що Україна ще не готова до визнання прецедентної системи права, оскільки для цього потрібен певний рівень довіри до суду, якого бракує в Україні. Недосконалість та подекуди абсурдність судової системи, відсутність об'єктивного відбору кандидатів на посаду судді, повна безвідповідальність та свавілля суддів не можуть бути усунені за допомогою права судового прецеденту [2].

Аналіз юридичної літератури, дозволив виокремити такі *види судових прецедентів*: 1) прецедент, що створений на основі загального права, та прецедент, що створений на основі писаного права. Тобто мова йде про прецеденти, що створюють нові правові положення, та прецеденти тлумачення норм права; 2) вертикальний прецедент за якого рішення вищого суду є обов'язковими для нижчих судів та горизонтальний, рішення того самого суду є обов'язковими для нього при вирішенні наступних справ.

До загальних ознак судового прецеденту варто віднести: високий рівень визначеності, нормативності, а також динамічності; судовий прецедент і судова практика виступають класичними формами суддівського права (судової правотворчості) як окремого різновиду правоустановчої діяльності; характерний вищим судовим інстанціям (в Україні – Верховному Суду, Конституційному Суду та рішенням Європейського суду з прав людини); є результатом судового рішення (висновки Верховного Суду, рішення Європейського суду з прав людини, рішення Конституційного суду України); має загальнообов'язковий характер при вирішенні аналогічних справ; спрямований на забезпечення єдності судової практики, зменшення навантаження на суддів, забезпечення єдності правозастосовної практики; сприяє швидкому розгляду великої кількості однотипних справ; є дієвим інструментом боротьби із корупцією всередині системи; нормативне значення має не все судові рішення, а лише його мотивувальна частина; реалізуючи судовий прецедент судова влада вирішує прогалини в законодавстві; під час винесення рішення суд повинен ґрунтуватися не тільки на нормах закону, а й брати до уваги існуючу практику; рішення суду має одночасно відповідати як встановленим нормам, так і практиці, та не суперечити один одному.

5 грудня 2017 року набули чинності нові редакції Господарського процесуального кодексу, Цивільного процесуального кодексу й Кодексу адміністративного судочинства [3]. Одним з їх нововведень стало введення поняття «зразкова справа» і «типова справа» для прискорення розгляду великої кількості однотипних правових спорів. Відповідно до законодавства, якщо у провадженні одного або декількох адміністративних судів є типові адміністративні справи, велика кількість яких визначає доцільність ухвалення зразкового рішення, суд, що розглядає одну або більше таких справ, може звернутися до Верховного Суду з цим проханням. У такій ситуації Верховний Суд розглядає зразкову справу як суд першої інстанції. При цьому типовими вважаються справи, у яких відповідачем у яких є один і той самий суб'єкт владних повноважень (його відокремлені структурні підрозділи), а спір виник з аналогічних підстав, у відносинах, що регулюються одними нормами права, у відносинах, в яких позивачами заявлено аналогічні вимоги. У рішенні суду, ухваленому за результатами розгляду зразкової справи, Верховний Суд повинен серед іншого вказати ознаки типових справ, обставини зразкової справи, які обумовлюють типове застосування норм матеріального права та порядок застосування таких норм.

Цю процедуру розроблено за прикладом «пілотних рішень», які приймає Європейський суд з прав людини.

Як приклад реалізації судового прецеденту можна привести розгляд 26 березня 2018 р. Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду зразкової справи про оформлення паспорта громадянина України у формі паспортної книжечки. Так, позивачка просила суд зобов'язати райвідділ Управління Державної міграційної служби України в Житомирській області оформити та видати їй бланк паспорта у формі паспортної книжечки. Верховний Суд відмовив у задоволенні позовних вимог. За словами головуючого судді у справі, голови Касаційного адміністративного суду Михайла Смоковича, порядок видачі паспортів у формі книжечки може бути забезпечений лише у разі прийняття відповідних змін до законодавства Верховною Радою України. Існуюче законодавче регулювання виключає таку можливість. Відповідно до ч. 3 ст. 291 КАС України суди при вирішенні аналогічних справ мають враховувати правові висновки Верховного Суду у рішеннях, ухваленому у зразковій справі [4].

Іншим прикладом реалізації судового прецеденту є те, що 15 лютого 2018 року Верховний Суд розглянув зразкову справу про подання Харківського окружного адміністративного суду й виніс щодо нього рішення. У цих справах один відповідач – Пенсійний фонд, аналогічні позивачі – пенсіонери органів внутрішніх справ і однакові позовні вимоги – перерахунок і виплата підвищених пенсій з 1 січня 2016 року відповідно до зміни законодавства. Верховний Суд ухвалив задовольнити вимогу позивачів про перерахування пенсій. Рішення Верховного Суду застосовується до всіх аналогічних суперечок в обов'язковому порядку [5].

Підсумовуючи вищевикладене, зробимо такі висновки:

1. Під судовим прецедентом варто розуміти винесене по конкретній справі рішення суду, обов'язкове до застосування при вирішенні аналогічних питань з однорідних категорій справ.
2. Застосування судового прецеденту в Україні є нагальною потребою, для реалізації якої створені як правові, так і політичні передумови. Судовий прецедент займає самостійне місце в системі джерел національного права.
3. На сьогодні судовий прецедент як джерело права в Україні вже використовується. Адже, виходячи з положень процесуального законодавства, підставою для касаційного перегляду рішення є неоднакове застосування судами одного і того ж положення закону. Це підтверджує існування в Україні судового прецеденту та посилання на нього. Прямим підтвердженням існування судового прецеденту як джерела права в нашій державі є численні рішення Конституційного та Верховного Судів, рішення Європейського суду з прав людини, які є загальнообов'язковими для виконання. Фактичним підтвердженням існування судового прецеденту в Україні є законодавче закріплення таких понять як «зразкова справа» і «типова справа» у Кодексі адміністративного судочинства. Ведення цих понять, є важливим кроком для впровадження судового прецеденту в Україні. Сам факт визнання за Верховним Судом права на створення судового прецеденту є кроком вперед на шляху розвитку України як соціальної, правової держави насамперед тому, що відбувається зміна сприйняття права та судової практики у суспільстві. Судові рішення у зразкових справах набувають ознаки реального носія об'єктивної інформації та джерела права.
4. Законодавче закріплення судового прецеденту сприяє забезпеченню передбачуваності та єдності правозастосовної практики, швидкому розгляду великої кількості однотипних справ, зменшенню навантаження на суддів, а отже і більш швидкому та ефективному вирішенню спорів, кращому мотивуванню судових рішень, оскільки кожен суддя матиме основу для вирішення конкретної справи, а отже, й чітке уявлення про можливість застосування тієї чи іншої норми права в певній категорії справ. Натомість нагальною та необхідною є систематизація судових рішень.

Список бібліографічних посилань

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) : від 02.11.2004 № 15-рп/20041. *Офіційний вісник України*. 2004. № 45. Ст. 2975.
2. Перспектива введення в Україні судового прецеденту як джерела права // Правовий тиждень : газ. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=120594> (дата звернення: 13.04.2018).
3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 48. Ст. 436.
4. Верховний суд виніс рішення у зразковій справі про оформлення паспорта. *Українське право*. 27.03.2018. URL: <http://ukrainepravo.com/news/ukraine/verkhovnyy-sud-vynis-rishennya-u-zrazkoviy-spravi-pro-oformlennya-pasporta/> (дата звернення: 14.04.2018).
5. Верховний Суд постановив перерахувати пенсії колишнім працівникам органів внутрішніх справ. *Українські Новини*. 16.02.2018. URL: <https://ukranews.com/ua/news/547807-verkhovnyy-sud-postanovyv-pererakhuvaty-pensii-kolyshnim-pracivnykam-organiv-vnutrishnikh-sprav> (дата звернення: 14.04.2018).

Одержано 17.04.2018

УДК [340:321.01](477)

Едуарда Вікторівна ОВЧАРЕНКО,

курсант групи Ф4-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Лазарєв В. В.

УКРАЇНА ЯК ПРАВОВА ДЕРЖАВА

Нової державності виникли ще в період античності. Проте власне теорія правової держави є продуктом буржуазної доби. Вона формувалася в історичному і духовному контексті доби Просвітництва як протипага свавілля феодальних правителів і уявленням про дарований характер прав і свобод людини. На сьогодні, підходи до розуміння правової держави перебувають у русі і не є завершеними.

Розглядаючи правову державу, ми не можемо оминати визначення означеної категорії. Так, **правова держава** – це організація державної влади, заснована на визнанні та реальному забезпеченні прав і свобод людини, верховенстві права і взаємній відповідальності особистості і держави.

Правова держава незалежно від специфіки країни характеризується наявністю ознак, ступінь реалізації яких є показником успішного просування суспільства на шляху наближення до ідеалу, що містить теорія правової держави. Відповідно ознаки правової держави виступають тими критеріями, які дозволяють в кожному конкретному випадку виділити ту чи іншу державу як правову. Це такі основні ознаки: принцип верховенства права; правова рівність громадян; гарантування й охорона прав та свобод людини і громадянина, створення умов для їх повної реалізації; принцип взаємної відповідальності держави й особи; принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову. Розглядаючи нашу державу, слід зазначити, наступне :

В Україні закони не виходять за ті правові межі, які встановлені для втручання держави в життя індивіда і громадянського суспільства, а також звернувши увагу на статтю 8 Конституції України «В Україні визнається і діє принцип верховенства права.» можна стверджувати, що для нашої держави є характерним така ознака правової держави як принцип верховенства права.

Правова рівність громадян в Україні визначається тим, що всі громадяни є рівними перед законом, мають однакові права й обов'язки, несуть однакову відповідальність за порушення чинного законодавства незалежно від їхнього соціального походження, матеріального становища, расової, національної, конфесійної та іншої належності.

Права і свободи громадян стають ядром усієї правової системи держави, змістом її діяльності. У третій статті Конституції України сказано: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю»

У правовій державі досягається юридична рівність не тільки громадян, а й громадян і держави, що також є характерним для нашої держави.

Згідно зі статтею 6 Конституції України «Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову», що відповідає такій характерній ознаці, як принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову.

Таким чином, Україна за усіма ознаками відповідає такій державі, як правова. Хоча традиції правової державності в Україні не міцні, є міцні підстави сподіватись, що Україна не зверне зі шляху побудови правової держави. Рівень культури її народу, «правового почуття» дає можливість побудувати політичну організацію суспільства, яка б не поступалась за рівнем забезпечення прав і свобод особи і громадянина, ефективністю функціонування влади сучасним цивілізованим державам.

Одержано 17.04.2018

УДК 173.4+343.621

Іванна Миколаївна КУБАХ,
курсант групи Ф3-105 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Кріцак І. В.

ДО ПОНЯТТЯ «ОСОБИСТІСТЬ» У ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІЙ НАУЦІ ТА ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

«Людина», «особа», «громадянин», «індивід», «особистість» – як важливо розкрити сутність цих понять, щоб повною мірою досягнути, хто ж така особистість у юриспруденції. Найчастіше особистість у людській свідомості асоціюється з видатними постатями минулого та сьогодення. У повсякденному житті ми часто чуємо такі слова: людина з великої літери, особистість – «світило медицини», «світило юриспруденції» – Авіцена, М. М. Амосов, О. О. Шалімов, Марк Туллій Цицерон, А. Ф. Коні, І. О. Ільїн – це люди, які досягли неабияких висот у своїй професії.

У даному випадку доречно згадати слова Спасителя: «Вы – соль земли... Вы свет мира...» (Мф. 5:13-14). Тобто, кожна людина у цьому світі покликана бути світильником, світилом на своєму цівці. «Тако да светит свет ваш пред людьми, чтобы они видели ваши добрые дела и прославляли Отца вашего небесного» (Мф. 5:16).

Виникає питання, як можна досягти такого рівня? Який інструментарій для цього потрібен? Яка методика? Адже для досягнення таких висот поряд з професійною діяльністю неабияке значення відіграє моральна, духовна складова. Це два крила котрі ведуть людину до успіху, до перемог. І лише така особистість заслуговує на повагу з боку оточуючих. Можна бути спеціалістом своєї справи, мати багато регалій, досягти максимальних успіхів у своїй професії, але при цьому залишатись непопулярною людиною. Тому для нас особистість – це, симфонія двох складових – професійної і моральної.

В Академічному тлумачному словнику говориться, що **особистість** – це конкретна людина з погляду її культури, особливостей характеру, поведінки.

Особистість – це людина зі своїми поглядами та переконаннями, яка виявляє унікальну цілісність, індивідуальність, єдність соціально-психологічних якостей у міжособистісних, суспільних відносинах, свідомо бере участь у різних видах діяльності, розуміє свої дії і здатна керувати ними. В цьому розумінні поняття особистості використовується в юридичній літературі, в окремих правових актах, в одному смислового ряду з такими термінами, як «суб'єкт правотносин», «громадянин», «учасник», «особа», тобто як людина правоздатна і дієздатна. Більше того, коли говорять про особистість стосовно різних суб'єктів тієї чи іншої діяльності, в тому числі і протиправної, підкреслюється включення останніх в систему існуючих у суспільстві правотносин у певній соціальній ролі – будь то слідчого, прокурора, судді, захисника або обвинуваченого (підсудного), свідка, потерпілого і т. д.

У юридичній теорії і практиці поняття «особистість» поширюється не лише на законослухняних громадян, що вирізняються позитивними соціальними якостями, але і на осіб, які вчиняють протиправні діяння, що видається обгрунтованим.

Тому у юриспруденції на особливу увагу заслуговує інша сторона особистості – так званий зворотний бік медалі у негативному сенсі, що є також природним явищем, адже в кожній людині йде боротьба двох начал: доброго і поганого. І час-то лише від нас залежить, яке з них переможе.

Особистість злочинця – це «вор в законі», убивця, рецидивіст... Як не допустити духовних розладів у психіці чи як правильно визначити подібного роду відхилення, які суперечать самій природі людини, її призначенню в суспільстві, і яке викликає у більшості відторгнення? Як провести судово-психіатричну експертизу? Для цього потрібно знати і медичні, і психологічні, і юридичні критерії. Найбільш продуктивними являються психоаналітичні підходи і методи, спрямовані на виявлення несвідомих мотивів і глибинних особистісних смислів поведінки, зв'язків між дитинством і нинішніми вчинками, осмислення всього життя правопорушника і його окремих злочинних дій на символічному рівні.

Особлива місія по недопущенню таких негативних явищ і проявів лежить на юриспруденції: професіях слідчого, судді, нотаріуса, прокурора, оперативника, дільничного та, безпосередньо, на самому суспільстві.

Успішне попередження правопорушень можливе лише в тому випадку, коли увагу буде сконцентовано на особистості правопорушника, адже саме особистість є носієм причин їх вчинення. Тому можна сказати, що така особистість – основна і найважливіша ланка всього механізму протиправного поводження. Ті її особливості, що породжують таке поводження, повинні бути безпосереднім об'єктом попереджувального впливу. Тому проблема особистості злочинця відноситься до числа провідних.

Правовий розвиток особистості є вираженням таких проявів, як правові погляди, правові відношення, правові звички, правові позиції, правова поведінка.

У цьому аспекті особистість формується як соціальна якість суб'єкта, що здатна керувати своєю поведінкою під впливом системи суспільних відносин, процесу засвоєння і відтворення людиною соціального досвіду, який здійснюється в ході діяльності та спілкування. Така особистість, яка досягла досить високого рівня соціального, морального та інтелектуального розвитку, володіє якостями, що є базисом її правомірної поведінки.

Річ у тім, що вибір варіанта поведінки залежить не лише від сили впливу зовнішніх факторів та обставин, а й від особистості, зокрема від її інтелектуальних, емоційних і вольових особливостей, системи потреб, нахилів, інтересів, психічного стану тощо, які є як наслідком впливу оточуючого середовища і виховання, так і особистих вроджених якостей.

Щоб стати справжнім регулятором правослужбової поведінки, правові знання повинні отримати позитивне емоційне забарвлення і перейти в ціннісні установки особистості, перетворитися в її внутрішні переконання, у звичну форму поведінки.

Кожен громадянин повинен не лише з'ясувати, що в суспільстві діють конкретні закони і правила, а й віднести їх до самого себе, тобто усвідомити, що вони означають для нього, що йому дозволяють, а що забороняють (зокрема усвідомити і ті покарання, які він може понести за порушення законів).

Одним з найголовніших чинників у процесі становлення фахівців є їх поведінка, реакція на дії оточуючих, свідоме і сумлінне ставлення до всіх вимог, вияв якого обумовлений рисами характеру кожного індивіда. Саме тому, визначення якостей особистості, оптимізація формування та корекція яких зумовить підвищення ефективності підготовки фахівців, є одним із основних завдань, яке потребує вирішення.

Спілкування поліцейського з людьми незалежно від предмета розмови багато в чому визначається його знаннями таких особливостей, як характер протікання психічних процесів (пізнавальних, емоційних, вольових), структура спрямованості особистості, її характер, мотиви діяльності і багато іншого. Ось чому будь-який юрист-практик до процесу спілкування і в ході його постійно вивчає і оцінює свого співрозмовника. Це дає йому змогу зрозуміти можливості, вчинки і дії людини, з'ясувати причини зміни її поведінки, правильно будувати взаємовідносини, визначати шляхи і способи впливу. В сучасному світі вивчення особистості підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, свідка, засудженого розглядається як необхідна умова впливу на нього задля здійснення цілей слідства і правосуддя.

Отже, процес оцінки особистості починається із загального сприйняття, з першого враження, яке відбувається на чуттєвому рівні. Від точності «прочитання» зовнішніх особливостей і «вираховування» особливостей внутрішнього світу співрозмовника залежить успішність взаєморозуміння. А найдоступнішим, і таким, що найбільш широко застосовується, шляхом отримання психологічної інформації про незнайому людину, яка представляє професійний інтерес для юриста-практика, є спостереження за цією людиною при зустрічі, під час встановлення психологічного контакту, у розмові. Успіх поліцейського у сприйнятті, вивченні і оцінці особистості потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, свідка залежить від його особливої підготовленості до психологічного спостереження, від рівня сформованості навиків і вмінь «читати» іншу людину. А тому, головним чинником у процесі підготовки майбутніх поліцейських є формування особистості, що неможливо зробити якісно без психологічного аналізу цього процесу.

Одержано 17.04.2018

УДК 321.64

Карина Олександрівна БЄЛЄВЦОВА,
курсант групи Ф1-101 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Кріцак І. В.

ТОТАЛІТАРНА ДЕРЖАВА ТА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА НА ПРИКЛАДІ ІТАЛІЇ, НІМЕЧЧИНИ ТА СРСР

Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей, керуючись положеннями Загальної декларації прав людини та інших нормативних документів, дбаючи про забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина, прагнучи розвивати і зміцнювати незалежну, демократичну, правову державу, керуючись статтею 11 Конституції України, яка зобов'язує державу сприяти консолідації та розвитку української нації, її історичної

свідомості, з метою недопущення повторення злочинів комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, будь-якої дискримінації за національною, соціальною, класовою, етнічною, расовою або іншими ознаками у майбутньому, а також з метою відновлення історичної та соціальної справедливості, усунення загрози незалежності, суверенітету, територіальній цілісності та національній безпеці України прийняла Закон України про «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 08.08.2015 року, яким засудила комуністичний та націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарні режими в Україні, визначила правові основи заборони пропаганди їх символіки та встановила порядок ліквідації символів комуністичного тоталітарного режиму.

В контексті сказаного, доречно поглянути на дану проблему в історичній ретроспективі. Так, панування тоталітарних режимів у певні періоди існування тієї чи іншої держави, призвело до втрат і деформацій національної культури. В даній роботі ми намагатимемось розкрити проблему взаємовідносин тоталітарних держав та їхніх національних культур, що особливо для прогресивного розвитку посттоталітарних держав до яких і відноситься Україна, котра досить тривалий час була частиною СРСР і на сьогодні обрала шлях демократичного розвитку та соціального прогресу. Актуальність теми також полягає в тому, що рудименти тоталітаризму досить стійкі, адже вони були не лише частиною форми держави, а й людської свідомості.

Для кращого розуміння досліджуваної проблеми, пропонуємо звернутись до основних термінів. Тоталітарний режим – це своєрідний спосіб організації суспільства, що характеризується всебічним і всеохоплюючим контролем влади над загальнообов'язковою ідеологією. Національна культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей нації, в діяльності суспільства, держави, її соціальних інститутів, а також національних традицій, духовних цінностей, установок, моральних норм, стереотипів, зразків міжособистісної та міжгрупової поведінки, особливостей мови та способу життя.

Для більш повного дослідження запропонованого питання, були розглянуті проблеми взаємовідносин тоталітарної держави та національної культури на прикладі Італії в період фашизму, Німеччини в період націонал-соціалізму та СРСР, як державного утворення комуністичного ладу.

Починаючи з кінця 1920-х років у капіталістичних державах з'являються думки про риси подібності між політичними системами Італії, Німеччини та СРСР. Спостерігається, що у вказаних країнах лідери, або як їх ще називали, диктатори були на чолі однопартійного режиму, закликали до введення власного культу, прагнули контролювати усіма сферами суспільного життя, заради досягнення поставленої мети. На думку дослідника тоталітаризму Фон Хайєка, головним для введення такого режиму є колективна підтримка інтересів: держави – фашизм, нації – нацизм чи трудящих – комунізм.

Культура є частиною людської свідомості. Тож для поширення ідеологічного впливу на населення, влада зосереджувала увагу на розвитку культури мас. Основною метою було проникнення ідеології у національну культуру, і як наслідок у свідомість людей. Тисячі громадян такої держави шикувалися на численних святах та маніфестаціях, котрі служили для пропаганди, а також впровадження у мистецтво нових культів тощо.

У 1925 р. Б. Муссоліні ставить завдання та затверджує програму суцільної фашизації. Згідно з нею, усі італійці повинні були проникнутись фашистським світоглядом, чому повинна сприяти національна культура. Ризик, ось до чого закликали молодь, ідеологічний обробці якої, Велика Рада Фашизму приділяла особливу увагу. Практично всіх дітей було залучено до фашистських організацій. У 1925 р. був створений Національний фашистський інститут культури, очолений Джованні Джентіле, основним завданням якого була пропаганда «новому суспільству» фашистської культури. У 1938 р. «Італійська енциклопедія» визначала фашистські інститути культури як «органи, відповідальні перед політичним керівництвом Національної фашистської партії і призначені для «здійснення систематичних дій у сфері культури для формування національного політичного розуміння – стійкого та органічного». У такий спосіб фашистська культура набувала неабиякої популярності.

У 1933 р. Президент Гіденбург призначив А. Гітлера рейхсканцлером. За ініціативою фюрера було створено палати: кіно, радіомовлення, образотворчого мистецтва, преси, літератури, театру та музики. Усі вони сформувались з метою контролю за сферами культурного життя. У свою чергу, особи, що працювали в цих сферах були зобов'язані вступити до відповідної палати. Кожна з палат оприлюднювала свої рішення і вказівки, які за юридичною силою прирівнювалися до закону. Геббельівське міністерство – вища інстанція, займалася викоріненням всього, що могло завадити нацизму. На відміну від комунізму, культура націонал-соціалізму спрямовувалась на традиції нації, значущість арійської раси на міжнародній арені тощо.

У 1917 р. після масштабних змін у державі, що пов'язані в більшовицькою революцією, в СРСР було впроваджено цензуру у вигляді суворих обмежень, скасовано діяльність політичних партій, громадських формувань, адже вони були противники комуністичних ідеалів. Почалось вилучення книг з навчальних закладів, бібліотек, як «ідеологічно шкідливої літератури». У 1932 р. з прийняття Постанови «Про перебудову літературно-художніх організацій» якою впроваджено жорсткий контроль над літературою. Діячам культури потрібно було об'єднуватись у творчі спілки на чолі з парткомом, оскільки культурна діяльність заборонялась, у разі якщо діяч культури не є членом однієї з таких спілок. Лише так здобувалося право на матеріальне забезпечення та професійну діяльність. У 1934 р. відбувся з'їзд радянських письменників, на якому проголошено соціалістичний реалізм головним методом художньої творчості. Дотримання таких норм було обов'язковим. На з'їзді М. Горький доповідав, що соціалістичний реалізм вимагає від літератури «правдивого, історично-конкретного зображення дійсності в її революційному розвитку. Мистецтво повинно активно втручатися в життя, оспівувати героїку революційних перетворень та виробничої тематики».

Отже, у різних тоталітарних режимах були свої особливості щодо ставлення до національних культур. Загальною метою цих режимів було встановлення цілковитого контролю над суспільством та державою. На сьогодні, в умовах декомунізації, пріоритетним завданням є подолання негативних наслідків більшовицького комуністичного та нацистського режимів і визначення пріоритетних напрямів розвитку національної ідеологічної політики нашої держави.

Одержано 17.04.2018

УДК 340.142.

Марія Андріївна ЧЕБАНОВА,

курсант групи Ф1-105 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Мураховська Т. Є.

ПРАВОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ В УКРАЇНІ

На тлі євроінтеграційних процесів у зовнішній політиці нашої країни, важливим постає питання адаптації українського законодавства до європейських стандартів. Орієнтуючись на право європейських країн, Україна повинна враховувати і ті процеси конвергенції, які останнім часом значно посилюються в світі. Так, континентальне право країн Європи вже не базується виключно на нормативно-правових актах як основних джерелах права, рішення судів, що утворюють правові прецеденти, також складають питому вагу.

Процеси зближення романо-германської та англосаксонської правових систем явно проявляються і в правовій системі нашої країни. В умовах проведення судової реформи в Україні місце судового прецеденту як джерела права значно зростає. Хоча в сучасній українській юриспруденції і досі превалює думка про те, що основним джерелом права є нормативно-правовий акт, а правовий прецедент джерелом права не визнається, не можна залишити без уваги той факт, що все більше науковців намагаються обґрунтувати місце правового прецеденту в системі джерел права України. Роль правового прецеденту як регулятора суспільних відносин все більше зростає.

Важливим при розгляді цього питання є саме визначення «правового (судового, адміністративного) прецеденту». Правовий прецедент являє собою акт-документ, що містить нові норми права в результаті вирішення конкретної юридичної справи судовим або адміністративним органом, якій надається загальнообов'язкове значення при вирішенні подібних справ у майбутньому. «Правовим прецедентом» називають як судовий, так і адміністративний прецедент. Під судовим прецедентом розуміють рішення, прийняте судовим органом по конкретній справі, яке вважається обов'язковим для інших судів при розгляді аналогічних справ. Як джерело національного права, судовий прецедент являє собою рішення лише тих судових органів, які містять нормативні приписи. Безумовно, утворюючими прецедент є рішення Європейського суду з прав людини.

Важливо відрізнити правовий прецедент як джерело права та інтерпретаційно-правовий прецедент як акт тлумачення норм права. Правовий прецедент повинен розглядатися як належним чином оформлене положення, на основі якого можна приймати наступні рішення в аналогічних випадках, а не тільки брати до уваги при розгляді юридичних справ, як при нормативному тлумаченні. Межа між цими двома правовими явищами досить тонка, що потребує додаткових наукових досліджень цього питання.

В юридичній літературі можна зустріти підхід, відповідно до якого правовими прецедентами вважають рішення Конституційного суду України; рішення Європейського суду з прав людини; нормативні тлумачення Пленуму Верховного Суду; рішення судів загальної юрисдикції, що скасовують дію нормативних актів; рішення судів по аналогії закону та права, а також на основі норм права, що містять оціночні поняття тощо.

Аналіз міжнародно-правових актів у сфері прав людини свідчить про те, що правовий прецедент як джерело права в Україні фактично існує вже давно. У Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Україна, ставши державою-учасницею, зобов'язалась, згідно ст. 46 цього документу, виконувати рішення Європейського суду з прав людини в будь-яких справах. У Законі України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» № 3477-IV від 23 лютого 2006 року в ст. 17 зазначено, щодо «суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права».

Значний вплив на процес становлення судового прецеденту в Україні має конституційна судова реформа, яка стартувала у 2016 р. Вона несе багато «революційних» змін, однією з них є наділення Верховного Суду як суду першої інстанції повноваженнями на розгляд зразкових справ та прийняття зразкових рішень. Необхідними умовами для розгляду таких справ та прийняття таких рішень Верховним Судом є наступні: наявність у провадженні адміністративного суду щонайменше 10 типових справ; внесення зазначеним адміністративним судом мотивованого подання до Верховного Суду про розгляд однієї з вказаних типових справ як судом першої інстанції; надання Верховному Суду разом із вказаним поданням матеріалів цієї справи.

Все це фактично вказує на існування у національній правовій системі правового прецеденту, але відсутність статусу офіційного визнання його як джерела права не заперечує його існування як одного з інструментів правового регулювання. Наразі постає питання переосмислення значущості прецеденту для континентальної правової системи, яка раніше заперечувала можливість існування правових норм в іншій формі, окрім як їх офіційного закріплення у вигляді нормативного правового акта.

Отже, немає сенсу заперечувати наявність прецеденту в системі джерел українського права, але для його якісного використання потрібно вилучати ті негативні фактори, які можуть зашкодити практиці застосування прецеденту в нашій країні. Елементи системи прецедентного права здатні здійснити позитивний вплив на правозастосування в нашій країні, зробити правозастосовну діяльність судів та інших державних органів більш прозорою, однозначною, забезпечити єдність правозастосовної практики та зменшити рівень корупції.

Одержано 17.04.2018

УДК 340

Оксана Сергіївна КОЛЯДА,
курсант групи Ф2-201 ХНУВС*Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Кріцак І. В.***РОЛЬ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ
ТА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

Теорія держави і права – це єдина наука, що дає узагальнене уявлення про державно-правову дійсність. Окремі науковці пропонують розділити теорію держави і права на дві самостійні частини (два великих блоки) теорію держави і теорію права. Такий поділ (розчленовування) є штучним і недоцільним в силу органічного взаємозв'язку і взаємообумовленості держави і права. Подібно як птаха не може літати з одним крилом або як не може існувати прав без обов'язків, так не можна повною мірою осмислити право без держави, а державу – без права. Їхнє походження є історично обумовленим, адже держава і право це корені одного дерева, ім'я якому теорія держави і права.

Юридична наука (юриспруденція) має свою фундаментальну науку і навчальну дисципліну – теорію держави і права без якої неможливе вивчення (оволодіння, опанування) галузевими юридичними дисциплінами, зокрема такими як конституційне, цивільне, кримінальне, адміністративне, трудове, екологічне, аграрне, сімейне та інші галузі права.

Теорію держави і права можна порівняти з філософією, яка є матір'ю всіх наук чи анатомією людини без якої неможливо вивчити будову тіла людини. Звідси, теорію держави і права можна назвати матір'ю юридичних наук, адже вона прагне до універсалізму, є дороговказом правильного (істинного) застосування норм права на практиці з урахуванням сучасних (новітніх) наукових та освітніх досягнень (результатів юридичних досліджень) у практиці державо та законотворення.

Теорія держави і права є фундаментальною, загальною юридичною наукою та навчальною дисципліною (навчальним курсом), яка безпосередньо пов'язана з формуванням високого рівня професійної та моральної правової свідомості і правової культури поліцейського, формування у нього наукової бази, юридичного світогляду і глибокої поваги до права як до найвищої соціальної цінності.

Саме при викладанні теорії держави і права передаються основні досягнення політичної і правової думки, адже вона дає понятійно-категоріальний апарат, який дозволяє вільно і впевнено орієнтуватись у юридичній сфері. Крім цього, теорія держави і права дає майбутнім поліцейським первинні уявлення про основні поняття юриспруденції, без яких неможливе засвоєння конкретних знань галузевих юридичних дисциплін. Окремі науковці називають теорію держави і права Біблією для юристів, адже не знаючи цієї науки неможливо правильно застосувати жоден закон на практиці.

Відомий теоретик права, суддя з США Олівер Венделл Холмс сказав: «теорія відіграє найважливішу роль у праві, подібно до того, як архітектор є найголовнішою особою для всіх, хто приймає участь в будівництві будинку». А професор права Поль Френд зауважив, що «найкорисніший курс теорії права: саме з нього я почерпнув цілий ряд принципів правових положень, що мають широке застосування».

Г. В. Лейбніцу, німецькому філософу, математику, фізику, належить афоризм, згідно з яким математики оперують цифрами, а юристи – поняттями. Юридичні поняття не є відірвані від життя порожні абстракції, вони в стислому вигляді виражають реальність, конкретні громадські відносини. Подібно до того, як в математиці неможливо провести будь-які розрахунки без знання таблиці множення, так не можна вивчити і політико-правове життя, не володіючи основними юридичними поняттями.

Якісне знання основоположних понять теорії держави і права дозволить майбутнім поліцейським правильно кваліфікувати політичні та правові ситуації, з наукових позицій давати правильну оцінку складним державно-правовим явищам суспільного життя, розкривати їх справжню сутність, розуміти їх соціальне призначення.

Таким чином, наука теорії держави і права безпосередньо бере участь у формуванні професійних якостей майбутніх поліцейських. Прогалина в знанні матеріалу з теорії держави і права, тобто основних понять, принципів та ідей, велими істотно позначається на загальному рівні підготовки курсанта і є непорівнянною з пропуском в знанні матеріалу з будь-якої галузевої юридичної науки. Ще К. А. Гельвецій, французький філософ, помітив, що знання деяких принципів легко компенсує незнання деяких фактів. До того ж, якщо, наприклад, незнання конкретної статті Кримінального кодексу можна швидко заповнити, прочитавши її текст, то незнання принципів, ідей, юридичних конструкцій не заповнюється так швидко. Це все зобов'язує виокремлювати загальну теорію держави і права в особливий, незамінний і надзвичайно важливий предмет.

Ми також задаємося питанням, як правильно викладати теорію держави і права, заради того, щоб вона була легкою і цікавою для сприйняття першокурсниками у яких ще не має достатнього рівня правових знань. Можна процитувати Е. Канта, який зауважив, що ніколи не буде правила як правильно застосовувати те чи інше правило. Однак, все ж таки постарасьмося відповісти на це запитання. Свого часу академік О. О. Погрібний на одній із засідань Вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ наголосив, що теорія держави і права – це наука, яку потрібно розжувати першокурснику, потрібно викладати її самою простою, доступною мовою. При цьому студенти повинні отримати не лише знання, а найголовніше правові ідеали при її вивченні.

Ще однією проблемою теорії держави і права є те, що більшість вітчизняних теоретиків права є позитивістами і не прикладають достатніх зусиль заради того, щоб збагатити її природно-правовими та духовно-культурними цінностями. Звідси і сама теорія держави і права є позитивістською наукою і навчальною дисципліною, адже абсолютна більшість понять якими вона оперує успадковані з радянської теорії права і вже досить тривалий час не переосмислювалися, не піддавалися конструктивній критиці, серйозному, ґрунтовному науковому аналізу.

Однак все ж таки, окремі автори наголошують, що теорія держави і права повинна бути людиноцентристською (антропоцентричною) наукою. Серед таких, можна виокремити професора М. Г. Патей-Братасюк, яка написала наукову працю «Антропоцентрична теорія права». Ознайомившись з основними положеннями викладеними у підручнику, можна констатувати, що її теорія права розглядається крізь призму філософії, і не піддає ґрунтовному теоретичному аналізу

основний понятійно-категоріальний апарат юриспруденції. Натомість сама назва «Антропоцентрична теорія права» говорить про те, що автор цілком вдало закладає в основу теорії права не державоцентристський, а людиноцентристський підхід, вказує на перспективний напрям її розвитку. Однак, на наш погляд, права людини не можна ідеалізувати, зважаючи на те, що сьогодні дедалі більше авторів, які висвітлюють іншу «сторону медалі» прав людини. Серед таких можна назвати італійського вченого Алена де Бенуа, який докладно про це розписує у своїй книзі «Ідеологія прав людини».

На наше глибоке переконання, а також зважаючи на виклики сучасного світу, теорія держави і права повинна викладатись крізь призму духовно-культурних цінностей. У ній має бути закладена (відображена) глибинна духовна сутність права та держави. Основна увага повинна зосереджуватись не на букві закону, а на його духу. Звідси також необхідно переосмислити викладання всіх галузевих навчальних дисциплін. Найбільш яскравою постаттю такого підходу для нас є І. О. Ільїн, який у своїх працях намагався виявити духовну сутність права.

І насамкінець, для того, щоб приєднатись до плеяди вчених, які нам імпонують ми проаналізували велику кількість визначень теорії держави і права як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. Так, найбільш повним, простим, доступним та поширеним є поняття теорії держави і права, яке дає київський автор, теоретик права К. Г. Волинка. Теорія держави і права – це система узагальнених знань про основні, загальні та специфічні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави і права, їх сутність та соціальне призначення. Заслугує також на увагу поняття ТДП яке запропонував запорізький автор В. М. Кириченко теорія держави і права – це юридична наука, що вивчає державу і право, державно-правові явища в їх взаємозв'язку та взаємодії, система знань про найбільш загальні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави і права.

Таким чином, ми приходимо до висновку, що теорія держави і права – це фундаментальна юридична наука та навчальна дисципліна людиноцентристського спрямування, яка виробляє понятійно-категоріальний апарат на основі узагальнених знань про сутнісні властивості держави і права, оволодівши якими можна правильно застосувати правовий закон на практиці.

Одержано 17.04.2018

УДК [340:321.01](277)

Юрій Андрійович БІРІН,
курсант групи Ф4-101 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри теорії та історії держави і права
факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Лазарев В. В.*

ПРАВОВА ДЕРЖАВА: ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ, ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ

У сучасному глобалізованому світі концепція правової держави, визнана зараз ідеальною моделлю належного політичного устрою. Ця модель слугує певним узагальненням різних традицій, що історично склалися у суспільстві. Проводячи аналіз зазначеної моделі, слід зазначити, що правова держава є альтернативою авторитаризму, тоталітаризму і анархії. Правова держава передбачає поступову демократизацію суспільства, встановлення правових основ побудови державності, дотримання правопорядку і принципу законності.

Охарактеризувати правову можна як таку державу, в якій визнається пріоритет прав людини перед правами будь-якої спільноти, прав народу перед правами держави, де визначальним пунктом громадського регулювання є інтереси особистості, ці інтереси та гідність людей визнаються як беззаперечні цінності, коли авторитет сили чи майна витісняються авторитетом людяності, освіченості, компетентності (що не можна сказати про не правову державу, де такими цінностями вважаються ідеологічні настанови, політична доцільність або економічна вигода). Сутність правової держави полягає ще й у дотриманні закону тими, хто перебуває при владі, у взаємній відповідальності держави та громадян один перед одним. Це означає, по-перше, визнання громадянами авторитету права, закону, законслухняність, згоду й готовність людей жити і чинити так, щоб не уразити інтереси інших.

Формування правової держави в є вкрай складним, багатоплановим процесом, що передбачає не лише формування структур влади, які здатні забезпечити дотримання законності та прав громадян, але й наявність широкого спектра політичних партій і рухів, соціальних груп і прошарків зі своїми специфічними інтересами, особливою правовою, політичною, соціальною, економічною поведінкою. Водночас побудова правової держави передбачає, наявність високого рівня правосвідомості населення. Тому основною передумовою для належної реалізації є саме високий рівень правосвідомості і громадян, і представників державної влади.

За часи незалежності наша країна зробила суттєві кроки стосовно становлення України як правової держави. Зокрема, слід зазначити, що найважливішим із зробленого в Україні у формуванні правової держави є конституційне закріплення її основ – принципів верховенства правового закону (права) і поділу влади, прав і свобод людини (ст. 1, 8, 6). Важливим є створення механізму правового захисту конституційних прав і свобод, в тому числі і від зазіхань на них з боку держави. Необхідною є і повна перебудова діяльності правоохоронних органів (поліції, прокуратури, суду). У правовій державі вони покликані стояти на захисті прав і свобод людини (в тому числі і від посягань на них з боку держави), а не бути знаряддям примусу і покарання щодо громадян. Таким чином, ми можемо стверджувати, що у нашій країні поступово запроваджуються передові світові новачки стосовно забезпечення прав і свобод людини, продовжується становлення країни як правової держави.

Одержано 17.04.2018

УДК 340.15(363.4)

Яна Володимирівна МІРКЕВИЧ,

курсант групи Ф1-105 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри теорії та історії держави і права

факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Сапейко Л. В.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖІНОК ЗА САЛІЧНОЮ ПРАВДОЮ

Салічна правда як основний закон салічних франків від VI до IX століть, містить чимало правових положень, які мають на меті убезпечити жінку від різного роду неправомірних дій. Покаранням за злочини проти жінок, за загальним правилом, був штраф, розмір якого визначався в залежності від тяжкості скоєного та статусу жінки. Штраф сплачувався в солідах – золотих монетах. В цілях досліджуваної теми відзначимо, що за 2 соліди можна було придбати, наприклад, щит зі списом, а за 3 соліди – корову або кобилицю.

В першу чергу в Салічному законі передбачається відповідальність за викрадення вільної жінки. Згідно титулу XIII, якщо три людини викрадуть вільну дівчину, вони зобов'язані сплатити 30 солідів кожний. При наявності у викрадачів під час скоєння злочину зброї (стріл) штраф зростає у три рази. У разі викрадення жінки однією людиною штраф становив 63 соліди. Якщо викрадена дівчина знаходилася під покровительством короля, штраф також обчислювався у 63 соліди.

У разі, коли вільна жінка була викрадена королівським рабом або напіввільним литом, застосовувалося найсуворіше покарання – смертна кара. Поряд із цим, якщо вільна дівчина добровільно йшла за рабом, вона втрачала свою свободу, тобто потрапляла в рабство й отримувала статус невільної.

Під особливим захистом закону перебували дівчата-наречені. Якщо хтось викрадав чужу наречену та укладав з нею шлюб, присуджувалася до сплати 63 солідів. Разом з тим, винна особа і нареченому дівчини мала сплатити компенсацію у розмірі 15 солідів.

Більш тяжким злочином вважався напад на заручену дівчину та її зґвалтування. Такі дії тягли для злочинця відповідальність у вигляді штрафу у 200 солідів.

До тяжких злочинів відносився також напад скопом на вільну жінку або дівчину в дорозі чи в будь-якому іншому місці та запліднювання їй насильства. Всі, хто приймав участь у насильстві, присуджувалися до сплати 200 солідів кожний. В разі, якщо в цьому скопі були такі особи, які не знали про вчинення насильницьких дій, однак були там присутні, з кожного з них стягувалося по 45 солідів.

Викрадення заміжньої жінки від живого чоловіка прирівнювалося до вбивства вільної людини та каралося штрафом у 200 солідів.

За викрадення рабинь також передбачався чималий штраф, який мав бути сплачений її господарю. Загальний штраф за викрадення рабині становив 35 солідів. Якщо ж рабину відносилося до хазяйської челяді, слід було сплатити 35 солідів в якості вартості викраденого, і, крім того, ще додатково 35 солідів. Остання сума, скоріш за все, сплачувалася як моральна компенсація за викрадення чужого цінного майна.

Окремо в Салічній правді був встановлений титул XXV щодо перелобства. В цьому розділі передбачалися покарання як за перелобство з вільними жінками, так і з рабинями.

Салічна правда встановлює відповідальність і за інші протиправні дії щодо жінок, про них йдеться в титулі XX. Так, якщо який-небудь вільний чоловік схопить вільну жінку за руку, кисть або за палець, присуджується до сплати 15 солідів. А, якщо стисне кисть, має сплатити 30 солідів. Якщо він схопить жінку рукою вище ліктя, штраф обчислюється у 35 солідів. Пошкодження грудей жінки тягнуло штраф у 45 солідів.

В Салічній правді відсутні спеціальні норми, які б встановлювали відповідальність за вбивство жінки. Однак, можна припустити, що така дія каралася у відповідності до загальних положень про вбивство вільної людини, тобто штрафом у 200 солідів. За вбивство ж рабині, очевидно, наставала відповідальність, передбачена титулом XXXV.

Отже, не дивлячись на патріархальність франкського суспільства, та різний соціальний статус жінки в ньому, кожен хто посягав на її права та свободи, мусив нести відповідальність у вигляді сплати значного штрафу, розмір якого визначався Салічною правдою, або навіть смертної кари.

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УДК 140.12

Дмитро Євгенович КРИВИЦЬКИЙ,

студент групи Ібюф17 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри філософії права та юридичної логіки НАВС

кандидат філософських наук Антіпова О. П.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЮРИСПРУДЕНЦІЇ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

Комп'ютерні технології допомагають людству розвиватися та пізнавати світ завдяки науковим відкриттям. Аналіз сучасних досягнень у процесі розвитку людства засвідчує, що найважливішим і найголовнішим витвором людського розуму є штучний інтелект. Ідеться про здатність автоматичних систем формалізувати та виявляти властивості, асоційовані з поведінкою людини. В умовах становлення інформаційного суспільства цей феномен став усвідомлюватися не стільки

як інженерно-технологічне досягнення, а як явище, наскрізно означене проблемами гуманітарного дискурсу, адже його впровадження залишає дедалі більше питань, ніж відповідей на запити людства. Особливої актуальності набуває осмислення перспектив широкого використання зазначених систем у професійній діяльності, зокрема у сфері юриспруденції.

Намагання зблизити людину та машину в зазначеній сфері вже мають чимало прикладів. Так, 2016 року дебютував Do Not Pay – робот-адвокат. Це – програмне забезпечення, яке безкоштовно надає консультації тим, кого було оштрафовано на парковці. Робот був протестований у Нью-Йорку та Сієтлі і після цього став доступним у 50 штатах США. Як стверджує його засновник Джошуа Броудер, за два роки свого існування Do Not Pay оскаржив 375 тис штрафів за парковку в неналежному місці, завжди вигравши позов.

На початку 2018 року в США відбулися змагання між штучним інтелектом та юристами. Їх суперником був штучний інтелект – програма Law Geeks, платформа на основі хмарних технологій, що переглядає та аналізує документи на основі визначених критеріїв. Штучний інтелект виявився більш підготовленим, аніж досвідчені фахівці. Найвищий результат комп'ютера – 100 %, а найкращого фахівця – 97 %.

Попри такі позитивні результати попередніх досліджень, залишається чимало питань. Так, окрім технічної складової, передусім слід урахувати гуманітарну складову цього питання, його взаємозв'язок із духовно-культурними запитамі доби. Адже юрист є носієм певних інтересів, світоглядних орієнтирів, чого не можна сказати про машину. Рухливою силою при цьому слугує не стільки ускладнення технічних засобів, скільки культурно-духовні запити особистості, її практичні потреби. Водночас професіограма юриста вимагає від майбутнього фахівця наявності високої інформаційної культури, здатності не лише адаптуватися до поступу новітніх інтелектуальних технологій, а й бути готовим до їх тотального впровадження в світоглядному, моральному, ціннісному контекстах.

Таким чином, основними перспективами використання штучного інтелекту в юриспруденції, які можуть слугувати пріоритетними напрямками подальших досліджень, варто вважати:

- перетворення програмної інженерії на інтелектуальну, зокрема створення програмних систем для імітації інтелектуальної діяльності юриста;
- вияв адаптаційного потенціалу представників професії юриста в нових культурних умовах, зокрема в умовах тотальної інформатизації та поширення систем штучного інтелекту;
- оптимізація технічної складової роботи юриста, зокрема зменшення часу на роздуми та вирішення судової чи правової справи, економія на оплаті праці юристів;
- висування нових вимог до компетентнісних характеристик юриста, адже сучасний представник такого фаху має бути готовим до «співпраці» з машиною, оптимального використання її потенціалу задля встановлення високих правових цінностей та ідеалів правового суспільства;
- актуалізація прогностичної функції філософського знання, зокрема нагальність вивчення окресленої проблематики в контексті як філософської антропології, так і філософії техніки.

Одержано 17.04.2018

УДК 341.231:006.032

Марина Вікторівна СИДОРУК,

здобувач вищої освіти 4 курсу 401 навчальної групи навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри цивільного права і процесу НАВС

кандидат юридичних наук Мазур В. В.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

У сучасному світі, коли проблема прав людини вийшла далеко за межі окремої держави, виникла необхідність у створенні універсальних міжнародно-правових стандартів, які також визнаються як основні права людини.

Основні права людини – гарантована законом міра свободи (можливості) особи, яка відповідно до досягнутого рівня еволюції людства в змозі забезпечити її існування і розвиток та закріплена у вигляді міжнародного стандарту як загальна і рівна для усіх людей. Ознаки основних прав людини: 1) можливості (свободи) людини діяти певним чином або утримуватися від певних дій, спрямовані на задоволення потреб, без яких вона не в змозі нормально існувати і розвиватися; 2) можливості, що обумовлені біосоціальною сутністю людини, належать їй від народження і не потребують «дозволу» з боку кого б там не було, у тому числі держави. Вони не можуть бути «відібрані» за свавіллям влади держави, оскільки не «дані» нею. Це природні невідчужувані права; 3) можливості, які не обмежені територією держави (позатериторіальні) і не залежать від національної належності людини (наднаціональні): вони належать їй вже в силу того, що вона є людиною. Визнання, дотримання, охорона і захист державами (у результаті угод) основних прав людини, закріплених на міжнародному рівні, є свідченням про те, що вони стали не лише об'єктом міжнародного регулювання, але й міжнародними стандартами. Положення про права людини, що містяться у статтях Статуту ООН (1945), стали основою становлення нового інституту права – міжнародного захисту прав людини і основних свобод 10 грудня 1948 р. Генеральна Асамблея ООН затвердила Загальну декларацію прав людини, яка проголосила центральний пункт концепції прав людини – визнання людської гідності кожної особи.

З 1948 р. 10 грудня відзначається в усьому світі як День прав людини. Права людини набули цінності, яка належить усьому міжнародному співтовариству, і отримали обґрунтування в міжнародному праві як правовий стандарт, до якого повинні прагнути всі народи і держави.

Комплекс міжнародних документів (Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права і Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийняті ООН у 1966 р., Факультативний протокол до останнього) складають Міжнародний білль прав людини (або Хартію прав людини).

До сучасних міжнародно-правових актів належать: Міжнародний білль про права людини, що проголошує невід'ємні права і основні свободи людини; угоди, спрямовані на запобігання і покарання злочинів, що призводять до грубих

масових порушень прав людини (Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26 жовтня 1968 р., Конвенція про запобігання злочину геноциду і покарання за нього від 9 грудня 1948 р.); конвенції, спрямовані на захист груп населення, що потребують особливої турботи з боку держави (Конвенція про права дитини 1989 р., Конвенція про охорону материнства 1952 р., Конвенція про статус осіб без громадянства 1954 р. та ін.); конвенції, що мають на меті захист індивіда від зловживань з боку державних органів і посадових осіб. А також документи, що передбачають можливість окремих осіб домагатися розгляду їх скарг (петицій) на свій уряд у міжнародних органах (Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, поводження та покарання від 10 грудня 1984 р. Кожна країна світу, що взяла на себе зобов'язання виконувати міжнародні конвенції, у тому числі про права людини, повинна керуватися принципами і нормами цих угод у своєму внутрішньому законодавстві. Держави, що взяли на себе зобов'язання виконувати міжнародні документи про права людини, зобов'язані створити умови для здійснення і захисту прав кожної людини.

Отже, міжнародні стандарти щодо основних прав, свобод людини і громадянина є важливими і мають значний вплив на внутрішнє законодавство як України, так і інших держав. Кожна держава повинна забезпечувати механізм реалізації захисту прав та свобод своїх громадян. Це невід'ємна складова демократичної держави.

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

УДК 341.2

Олексій Сергійович БОРИСЮК,

курсант 617 навчального взводу курсу № 10 Київського факультету

Національної академії Національної гвардії України

Науковий керівник: доцент кафедри правових дисциплін

Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

кандидат філософських наук, доцент Кондратюк-Антонова Т. В.

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО НЕВІД'ЄМНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ: МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПРАВОВІ НОРМИ

Особливе місце серед прав людини посідають невід'ємні права. Це права, відступ від яких (порушення) або обмеження яких не може бути виправдано ні за яких обставин. Якщо право на свободу, право на вільне пересування й навіть право на життя у визначених законом випадках держава може обмежити, то право, передбачене статтею 3 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, є правом непорушним, реалізація якого за жодною ознакою, за жодних умов і за жодних обставин не може бути скасована чи будь-яким чином обмежена: «Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню».

У міжнародній практиці (ч. 1 ст. 1 Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984) під катуванням мають на увазі «будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди».

Крім того, зазначено, що до терміну «катування» не включено біль або страждання, що виникли внаслідок лише законних санкцій, невіддільні від цих санкцій чи спричиняються ними випадково.

Українське законодавство також включає норми, що повністю забороняють катування в будь-якому його прояві. Зокрема, на найвищому юридичному рівні, ст. 28 Конституції України визначає право кожного на повагу до його гідності:

«Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідям».

Реалізація цього положення знаходить своє місце у низці вітчизняних законодавчих актів, включаючи постійне нагадування про заборону такого явища у відомчих інструкціях правоохоронних органів.

Міжнародні договори визначають суб'єктом катування тільки наступних осіб: 1) державну посадову особу; 2) іншу особу, яка виступає як офіційна особа; 3) іншу особу – з підбурювання офіційної особи, чи з її відома, чи за її мовчазної згоди, у вітчизняному законодавстві – будь-яку осудну особу, що досягла 16-річного віку (ст. 127 КК України).

Таким чином, проблема полягає в тому, що з огляду на національне законодавство суб'єктом катування може бути будь-яка особа, яка здійснила зазначені у статті дії, а не тільки представник органу державної влади (офіційної влади), що не відповідає букві та духові міжнародно-правових договорів.

Розглядаючи мету і природу такого явища як катування, дуже важливими є ідеї французького філософа Мішеля Фуко, котрий, говорячи про гуманізацію кримінально-виконавчої системи, описує перехід об'єкта катування від тіла людини до її душі, від публічності до індивідуальної закритості. Катуванням піддається не стільки фізичне тіло (мучення), скільки честь, гідність, людськість людини. Про це необхідно пам'ятати не тільки законодавцям, а і працівникам правоохоронної сфери, представникам Національної поліції та Національної гвардії України при виконанні своїх службово-бойових завдань.

Одержано 17.04.2018

**ПРЕДСТАВНИКИ СУМСЬКОЇ ФІЛІЇ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

УДК 340.1

Ганна Сергіївна БОРОДІНА,

студентка 5 курсу Сумської філії ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри юридичних дисциплін

Сумської філії ХНУВС кандидат юридичних наук Панкратова В. О.

СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ Й УСУНЕННЯ КОЛІЗІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Узятий Україною курс на побудову правової держави поставив вимогу кардинального реформування всіх сфер суспільного і державного життя. Суперечливі підходи до вирішення суспільно значущих проблем в економічній, політичній, культурній та ідеологічній сферах життя не могли не відбитися на законодавстві.

Недосконалість, у тому числі й суперечливість законодавства, негативно позначається на роботі всіх гілок влади, значно ускладнює вирішення завдань, що стоять перед ними, суттєво знижує здатність законодавства ефективно регулювати суспільні відносини, послаблює режим законності, негативно впливає на рівень правопорядку в країні, заважає реалізації прав і свобод людини та громадянина. Тому цілком природним є прагнення держави створити систему інститутів і методів, здатних забезпечити попередження, подолання й усунення колізій у законодавстві.

Інтерес вчених до проблеми юридичних колізій зумовлюється двома основними причинами:

а) необхідністю покращення законодавства;

б) пануванням у радянській юридичній науці теорії неконтрольованості радянського права, яке визнавалось ефективним несуперечним засобом упорядкування відносин, що, у свою чергу, теж не мають будь-яких суперечностей.

Вивчення юридичних колізій та аналіз колізій правового регулювання потребує дослідження соціальних суперечностей, різновидом яких є правові.

Соціальні суперечності характеризуються наявністю певних ознак, які притаманні і юридичним колізіям:

1. Наявність конфлікту, що супроводжується незацікавленістю сторін у знаходженні компромісу.

2. Наявність суб'єктивного фактора, тобто сторін конфлікту, що мають певні інтереси та мету діяльності.

3. Динамізм конфлікту, що характеризується певними стадіями розвитку.

Зменшення колізійності законодавства може відбуватися двома способами: усуненням колізій та їх подоланням.

Під усуненням колізій розуміють зняття колізій взагалі. Основним способом їх усунення є нормоутворення.

Подолання колізій – це їх переборення в конкретному випадку в процесі правозастосування. Основними способами подолання є видання колізійних норм, тлумачення закону і застосування право положень.

Способи переборення колізій в законодавстві:

– попередження – застосовується на стадії підготовки, ухвалення і введення в дію законів;

– усунення – повне звільнення від колізій у процесі законодавчої діяльності, їх ліквідація;

– подолання – тимчасове вирішення колізій із застосуванням визначеної правової норми, проте без остаточного зняття суперечностей між ними (колізія між нормами не зникає).

Попередження, подолання та усунення усіх видів колізій відкриває шлях до підвищення ефективності законодавства, зростання його значення в реформуванні українського суспільства, більш надійного забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.951

Владислав Михайлович ЛИСЕНКО,

студент групи ПДдср-17-7 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри юридичних дисциплін

Сумської філії ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Шоптенко С. С.

ЗМІСТ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Реалізація державної політики в суспільстві здійснюється за різними напрямками, які охоплюють всі сфери його життєдіяльності. Такі напрямки діяльності держави визначаються її функціями, що реалізуються спеціально утвореними суб'єктами та забезпечують формування демократичної, незалежної, суверенної, соціальної та правової держави. Враховуючи постійну зміну суспільних процесів, система функцій держави та їх зміст зазнають постійних трансформацій. Одним з таких напрямків держави, що зазнає постійних змін та удосконалень є її правоохоронна функція, як основа забезпечення національної безпеки, публічного порядку, охорони прав, свобод та законних інтересів людини, прав та інтересів суспільства та держави, захисту відносин власності та інших правовідносин.

Визначення змісту правоохоронної функції держави доцільно розпочати з характеристики загального поняття функції. У сучасній юридичній літературі підкреслюється, що питання про поняття функції держави має два аспекти. В одному випадку йдеться про характер діяльності певних видів органів держави і про специфічний розподіл праці між різними ланками структури держави. Інший аспект розуміння функцій держави полягає у трактуванні функції як основного напрямку діяльності держави у цілому, в усій сукупності її органів.

Функції держави є такими видами діяльності, які виражають її найістотніші риси, природу всіх гілок державної влади, є загальними напрямками державної роботи. Це – напрямки необхідної діяльності держави, найважливіші напрями в діяльності органів, визначені об'єктивними чинниками і потребами сформованого життя.

Правоохоронна функція згідно Конституції України реалізується правоохоронними органами, які покликані забезпечити державну безпеку та захист державного кордону. Таке тлумачення правоохоронної функції є звуженим та не відображає всіх аспектів даного напрямку діяльності держави. Більш детально вона визначається в наукових джерелах. Так, О.М. Полковніченко вважає, що правоохоронна функція держави – це забезпечений системою необхідних ресурсів комплексний напрямок діяльності держави, який об'єднує низку заходів (у тому числі примусових), заснованих на принципах справедливості та ефективності, що спрямовані на безконфліктну реалізацію прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, забезпечення соціальної злагоди, недопущення індивідуальних, колективних та масових порушень законності та правопорядку. О. Л. Соколенко визначає правоохоронну функцію держави як комплексний, цілісний, пріоритетний напрямок державної політики, спрямований на забезпечення відповідно до засад верховенства права та пріоритету прав людини охорони права і правовідносин, а також захисту основ конституційного ладу, у тому числі прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, законності та правопорядку.

З даних визначень випливають ознаки правоохоронної функції держави, а саме: це комплексний напрямок діяльності держави; спрямований на захист прав, свобод та законних інтересів людини, конституційного ладу, публічної безпеки та порядку, права та правовідносин; реалізується системою спеціально утворених суб'єктів; його реалізація забезпечується системою необхідних ресурсів; ґрунтується на принципах верховенства права, пріоритету прав і свобод людини, справедливості, ефективності.

Враховуючи дані ознаки, правоохоронну функцію держави можна визначити як комплексний напрямок діяльності держави з охорони прав, свобод та законних інтересів людини, конституційного ладу, публічної безпеки та порядку, права та правовідносин, що ґрунтується на принципах верховенства права, пріоритету прав і свобод людини, справедливості, ефективності та забезпечується системою спеціальних суб'єктів та необхідних ресурсів.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.9

Ірина Володимирівна СОВАЛО,
студентка групи ПДдср-17-7 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри юридичних дисциплін

Сумської філії ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Шоптенко С. С.

СУЧАСНА СИСТЕМА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Конституція України визначила захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки найважливішою функцією держави, реалізація якої покладається на правоохоронні органи. Система таких органів будується таким чином, щоб комплексно забезпечити захист національної безпеки та публічного порядку, охорону життя і здоров'я громадян, їх прав, свобод та законних інтересів.

Повний перелік правоохоронних органів на сьогоднішній день чітко не визначений в жодному нормативно-правовому акті. Найбільш повно їх система закріплена в ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 року, згідно з яким правоохоронні органи – це органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

Систематизувати правоохоронні органи намагалися і науковці. Так, дослідник К.Ю. Мельник усіх суб'єктів правоохоронної діяльності поділяє на три групи: 1) власне правоохоронні органи (суди, прокуратура, органи внутрішніх справ, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, Управління державної охорони України); 2) органи (підрозділи) та посадові особи, однією з цілей функціонування яких є захист прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань (Державна податкова служба, Державна митна служба, Державна лісова охорона, Державна екологічна інспекція, Державна пожежна охорона, капітани морських суден, що перебувають у далекому плаванні, тощо); 3) органи та організації, які сприяють правоохороні (адвокатура, нотаріат, приватні детективні й охоронні служби, недержавні органи охорони громадського порядку).

О. М. Музичук запропонував правоохоронні органи об'єднати у дві групи: 1) опосередковано правоохоронні, серед яких: органи внутрішніх справ, органи прокуратури, Служба безпеки України, Державна митна служба України, Державна податкова служба України, Державна прикордонна служба України, Управління державної охорони, Військова служба правопорядку у Збройних силах України, Служба зовнішньої розвідки України, Розвідувальний орган Міністерства оборони України, Державна кримінально-виконавча служба України, органи державного пожежного нагляду; 2) безпосередньо правоохоронні, до яких варто віднести відповідні підрозділи вищенаведених опосередковано правоохоронних органів, які спеціально створені з метою забезпечення охорони та захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави, насамперед, від злочинних посягань [7].

Проаналізувавши нормативно-правові акти та думки вчених, можна зробити висновок, що систему правоохоронних органів доцільно розглядати через їх поділ на безпосередні та опосередковані. Для перших з них виконання правоохоронних функцій є основним завданням, що визначає зміст їх роботи. Опосередковані суб'єкти, виконуючи інші державно-владні завдання, можуть реалізовувати ряд правоохоронних повноважень. До першої групи належать: прокуратура, Національна поліція України, Національна гвардія, Служба безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань, Державна фіскальна служба України, Державна прикордонна служба України, Військова служба правопорядку у Збройних Силах України, Державна пенітенціарна служба України. Опосередкованими правоохоронними органами є: управління державної охорони, органи державного фінансового контролю, органи рибохорони, органи державної лісової охорони, Державна служба з надзвичайних ситуацій, Державна виконавча служба та інші органи державної влади, які відповідно до законодавства уповноважені на реалізацію правоохоронних функцій.

Одержано 17.04.2018

СЕКЦІЯ 3
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ТРУДОВОГО ПРАВА.
ЕКОЛОГІЧНЕ ТА АГРАРНЕ ПРАВО

НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАКУЛЬТЕТУ № 6

УДК 346:12

Анастасія Володимирівна КІРНОС,
студентка групи Ф-6-ПЗдср-15-2 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук Денисов А. І.

ТЕХНОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

На сьогодні проблема технологічної безпеки постійно зростає та вона потребує особливої уваги. Саме від її рівня залежить людина, її життя, її розвиток, оскільки технологічна безпека полягає у впровадженні новітніх технологій, досягненні технічного прогресу, в чому безсумнівно потребує наша держава.

Дана проблема важлива і потребує розгляду. Слід констатувати, що українські науковці не залишили дане питання без розгляду: О. С. Горбачик, Є. П. Буравльов, В. Д. Стогній, А. Г. Жарінова, С. П. Мосов та інші дослідники вивчали дану проблематику.

Що взагалі таке технологічна безпека? Є. Буравльов і В. Стогній вважають, що технологічна безпека – це ступінь (міра, рівень) захищеності життєво-важливих інтересів особи, суспільства і держави від нераціонального розвитку (відсутність у стратегії розвитку інноваційної соціально-економічної, екологічної збалансованих складових). На думку Т. Ю. Шафранської та А.С. Ковтун під науково-технологічною безпекою України розуміється такий стан науково-технологічного та інтелектуального потенціалу держави, який здатен за рахунок впровадження у виробничий процес науково-дослідних, дослідно-конструкторських, науково-технічних та інших розробок забезпечити перехід національної економіки на інноваційний шлях розвитку. Технологічна безпека тісно пов'язана з соціальною безпекою, оскільки якщо остання не буде достатньо забезпечена, то досягти високий рівень життя населення буде майже неможливо. В свою чергу, у разі недостатнього забезпечення технологічної безпеки відбудеться зменшення обсягів виробництва, зменшення кількості робочих місць і зарплатні, підвищиться рівень безробіття. В результаті зазначеного підвищиться трудова міграція.

Державна політика повинна сприяти безперешкодному імпорту в Україну із західних країн новітніх технологій і водночас забезпечувати контроль за експортом технологій та не допускати, щоб він завдав шкоди власному економічному, технологічному чи військовому потенціалу. Необхідно надавати перевагу у виробництві такої вітчизняної продукції, в складі якої переважають власні ресурси. Сюди відносяться такі традиційні галузі промисловості, як машинобудування, чорна і кольорова металургія, хімічна промисловість, суднобудування, агропромисловий комплекс.

З кожним днем інновації зростають, тому завдяки ним і зростає рівень технологічної безпеки держави, регіону та підприємства. Таким чином треба виділити основні недоліки, щоб розглянути завдання боротьби з ними.

По-перше, відсутня нормативно-правова база, взагалі, щодо технологічної безпеки. Висновки щодо цього поняття можна сконструювати тільки завдяки науковцям. Єдиного поняття не існує. Держава повинна подбати про покращення законодавчої бази з питань забезпечення технологічної безпеки.

По-друге, недостатня заміна «віджитих» технологій, або відсутність їх покращення, відповідно й захисту. Тобто держава повинна подбати про доведення технології до того рівня котрий буде придатний та доступний для суспільства.

По-третє, неефективне державне управління інноваційної діяльності. Воно повинно мати апаратне забезпечення, оскільки ця проблема потребує особливої уваги і контролю.

Таким чином, слід дійти висновку, що технологічна безпека це багатогранний феномен, котрий потрібно розглядати з багатьох позицій і постійно вдосконалювати, оскільки завдяки сучасним інноваціям у сучасному світі існують сприятливі умови для покращення технологічного розвитку країни в цілому.

Одержано 17.04.2018

УДК 346.12

Євген Олександрович КОТЛЯР,
студент групи Ф-6-ПЗдср-15-1 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук Денисов А. І.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах ринкової економіки України, суб'єкти господарювання, що провадять свою діяльність на конкурентних засадах, вимушені знаходити способи домінування над конкурентами задля активізації збуту товарів, послуг, привертання уваги споживачів та завоювання їх переваг на ринку.

Українська реклама 90-х років характеризується динамічним зростанням темпів розвитку, водночас сформувавши окрему галузь та вид господарської діяльності, яка у 1996 році отримала правового забезпечення у Законі України «Про рекламу». Отже, у ст. 1 зазначеного закону передбачено визначення поняття «реклама» як інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару.

«Рекламна діяльність» є невід'ємною складовою функціонування будь-якого товарного ринку, самостійним видом є комерційної господарської діяльності (підприємницької), яка здійснюється на конкурентних засадах та полягає у проектуванні, виготовленні та розміщенні замовленого або наданого контрагентом рекламного продукту й розповсюдження з метою впливу на реципієнтів (споживачів) задля активізації збуту відповідних товарів та послуг, а також інформування їх щодо суспільно значущих фактів та подій.

Зазвичай, рекламна діяльність складається з таких етапів: визначення рівня потреби в рекламі товарів, послуг чи ідей; проведення маркетингових досліджень; розробка стратегії й тактики реклами; планування рекламних заходів; створення рекламних звернень; розповсюдження рекламних звернень; оцінка ефективності рекламних заходів.

Суб'єктами рекламної діяльності як виду господарської діяльності є: рекламні агентства (в особі рекламистів); розповсюджувачі реклами; рекламодавці. Рекламні агентства проектує рекламні концепції та безпосередньо створюють рекламний продукт. Над цим працюють так звані крейтори, тобто творці, які відповідають за розробку, введення та контроль рекламних проектів, маркетинго-спеціалісти з вивчення ринку, потреб та переваг споживачів. Розповсюджувачем реклами є особи, які розповсюджують рекламний продукт на мас-медіа або власних носіях, а також за допомогою діяльності промоутерів, які безпосередньо працюють з цільовою аудиторією продукту в період проведення рекламних акцій, дегустацій або роздачі пробників продукту. Рекламодавцем є особа, яка замовляє проектування та створення рекламного продукту, розміщує його для просування на ринку продукції, підвищення попиту на неї та взагалі інформування споживачів про відповідні товар та послуги.

Натомість, згідно ст. 1 Закону України «Про рекламу» суб'єктами рекламної діяльності є: рекламодавець – це особа, яка є замовником реклами для її виробництва та/або розповсюдження; виробник реклами – особа, яка повністю або частково здійснює виробництво реклами; розповсюджувач реклами – особа, яка здійснює розповсюдження реклами.

Як відомо, ринок рекламних послуг – важлива частина економіки будь-якої країни з ринковою системою господарювання. У зв'язку з потребою в рекламі розвивається і рекламний ринок України, народжуються нові яскраві ідеї, і саме тут рекламодавці можуть відчувати вагомий позитивний вплив реклами на бізнес підприємств, зростання обсягів продажу і прибутків, підвищення рівня інформованості споживачів про кампанію та її бренди.

З огляду на формування ринку як системного, ієрархічно-організованого явища, то очевидною стає необхідність формулювання визначення «ринку рекламних послуг» як підсистемної складової ринкових товарно-грошових відносин, що функціонально призначена забезпечувати просування товарів та послуг від товаровиробника до споживачів шляхом створення та розповсюдження рекламного продукту в процесі діяльності спеціалізованих суб'єктів господарювання – суб'єктів рекламної діяльності.

Основна особливість інституційних засад функціонування ринку рекламних послуг проявляється в органічному та взаємодоповнюючому поєднанні жорстких правових державних засад регулювання та принципів саморегулювання рекламного ринку в світовому масштабі.

Слід зазначити, що для ефективного функціонування механізму правового регулювання рекламної діяльності, в Україні необхідно виходити з того, що економічна політика держави значною мірою реалізується засобами господарсько-правової політики в якій проблеми вдосконалення законодавства отримали своє місце. Визначення останньої слушно виділяє Д. В. Задихайло, як функцію та інструмент діяльності держави, що полягає у визначенні змісту, методів та алгоритму її правового впливу на сферу відносин господарювання і яка реалізується шляхом встановлення такої конфігурації правового господарського порядку, що є суспільно необхідним на конкретному етапі розвитку національної економіки.

Підбиваючи підсумки слід зазначити, що стрімкий розвиток відносин, що пов'язані з рекламною діяльністю потребує подальшої модернізації вітчизняного законодавства у відповідній сфері. А для цього необхідно продовжувати дослідження у на концептуальному рівні. Крім того, вкрай важливим є утворення механізму господарсько-правових засобів забезпечення функціонування сфери рекламної діяльності.

Одержано 17.04.2018

УДК 346:12

Олександр Андрійович ТУРЕНКО,

студент групи Ф-6-ПЗдмс-16-1 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук Жорнокуй В. Г.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Ураховуючи скрутне становище державної економіки наразі, виклики нашої державі, які перед нею ставить гібридна війна та інші фактори визначають необхідність модернізації промислового комплексу України. Для цього необхідним є проведення твердої та ефективної державної промислової політики.

Для цього перш за все пропонується погодитись з думкою Д. В. Задихайло та наголосити, що форми реалізації державної економічної політики мають набути більш конкретизованого вигляду. Зокрема, як закритий перелік видів нормативно-правових актів спеціального призначення, у яких здійснюється фіксація положень державної економічної політики в тій чи іншій сфері господарювання.

При цьому необхідно погодитись з думкою В. О. Усатого, що промислова політика безперечно є синтезованим механізмом реалізації державної організаційно-господарської функції, що об'єднує комплекс окремих напрямків державної економічної політики. Враховуючи комплексний синтезований характер слід наголосити, що хоча справді мають існувати основні програмні документи по визначенню промислової політики держави, однак основний акцент має бути здійснено на подальшій розробці спеціальних нормативно-правових актів, що регулювали б відносини пов'язані з забезпеченням промислової політики держави у окремих сферах. При цьому пропонується взяти за основу два критерії – галузевий (за галузями економіки) та територіальний (всеукраїнський, регіональний та місцевий рівні).

Також необхідно виходити з напрямів державної промислової політики, що закріплені у Концепції державної промислової політики України № 102/2003 від 12.02.2003, закріпленої Указом Президента України. Відповідно до неї, основними напрямками є: реформування системи управління промисловістю; структурна політика; інституційна політика та розвиток ринкових відносин; науково-технічна та інноваційна політика; політика у сфері інвестицій; політика у сфері внутрішнього і зовнішнього ринків; управління державною власністю; фінансово-кредитна політика; кадрова політика; соціальна політика; політика у сфері екологічної безпеки; регіональна промислова політика; інтеграція України в європейську і світову економічну спільноту. Як бачимо, законодавець при визначенні напрямів об'єднав одразу багато критеріїв, виокремивши напрями за галузевими та територіальними ознаками та навіть за окремими сферами (так, політика у сфері екологічної безпеки є об'єктом вивчення суміжної сфери забезпечення національної безпеки).

Враховуючи проголошений нашою державою курс на децентралізацію слід наголосити на важливість подальшого розвитку механізму забезпечення не тільки промислової політики держави, а й регіональної промислової політики, що має враховувати як загальні засади державної політики у цій сфері, так і специфіку окремих регіонів.

Слід зазначити, що промислова політика держави без сумніву є комплексним феноменом. Для створення ефективного діючого механізму забезпечення промислової політики України необхідним є також створення механізмів забезпечення окремих галузей промисловості. Так, В. О. Усатий зазначає, що «необхідно відокремлювати та визнати складовою промислової політики держави законодавчу інноваційну та інвестиційну політику держави, завданням якої може бути реалізація державної інноваційної та інвестиційної політики держави шляхом формування плану законодавчих ініціатив, обов'язкових до виконання визначеними нормотворчими органами, за рахунок встановлення кола існуючих джерел інноваційного та інвестиційного законодавства». Пропонується виокремлювати не тільки інноваційну та інвестиційну складову, а й складові по галузям економіки (енергетична, оборонна тощо).

Одержано 17.04.2018

УДК 346:12

Олександр Олександрович ПУЧКОВ,

студент групи Ф-6-ПЗдмс-16-1 ХНУВС

Науковий керівник: завідувач кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 ХНУВС доктор юридичних наук, професор Гетманець О. П.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сьогодні слід відмітити важливість забезпечення національної економічної безпеки нашої держави. Враховуючи значну небезпеку економічної експансії інших країн та транснаціональних корпорацій, та стрімкий розвиток світової економіки в цілому, першочерговим завданням нашої країни є забезпечення підтримки конкурентоздатності вітчизняного товаровиробника та економічної безпеки в цілому.

Перш за все необхідно визначитись з поняттям «технологічна безпека». На разі слід констатувати відсутність чіткого визначення поняття «економічна безпека», забезпечення якої є, відповідно до ст. 17 Конституції України, однією з найважливіших функцій держави. Справді, таке поняття містилось у Концепції (основи державної політики) національної безпеки України. Однак ця Концепція втратила чинність після прийняття Закону України «Про основи національної безпеки України». У цьому ж Законі відсутнє визначення економічної безпеки як поняття. Визначення економічної безпеки міститься у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013. Однак ці рекомендації мають рекомендаційний та роз'яснювальний характер, а отже та не є обов'язковими та не мають сили закону.

Тому пропонується перш ніж визначати окремі особливості забезпечення економічної безпеки визначитись з самим поняттям. Наразі єдиного визначення прийнятого науковою спільнотою в Україні не має. Можливим для застосування є поняття, запропоноване А. І. Денисовим, який зазначає, що економічна безпека – «це такий стан держави, за якого відбувається підтримка стабільного правового господарського порядку, забезпечується сталий розвиток національної економіки, забезпечується відновлення економічного розвитку і відсутні внутрішні і зовнішні загрози національній економіці».

Подібне визначення пропонується закріпити у окремому нормативно-правовому акті, наприклад, Законі України «Про засади економічної безпеки», що чітко встановлював би правові засади захисту економічної безпеки.

Закон України «Про основи національної безпеки» є надто загальним і регулює всі сфери національної безпеки. Тому доречним вбачається прийняти спеціальний Закон, де дати не тільки чітке визначення економічної безпеки, окреслити функції держави в цілому і функції окремих її органів, але й забезпечити регулювання відносин щодо встановлення імпорто-експортного балансу та закріпити правові основи ефективного механізму забезпечення національної економічної безпеки. Важливим вбачається закріпити всі норми такого механізму у єдиному спеціальному законі, щоб виключити розпорошення норм по багатьох нормативно-правових актах з метою протидії виникненню колізій та складностей у розумінні чи знаходженні таких норм як спеціалістами так і неправниками.

Крім того, враховуючи закордонний досвід, доцільно розробити не тільки Стратегію національної безпеки в цілому, а й стратегію забезпечення національної економічної безпеки та безпеки по окремих сферах (енергетичної, екологічної

безпеки тощо). Всі такі Стратегії мають бути прийняті на державному рівні та прямо застосовуватися під час здійснення повноважень відповідними державними органами.

Одержано 17.04.2018

УДК 346.12

Олена Володимирівна ОЛЬХОВСЬКА,

студентка групи Ф-6-ПЗдмс-16-1 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук Сядриста І. І.

ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У наш час розвиток технологій не стоїть на місці і потрібно здійснювати інноваційний розвиток у нашій державі. Це викликано зокрема й тим фактором, що присутня досить велика конкуренція на ринку технологій.

Згідно з Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», технології – це результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг. Нажаль цей закон регулює лише відносини пов'язані з трансфером технологій та не зовсім зрозуміло чи можна використовувати його у інших сферах.

Технології як об'єкту господарського обороту безперечно потрібен захист. Водночас вкрай складно забезпечити такий захист у випадку відсутності офіційного визначення об'єкту. Тому першочерговим завданням є саме надання такого визначення.

Для надання визначення технології пропонується виділити наступні її риси.

1. Складна будова. Це структура що складеться з багатьох компонентів. Наприклад з: виробничих методів і процесів, механізмів, устаткування, приладів, приборів, верстатів, документів, що підтверджують правомірність використання об'єктів права інтелектуальної власності, тощо.

2. Взаємозв'язок компонентів. Технологія виникає лише внаслідок взаємодії окремих її компонентів.

3. Системність. Компоненти технології є чітко структурованими

4. Має соціальний характер. Все населення користується технологіями які в наш час просто стають незамінними помічниками у житті 21-го століття, від простої кухонної техніки до нових гаджетів.

5. Вартісність. Технологія має певний вартісний характер.

6. Невичерпність. Технології є не вичерпним ресурсом, оскільки їх використання не призведе до можливості їх зникнення.

На основі цих характерних рис пропонується затвердити на державному рівні визначення технології як об'єкту господарсько-правового регулювання. Крім того, вбачається доцільним встановити спеціальний режим захисту для технологій, враховуючи їх важливість. Крім того, доцільно створити окремі особливі режими захисту для окремих видів технологій: оборонних, екологічних, тих, що становлять державну таємницю тощо.

Цікавим вбачається виокремлення окремими дослідниками групи технологій соціального управління – технологій, що не впливають на виробництво товарів та послуг, однак можуть впливати на їх споживання. Мова йде зокрема про нейролінгвістичне програмування (NLP). Так, Р. В. Ваксман зазначає, що NLP має бути визначено у законодавстві про рекламну діяльність та введенні певного обмеження та нормативи для технологій що маніпулюють людською свідомістю. Цей вид технологій пропонується не тільки захистити, однак й певним чином лімітувати його використання.

Підбиваючи підсумки, пропонується затвердити на державному рівні визначення поняття «технологія» та розробити чітку класифікацію технологій за видами. На основі такої специфікації мають бути розроблені окремі режими обороту та захисту окремих видів технологій.

Одержано 17.04.2018

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ТРУДОВОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ФАКУЛЬТЕТУ № 2

УДК 346.546

Вадим Володимирович ОСТАПЕНКО,

курсант групи Ф4-402 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри трудового та господарського права факультету № 2 ХНУВС кандидат юридичних наук Гончарук В. В.

АНТИДЕМПІНГОВІ ЗАХОДИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Останнім часом часто спостерігається стрімкий зріст суб'єктів господарювання у всіх сферах господарської діяльності. Мається на увазі, що кількість підприємств, фізичних осіб-підприємців, юридичних осіб значно збільшується. Це

свідчить про позитивні та сприятливі умови здійснення господарської діяльності як на теренах нашої держави, так і на зовнішньому ринку. Відповідно до такого розвитку, набирає популярності також і недобросовісна конкуренція, а отже і збільшується обсяг необхідної роботи для подолання такої конкуренції. У 1993 році в нашій державі були створено Антимонопольний комітет України. Законом України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 року № 3659-ХІІ визначено, що даний орган має спеціальний статус і діє з метою забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності. Відповідно до ст.3 вищезазначеного Закону, завданням Антимонопольного комітету України є саме контроль за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції під час регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій. Тобто, під контролем і регулюванням мається на увазі й притягнення до відповідальності суб'єктів господарських відносин, які порушують законні вимоги та положення. Господарський кодекс України містить положення про відповідальність суб'єктів господарювання за вчинені правопорушення при здійсненні господарської діяльності. А саме, статтею 217 Розділу V визначено види санкцій, які можуть бути застосовані як вид покарання до суб'єктів-правопорушників у даній сфері. Серед визначених даною статтею санкцій є адміністративно-господарські.

Одним із підвидів адміністративно-господарських санкцій, який потребує як практичного так і законодавчого доопрацювання являється застосування антидемпінгових заходів. Даний підвид санкцій має нормативне закріплення у частині 1 статті 255 Господарського кодексу України, в якій зазначено: «у разі здійснення окремими учасниками господарських відносин зовнішньоекономічної діяльності, пов'язаної з одержанням незаконної переваги на ринку України (здійснення демпінгового імпорту, субсидованого імпорту, а також інших дій, які визначаються законом як недобросовісна конкуренція, що завдало шкоди економіці України або спричинило загрозу виникнення такої шкоди, до цих учасників відносин можуть бути застосовані антидемпінгові, компенсаційні або спеціальні заходи відповідно до Закону». Для повного і всебічного розуміння проблематики необхідно дати поняття вищезазначеного терміну. Отже, демпінгом вважається експорт товарів задля їх продажу на міжнародному ринку за цінами, нижчими ніж ціни на внутрішньому ринку. У конкурентній боротьбі на світовому ринку замість торгових обмежень усе ширше використовуються засоби просування товару на закордонні ринки. Тому, останнім часом, найяскравішим проявом цінової конкуренції є саме демпінг.

Отже, демпінг є інструментом придушення конкуренції на експортному ринку і передумовою монополізації ринку. В останньому випадку споживачі зазнають втрат у майбутньому, коли політика низьких цін зміниться політикою монополію високих цін.

Виробники товару в країні-імпортері завжди зазнають втрат від іноземного демпінгу. Вони мають жорстку цінову конкуренцію з боку іноземних постачальників. При цьому місцеві фірми знаходяться у дуже не вигідному становищі: з одного боку, вони змушені знижувати ціни, а з іншого – вони не мають можливості компенсувати виникаючі при цьому втрати за рахунок продажу товару за завищеними цінами на якому-небудь іншому ринку. Тому вони змушені або нести значні фінансові збитки, або віддати свою частку на ринку іноземному постачальникові. Усі ці несприятливі наслідки демпінгу пов'язані з порушенням конкурентного середовища на ринку країни-імпортера. В даному випадку, Антимонопольний комітет України не являється органом, уповноваженим на притягнення до відповідальності суб'єктів господарювання, які зареєстровані за кордоном, тому що юрисдикція Антимонопольного комітету України поширюється лише на суб'єктів підприємства, зареєстрованих компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування України. В такому випадку, задля врегулювання подібних питань необхідно звертатися до механізму, визначеного у нормативних актах СОТ (Світової організації торгівлі). Суперечки з антидемпінгових заходів передаються на розгляд Ради СОТ з розв'язку торгових суперечок. В Україні з 1998 року діє наближене до норм СОТ законодавство щодо проведення антидемпінгових заходів. Однак, деякі положення цих законів ще потребують внесення змін з метою забезпечення повної відповідності нормам угод СОТ.

Отже, на мою думку задля ліквідації недобросовісної конкуренції, яка наразі має значне місце як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринку, необхідно на законодавчому рівні визначати механізм притягнення до відповідальності суб'єктів господарювання, що не потребує втручання міжнародних організацій.

Одержано 17.04.2018

УДК 331.5

Яна Ігорівна ФЕЩЕНКО,

курсант групи Ф4-401 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри трудового та господарського права факультету № 2 ХНУВС кандидат юридичних наук Гончарук В. В.

НЕПОВНИЙ РОБОЧИЙ ДЕНЬ АБО ТИЖДЕНЬ: ЗАПОВНЕННЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ПРОГАЛИН

Після здобуття незалежності в нашій країні було максимально впроваджено засади демократичного ладу. Першочергові зміни були закріплені на законодавчому рівні, не лише у Конституції України, а й у інших нормативно-правових актах, що регулюють суспільні відносини. Одним із таких нормативних документів є Кодекс законів про працю України (далі КЗпП), який містить систематизовані норми права, що регулюють галузь суспільних трудових відносин працівників і закріплюють суспільну організацію праці. Важливість даного нормативно-правового акту полягає у тому, що він є основою трудових правовідносин у нашій державі, тобто за допомогою норм КЗпП врегульовуються правовідносини із забезпечення зайнятості та працевлаштування, відносини між працівником і роботодавцем або уповноваженим органом, колективні правовідносини (трудова колективна й профкома з роботодавцем і його адміністрацією), правоохоронні правовідносини (щодо матеріальної відповідальності сторін трудового договору за заподіяну шкоду, з розгляду трудових спорів тощо), правовідносини з нагляду за дотриманням норм трудового законодавства.

Наразі, Україна страждає на безпрецедентну кризу стосовно робочої сили на ринку праці. Це, безумовно, пов'язано в першу чергу з умовами працевлаштування та рівнем оплати праці. Нещодавні зміни стосовно розподілу державного бюджету України були спрямовані на значне підвищення заробітної плати. Тобто, статтею 8 Закону України «Про державний бюджет України на 2018 рік» визначено, що з 1 січня 2018 року мінімальна заробітна плата у місячному розмірі становить – 3,723 гривень; у погодинному розмірі – 22,41 гривні. Відповідно до податкового законодавства, це призвело до збільшення розміру місячного податку, податкової соціальної пільги, мінімального страхового внеску ЄСВ тощо. Таким чином, відбувається так звана «підміна понять», коли ніби то створені покращені умови, але насправді сформоване підґрунтя задля порушень норм чинного трудового законодавства. Одним з яскравих прикладів слугує використання статті 56 КЗпП, в якій зазначено: «за угодою між працівником і власником або уповноваженим ним органом може встановлюватись як при прийнятті на роботу, так і згодом неповний робочий день або неповний робочий тиждень. На прохання вагітної жінки, жінки, яка має дитину віком до чотирнадцяти років або дитину-інваліда, в тому числі таку, що знаходиться під її опікуванням, або здійснює догляд за хворим членом сім'ї відповідно до медичного висновку, власник або уповноважений ним орган зобов'язаний встановлювати їй неповний робочий день або неповний робочий тиждень». Даною нормою визначено, перед яким колом осіб-працівників власник або уповноважений ним орган має зобов'язання встановити неповний робочий день або неповний робочий тиждень. Відповідно до чинного законодавства, а саме статтею 50 КЗпП чітко визначено, що нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. Отже, згідно з вищезазначеними нормами будь-який працівник має право звернутися до власника або уповноваженого ним органу з проханням про переведення його на неповний робочий день або тиждень. Відповідно, оплата праці за даних умов є меншою, аніж та, що визначена посадовим окладом. Надалі, зі зменшенням заробітної плати зменшується розмір податку, який необхідно сплатити. Отже, відповідно до трудового договору працівник має працювати за неповним робочим днем або тижнем, а фактично працює 40 годин на тиждень. Таким чином, відбувається пряме порушення норм як трудового законодавства, що стосується порушення трудових прав працівника, так і господарського законодавства з боку власника підприємства.

Як підсумок, на мою думку, необхідно на законодавчому рівні закріпити вичерпний перелік осіб-працівників, які мають право працювати за неповним робочим днем або тижнем. А також, головною проблемою залишається контроль за порушеннями норм чинного трудового законодавства та встановлення відповідальності за них. Адже трудові правовідносини завжди становили і становлять основу суспільного ладу в нашій країні та потребують особливої уваги.

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН
ФАКУЛЬТЕТУ № 4**

УДК 347.922

Артем Олексійович МІХНОВ,
курсант групи Ф4-401 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук Степаненко Т. В.*

НЕПРЯМІ ПОЗОВИ В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

15 грудня 2017 року набрав чинності Закон України № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», яким запроваджено нову редакцію ГПК України. Норми оновленого ГПК України містять положення, спрямовані на вдосконалення правового регулювання подання і розгляду судом так званих непрямих (похідних) позовів.

Відповідно до п. 12 ч. 1 ст. 20 ГПК до юрисдикції господарських судів відносяться справи у спорах між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) такої посадової особи, за позовом власника (учасника, акціонера) такої юридичної особи, поданим в її інтересах.

Аналіз положень ГПК України дає можливість визначити наступні процесуальні особливості судового провадження у зазначеній категорії справ. Так, позивачем є юридична особа, в інтересах якої подано позов, проте право подання прямого позову до суду надано власнику (учаснику, акціонеру) юридичної особи, якому належить 10 і більше відсотків статутного капіталу товариства (крім привілейованих акцій), або частка у власності юридичної особи якого становить 10 і більше відсотків. Ці особи в процесі займають процесуальне положення органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб (а не представника відповідної юридичної особи, як це було передбачено в попередній редакції ГПК України). Особи, які пред'явили похідний позов мають право укладати мирову угоду по справі. Не підтримання юридичною особою, в інтересах якої подано похідний позов, не є підставою для залишення такого позову без розгляду. Юридична особа-позивач, в інтересах якої подано позов не вправі здійснювати свої процесуальні права та обов'язки без згоди власника (учасника, акціонера), який подав позов. Посадова особа, до якої пред'явлений позов, не вправі представляти юридичну особу та призначати іншу особу для представництва юридичної особи в даній справі.

У справах за непрямыми позовами відмова від позову, зменшення розміру позовних вимог, зміна предмета або підстави позову, укладення мирової угоди, відмова від апеляційної або касаційної скарги, заяви про перегляд рішення суду

за нововиявленими або виключними обставинами можлива лише за письмовою згодою всіх власників (учасників, акціонерів), які в даній справі діють в інтересах юридичної особи.

Також, до особливостей судового провадження у таких справах можна віднести вимоги ч.7 ст. 30 ГПК щодо виключної підсудності такої категорії справ – за місцезнаходженням юридичної особи, а також вимоги ст. 122 ГПК щодо офіційного оприлюднення оголошень у таких справах. Зокрема, ухвала про відкриття провадження у справі та інформація про відкладення розгляду справи або оголошення перерви в засіданні підлягають оприлюдненню судом на офіційному веб-порталі судової влади України.

Одержано 17.04.2018

УДК 374

Вадим Олександрович ГОВОР,
курсант групи Ф2-204 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук Бортнік О. Г.*

ЗМІНА ПОЗОВУ ПРО ЗАХИСТ ПРАВА СПОЖИВАЧА НА ТОВАР НАЛЕЖНОЇ ЯКОСТІ

Відповідно до ст. 49 ЦПК України позивачеві надано право змінити позов. Позивач вправі збільшити або зменшити розмір позовних вимог до закінчення підготовчого засідання або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження. До закінчення підготовчого засідання позивач має право змінити предмет або підстави позову шляхом подання письмової заяви. Отже положення чинного законодавства передбачають, що можна змінити або предмет, або підстави позову. Утім чинне законодавство та судова практика передбачають можливість та необхідність зміни обох елементів позову

Прикладом може слугувати позов споживача про захист права на отримання товару належної якості (ст. 4, 8 Закону України «Про захист прав споживачів»). Основним змістом правовідносин, що виникають з роздрібного договору купівлі-продажу, є передача-отримання товару визначеної якості. Передача споживачеві товару неналежної якості свідчить про порушення продавцем свого обов'язку та порушення суб'єктивного права покупця на отримання товару належної якості, яке й підлягає захисту.

Правомочність споживача у зазначеній ситуації є способом захисту права на отримання товару належної якості, а при пред'явленні позову – є його предметом. Споживач може на свій вибір вимагати пропорційного зменшення ціни товару, безоплатного усунення недоліків товару або відшкодування понесених витрат на усунення недоліків товару. У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку істотних недоліків, які виникли з вини виробника товару (продавця, виконавця), або фальсифікації товару, підтверджених за необхідності висновком експертизи, споживач, в порядку та у строки, що встановлені законодавством і на підставі обов'язкових для сторін правил чи договору, може вимагати від продавця або виробника розірвання договору купівлі-продажу та повернення сплаченої за товар грошової суми або заміни товару на такий же товар або на аналогічний, з числа наявних у продавця (виробника), товар.

Правомочність споживача вимагати пропорційного зменшення ціни відповідає способу захисту у вигляді односторонньої зміни правовідносин, інша правомочність покупця – припиненню правовідносини купівлі-продажу. Умовою одночасної зміни предмета та підстав позову, який є засобом захисту права споживача на отримання товару належної якості, а можливо й заміни відповідача, є незмінність відповідного права, тобто, збереження позовом своєї внутрішньої тотожності. В залежності від зміни обставин, споживачем обирається і спосіб захисту права. Відповідно, в процесі вирішення справи замінюється предмет позову, доповнюється чи уточнюється підстава позову, що не впливає на тотожність відповідного позову та спору. Порушення внутрішньої тотожності позову може мати місце лише тоді, коли зі зміною його елементів змінюється суб'єктивне право чи інтерес як предмет судового захисту.

Таким чином, зміна елементів позову тягне зміну позову, а не його заміну, за умови збереження позовом своєї внутрішньої тотожності. Внутрішня тотожність позову визначається незмінністю спірного права або інтересу, що є предметом спору. У таких випадках одночасну зміну предмету та підстав позову можна визнати допустимою.

Одержано 17.04.2018

УДК 377.122(477)

Вікторія Юрїївна ЦЕБИНОГА,
курсант групи Ф1-302 ХНУВС

*Науковий керівник: професор кафедри цивільно-правових дисциплін
факультету № 4 ХНУВС доктор юридичних наук, професор Сліпченко С. О.*

ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ»

Актуальність обраної теми зумовлена стрімким розвитком суспільних відносин, зокрема, у сфері цивільного права. Взяття Україною курсу на євроінтеграцію та зобов'язання привести у відповідність чинне українське законодавство у відповідність до законодавства країн ЄС не може оминути питання визначення дефініції «вогнепальна зброя» в Україні у сфері цивільно-правових відносин.

Проблематикою визначення поняття вогнепальної зброї в Україні займалися та продовжують займатися провідні вчені з різних галузей права. У сфері адміністративного права була захищена дисертація О. М. Бокієм «Адміністративно-правовий режим обігу зброї в Україні», у сфері криміналістики та балістики: П. Д. Біленчук, А. В. Кофанов,

О. Ф. Сулява та ін., у сфері кримінального права щодо кримінальної відповідальності за незаконне зберігання, використання та зберігання вогнепальної зброї: В. І. Мельник, Я. М. Брайнін, С. В. Гришак, П. М. Мітрухов та інші. Зокрема у сфері цивільного права проблематикою вогнепальної зброї займалися такі вчені, як Р. В. Волянська та інші.

Дослідження будь-якого об'єкта починається із граматичного вивчення його дефініції. Так, академічний словник з української мови дає наступне визначення поняттю «вогнепальна зброя», – знаряддя для нападу та оборони, що є пристосованим для стрільби за допомогою пороху чи інших вибухових речовин. Аналіз даного твердження дає змогу зробити висновок, що дане визначення є досить загальним і не може задовольнити сферу цивільно-правових відносин.

Криміналістика як наука, під вогнепальною зброєю розглядає пристрій, конструктивно призначений для ураження цілі на певній відстані шляхом пострілу, що приводиться в дію миттєвим звільненням хімічної енергії (пороху) та не має іншого господарсько-побутового призначення. Аналізуючи дане твердження виникає запитання, що криміналісти розуміють під «господарсько-побутовим призначенням»? Відповіді на це запитання дослідники не дають. Для цивільного права саме призначення вогнепальної зброї є основою для її класифікації та подальшого врегулювання обігу вогнепальної зброї, насамперед, через визначення її основного змісту.

Аналіз різних проектів законів України «Про зброю в Україні», «Про вогнепальну зброю та боєприпаси до неї», «Про цивільну зброю» дає підстави зробити наступні висновки: основним недоліком при визначенні поняття «вогнепальна зброя» є те їх змістовна неповнота, автори не визначають призначення вогнепальної зброї, а лише пропонують її класифікацію. З такою точкою зору важко погодитись, адже одним із критеріїв поділу вогнепальної зброї – призначення.

Тому на сьогодні є головним визначити поняття «вогнепальна зброя», яке б задовольняло сферу цивільно-правових відносин, визначити чітку класифікацію вогнепальної зброї, визначити порядок виникнення та припинення права володіння, користування та розпорядження вогнепальною зброєю, порядок ліцензування, продажу та дарування окремих видів вогнепальної зброї, а також визначити порядок усадкування цивільної зброї в Україні.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.441

Гліб Євгенович ВЛАСЕНКО,

курсант групи Ф-1-14-3 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент М. А. Тіхонова

ЩОДО ПОНЯТТЯ Й ОЗНАК ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ

За часів Радянського Союзу одні вчені підтримували точку зору існування окремої галузі права – господарське право і відокремлювали поняття господарського договору від цивільно-правового, незважаючи на те, що сам термін «господарський договір» («плановий договір») досить тривалий час відносився лише до договору поставки. Інші вчені підтримували точку зору, що господарське право є підгалуззю права цивільного і вважали, що господарський договір є різновидом цивільного договору. Відмінними рисами господарського договору від цивільного на той час вважались: 1) вони укладались лише між соціалістичними організаціями; 2) договори укладались з господарською метою та обслуговували господарську діяльність соціалістичних організацій; 3) ці договори були плановими, навіть, якщо укладались на підставі актів планування [1, с. 39; 2, с. 21].

Тепер під господарським договором розуміється засноване на угоді сторін і зафіксоване у встановленій законом формі зобов'язальні правовідносини між суб'єктами господарювання, змістом якого є взаємні права та обов'язки сторін у галузі господарської діяльності [3, с. 145]. Специфічними рисами такого договору є те, що: 1) його сторонами є юридичні або фізичні особи, зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності; 2) зміст господарського (підприємницького) договору становлять умови, за якими передаються товари, виконуються роботи або надаються послуги з метою здійснення підприємницької діяльності або з іншою метою, не пов'язаною з особистим (сімейним, домашнім) споживанням; 3) для деяких видів цих договорів, зокрема зовнішньоекономічних контрактів або біржових угод, може встановлюватися окремий порядок їх укладення (підписання), обліку та реєстрації; 4) певні особливості можуть характеризувати порядок виконання або умови відповідальності сторін за господарським (підприємницьким) договором (наприклад, відповідальність підприємця незалежно від його вини) [4, с. 27-28; 5, с. 323-325].

Категорії «договір» і «господарський договір» співвідносяться як загальне і особливе. Сьогодні господарські договори регулюються: 1) нормативно-правовими актами господарського законодавства: Господарським кодексом України, законами України про окремі види господарської діяльності (інвестиційну, інноваційну, зовнішньоекономічну, транспортну тощо); 2) загальними (про зобов'язання, договір, зобов'язання, що випливають із договорів) і спеціальними (купівля-продаж, поставка, контракція сільськогосподарської продукції, постачання енергетичними та іншими ресурсами, лізинг, підряд, будівельний підряд, виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, перевезення, транспортне експедирування, зберігання на товарному складі, позика, кредит, банківський вклад, банківський рахунок, факторинг, комерційна концесія тощо) нормами Цивільного кодексу України.

Список бібліографічних посилань

1. Иоффе О. С. Обязательственное право. М. : Юридическая литература, 1975. 880 с.
2. Гавзе Ф. И. Обязательственное право (общие положения). Минск : Из-во БГУ им. В. И. Ленина, 1968. 126 с.
3. Беляневич О. А. Господарський договір та способи його укладання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 1999. 173 с.
4. Зобов'язальне право: теорія і практика : навч. посіб. для студентів юрид. вузів і ф-тів ун-тів / О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, В. В. Луць та ін. ; за ред. О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 912 с.

5. Харитонов Е. О., Саниахметова Н. А. Гражданское право: Частное право. Цивилистика. Физические лица. Юридические лица. Вещное право. Обязательства. Виды договоров. Авторское право. Представительство : учеб. пособие. Киев : А.С.К., 2001. 799 с.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.13

Дар'я Олександрівна СЕЧАНЦИНА,
курсант групи Ф1-203 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Ясечко С. В.

ПРАВОЧИННИ З ІНФОРМАЦІЄЮ

Постановка проблеми, її загальний вигляд та її неперервний зв'язок з науковими і практичними завданнями, насамперед полягає у помітній зростаючій ролі інформації та загалом у проблемах інформаційної сфери життя. Одним із завдань, які ставляться перед наукою цивільного права є вирішення проблем у інформаційній сфері та пошук шляхів інформаційного забезпечення цивільно-правового обігу інформації.

Відомо, що ст. 202 ЦКУ правочиною є дія особи, спрямована на набуття, зміню або припинення цивільних прав та обов'язків. У науці цивільного права правочин – це найважливіший та найпоширеніший вид юридичних фактів, який спрямований на зміну або припинення цивільних правовідносин.

Одним із видів правочину є договір. Особливу увагу треба приділити саме поняттю «договір з інформацією» лише як правочин. Слід зазначити, що під «договором з інформацією» слід розуміти поняття, яке досить точно зазначається у ч. 2 ст. 302 ЦКУ, що фізична особа яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел, не зобов'язана перевіряти її достовірність та не несе відповідальності в разі її спростування. У свою чергу фізична особа, яка поширює інформацію, зобов'язана переконатися в її достовірності.

Необхідність створення нормативної основи регулювання цивільних відносин щодо інформації природним чином виходить зі становлення суспільства до інформації та підходів регулювання приватних відносин, основним механізмом регулювання яких тепер виступає договір. Виділення в особливий підрозділ загальних положень про договори і збільшення нормативного масиву і видів окремих договорів важливе також і для подальшої розробки правових та методичних основ для нетрадиційних видів і типів договорів, які не входять до встановленого чинним законодавством переліку.

Якщо ми звернемося до монографії М. І. Брагінського і В. В. Вітрянського правовідносинам щодо інформації, а також можливостям її отримання і використання, охорони прав на інформацію наразі приділяється велика увага, про що свідчить: а) низка загальних та спеціальних актів законодавства в інформаційній сфері, зокрема законів України «Про інформацію», «Про науково-технічну інформацію», «Про друковані засоби масової інформації»; б) загальнодержавними та галузевими програмами та завданнями досліджень у цій сфері; в) праці вчених-цивілістів у галузі інформаційних правовідносин (Ч. Н. Азімова, І. В. Аристова, І. Л. Бачило, О. В. Кохановської та ін.).

Хочеться звернути увагу на те, що в науці цивільного права використовується таке поняття як таємниця листування, право на особисті папери та право на таємницю кореспонденції. Звернувшись до таких статей ЦКУ як 303 та 306 стає зрозуміло, що будь-які дії спрямовані на поширення, зберігання, користування, зокрема шляхом опублікування, допускається лише за згодою фізичної особи, якій вони належать, тобто втручання у правовідносини, які встановлені цивільно-правовим договором та в яких використовується будь-яка інформація, що стосується фізичної особи не допускається втручання без згоди цієї самої особи.

Сьогодні в теорії цивільного права під предметом правочинів дослідники розуміють: дії сторін, саме матеріальне благо, з приводу якого укладається правочин, або дії та матеріальне благо у комплексі, або права та обов'язки, або і об'єкти цивільного права і права, або юридичні наслідки. Тобто єдиної точки зору наразі не існує.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.155

Максим Володимирович ГАДЗАН,
курсант групи Ф2-202 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Шишка О. Р.

АДІЄЗДАТНІСТЬ ЯК ПРАВОВИЙ СТАН: ДЕЯКІ ВАЖЛИВІ ПИТАННЯ

Уже близько п'ятдесяти років тому О. А. Красавчиков запропонував називати тимчасовий стан, при якому дієздатна особа в силу функціональних розладів психіки, порушення фізіологічних процесів в організмі або інших хворобливих явищ не може розуміти значення своїх дій або керувати ними, – **адієздатністю** [1]. Відповідно, під адієздатністю ми розуміємо нездатність фізичною особою усвідомлювати значення своїх дій або ними керувати в певний проміжок часу, тобто часу, коли така особа вчиняючи правочин або заподіюючи шкоди іншій особі має вади вольового характеру. Зокрема, це може стосуватися випадків: сон, захворювання, алкогольне, наркотичне отруєння, реакція на різні види лікарських засобів, отримана травма тощо, а також інші стани, що характеризуються порушенням інтелектуального або переважно вольового компонента психічної діяльності та можуть впливати на здатність фізичної особи усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. При цьому адієздатність це властивість суб'єкта, яка має значення для виникнення правових наслідків: визнання правочину недійсним або звільнення від відповідальності за заподіяну шкоду.

Так саме, як і інші правові стан, обумовлені психічними порушеннями, адієздатність можна охарактеризувати медичним, психологічним, юридичним і темпоральним критеріями. Медичний критерій адієздатності передбачає наявність

не тільки психічного розладу, але й інших психічних порушень (психічних станів, що характеризуються порушенням інтелектуального або переважно вольового компонента психічної діяльності).

Психологічний критерій адієздатності може бути представлений у двох аспектах: 1) тимчасова нездатність розуміти значення своїх дій (бездіяльність) або керувати ними; 2) тимчасова нездатність повною мірою розуміти значення своїх дій (бездіяльність) або керувати ними. Перебування фізично особи у такому тимчасовому стані, має враховуватися при визначенні правових наслідків юридично значущої поведінки. Це як визнання недійсними правочини, звільнення від відповідальності у деліктних правовідносинах, так і враховуючи обставини справи та матеріальне становище контрагентів як включення із вказаних таких загального правила про можливість притягнення адієздатної особи до відповідальності.

Юридичний критерій адієздатності слід визначати як нездатність фізичної особи своєю поведінкою породжувати цивільно-правові наслідки. Хоча при юридичному критерії слід враховувати як приватні інтереси учасників цивільних відносин, так і публічний інтерес, а тому у певних слід визначити у яких випадках дії адієздатної особи породжують юридично значимі правові наслідки. Носієм стану адієздатності можуть бути лише фізичні особи.

Темпоральний критерій (тимчасова ознака) адієздатності характеризується тим, що цей стан фізичної особи існує протягом певного періоду часу і потребує ретроспективної оцінки.

Викладене дозволяє констатувати, що в умовах постійного розвитку цивільного обороту, головним юридичним інструментом якого є угоди, у тому числі постійне збільшення кількості та різноманітності джерел підвищеної небезпеки, особливо коли це стосується деліктів, за якими боржником виступає фізично особа, яка мала тимчасові психічні відхилення є нагальна потреба як теоретичного, так і практичного розроблення концепту адієздатної фізичної особи. Зокрема потребує розробки і обґрунтування теоретичної моделі адієздатності, її правової природи, видів і ознак, критеріїв розмежування як видів, так і наслідків правопорушень, вчинених в стані адієздатності. Розкриття цих питань сприятиме однаковості і справедливості прийнятих судових рішень щодо відповідальності осіб, які вчиняють дії в стані адієздатності.

Список бібліографічних посилань

1. Советское гражданское право : учебник для юрид. ин-тов и факультетов / под ред. О. А. Красавчикова. М., 1968. Т. 1. С. 262–264.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.4

Марія Володимирівна СМАГЛОВА,

курсант групи Ф2-204 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Погребняк О. С.

ПІДСТАВИ ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ЗМІНИ УМОВ ДОГОВОРУ

У ст. 651 Цивільного кодексу України визначені підстави для зміни договору та наслідки, які настають.

Відповідно до ч. 1 ст. 651 ЦК України зміна або розірвання договору допускається лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом. Про зміну та розірвання договору сторони вправі домовитися у будь-який час на свій розсуд незалежно від наявності підстави порушення договору.

Важливо зазначити, що у разі недосагнення згоди щодо внесення змін до умов договору, контрагенти мають право вирішити спір у судовому порядку. Так, відповідно до ст. 30 Закону України «Про оренду землі» зміна умов договору оренди землі здійснюється за взаємною згодою сторін. У разі недосагнення згоди щодо зміни умов договору оренди землі спір вирішується в судовому порядку.

Також слід прийняти до уваги, що відсутність підстав для розірвання та зміни договору, не може обмежувати свободу сторін на власний розсуд домовитися про розірвання або зміну договору, якщо звичайно законом не заборонено змінювати або розривати той чи інший врегульований ним договір. Якщо заборони щодо розірвання та зміни договору, що врегульований законом (поіменованого договору), не існує, єдиною підставою для розірвання та зміни договору є факт згоди обох сторін про його зміну та розірвання. Домовленість вимагає вільного волевиявлення сторони щодо внесення тих чи інших змін до договору або його розірвання. Згода обох сторін є підставою для зміни та розірвання договору, а домовленість сторін, що об'єктивується через здійснення двостороннього правочину є шляхом (або способом) розірвання або зміни договору.

Відповідно до ч. 2 ст. 651 ЦК України договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом. Істотним є таке порушення стороною договору, коли внаслідок завданої цим шкоди друга сторона значною мірою позбавляється того, на що вона розраховувала при укладенні договору.

Таким чином, як підставу для розірвання договору на вимогу однієї сторони закон передбачає не тільки факт порушення умов договору другою стороною, а й обов'язково наявність шкоди, завданої цим порушенням другою стороною. Суди повинні встановити не лише наявність істотного порушення договору, але й наявність шкоди, завданої цим порушенням другою стороною, яка може бути виражена у вигляді реальних збитків та/або упущеної вигоди, а її розмір не дозволяє потерпілій стороні отримати очікуване при укладенні договору; а також установити, чи є дійсно істотною різниця між тим, на що має право розраховувати сторона, укладаючи договір, і тим, що в дійсності вона змогла отримати.

Висновок про те хто має бути суб'єктом оцінки можна зробити із того який спосіб зміни договору передбачених законодавцем.

Таким чином визначені підстави та порядок для внесення змін до умов договору, а також правові наслідки.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.634/.637

Олена Юрійвна НОСОВА,

курсант групи Ф1-203 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Євко В. Ю.

ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПОСЛУГ

Активне запровадження інноваційних технологій у телекомунікаційну сферу протягом останніх десятиліть сприяло формуванню нового типу світової економіки, де серед ключових факторів конкурентоспроможності виступають інформація, якість телекомунікаційних мереж та доступ у них.

Телекомунікаційна сфера як структурний комплекс економіки є сукупністю окремих ринків базових телекомунікаційних послуг (мобільного зв'язку, радіоринку, Інтернет-послуг тощо).

Телекомунікаційні послуги в системі послуг зв'язку, визначаються як продукт діяльності оператора та/або провайдера телекомунікацій, спрямований на задоволення потреб споживачів у сфері телекомунікацій.

Умовами надання телекомунікаційних послуг є укладення договору між оператором, провайдером телекомунікацій і споживачем телекомунікаційних послуг та оплата замовленої споживачем телекомунікаційної послуги.

Договір про надання телекомунікаційних послуг – це правочин, укладений між споживачем і оператором, провайдером, за яким оператор, провайдер зобов'язується на замовлення споживача надавати послуги, а споживач – їх оплачувати, якщо інше не передбачено договором.

Договірні відносини між суб'єктами телекомунікаційного комплексу, що формуються в процесі надання телекомунікаційних послуг, потребують цілої низки допоміжних договорів, які будуть забезпечувати технічне функціонування необхідних ланок телекомунікаційної інфраструктури і укладаються між суб'єктами телекомунікаційної діяльності відповідно до тієї чи іншої телекомунікаційної технології передачі інформаційного продукту.

Договір із споживачем про надання загальнодоступних послуг може бути укладений за бажанням споживача в письмовій формі шляхом оформлення єдиного документа, підписаного сторонами.

Умови договору про надання загальнодоступних послуг повинні оприлюднюватись та передбачати надання послуг на умовах, однакових для всіх споживачів, крім тих, кому за законом надано відповідні пільги.

Оператор, провайдер, які надають загальнодоступні послуги, не мають права відмовити споживачу в укладенні договору на надання цих послуг за наявності в нього технічної можливості їх надання та надання споживачем відомостей, передбачених законодавством для укладення договору та надання послуг. Таким чином, договір про надання телекомунікаційних послуг є публічним договором, а отже на нього поширюються відповідні норми законодавства про захист прав споживачів.

Предметом договору є надання оператором, провайдером певних видів послуг в обсягах та кількості, обумовлених сторонами, за встановленими значеннями показників якості та їх оплата споживачем, якщо інше не встановлено договором.

Проте телекомунікаційні послуги є неоднорідними, адже від способу технічної передачі тієї чи іншої послуги залежить, яка саме базова інформація може передаватися завдяки їй. Разом із тим передача, зберігання, обробка їх спільного разового об'єкта – інформації, визначає основний зміст предмету договору про надання відповідних телекомунікаційних послуг. Кожен вид телекомунікації утворює власний універсальний простір – зі своїми суб'єктами, технічними особливостями передачі даних і водночас особливостями передачі певних видів інформаційних продуктів по тих самих каналах зв'язку, технічним обладнанням, що обумовлює особливості укладення та виконання окремих видів договорів про надання телекомунікаційних послуг.

Крім того, умовами договору є: організаційні та технічні умови надання послуг; права та обов'язки сторін; тарифи, тарифні плани на послуги (пакети послуг) та порядок розрахунків за них; відповідальність сторін; строк дії договору, внесення змін та припинення його дії; інші умови, що не суперечать законодавству.

Таким чином, договори про надання телекомунікаційних послуг мають публічний характер і порядок їх укладення та умови, які вони містять залежать від виду інформації, яка передається по каналам зв'язку.

Одержано 17.04.2018

УДК 347

Сергій Васильович ЧЕБАН,

курсант групи Ф2-201 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Піхурець О. В.

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КІБЕРСКВОТТИНГУ

Доступність та простота реєстрації доменного імені спричинила проблеми пов'язані з неправомірним використанням прав на них. У той же час відсутність законодавчого визначення доменних імен як різновиду об'єктів права інтелектуальної власності не суперечить твердженням про можливість поширення на нього правової охорони цивільним законодавством. Так, відповідно до ст. 420 ГК України можуть отримати охорону та інші не вказані цій статті об'єкти права інтелектуальної власності, оскільки зазначений перелік об'єктів є відкритим. Доменні імена за своєю юридичною природою прирівнюються до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. Так, в ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» визнається можливість віднесення доменних імен до засобів індивідуалізації, а саме, доменне ім'я – ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті. Це

символ, що індивідуалізує, та за допомогою введення якого користувач отримує доступ до певного Інтернет-ресурсу, тобто до конкретного IP-адресою, символьним позначенням, якого і є.

Можливість вільного вибору, реєстрації та майже неконтрольованого використання доменних імен породжує конфлікти через поширення зловживанням права на домени. Зазначене вище на практиці отримало назву кіберсквоттинг (англ. cybersquatting – кіберзахват або захоплення доменних імен). Схема кіберсквоттингу проста: певна особа реєструє домен з популярним ім'ям (найменуванням, торговою маркою), а потім вигідно продає його потенційному власникові і тим самим блокує можливість законного власника приймати участь у Інтернет-відносинах під своїм власним ім'ям, комерційним найменуванням або торговою маркою, географічним зазначенням, тощо. Головна мета якого полягає в отриманні вигоди з реєстрації доменного імені з подальшим перепродажем за суму, що істотно перевищує витрати з реєстрації, потенційному власнику ідентичного або схожого до ступеня змішування засобу індивідуалізації або іншої зацікавленій особі.

Для боротьби з кіберсквоттингом відповідальним за світову систему Інтернет-адресації організація ICANN в тісній співпраці з ВОІВ була створена Уніфікована політика вирішення спорів про доменні імена (UDRP), за результатами діяльності якої можна виділити наступні види порушень у цій сфері.

Галузевий кіберсквоттинг – реєстрація доменів, які стосуються певної галузі, виду діяльності, товарів або послуг. *Брендовий кіберсквоттинг* – реєстрація домену, що містить в собі найменування певної фірми, торгової марки, назви тощо. *Іменний кіберсквоттинг* – реєстрація домену, що містить прізвища відомих людей. *Географічний кіберсквоттинг* – реєстрація домену з використанням в географічних назв. *Захисний кіберсквоттинг* – при якому власник певного домену реєструє схожі імена, подібні родовому. *Тайпсквоттинг* – реєстрація домену, близького по написанню з досить популярним доменним ім'ям, тобто, наприклад, з перестановкою букв або з певною їх заміною.

Наприкінці, варто відзначити, що механізм вирішення доменних спорів є трудомістким, проблематичним і недостатньо врегульованим законодавством України. В ЄС нарівні з судами діє механізм альтернативного врегулювання доменних спорів у позасудовому порядку. Дані спори розглядаються за процедурою UDRP, розробленої ВОІВ і прийнятої ICANN, що поширюється на домени верхнього рівня, такі як «.com», «.net», «.org» і деякі інші. На домен «.UA» процедура UDRP не поширюється. Тому рішення судів в Україні досить різноманітні, аж до арешту та конфіскації домену, і наочно показують слабе уявлення про природу доменного імені.

Список бібліографічних посилань

1. Про охорону права на знаки для товарів та послуг : закон України від 23.12.1993 № 3989-12 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12> (дата звернення: 11.03.2018).

Одержано 17.04.2018

УДК 347.13

Таліна Сергіївна НЕЗВІСЬКА,
курсант групи Ф1-203 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
факультету № 4 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Ясечко С. В.*

ГЕНЕЗА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Незважаючи на поширену думку стосовно того, що інтелектуальне право не має історичного підґрунтя, спробуємо довести протилежну думку стосовно цього. Давши короткий аналіз як все ж таки еволюціонувало законодавство, та які договори були на той час.

Актуальність даного дослідження полягає у аналізі становлення інституту інтелектуальної власності, виокремленні певних обставин які стали можливим каталізатором до розбудови міцної законодавчої бази.

Батьківщиною інтелектуальної власності по праву можна назвати Англію, де вперше 1623 році були прийняті у всьому світі авторський і патентний закони. На основі яких розробляли інші країни. Адже перш за все британці вбачали в цьому не просто форму власності, а частину своєї особистості яка мала і носила матеріальний характер. Саме на цьому розпочала базуватися міжнародна система інтелектуальної власності основою якої на сьогодні є 22 угоди, 14 з яких регулюють правовідносини у сфері промислової власності, а вісім відносяться до авторського права і суміжних прав. Перш за все до них відноситься Бернська конвенція про захист літературних і художніх творів яка стала як би мовити ключовою для інших 21 угод та була каталізатором до формування повноцінного інституту інтелектуального права. Контролювати таку кількість договорів мусила якась організація. Так у 1976 році створюється «Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ)» яка має на меті заохочувати творчу діяльність та створити належні умови захисту прав інтелектуальної власності у всьому світі та яка має безпосередній контроль над даним інститутом. Також варто розглянути еволюцію інтелектуального права, так у 1791 і в 1793 роках був закладений фундамент французької системи авторського права. На відміну від англійської системи у французькій права автора інтерпретуються як авторські права, якими автор користується все життя. Однак і в Англії, і у Франції авторські права розглядалися, по суті, як права власності, що мають економічну цінність, тобто як матеріальні права. Пріоритетне значення інтелектуальної власності серед інших об'єктів власності було втілене в законодавстві деяких штатів США. Наприклад, у законі штату Масахусетс від 17 березня 1789 р. відзначено, що «немає власності, яка належить людині більше, ніж та, котра є результатом її розумової праці». Що свідчить про дійсно позитивну тенденцію розвитку і розуміння в загальному. Наша держава в порівнянні з іншими є молодшою у цій сфері, але має також позитивні відгуки так у той самий період були прийняті закони України: «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» (18 грудня 1992 року). Завершальним акордом у розбудові законодавства України у сфері інтелектуальної власності стало прийняття у 2003 році Верховною Радою України Цивільного кодексу України, Книга IV якого має назву «Право інтелектуальної власності».

Важливим джерелом права інтелектуальної власності також є міжнародні конвенції і договори, до яких приєдналася Україна. Таким чином, в Україні вже створена законодавча база, що регулює правовідносини у сфері інтелектуальної власності. Але попереду чекає велика робота щодо її вдосконалення та гармонізації з міжнародним законодавством.

Отже, простеживши історичні тенденції розвитку права інтелектуальної власності. Можна сміливо говорити, що це дійсно довгий та складний період якому притаманні свої особливості. Адже все що було вище вказане говорить про те, що даний інститут має дійсно потужний фундамент і напрямок розвитку. Напевно, це справа часу і законодавець прийде до прийняття відповідного кодифікованого нормативно-правового акту, а поки здійснюватиме приведення законодавчого масиву у відповідність з Цивільним кодексом України і гармонізуватиме українське законодавство з нормативно-правовими актами Європейського Союзу у сфері інтелектуальної власності.

Саме тому в основу сучасних процесів у сфері інтелектуальної власності повинно бути покладено процес вдосконалення правового регулювання, в якому утілюються такі зміни, доповнення, удосконалення правового механізму, які дозволяють створити в результаті одне ціле, специфічне, але узагальнене, тобто, комплексний інститут інтелектуальної власності.

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ
ФАКУЛЬТЕТУ № 6**

УДК 347.254

Аліна Вадимівна ШЕСТАКОВА,
студентка групи Ф-6-ПЗдср-16-3 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри цивільного права та процесу
факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Аврамова О. Є.*

ЖИТЛОВИЙ ФОНД УКРАЇНИ

Житловий фонд – складний інженерний комплекс, що криє в собі; а) жилі будинки і приміщення в інших будівлях; б) різноманітне теплоенергетичне обладнання; в) автоматичні засоби управління та експлуатації; г) розгалужену мережу комунікацій; д) протипожежне, ліфтове, сантехнічне та інше устаткування. Відповідно до статті 4 ЖК житловий фонд утворюють жилі будинки, а також жилі приміщення в інших будівлях, що знаходяться на території України. Житловий фонд включає: жилі будинки і жилі приміщення в інших будівлях, що належать державі (державний житловий фонд); жилі будинки і жилі приміщення в інших будівлях, що належать колгоспам та іншим кооперативним організаціям, їх об'єднанням, профспілковим та іншим громадським організаціям (громадський житловий фонд); жилі будинки (частини будинків), квартири, що належать громадянам на праві приватної власності (приватний житловий фонд); квартири в багатоквартирних жилих будинках, садибні (одноквартирні) жилі будинки, а також жилі приміщення в інших будівлях усіх форм власності, що надаються громадянам, які відповідно до закону потребують соціального захисту (житловий фонд соціального призначення).

Залежно від мети використання житлові фонди поділяються на: 1) житловий фонд соціального призначення – сукупність житла, що надається громадянам на основі договорів соціального найму житлових приміщень; 2) індивідуальний житловий фонд – сукупність житлових приміщень приватного житлового фонду, які використовуються громадянами – власниками таких приміщень для свого проживання, проживання членів своєї сім'ї та (або) проживання інших громадян на умовах безоплатного користування, а також юридичними особами – власниками таких приміщень для проживання громадян на зазначених умовах користування; 3) житловий фонд комерційного призначення – сукупність житлових приміщень, які використовуються власниками таких приміщень для проживання інших громадян на умовах платного користування, надані громадянам за договорами найму, оренди, позички; 4) спеціалізований житловий фонд – це приміщення для проживання осіб, які потребують особливих умов проживання.

До житлового фонду не входять нежилі приміщення в жилих будинках, призначені для торговельних, побутових та інших потреб непромислового характеру. Відповідно до статті 383 Цивільного кодексу України власник житлового будинку, квартири має право використовувати помешкання для власного проживання, проживання членів своєї сім'ї, інших осіб і не має права використовувати його для промислового виробництва.

Власник квартири може на свій розсуд здійснювати ремонт і зміни у квартирі, наданій йому для використання як єдиного цілого, – за умови, що ці зміни не призведуть до порушень прав власників інших квартир у багатоквартирному житловому будинку та не порушать санітарно-технічних вимог і правил експлуатації будинку.

Житловий фонд підлягає державному обліку в порядку, встановленому законодавством. Державний облік житлового фонду поряд з іншими формами обліку житлового фонду повинен передбачати проведення його технічного обліку, в тому числі технічну інвентаризацію та технічну паспортизацію житлового фонду (включаючи складання (оформлення) технічних паспортів житлових приміщень – документів, що містять технічну та іншу інформацію про житлових приміщеннях, пов'язану із забезпеченням відповідності житлових приміщень встановленим вимогам).

Одержано 17.04.2018

УДК 340.15

Валентина Віталіївна МОСКАЛЮК,
студентка групи Ф-6-ПЗдср-17-4 ХНУВС*Науковий керівник: доцент кафедри цивільного права та процесу
факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Чалий Ю. І.***КАТЕГОРІЯ «ВОЛОДІННЯ» У РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ
ТА СУЧАСНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ**

1. Цінність розгляду правового інституту «володіння» за вимогами римського приватного права полягає в тому, що дана правова конструкція зберегла свій вигляд й до наших часів. Порівняння того, як розумілося володіння римськими юристами та того, як воно конструється українським законодавцем, дозволяє для юриста-початківця прослідкувати етапи становлення даного інституту. Подібний порівняльний аналіз має не тільки пізнавальне значення. Висновки вказаної аналітичної роботи дозволяють виявити позитивні та негативні сторони побудування володіння в античну епоху та за редакцією сучасного законодавства.

2. У джерелах римського приватного права володіння позначається латинським терміном *possessio* (походить від *potis sedeo* – «сиджу як господар»). Виникло *possessio* через потребу надання захисту фактам захоплення суб'єктами земельних ділянок, що раніше нікому не належали. Така потреба пояснюється тим, що необхідно було юридично припинити свавілля, пов'язане з нескінченними випадками відбирання землі одними особами в інших. З цього, римські юристи сформулювали принцип, у відповідності з яким правовому захисту (у вигляді інтердикту) підлягали інтереси володільців, які першими посідали на земельній ділянці: «хто раніше, той більш сильний у праві». Але захисту підлягав не будь-який випадок володіння. Власне *possessio* утворювалося двома обставинами: об'єктивною, а саме – фактичним знаходженням речі в особи (*corpus possessionis*), та суб'єктивною – наміром особи володіти річчю для себе (*animus possidendi*). Просте знаходження речі в особи без наявності *animus possidendi* не підлягало правовому захисту. Таке володіння термінологічно позначали словом *detentio*.

3. Вимоги сучасного цивільного законодавства України володіння позначають словосполученням «право володіння чужим майном», чим встановлюються принципи відмінності такого володіння, у порівнянні з редакцією цього інституту за правом Риму (ст. 397-399 ЦК України). Тобто, володільець тепер має усвідомлювати, що він володіє чужою річчю (відсутній намір володіти річчю тільки для себе – *animus possidendi*). Причому, підставами виникнення права володіння може бути факт укладення договору, в тому числі – з власником речі, про передання володільцеві даної речі чи інші підстави, визначені законом (ст. 398 ЦК України). Отже, тепер володіння виникає не з «факту», а з «права», що перетворює його на різновид речових прав, прав на чужі речі.

4. Описана трансформація володіння утворює деякі практичні проблеми, в тому числі створює небезпеку виникнення конкуренції позовів. По-перше, для можливості захисту інтересів володільця, він тепер має передусім довести наявність у нього правової підставності знаходження чужої речі. По-друге, виникає питання про вид позову. Це має бути зобов'язальний чи, навпаки, речовий позов? Відповіді на це запитання законодавець не надає.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.441

Вікторія Ігорівна ІЛЛАРІОНОВА,
студентка групи Ф-6-ПЗдср-16-3 ХНУВС*Науковий керівник: доцент кафедри цивільного права та процесу
факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук Вакулович Е. В.***ОКРЕМІ АСПЕКТИ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ**

Виникнення договірних відносин можливе за наявності двох умов: по-перше, досягнення сторонами згоди щодо істотних умов договору, по-друге, надання згоді належної форми, якщо це необхідно за чинним законодавством або за волевиявленням сторін.

Відповідно до ч. 1 ст. 638 Цивільного кодексу України договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. Отже, цивільно-правовий договір є такою правовою формою, в якій втілюється узгоджене волевиявлення сторін. За вказаним правилом договір не може вважатися укладеним, якщо сторони в належній формі не досягли згоди з усіх істотних умов договору.

Дискусія стосовно розмежування недійсних та неукладених договорів існувала ще до прийняття чинного Цивільного кодексу України і на сьогоднішній день це питання не можна вважати закритим. Підставою виникнення проблеми стало різне застосування судами України норм цивільного законодавства про визнання договорів недійсними та неукладеними. Різне застосування полягало в тому, що фактично відбувалося ототожнення неукладеного та недійсного договорів. Зокрема, при прийнятті рішень про визнання договору недійсним головним чинником зазначалась відсутність в договорі всіх необхідних істотних умов, що насправді є підставою для визнання договору неукладеним відповідно до ч. 1 ст. 638 Цивільного кодексу України. Вбачається, що така мотивація є помилковою, оскільки неможливо визнати недійсним такий договір, щодо якого сторони не дійшли згоди за всіма істотними умовами, в силу чого він має вважатися неукладеним. А стосовно встановлення факту недійсності договору слід керуватись виключно правилами, передбаченими у ст. 215 Цивільного кодексу України.

Також, стосовно неукладених договорів правильним уявляється не визнання їх такими, а встановлення факту неукладення договору.

Положення Цивільного кодексу України на сьогоднішній день не дозволяють остаточно вирішити проблему розмежування зазначених категорій.

Так, відповідно до ст. 220 ЦК України договір є недійсним у разі недодержання сторонами вимог про нотаріальне посвідчення договору. З іншого боку, відповідно до ч. 3 ст. 639 ЦК України, якщо сторони домовились про нотаріальне посвідчення договору, щодо якого законом не вимагається нотаріальне посвідчення, такий договір є укладеним з моменту його нотаріального посвідчення. А відповідно до ч. 3. ст. 640 ЦК України договір, який підлягає нотаріальному посвідченню, є укладеним з моменту його нотаріального посвідчення. Отже, момент нотаріального посвідчення договорів, щодо яких домовленістю сторін передбачено обов'язкове нотаріальне посвідчення, має важливе значення для того, щоб вважати їх укладеними. З наведеного прикладу вбачається неоднаковий підхід до встановлення наслідків недодержання нотаріальної форми договору, оскільки в одному випадку договір буде визнаний недійсним відповідно до ст.ст. 215, 220 ЦК України, а в іншому – неукладеним на підставі ст.ст. 638, 640 ЦК України.

Слід також зауважити, що згідно ст. 236 ЦК України нікчемний договір або договір, визнаний судом недійсним, є недійсним з моменту його вчинення. Зміст ст. 207 ЦК України свідчить про те, що вчинення договору збігається з моментом укладення договору.

Необхідність чіткого розмежування недійсних та неукладених договорів також обумовлюється юридичними наслідками встановлення таких фактів. А саме, недійсні договори породжують тільки ті юридичні наслідки, які пов'язані з їх недійсністю, як це зазначається у ч. 1 ст. 216 ЦК України. Загальним наслідком недійсних договорів є двостороння реституція. Також, встановлено норми щодо строку для пред'явлення вимог про застосування наслідків недійсності договору, щодо недійсності окремих частин договору та моменту недійсності договору, а також відносно можливості вимагати відшкодування заподіяної моральної шкоди і збитків.

Отже, можна дійти висновку, що в чинному Цивільному кодексі України має місце невідповідність окремих норм стосовно підстав визнання договорів недійсними та встановлення факту неукладення договорів, що обумовлює можливі помилки при розмежуванні неукладених та недійсних договорів.

Одержано 17.04.2018

УДК 340.15

Дарина Олегівна КЛИМЕНКО,

студентка групи Ф-6-ПЗдср-17-2 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри цивільного права та процесу

факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Чалий Ю. І.

РОЗЛУЧЕННЯ ЗА ДИГЕСТАМИ ЮСТИНІАНА

З найдавніших часів римська сім'я була моногамною та патріархальною. Перша історична форма моногамії була заснована на владі батька сімейства. Давньоримська сім'я несла на собі відбиток родового ладу. Вона будувалася за принципом підпорядкування владі глави сімейства. До складу сім'ї, крім глави сімейства, належали його дружина, діти та їхнє потомство, інші родичі, кабальні, а також раби.

За Давнім римським правом шлюб міг припинятися за наявності хоча б однієї з передбачених законом підстав. Як зазначалося: «Шлюб припиняється розлученням, смертю, взяттям в полон або іншим випадком рабства одного з них (подружжя)» D.24.2.1.

Досить поширеною є думка, що для римського права була характерна свобода розлучень. Однак справа в тому, що на початку розвитку римської держави свобода розлучень хоча і не була офіційно обмежена, але суспільством не сприймалася.

Щоправда, в стародавню епоху існував досить цікавий інститут, в якому наука, ще не повністю розібралася – сімейний суд. До компетенції сімейного суду, входили всі найважливіші питання сімейного життя (в тому числі, звичайно, він збирався у випадку розлучення подружжя).

Розуміння ж шлюбу як вільного союзу виникло і затвердилося лише в ті часи, коли римське суспільство керувалося здоровою та чистою мораллю. І необхідно також зазначити, що розлучення в стародавню епоху були поодинокими. Суспільна думка, авторитет сімейної влади та сімейних судів, а також вплив цензорів заважали зловживанням цією свободою.

Зловживання свободою розлучень все ж з'явилися і досягли дійсно страшних масштабів наприкінці періоду республіки. Історики того періоду та сучасні романісти наводять у літературних джерелах багато прикладів аморальної поведінки представників стародавнього римського суспільства. Відповідно, саме в той період різко збільшилася кількість розлучень.

Не дивлячись на скандальні зловживання свободою розлучень, закони того часу не забороняли їх прямо. Але імператори почали замислюватися над механізмами їх обмеження.

Підсумовуючи, хотілося б наголосити, що протягом існування Стародавнього Риму інститут розлучення пережив багато змін. На початку це було абсолютно вільне від нормативного регулювання суспільне явище. Шлюби були міцними, оскільки підтримувалися громадською думкою та оберігалися цензорами. Розлучення були неприпустимі не в правовому, а в моральному плані. Поступово, римляни більш спокійно відносяться до розлучень аж до кінця республіканського періоду, коли ступінь розбещеності суспільства досягає апогею і кількість розлучень суттєво збільшується. Тому імператори були вимушені вводити різноманітні обмеження для розлучення та чітко визначати причини для жінок і чоловіків, за яких вони можуть розлучатися. За незаконне розлучення накладалися штрафи та інші санкції, яскраві приклади яких містять літописи тих часів.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.254

Дарина Святославівна ШНАЙДЕР,
студентка групи Ф-6-ПЗдср-16-2 ХНУВС*Науковий керівник: доцент кафедри цивільного права та процесу
факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Аврамова О. Є.*

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЖИТЛОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Житлові правовідносини є одними з проблемних у дослідженні, оскільки одні вчені-юристи розглядають їх у широкому значенні, як загальне, збірне поняття, що охоплює усі види житлових відношень, об'єднаних правом на житло. До їх складу іноді включають правові зв'язки, що виникають із експлуатаційної діяльності суб'єктів житлово-комунального господарства, зі стосунків підприємств, які забезпечують житло електроенергією, газом, теплом, водою, а також займаються вивезенням побутових відходів, та інше. Інші науковці вважають що ці правовідносини виникають виключно щодо користування житлом та порядком його отримання.

Житлові правовідносини – це суспільні відносини, врегульовані нормами житлового права. Першою умовою житлових правовідносин є наявність двосторонніх чи багатосторонніх фактичних відносин, що складаються між суб'єктами житлового права: між уповноваженою та зобов'язаною стороною у активних і пасивних правовідносинах. Другою умовою виникнення житлових правовідносин є наявність правової норми, а третьою – наявність юридичного факту, з яким чинне законодавство пов'язує настання правових наслідків.

Класифікація житлових правовідносин може бути проведена за різними критеріями. Залежно від об'єкту прав житлові правовідносини поділяють на речові та зобов'язальні. За цим критерієм житло може бути об'єктом речових і зобов'язальних правовідносин. Житлові речові правовідносини поділяються на дві групи: а) права власності і б) речові права на чуже житло. Найбільш повним речовим правом є право власності. Воно передбачає можливість уповноваженої особи володіти, користуватися, розпоряджатися річчю на підставі закону і титулу. Інші речові права (обмежені речові права на чужу річ) можуть надавати їх носію також можливість володіти, користуватися (використовувати) та, залежно від виду, розпоряджатися житлом, однак вони менші за змістом.

Варто зазначити, що житлові правовідносини численні і різноманітні. Їх також можна поділити на такі групи:

1) Організаційні правовідносини, які складаються по вертикалі на засадах влади і підпорядкування (наприклад, з управління житловим фондом, з обліку громадян, які потребують житло, і розподілу житлових приміщень);

2) Майнові правовідносини, що складаються на засадах рівності їх учасників. Сюди слід віднести відносини, які складаються між суб'єктами житлового права з приводу користування житловими приміщеннями. Ці відносини можуть, зокрема, виникати: 1) з договору соціального найму житлового приміщення; 2) з договору комерційного найму житлового приміщення; 3) з договору найму жилого приміщення, що знаходиться в спеціалізованому житловому фонді; 4) з договору піднайму жилого приміщення та ін.

В цілому до житлових правовідносин варто віднести: виникнення, здійснення, зміни або припинення права володіння, користування і розпорядження житловими приміщеннями, що входять в державний і комунальний житловий фонд; користування житловими приміщеннями, що входять в приватний житловий фонд; користування спільним майном власників складової частини багатоквартирного будинку; віднесення приміщень до числа житлових приміщень та виключення їх з житлового фонду; обліку житлового фонду; утримання житлових приміщень в належному стані та їх ремонту, перебудови та перепланування житлових приміщень; надання житлово-комунальних послуг.

У зв'язку з тим, що у державі не прийнято оновленого житлового кодексу здійснити чітку класифікацію житлових правовідносин складно, оскільки воно об'єднують природу к приватних так і публічних відносин.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.416

Кристина Вікторівна ГАМАЮНОВА,
студентка групи Ф-6-ПЗдср-16-2 ХНУВС*Науковий керівник: доцент кафедри цивільного права та процесу
факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук Вакулович Е. В.*

ЩОДО ПОРЯДКУ ЗАМІНИ ОСІБ У ЗОБОВ'ЯЗАННІ

Внаслідок різноманітних обставин у період існування зобов'язання в його суб'єктному складі можуть відбуватись певні зміни, коли замість первісного кредитора чи первісного боржника вступає інший учасник.

Перелік підстав заміни кредитора у зобов'язанні визначається у статті 512 Цивільного кодексу України. Найпоширенішою з них на практиці є відступлення кредитором права вимоги, що здійснюється шляхом укладення відповідного договору між первісним кредитором та іншою особою. Як правило таке бажання кредитора передати свої права за правочиною іншій особі обумовлюється раптовим виникненням у нього необхідності негайно, раніше узгодженого з боржником строку, отримати належній йому грошові кошти. За таких обставин кредитори, зазвичай, передають свої права на майбутнє отримання грошей іншим особам, найчастіше – банкам, одразу одержуючи відповідну грошову суму. Подекуди кредитори у зобов'язаннях шляхом відступлення права вимоги іншим особам сплачують останнім свої борги, рідше – роблять дарунки. Таким чином, договір про відступлення права вимоги може бути як оплатним, так і безоплатним. Згідно до частини 1 статті 513 Цивільного кодексу України відповідний договір між первісним та новим кредитором має бути укладений у такій самій формі, як і правочин, на підставі якого виникло зобов'язання.

Заміна кредитора може статися також внаслідок універсального правонаступництва, при цьому додаткових угод для проведення заміни кредитора не потрібно. Автоматично замінюється кредитор і у випадку виконання зобов'язання боржника його поручителем чи заставодавцем або третьою особою.

Слід звернути увагу на те, що перелік зазначених підстав не є вичерпним, відповідно до частини 2 статті 512 Цивільного кодексу України він може бути розширений, і навпаки, сторони можуть включити в договір умову, за якою кредитор буде позбавлений можливості відступити право вимоги іншій особі.

Заміна боржника у зобов'язанні здійснюється, зазвичай, шляхом укладення між первісним боржником та іншою особою договору про переведення боргу. Але на відміну від заміни кредитора, яка, як правило, не має суттєвого значення для боржника, заміна останнього завжди є небайдужою кредиторів, оскільки від особи боржника залежить можливість реального та належного виконання зобов'язання. Невідомий кредитор боржник може виявитись непрофесійним або неплатоспроможним. Зважаючи на це у статті 520 Цивільного кодексу України передбачено, що боржник у зобов'язанні може бути замінений іншою особою виключно за згодою кредитора.

Згода кредитора є одностороннім волевиявленням, зверненим до первісного, нового або обох боржників. У даному випадку мова йде не про дозвіл або заборону на укладення договору про переведення боргу, а про відношення кредитора до такої угоди, від якої залежать її наслідки. Але новий боржник і за відсутності згоди кредитора на переведення боргу може запропонувати йому надати виконання зобов'язання замість первісного боржника, а кредитор згідно з положенням частини 1 статті 528 Цивільного кодексу України буде зобов'язаний прийняти таке виконання, якщо тільки з актів законодавства або суті зобов'язання не випливає обов'язок боржника виконати зобов'язання особисто. За таких обставин третя особа, яка виконує зобов'язання за боржника, не замінює боржника і не стає додатковим боржником, зобов'язаною особою залишається первісний боржник, який у повному обсязі несе відповідальність перед кредитором за порушення зобов'язання, у тому числі й за його порушення іншими особами, на яких було покладено виконання.

Отже, якщо запропоноване кредиторів, який не надав згоду на переведення боргу, виконання зобов'язання новим боржником виявиться неналежним чи взагалі не відбудеться, кредитор вправі пред'явити претензії до первісного боржника. Якщо ж кредитор відмовиться прийняти належне виконання, запропоноване третьою особою, що виявила бажання прийняти на себе зобов'язання первісного боржника, то кредитор вважатиметься таким, що прострочив, що в свою чергу є підставою для пред'явлення боржником вимоги про відшкодування завданих збитків відповідно до статті 613 Цивільного кодексу України.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.232

Максим Олександрович МАКСИМЕНКО,

студент групи Ф-6ПЗдб-17-1м ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри цивільного права та процесу факультету № 6 ХНУВС доктор юридичних наук, доцент Красицька Л. В.

ЗАХИСТ ПРАВ ДОБРОСОВІСНОГО НАБУВАЧА НА МАЙНО, ВІДЧУЖЕНЕ ОСОБОЮ, ЯКА НЕ МАЛА НА ЦЕ ПРАВА

З набранням чинності з 1 січня 2004 року Цивільним кодексом України від 16.01.2003 (далі – ЦК) законодавець закріпив положення про захист прав добросовісного набувача у ст. 330 ЦК України: якщо майно відчужене особою, яка не мала на це права, добросовісний набувач набуває право власності на нього, якщо відповідно до статті 388 ЦК України майно не може бути витребуване у нього. Визначення статусу добросовісного набувача та захисту його прав привертає до себе увагу науковців. Зокрема захист прав добросовісного набувача був предметом дослідження О. І. Антонюк, С. О. Сліпченка, С. В. Томчишена та інших правників. Проте в юридичній літературі більше досліджувалися питання захисту права власника на витребування майна з чужого незаконного володіння, питання ж захисту прав добросовісного набувача на майно, що було відчужене особою, яка не мала на це права, досліджувалось фрагментарно.

В юридичній літературі зазначається, що для набуття статусу добросовісного набувача повинен бути відповідний ланцюг правовідносин: майно вибуває від власника або особи, якій він передав майно у володіння, іншим шляхом або було придбане у порядку, встановленому для виконання судових рішень; майно переходить у власність іншої особи, але потім вона втрачає власність на це майно; третя особа в цьому ланцюзі правовідносин, яка придбала майно в особи, яка не мала права його відчужувати за оплатним правочином, визнається добросовісним набувачем.

Стаття 330 ЦК України встановлює спеціальні гарантії набуття права власності добросовісним набувачем за умови, якщо відповідно до статті 388 ЦК України майно не може бути витребуване у нього. Стаття 388 ЦК України передбачає: якщо майно за відплатним договором придбане в особи, яка не мала права його відчужувати, про що набувач не знав і не міг знати (добросовісний набувач), власник має право витребувати це майно від набувача лише у разі, якщо майно: 1) було загублене власником або особою, якій він передав майно у володіння; 2) було викрадене у власника або особи, якій він передав майно у володіння; 3) вибуло з володіння власника або особи, якій він передав майно у володіння, не з їхньої волі іншим шляхом. Майно не може бути витребувано від добросовісного набувача, якщо воно було продане у порядку, встановленому для виконання судових рішень. Якщо майно було набуто безвідплатно в особи, яка не мала права його відчужувати, власник має право витребувати його від добросовісного набувача у всіх випадках.

Системний аналіз статей 330 та 388 ЦК України надає підстави для висновку про те, що у незаконного набувача право власності на підставі ст. 330 ЦК України може виникнути за наявності наступних умов у сукупності: 1) незаконний набувач є добросовісним; 2) майно придбане за відплатним договором; 3) договір укладений з особою, яка не мала права відчужувати майно; 4) майно було передано добросовісному набувачеві; 5) майно вибуло від власника або особи, якій він передав майно у володіння, іншим шляхом або було придбане у порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Тому, якщо особа придбала майно у відчужувача, який не мав права на відчуження майна, за відплатним договором, то вона набуває статусу добросовісного набувача та для захисту права власності може застосовувати положення статей ЦК України про захист прав добросовісного набувача.

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УДК 621.038

Марія Богданівна ВОЛОШИН,

студентка 4 курсу Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ЛьвДУВС

кандидат юридичних наук, доцент Мелех Л. В.

ЕЛЕКТРОННИЙ ЦИФРОВИЙ ПІДПИС У ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

З розвитком комп'ютеризованих інформаційних систем в господарському судочинстві все частіше використовуються електронні документи, а також письмові документи, підготовлені з використанням комп'ютерної техніки або мережі Інтернет. А для пришвидшення та спрощення процесу документообігу застосовують електронну форму.

Щоб бути використаний як доказ, електронний документ має бути наділений такою юридичною силою як і паперові документи. А це можливо лише у разі його ідентифікації відповідності до закону. Та він повинен містити виключно ту інформацію, яка необхідна для встановлення факту наявності або відсутності обставин, які мають значення для правильного вирішення спору. Під ідентифікацією слід розуміти посвідчення електронного документу електронним цифровим підписом.

В Законі України «Про електронний цифровий підпис» зазначено поняття електронного цифрового підпису під ним розуміється вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача. Електронний цифровий підпис накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа. Особистий ключ доступний тільки підписувачу, а відкритий ключ доступний всім суб'єктам відносин у сфері використання електронного цифрового підпису. Визначити особистий ключ з відкритого неможливо.

Призначення електронного підпису в господарському процесі проявляється в засвідченні електронного доказу. Відповідно до ст. 96 ГПК електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних й інші дані в електронній формі. Підтвердження оригінальності електронного документа за допомогою електронного цифрового підпису є основною умовою під час використання даного документа в якості доказу. При посвідченні електронного документа підтверджується не тільки підпис власника сертифіката ключа, а й відсутність спотворень в електронних документах.

Особливість цифрового підпису є не тільки надання інформації про людину, що підписала документ, але й дозволяє впевнитись, що сам документ не був змінений або підроблений після підписання. Також завдяки електронному цифровому підпису можна вказати реальний час підписання документа, на відміну від дати, вказаної у самому документі. Можлива також конфіденційність інформації, тобто шифрувати документ внаслідок чого відбувається захист інформації від несанкціонованого доступу.

Відповідно до законодавства України електронний цифровий підпис за правовим статусом прирівнюється до власноручного підпису (печатки). Електронний підпис не може бути визнаний недійсним лише через те, що він має електронну форму або не ґрунтується на посиленому сертифікаті ключа.

Варто зазначити, що законодавче закріплення інституту електронних доказів в господарському процесуальному кодексі дає можливість щодо комплексного дослідження електронних доказів в господарському процесі, що в свою чергу призведе до удосконалення регулювання відносин, що виникають при використанні електронного цифрового підпису. На сучасному етапі розвитку суспільних відносин в Україні даний крок був необхідний для того, щоб правові норми відповідали сучасним реаліям.

Одержано 17.04.2018

УДК 349.2

Софія Геннадіївна ПІВЕНЬ,

студентка 2 курсу факультету № 6

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: викладач кафедри господарсько-правових дисциплін

факультету № 6 ЛьвДУВС Бутинська Р. Я.

ОСОБЛИВОСТІ СТРАЙКУ ЯК КРАЙНЬОГО ЗАХОДУ ВИРІШЕННЯ КОЛЕКТИВНИХ ТРУДОВИХ СПОРІВ

Чинне законодавство України зазначає, що страйк виступає як крайній захід вирішення колективних трудових спорів, який передбачається у відмові роботодавця задовольнити потреби працівників.

Згідно із законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» страйк – це тимчасове колективне добровільне припинення роботи працівниками (невихід на роботу, невиконання своїх трудових обов'язків) підприємств, установи, організації (структурного підрозділу) з метою вирішення колективного трудового спору (конфлікту) [1].

Відповідно до статті 44 Конституції України для захисту своїх економічних і соціальних інтересів усі працівники мають право на страйк, порядок здійснення якого встановлюється законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей. Ніхто не може бути примушений до участі або неучасті у страйку, а заборона страйку можлива лише на підставах закону [2]. Рішення про оголошення страйку на підприємстві приймається загальними зборами (конференцією) найманих працівників шляхом голосування і вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість найманих працівників або делегатів конференції [3, с. 284-288]. Метою страйку є виконання певних вимог осіб, які страйкують, з укладенням угоди про вирішення колективного трудового спору. Особи намагаються використати усі наявні їм можливості, для досягнення певної істини, заради якої вони виходять на дані страйки, мітинги та протести. Страйк виконується лише на добровільній згоді. Учасниками страйку виступають працівники установи, підприємства чи організації. Працівники все частіше виходять на страйки й кожного року ці показники збільшуються. Тому основними ознаками страйку є:

- тимчасовість;
- добровільність;
- законність;
- проведення страйку лише працюючими найманими працівниками;
- організованість учасників страйку.

Участь у страйку працівників, за винятком страйків, визнаних судом незаконними, не розглядається як порушення трудової дисципліни і не може бути підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності. Орган, який очолює страйк, зобов'язаний письмово попередити роботодавця або уповноважену ним особу, організацію роботодавців, об'єднання організацій роботодавців не пізніше як за 7 днів до початку страйку, а у разі прийняття рішення про страйк на безперервно діючому виробництві – за 15 днів [1].

Н. Б. Болотіна встановила, що стосовно права на страйк слушною видається думка про можливість його реалізації не тільки колективно, але й індивідуально. Вона зазначала, що у низці країн Заходу також піддається критиці традиційне трактування права на страйк як суто колективного права, що реалізується профспілками, трудовими колективами. Висувається нове розуміння на страйк як індивідуального права кожного працівника самому вирішувати питання про відмову від надання трудових послуг [3, с. 827].

Н. М. Швець зазначає, що причини здійснення страйків поділяються на 2 групи: об'єктивні та суб'єктивні. Під об'єктивними розуміються такі, як відсутність у керівництва необхідних професійних знань, які забезпечили б виконання статутних завдань і розвиток виробництва, стратегії ефективного розвитку підприємства, умінь і навичок працювати в жорстких умовах ринкової економіки, а також брак маркетингових досліджень, що спричиняє погіршення фінансового стану підприємства, зниження і втрату попиту на його продукцію. До суб'єктивних причин слід віднести неухвалюване ставлення керівників до потреб працівників, ігнорувати їх вимоги, використання коштів в інших цілях, порушення принципу справедливого розподілу прибутку. В окремих випадках ними виступають також невинуватно завищені вимоги до страйкарів щодо розміру заробітної плати [4, с. 15].

Тому підсумовуючи вище викладене слід зазначити, що страйк – це важливе соціальне явище та є однією з гарантій на належні умови праці й основним засобом встановлення взаємозв'язку між роботодавцем і працівником. Встановлення в законодавстві України правових засад для вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) дозволяє захистити права як роботодавців, так і трудових колективів. Отже, держава повинна забезпечити право працівників на колективні дії у випадках конфліктів інтересів, затверджуючи право на страйк як захист своїх економічних та соціальних потреб.

Список бібліографічних посилань

1. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : закон України від 03.03.1998 № 137/98-ВР. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80>.
2. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Болотіна Н. Б. Трудове право України : підручник. Київ : Вікар, 2005. 725 с.
4. Швець Н. М. Право на страйк та механізм його реалізації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2008. 18 с.

Одержано 17.04.2018

УДК 346.26(477)

Роксоляна-Анастасія Романівна ДМИТРУК,

студентка 2 групи юридичного факультету

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри господарсько-правових дисциплін Львівського

кандидат юридичних наук Хомко Л. В.

ДОЧІРНІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Відповідно до ст. 55 Господарського кодексу України (надалі – ГК України) суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. Відтак суб'єктами господарювання є:

1) господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно Господарського кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці;

Згідно зі ст. 62 ГК України підприємством є самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому ГК України та іншими законами.

Однією з організаційно-правових форм господарювання в Україні є дочірні підприємства. Виникнення цієї організаційно-правової форми у сучасній економіці пов'язане з необхідністю законодавчого врегулювання відносин залежності між підприємствами, яка на сучасному етапі розвитку суспільного виробництва у зв'язку з процесами концентрації капіталу набула надзвичайного поширення. Важливо зазначити, що чіткого визначення дочірнього підприємства немає, хоча цьому питанню присвячена низка норм у Господарському кодексі України, законах України «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», «Про холдингові компанії».

Дочірнє підприємство – юридично самостійне підприємство, що відокремилося від основного (материнського), засноване ним через передачу частини майна і знаходиться під його контролем. Між материнським і дочірніми підприємствами визначаються відповідні вертикальні й горизонтальні зв'язки.

Дочірнє підприємство може діяти в різних галузях господарювання. Серед них: виробництво, торгівля, фінансове посередництво, природокористування та інші.

Дочірнє підприємство діє на основі власного статуту, який затверджується материнським підприємством. Отже фактично материнське підприємство визначає діяльність і спеціалізацію дочірнього підприємства.

Статут повинен містити норми, що регулюють фінансово-економічні відносини з материнським підприємством, тобто спосіб, за яким останнє реалізує права засновника щодо управління дочірнім підприємством.

Відповідно правовий статус дочірнього підприємства, окреслений в статуті.

Беручи до уваги ст. 55 ГК України суб'єкт господарювання має відповідати таким ознакам: 1) здійснення господарської діяльності, реалізуючи господарську компетенцію; 2) наявність відокремленого майна; 3) відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна. Відтак дочірнє підприємство виступає самостійним суб'єктом господарювання.

Одержано 17.04.2018

УДК 349.2

Соломія Петрівна ШПИНДА,

здобувач вищої освіти 2 курсу факультету № 6

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ЛьвДУВС

кандидат юридичних наук Руданецька О. С.

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРАЦІВНИКА У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Актуальність захисту трудових прав працівників є надзвичайно великою, зважаючи на повсякденні правопорушення у відповідній сфері. Дуже важливим є при цьому усвідомлення місця представництва в трудовому праві у сучасному суспільстві, в умовах євроінтеграції та тенденції удосконалення трудового законодавства. Постає необхідність проведення більш глибокого наукового дослідження ролі та значення представництва у трудовому праві в сучасних умовах розвитку України.

Представництво є похідним від слова «представник», що тлумачиться як:

1) особа, що представляє кого, що-небудь, діє за чийось дорученням, від імені когось, виражаючи чийсь інтереси; виборна особа, котра представляє у державних органах інтереси народу або якоїсь певної його частини; 2) виразник, захисник конкретних ідей, суспільних поглядів тощо; 3) той, хто у своїй особі представляє певну групу людей або певну галузь діяльності, хто є типовим зразком такої групи; 4) зразок, особина певного класу.

Найбільш вдалими для розгляду представника, власне, у трудовому праві буде перша і друга дефініція. Тобто представником є особа, яка представляє та захищає чийсь інтереси, ідеї, відстоює його (їх) суспільні погляди та переконання тощо. Так ми можемо зробити висновок, що представником (включаючи і представника у трудовому праві) може виступати як фізична, так і юридична особа. Таким чином, представництво тлумачиться через сукупність представників, здійснення юридичних дій ними задля відстоювання прав та інтересів певної категорії осіб чи групи населення або ж навіть народу у цілому.

Завдяки представництву утворюються додаткові можливості для здійснення прав та виконання обов'язків учасниками цивільних правовідносин, забезпечується більш повний захист їх суб'єктивних прав, підвищується ефективність налагодження економічних зв'язків між суб'єктами права.

Представництвом у трудовому праві необхідно розуміти сукупність правовідносин, де використання правосуб'єктності уповноважених на те суб'єктів трудових правовідносин відбувається з метою реалізації прав й обов'язків, а також захисту прав працівників та роботодавців. Характерними рисами органів та осіб, яким законом надане право захищати інтереси інших осіб, є: беруть участь у розгляді справи від свого імені, але захищають не свої інтереси, а інтереси інших осіб; не є суб'єктами спірних матеріальних правовідносин і тому не виступають як сторони в процесі, не мають матеріально-правової заінтересованості в результатах справи; можливість їхньої участі в судочинстві передбачена законом; їх повноваження, як правило, визначені компетенцією; беруть участь у процесі без спеціального уповноваження з боку тих, чий права вони захищають.

Варто зауважити, що такі суб'єкти трудових правовідносин поділяються на первинні та вторинні. До перших ми відносимо професійні спілки та організації роботодавців і їх об'єднання, а до других – прокурорів, народних депутатів, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

На основі цього можна сказати, що представництво у трудовому праві можна представити як використання правосуб'єктності одних осіб (професійні спілки та організації роботодавців, їх об'єднання) задля реалізації прав і обов'язків та захисту прав інших осіб (працівників та роботодавців відповідно).

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

УДК 342.6

Олександр Юрійович ШАВЕРСЬКИЙ,

курсант 3-го року навчання Київського факультету
Національної академії Національної гвардії України

Науковий керівник: старший викладач кафедри правових дисциплін

Київського факультету Національної академії Національної гвардії України Коба М. М.

СЛУЖБОВИЙ ЧАС ТА ЧАС ВІДПОЧИНКУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Складність завдань із забезпечення сучасних умовах воєнної безпеки держави та протидії злочинам і правопорушенням потребують ефективного розподілу часу правоохоронних та військових формувань. Національна гвардія України – це військове формування з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначена для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян України, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки. За таких обставин є актуальним дослідження питання правильності розподілу службового часу та часу на відпочинок військовослужбовців.

Завдання розподілу часу військовослужбовців обумовлені метою проходження військової служби, а також відіграє важливу психологічну роль під час виконання службових та службово-бойових завдань. Такий фактор як втома військовослужбовця відіграє провідну роль під час виконання завдань, а також може призвести до невиконання наказу. В свою чергу, тільки правильний розподіл робочого часу якісно впливає на покращення підготовки даного спеціального суб'єкта за військовим фахом.

Статтею 10 закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» законодавець встановив прядок розподілу службового часу та часу відпочинку військовослужбовців. Пунктом 1 встановлено, що загальна тривалість службового часу військовослужбовців на тиждень не може перевищувати нормальної тривалості робочого часу за відповідний період, визначеної Кодексом законів про працю України, тобто 40 годин на тиждень. Проте, існують випадки коли дана вимога може порушуватись, а саме під час: військових навчань, походів кораблів, бойових стрільб та бойових чергувань, несення служби в добовому наряді та інших заходів, пов'язаних із забезпеченням боєготовності військових частин. Вище перелічені заходи здійснюються без обмеження загальної тривалості службового часу.

Розподіл службового часу військовослужбовців протягом доби і протягом тижня у військових частинах здійснюється таким чином, щоб забезпечити у військовій частині постійну бойову готовність і проведення занять з бойової підготовки та створити умови для підтримання порядку, військової дисципліни та виховання військовослужбовців, підвищення їх культурного рівня, всебічного побутового обслуговування, відпочинку і харчування, а також визначається розпорядком дня, який затверджує відповідний командир (начальник) у порядку, визначеному статутами Збройних Сил України.

Законом передбачено, що для військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової військової служби, встановлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями, а для військовослужбовців строкової військової служби і курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів та курсантів вищих навчальних закладів, які мають військові навчальні підрозділи, навчальних центрів (частин) – шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем. Вихідні, святкові та неробочі дні є днями відпочинку для всього особового складу, крім військовослужбовців, залучених до виконання службових обов'язків. Ці дні згідно з планами, а також вільний від занять час відводяться для відпочинку, проведення культурно-освітньої роботи, спортивних заходів та ігор. Військовослужбовцям при виконанні обов'язків військової служби у вихідні дні час відпочинку встановлюється відповідним командиром (начальником).

Отже тільки правильний розподіл службового часу та часу відпочинку призведе до покращення якості виконання завдань. Обов'язком кожного командира є дбати про підлеглий особовий склад і його необхідно враховувати під час його розподілу.

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УДК 349.941

Вікторія Вікторівна ГУГНЯК,

здобувач вищої освіти 4 курсу навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри цивільного права і процесу НАВС

кандидат юридичних наук Мазур В. В.

**УСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ НАРОДЖЕННЯ АБО СМЕРТІ ОСОБИ
НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ**

Стаття 1 Конституції України визначає Українську державу як суверенну і незалежну, демократичну, соціальну, правову державу. Суверенність є необхідною передумовою конституційного ладу в будь-якій державі. Держава здатна виражати волю своїх громадян тоді, коли вона є суверенною. Суверенітет як необхідний атрибут державної влади виступає якісною рисою держави і становить важливий принцип конституційного ладу України.

Проте з 2014 року суверенність і незалежність України було порушено, тому залишається актуальним питання встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України.

Законодавством України, зокрема ст. 1 ЗУ «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначено, що тимчасово окупована територія України є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України. Законом України від 4 лютого 2016 року № 990-VIII «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України» доповнено ЦПК України статтею 257-1, яка визначає особливості провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України.

ВССУ зауважує, що заявниками у справі про встановлення факту смерті особи на тимчасово окупованій території України можуть бути чоловік чи дружина померлої особи. Так, у померлого може не бути родичів, а відмова у відкритті провадження за заявою чоловіка чи дружини у такій категорії справ унеможливить реалізацію їх права на спадкування. Крім того, Сімейний кодекс України відносить чоловіка (дружину) до членів сім'ї.

Що стосується можливості при розгляді заяв прийняття судом до уваги документів, виданих органами та установами (лікарняними закладами), які знаходяться на окупованій території, ВССУ зазначає, що відповідно до ст. 9 ЗУ «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» будь-які органи, їх посадові та службові особи на тимчасово окупованій території та їх діяльність вважаються незаконними, якщо ці органи або особи створені, обрані чи призначені у порядку, не передбаченому законом. Будь-який акт (рішення, документ), виданий органами та/або особами, передбаченими частиною другою цієї статті, є недійсним і не створює правових наслідків.

Справи про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України, визначеній ВРУ розглядаються невідкладно з моменту надходження відповідної заяви до суду.

У рішенні про встановлення факту народження особи на тимчасово окупованій території України, визначеній ВРУ, зокрема, мають бути зазначені встановлені судом дані про дату і місце народження особи, про її батьків. Ухвалене судом рішення у справах про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України, визначеній ВРУ, підлягає негайному виконанню. Рішення у справах про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України, визначеній ВРУ, може бути оскаржено в загальному порядку, встановленому Цивільно-процесуальним кодексом. Оскарження рішення не зупиняє його виконання.

ВССУ також зазначає, що, враховуючи ключове значення, яке має встановлення факту народження або смерті особи для реалізації майнових та особистих немайнових прав заявників, документи, видані органами та установами (зокрема, лікарняними закладами), що знаходяться на тимчасово окупованій території, як виняток можуть братися до уваги судом та оцінюватись разом з іншими доказами в їх сукупності та взаємозв'язку при розгляді справ в порядку статті 257-1 ЦПК.

Підсумовуючи вищевикладене, слід сказати, що мешканці тимчасово окупованих територій України, як ті, хто там проживає нині, так і внутрішньо переміщені особи, котрі змушені були виїхати в інші регіони нашої держави, часто стикаються з проблемами оформлення різних важливих документів. Серед них реєстрація смерті рідних та близьких або ж народження дитини. Це, є важливим питанням, через те, що саме це може стати перешкодою для оформлення спадщини чи отримання різних соціальних допомог, так як такі «документи», які видають на окупованій території, не мають юридичної сили та не визнаються на території України.

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УДК 347.73

Володимир Олексійович РУСАВСЬКИЙ,

курсант 302 взводу факультету № 3

Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін ОДУВС

кандидат юридичних наук, доцент Маковій В. П.

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ВИНИКНЕННЯ СУЧАСНОЇ ОФШОРНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Термін «офшор» вперше з'явився в одній з газет на східному узбережжі США в кінці 1950-х років. Йшлося про фінансову організацію, що уникнула урядового контролю шляхом географічної вибіркості. Іншими словами, компанія перемістила діяльність, яку уряд США бажав контролювати і регулювати, на територію зі сприятливим податковим кліматом. Таким чином, термін «офшор» включає в себе не тільки юридичне поняття, а й економіко-географічне.

Основна причина виникнення і стрімкого розвитку офшорного бізнесу є протиріччя між бажанням держави повністю контролювати економічну ситуацію на своїй території і небажанням громадян бути підконтрольними і віддавати значну частину свого прибутку у вигляді податків.

Історія виникнення офшорних юрисдикцій описується в різних формах протягом всієї історії людства: в різних країнах і народах можна помітити активізацію міжнародної торгівлі і залученням іноземних коштів шляхом створення на частині своїх територій особливих, сприятливих в податковому розумінні, умов для здійснення господарської діяльності.

Цікаво те, що не дивлячись на юний вік самого поняття «офшор», податкове планування застосовувалося ще стародавніми греками. Яскравим прикладом цього є той факт, що, коли в Афінах був введений двовідсотковий експортний та імпорتنний податок, купці стали об'їжджати територію столиці поліса. І незабаром були створені своєрідні «офшорні зони» – невеликі острови біля Афін. Сюди товари завозилися без сплати податків і мит, а потім переправлялися контрабандним способом в Афіни.

Однак сучасна історія виникнення офшорних юрисдикцій почалася в другій половині минулого століття за активної участі Сполученого Королівства. Британські офшорні центри стали розвиватися в 60-х рр. в якості податкових притулків для заможних британців, які намагалися втекти від сплати податків, які становили у ті часи 80–90 %. У ролі таких центрів ставали невеликі острівні держави, зазвичай це були колоніальні володіння або залежні території Великобританії. У міру прогресивного розвитку світової економіки все більше держав створювали на своїх теренах офшорні юрисдикції, приваблюючи кошти різних організацій і приватних осіб меншими податками та суворими законами про конфіденційність.

До сучасних офшорних юрисдикцій можна віднести Швейцарію. Саме ця країна для залучення фінансів в свою економіку першою створила центри обміну грошей і розробила інститути фінансової секретності, що важливо для офшорного бізнесу.

Виникнення офшорних юрисдикцій, здебільшого, це результат історичних процесів у вигляді інтернаціоналізації світової економіки. Великий попит на офшорні юрисдикції в 60-х років XX століття виник через економічну інтеграцію принципово нового змісту, який вона отримала завдяки розвитку міжнародних ринків позичкових і виробничих капіталів. Сталося це в результаті стрімкого розвитку в другій половині XX століття транснаціональних корпорацій, коли їх експансія і швидке зростання міжнародного товарообміну потребувала не тільки значного збільшення фінансових ресурсів, а й вільного доступу до них в будь-якому місці на земній кулі. Така потреба стала результатом поза національних ринків капіталу і сприяла різкій інтернаціоналізації діяльності банків.

Як результат, виник підвищений попит на посередницькі фінансові операції і послуги з використання наявних відмінностей норм, що регулюють діяльність фінансових компаній і оподаткування їх доходів у різних адміністративно-територіальних одиницях планети.

Потрібно відзначити, що для позитивного розвитку офшорних юрисдикцій і їх подальшого використання свою роль зіграла науково-технічна революція, що має велике значення у веденні фінансово-господарської діяльності офшорних компаній. Без її досягнень, які проявилися у розвитку передових та інформаційних технологій і засобів зв'язку, було б неможливо підтримувати функціонування багатьох офшорних структур на належному рівні.

Одержано 17.04.2018

УДК 336.719.2

Марина Сергіївна НАТЯЖКО,

студентка 2 курсу факультету № 4

Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін

ОДУВС Сухарева А. О.

БАНКІВСЬКА ТАЄМНИЦЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ

Кожне розвинуте суспільство багато уваги приділяє забезпеченню інформаційної безпеки банківських установ, а разом з тим і інформаційній безпеці самих клієнтів банку. Належний захист банківської таємниці передбачає як захист прав клієнта, так і прав банку. Ефективне, фінансово перспективне функціонування банківської системи залежить від забезпечення всебічного захисту безпеки всіх сфер банківської діяльності. Таким чином, вважаємо, що на теперішній час питання порушення банківськими установами конфіденційності інформації клієнта є досить актуальною.

Банківською таємницею, відповідно до частини 1 статті 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність» є інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банком.

В. Л. Кротюк розглядає банківську таємницю як «зобов'язання фінансово-кредитної установи зберігати таємницю за операціями своїх клієнтів».

Ю. В. Вашенко, характеризує, як обов'язок банку зберігати в таємниці операції клієнтів від сторонніх осіб, насамперед конкурентів того чи іншого клієнта банку, операції, рахунки та вклади своїх клієнтів і кореспондентів.

Д. О. Гетманцев розглядає банківську таємницю як інформацію про діяльність та фінансове становище клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту.

Суб'єктами правовідносин щодо інформації, яка становить банківську таємницю, є:

- клієнт банку (суб'єкт банківської таємниці), тобто фізична або юридична особа, яка у процесі співпраці з банківською установою надала йому відомості, що можуть становити банківську таємницю;
- володілець банківської таємниці (працівники банку).

У статті 60 Закону законодавець визначає зміст відомостей, що становлять банківську таємницю, а саме: відомості про банківські рахунки клієнтів, у тому числі кореспондентські рахунки банків у Національному банку України; операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди; фінансово-економічний стан клієнтів; системи охорони банку та клієнтів; інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи – клієнта, її керівників, напрями діяльності; відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація; інформація щодо звітності по окремому банку, за винятком тієї, що підлягає опублікуванню; коди, що використовуються банками для захисту інформації; інформація про фізичну особу, яка має намір укласти договір про споживчий кредит, отримана під час оцінки її кредитоспроможності.

Таким чином, обов'язок співробітників банку гарантувати таємницю вищезазначеної інформації яка їм стала відома від клієнтів банку. Внаслідок розголошення банком відомостей, які становлять банківську таємницю, клієнт має право вимагати від банку відшкодування завданих збитків та моральної шкоди. Однак, якщо є рішення суду та письмовий запит органів державної влади, яке зобов'язує співробітників банку розкрити інформацію, що становить банківську таємницю, банк розкриває інформацію в обсязі, визначеному рішенням суду.

Отже, мета захисту банківської таємниці – попередження злочинів, які можуть бути скоєні з використанням банківської системи, уникнути збитків які можуть бути заподіяні як для банківських установ так і для клієнта внаслідок витоку інформації, забезпечити нормальне функціонування комерційних банків та його клієнтів. Способи збереження банківської таємниці різноманітні, основне їх завдання гарантувати на високому рівні конфіденційність інформації клієнтів.

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ СУМСЬКОЇ ФІЛІЇ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УДК 349.2

Анастасія В'ячеславівна БАЙСТРЮЧЕНКО,

студентка групи СФдср-14-2 Сумської філії ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри юридичних дисциплін

Сумської філії ХНУВС кандидат юридичних наук Дуравкіна Н. І.

ПРАВО НА ВІДПУСККУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ТА США

На сьогодні США залишається єдиною в світі індустріальною країною, в якій немає встановленої законом гарантованої відпустки. Кожна компанія може вводити свої норми щодо часу відпочинку, хоча більшість з них надають 10 робочих днів відпочинку в рік, але відповідно до статистичних даних, близько 25 % американців не мають оплачуваних відпусток, відгулів та святкових днів.

За даними Інституту Економічної Політики у 2017-му році українці відпочивали 140 днів – це 38 % року: 11 державних свят, 105 щотижневих вихідних, плюс кожен українець має обов'язкову відпустку 24 дні. За словами экс-радника міністра економічного розвитку Янік Мірило, це проблема для всієї економіки країни: «Є в Україні такий феноменальне явище – постійні вихідні, а потім дивуємося, чому економіка не зростає. Особливий абсурд – перенесення робочих і вихідних. Якщо свято випало на вихідний треба відзначити додатковим вихідним. Може, ми лідер в світі за ефективністю праці? Або вибиваємося в лідери за розміром ВВП, тому можемо собі це дозволити? Хоча і реальні світові лідери не можуть дозволити собі постійні свята». За даними, отриманим дослідницької фірми Scarborough Research на основі опитування жителів столиці США – Вашингтона, 11 % вашингтонців відпочивають не більше 1 тижня в рік. У 31 % відпустку триває два тижні, у 22 % – три тижні, у 18 % – чотири тижні. 18 % вашингтонців відпочивають п'ять і більше тижнів в рік. Це пояснюється тим, що в Вашингтоні зосереджено велику кількість федеральних органів влади, співробітникам яких гарантовані три тижні оплачуваної відпустки. Середня тривалість відпустки в США становить 14 днів, за цим показником країна знаходиться в кінці списку промислово розвинених країн.

Деякі штати, Каліфорнія та Нью-Йорк, зобов'язали роботодавців надавати співробітникам оплачувану відпустку через хворобу. В результаті, в США з'явився спеціальний термін: «Синдром Відсутності Відпустки», який вважається

причиною виникнення багатьох хвороб. Доктор Стівен Леммі, автор книги «Погляд» пише: «Постійно отримуючи стрес на роботі і не маючи можливості повноцінно відпочити ви, в буквальному сенсі, отруюєте свій організм. Він знаходить-ся під впливом канцерогенів, здатних викликати серцеві напади, інсульти, рак та інші серйозні проблеми зі здоров'ям». Письменниця Діана Фассел, автор книги «Працюємо поки не помремо», прийшла до висновку, що тривалість життя американського трудоголіка поступається тривалості життя людини, яка зловживає алкоголем. Американське Психосоматичне Суспільство провело спеціальне дослідження, присвячене «Синдрому Відсутності Відпустки» і прийшло до висновку, що щорічна відпустка знижує ризик смерті на 20 %.

Закон США про справедливі трудові стандарти 1938 року регламентує максимальну кількість робочих годин на тиждень, роботу понаднормово, мінімальний розмір оплати праці, але не врегульовує правовідносини щодо оплачуваної відпустки. В Україні питання про відпустки регламентують: Кодекс Законів про Працю та Закон України «Про відпустки», тому законодавчо відпустка громадянам України надана, а громадянам США – ні. Принцип американської трудової культури такий, що люди бояться відпочивати, так як можуть отримати клеймо «ледарів». Спроби змінити ситуацію робляться не перший рік, але поки терплять провал.

Як висновок, хотілось би підкреслити, що для більш успішного економічного розвитку України необхідно збільшити кількість робочих днів, а в США, на нашу думку, підвищити кількість днів відпочинку.

Одержано 17.04.2018

УДК 349.232

Владислав Віталійович ВОЛОШИН,

студент групи СФдер-14-2 Сумської філії ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри юридичних дисциплін

Сумської філії ХНУВС кандидат юридичних наук Дуравкіна Н. І.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Стаття 43 Конституції України у пункті 3 закріпила право кожного на заробітну плату, не нижче рівня, установленого законом та право на своєчасне одержання заробітної плати. Ці питання також урегульовані КЗпП, Законом України «Про оплату праці» та іншим законодавством про працю.

Під оплатою праці розуміють грошовий вираз вартості і ціни робочої сили, який виступає у формі будь-якого заробітку, виплаченого власником підприємства працівникові за виконану роботу. Закон України «Про оплату праці» у статті 1 зазначає, що заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконаної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства.

Відповідно до статті 95 Кодексу законів про працю України мінімальна заробітна плата – це встановлений законом мінімальний розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці. Мінімальна заробітна плата встановлюється одночасно в місячному та погодинному розмірах. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» встановлює у 2018 році мінімальну заробітну плату: у місячному розмірі: з 1 січня – 3723 гривні; у погодинному розмірі: з 1 січня – 22,41 гривні. Розмір мінімальної заробітної плати визначається з урахуванням потреб працівників та їх сімей, вартісної величини достатнього для забезпечення нормального функціонування організму працездатної людини, збереження її здоров'я набору продуктів харчування, мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості, а також загального рівня середньої заробітної плати, продуктивності праці та рівня зайнятості.

Мінімальна заробітна плата встановлюється у розмірі не нижчому від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Згідно Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць для працездатних осіб у розмірі: з 1 січня 2018 року – 1762 гривні, з 1 липня – 1841 гривня, з 1 грудня – 1921 гривня. Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств, установ, організацій усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, за будь-якої системою оплати праці.

Якщо ж нарахована зарплата за виконану місячну норму праці є нижчою за розмір мінімальної зарплати, тоді роботодавець має провести доплату до рівня мінімальної зарплати, яку слід виплачувати щомісяця одночасно з виплатою зарплати. Під час обчислення розміру зарплати працівника для забезпечення її мінімального розміру не враховуються доплати за роботу в несприятливих умовах праці та підвищеного ризику для здоров'я, за роботу в нічний та надурочний час, роз'їзний характер робіт, премії до святкових і ювілейних дат.

У разі укладення трудового договору про роботу на умовах неповного робочого часу, а також при невиконанні працівником у повному обсязі місячної (годинної) норми праці мінімальна заробітна плата виплачується пропорційно до виконаної норми праці. Зростання мінімальної заробітної плати та дотримання законодавства у сфері зайнятості повинно сприяти збільшенню кількості платників єдиного соціального внеску та надходжень до Пенсійного фонду. Відповідно збільшаться і надходження до місцевих бюджетів у вигляді податку з доходів фізичних осіб. Це дасть додаткові можливості для громад спрямовувати кошти на соціальний розвиток відповідних територій.

Для громадянина, який нелегально працює, вигода в тому, що його праця легалізується і завдяки цьому буде враховано страховий стаж та гарантовано інші гарантії, передбачені чинним законодавством, у тому числі у випадку тимчасової непрацездатності.

Одержано 17.04.2018

СЕКЦІЯ 4
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ.
ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ
ФАКУЛЬТЕТУ № 3

УДК 342.951:351.743(477)

Віталій Олегович НАЙДА,
курсант групи Ф1-203 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри адміністративної діяльності поліції
факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Іванцов В. О.*

**ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ЗАЛУЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ
УКРАЇНИ ДО ПІДТРИМАННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ**

Не дивлячись на те, що Національна гвардія України (НГ України) має статус військового формування, правоохоронні функції становлять основні напрями її діяльності. Такий висновок є цілком виправданим хоча б з огляду на окреслене законом поняття, призначення та завдання Національної гвардії (ст. 1 Закону України «Про Національну гвардію України»).

До сфери компетенції щодо підтримання публічної безпеки і порядку¹, зокрема, можна віднести такі окреслені законом функції НГ України: охорона громадського порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян; участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян участь у припиненні масових заворушень (п. 2, 3, 11 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національну гвардію України»).

Більше того, НГ України відповідно до покладених на неї законом завдань та функцій зобов'язана, зокрема: брати участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку, у тому числі під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових заходів; вживати заходів, спрямованих на запобігання, виявлення кримінальних (адміністративних) правопорушень; вживати заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення; протидіяти масовим заворушенням (п. 2, 3, 10, 17 ч. 1 ст. 12 Закону України «Про Національну гвардію України»).

Описані законодавчі положення втілюються у практичну діяльність завдяки механізму організації взаємодії НГ України та Національної поліції (НП) у сфері забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку окресленому Порядком, затвердженим наказом МВС України від 10.08.2016 № 773. Так, взаємодія між НГ України та НП здійснюється в межах, визначених законодавством, у тому числі зазначеним Порядком, шляхом: спільного патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних (громадських) місць; забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних (громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона; проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць.

Разом з тим, аналіз адміністративно-правових засад залучення НГ України до підтримання публічної безпеки і порядку дає підстави стверджувати, що останні можуть бути охарактеризовані низкою проблем нормативно-правового та організаційного характеру.

1. Відповідно до положень п. 1 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про Національну гвардію України» військовослужбовці НГ України у разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку мають право здійснювати превентивні та поліцейські заходи примусу відповідно до Закону України «Про Національну поліцію».

Виходячи з того, що ст. 13 Закону України «Про Національну гвардію України» закріплено загальний перелік прав НГ України (у тому числі ті з них, що мають банкетний порядок застосування), окремої уваги заслуговують положення п. 2, 3, 4, 7 ст. 13 та ст.ст. 15-18 даного закону, які фактично дублюють за змістом підстави реалізації поліцейських заходів. Тобто низка прав НГ України, передбачених Законом України «Про Національну гвардію України», які не можуть використовуватися при підтриманні публічної безпеки і порядку (військовослужбовці НГ України мають керуватися правилами реалізації поліцейських заходів), можуть бути цілком використані при реалізації відповідних функцій НГ України.

2. Продовжуючи викладене, серед недоліків нормативно-правових аспектів залучення НГ України до підтримання публічної безпеки і порядку, можна відзначити інший підхід щодо техніко-юридичного визначення термінів та окреслення переліку підстав застосування прав Національної гвардії у порівнянні з поліцейськими заходами. Прикладом цього слугує порівняння ст. 16 Закону України «Про Національну гвардію України» і ст. 44 Закону України «Про Національну поліцію» щодо застосування фізичної сили (заходів фізичного впливу) та ст. 17 Закону України «Про Національну гвардію

¹ У межах даного дослідження ми не торкаємось питання дискусії стосовно змісту та правил вживання термінів «громадський порядок» і «громадська безпека» та відповідно «публічний порядок» і «публічна безпека», а використовуємо їх у якості взаємозамінних понять, слідуючи змісту та правилам їх вживання (використання) відповідно до положень конкретних нормативно-правових актів.

України» і ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» стосовно – спеціальних засобів. Тобто одні й ті ж самі заходи в різній послідовності, з різним підходом щодо викладення зустрічаються у двох різних нормативно-правових актах.

Описані проблеми, очевидно, не ліпшим чином позначаються на правозастосовній діяльності військовослужбовців НГ України при підтриманні публічної безпеки і порядку.

3. Правила реалізації поліцейського заходу «обмеження пересування особи» (ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію») викладені у якості відсилочної норми, згідно якої затримання особи здійснюється на підставах, у порядку та на строки, визначені, зокрема, Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Статтею 262 КУпАП передбачено конкретних суб'єктів, які уповноважені застосовувати адміністративне затримання. Проте НГ України до таких органів не віднесені.

4. Одним із аспектів реформування органів внутрішніх справ України була необхідність забезпечення належного рівня ідентифікації представників правоохоронних органів під час реалізації ними своїх повноважень. У результаті на односторонній поліцейській розміщується нагрудний знак із чітким зазначенням його спеціального жетона (ч. 3 ст. 20 Закону України «Про Національну поліцію»). В свою чергу аналогічних вимог по відношенню до військовослужбовців НГ України законодавством не передбачено.

Отже, дієвість військовослужбовців у сучасних умовах багато в чому залежить від вирішення проблем нормативно-правового регулювання, а саме: усунення суперечностей в тих актах, що регулюють правовий статус НГ України та її взаємодію з НП; формування зрозумілого для військовослужбовців підходу до реалізації наданих їм прав, особливо що стосуються застосування фізичної сили (заходів фізичного впливу), спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

З організаційної точки зору удосконалення адміністративно-правових засад залучення НГ України до підтримання публічної безпеки і порядку потребує посилити правову підготовку службовців НГ України, зокрема, у сфері адміністративного права та процесу, а також тактичну та спеціальну підготовку в умовах взаємодії з цивільними особами, здійснення відповідних заходів відносно них. Тільки в умовах засвоєння необхідних знань, а також створення необхідної матеріальної бази, зокрема, спорядження службовців НГ України засобами зовнішньої ідентифікації (спеціальними жетонами тощо) можливо досягнути законності та ефективності підрозділів НГ України при підтриманні публічної безпеки і порядку.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.9

Владислав Андрійович СЕМІНАХІН,

курсант групи Ф4-101 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри адміністративної діяльності поліції
факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Панова О. О.*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Події, які відбуваються у сучасному суспільстві, насамперед, Революції гідності, анексія АР Крим Російською Федерацією, проведення антитерористичної операції на сході країни, перспектива членства України у ЄС – вимагають суттєвих змін, насамперед, у правоохоронній сфері, зокрема побудову дієвого механізму виявлення, попередження і розкриття злочинів. Саме таким органом, вбачається, повинен стати Державне бюро розслідувань.

Так, на сьогодні, Державне бюро розслідувань є центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції.

Отже, спираючись на вищевикладене, можемо зробити висновок про те, що правовий статус Державного бюро розслідувань, як суб'єкта здійснення правоохоронної діяльності це визначене нормами адміністративного права юридичне становище даного органу влади у механізмі держави та системі суспільних відносин. Як правило правовий статус суб'єкта асоціюють із сукупністю його прав та обов'язків, утім такий підхід, на нашу думку, занадто вузький, адже вони (тобто права та обов'язки), хоча й складають серцевину (ядро) правового статусу, втім далеко не єдині аспекти, що впливають на визначення юридичного становища суб'єкта, особливо коли йдеться про орган державної влади. Тому вважаємо, що сутнісний зміст правового становища Державного бюро розслідувань, як власне кажучи і будь-якого іншого органу влади, проявляється у цілях, завданнях та принципах діяльності даного органу, у тих можливостях, якими він користується, реалізуючи своє функціональне призначення, та обов'язках, які на нього покладаються. Тобто кожен з аспектів організації та функціонування Державного бюро розслідувань, що має юридично значущий характер, і, відповідно, у зв'язку із цим врегульований нормами права, зокрема його адміністративної галузі, являє собою елемент її правового статусу.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.9

Іван Олександрович ДАНИЛЕВСЬКИЙ,

слухач магістратури групи Ф3-101м ХНУВС

*Науковий керівник: професор кафедри адміністративної діяльності поліції
факультету № 3 ХНУВС доктор юридичних наук, доцент Шатрова С. О.*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Вельми актуальним є питання визначення сутності, особливостей та науково обґрунтованого поняття «запобігання корупції в діяльності органів Національної поліції», що є необхідною складовою антикорупційної політики держави, ефективність якої є запорукою належного виконання працівниками Національної поліції своїх повноважень щодо

дотримання прав і свобод людини і громадянина, та впливає на формування позитивного іміджу нашої держави та поглиблення процесів інтеграції до європейської спільноти.

Слушною є позиція С. О. Шатрави, який під запобіганням корупції в діяльності органів Національної поліції розуміє частину загальнодержавної антикорупційної політики, яка об'єднана національною ідеєю подолання цього негативного явища, включає стратегію розвитку публічно-правових відносин щодо усунення, нейтралізації чи обмеження дії посадових осіб органів Національної поліції (детермінант) корупції та цілеспрямованому впливі за допомогою комплексу адміністративно-правових інструментів для досягнення поставлених цілей, що складаються у сфері реалізації завдань та функцій Національної поліції України.

До основних ознак запобігання корупції в органах Національної поліції України слід віднести: 1) результат суспільного запиту, необхідна умова проведення всіх проголошених реформ державних інституцій в цілому та Національної поліції зокрема; 2) визначений правовий інструментарій, що необхідний для досягнення поставлених цілей; 3) обов'язковий характер для всіх поліцейських; 4) публічний інтерес – новий європейський правоохоронний орган, в основі роботи якого європейські цінності забезпечення прав і свобод людини і громадянина; 5) чітко визначені цілі, завдання та напрямки щодо запобігання корупції в діяльності Національної поліції; 6) спрямованість на ефективну реалізацію прав і свобод людини і громадянина, що закріплені в Конституції України; 7) створення такої системи соціальних зв'язків, за якої істотно зменшується ймовірність виникнення ситуацій, які спонукають до зловживання службовим становищем; 8) відкритість та доступність для громадськості та всіх осіб, які цікавляться питаннями запобігання корупції в органах Національної поліції цієї діяльності; 9) створення відповідних стимулів до правомірної поведінки та обмежень для зловживань службовим становищем посадовими особами Національної поліції тощо.

До завдань запобігання корупції в діяльності органів Національної поліції віднесено: 1) створення сприятливих умов для чесного і законного виконання посадовими особами Національної поліції своїх службових обов'язків і несприятливих умов для зловживання ними своїми службовими повноваженнями; 2) створення рівного, належного та ефективного механізму прийняття на службу в органи Національної поліції; 3) запобігання корупції в органах Національної поліції як однієї із складових національної ідеї подолання цього негативного явища; 4) гармонізація національного законодавства з нормами міжнародних договорів, учасницею яких є Україна, щодо запобігання проявам корупції в цілому та органах Національної поліції зокрема; 5) здійснення комплексу інформаційно-культурних заходів для ознайомлення громадськості із заходами щодо запобігання корупції в органах Національної поліції; 6) мінімізація корупційних ризиків в діяльності Національної поліції.

Одержано 17.04.2018

УДК 351.74(477)

Максим Юрійович ПОГУЦА,

курсант групи Ф2-203 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук Чижко К. О.

ВИЗНАЧЕННЯ ОЦІНКИ РІВНЯ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДО РОБОТИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Більше двох років тому в державі була започаткована правоохоронна реформа, яка передбачала докорінні зміни всієї правоохоронної системи та насамперед, Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України) та його структурних одиниць – одним з яких, сьогодні є Національна поліція України. Однією з основних нормативних підстав створення якої став Закон України «Про Національну поліцію», який серед усіх положень, що регулює діяльність органів поліції включив в себе важливу законодавчу новелу – відтепер ефективність роботи поліції оцінюється на основі рівня довіри громадян (ч. 3 ст. 11), а не на базі не легалізованих і необґрунтованих чинників. Логічним продовженням наведеної законодавчої норми став Порядок проведення рівня довіри населення до Національної поліції, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 58, відповідно до положень якого одним з об'єктів оцінки є процеси, що відбуваються в системі Національної поліції, який, на нашу думку, потребує додаткової експлікації, що обумовлюється не зрозумілістю вказаних процесів, а також фактором необізнаності пересічних громадян стосовно них.

Ураховуючи змисловне наповнення процесу як юридичної категорії, екстраполюючи його на функціонування органів поліції та зважаючи на те, що частково інформація про діяльність поліції віднесена до інформації з обмеженим доступом, а тому не підлягає розголошенню, вважаємо, що під процесами в поліції як об'єктом оцінювання громадськості в першу чергу повинна враховувати:

1) ті процеси, що відбуваються внаслідок реалізації реформи правоохоронних органів, зокрема з метою виконання її цілей і завдань, серед яких: досягнення ефективного реагування на виклики у сфері безпеки та правопорядку; здійснення процедур відповідно до закону; забезпечення законності дій працівників; забезпечення зрозумілості та передбачуваності у діяльності МВС України; підвищення ролі громадського контролю; створення сервісної моделі діяльності, орієнтованої на розв'язання проблем населення (Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 № 1118-р);

2) процеси структурних змін органів поліції, за цим аспектом громадяни зможуть оцінити функціонування та доцільність існування тих чи інших структурних підрозділів даного правоохоронного органу, у тому числі тих, які передбачені ч. 3 ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію»: кримінальна поліція; патрульна поліція; органи досудового розслідування; поліція охорони; спеціальна поліція; поліція особливого призначення;

3) кадрові процеси, в яких насамперед, громадськості необхідно враховувати призначення кандидатів на керівні посади в органах поліції та їх особисті та моральні якості, а також загальні кадрові питання (підготовка та перепідготовка фахівців, дисциплінарні правопорушення поліцейських тощо);

4) управлінські процедури, а саме те як громадяни оцінюють управлінські рішення прийняті керівниками поліції будь-якого рівня з огляду на їх доцільність, вираженість, вмотивованість;

5) напрям взаємодії поліції з іншими правоохоронними органами та безпосередньо з самими громадянами.

Звичайно, вищенаведений перелік не претендує на вичерпність щодо безпосередньої оцінки процесів, які мають місце в органах поліції, проте може стати певним орієнтиром для проведення оцінки рівня довіри населення до поліції.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.95

Олена Юрїївна ЦЕБИНОГА,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративної діяльності поліції

факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Резанов С. А.

ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ, ЯК КОРУПЦІЙНИЙ РИЗИК В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Протидія злочинності, охорона прав і свобод людини, а також суспільства та держави – є основними завданнями нашої держави, виконання яких, покладено на центральний орган виконавчої влади – Національну поліцію України (далі НП України). Для успішного виконання завдань, що покладені на НП України, вона наділена певними правами та обов'язками. Зокрема, для ухвалення оптимального, повного рішення у справі та для забезпечення досягнення істини, органи НП України у своїй діяльності можуть користуватися дискреційними повноваженнями.

Загалом, під дискреційними повноваженнями слід розуміти певну сукупність прав та обов'язків державних органів (в даному випадку органів НП України) їх посадових осіб, що надають можливість на власний розсуд визначити зміст рішення та обрати на власний розсуд один з варіантів дій.

Визначити коло дискреційних повноважень досить важко, оскільки усі стадії правозастосовного процесу тісно з ними пов'язані. Зважаючи на те, що застосування дискреційних повноважень передбачає певну свободу вибору, то з певністю можна сказати, що застосування таких повноважень тісно пов'язане з можливістю застосування адміністративного розсуду.

Зокрема, проаналізувавши практику застосування органами НП України норм адміністративного законодавства, можна виділи наступні поліцейські заходи в яких присутні дискреційні повноваження: перевірка документів особи, можливість здійснювати поверхневу огляд та перевірку, зупинення транспортного засобу, поліцейське піклування, застосування спеціальних засобів та заходів фізичного впливу. Практика застосування інших заходів адміністративного примусу свідчить, що працівники поліції не завжди дотримуються вимог, яким має відповідати здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення. Це може розглядатися, як корупційний ризик в діяльності органів поліції.

Зокрема, згідно роз'яснення Міністерства Юстиції України наявність дискреційних повноважень належить до корупційних ризиків, але законодавчого закріплення поняття «корупційного ризику» на цей час не здійснено.

Отже, наявність дискреційних повноважень у працівників НП України є необхідною мірою для ефективного забезпечення прав та свобод людини і громадянина, але з наданням можливості поліцейському за різних життєвих обставин діяти на власний розсуд у рамках закону. Із іншого боку – це створює можливість для існування корупційних ризиків. Тому ця проблема потребує негайного законодавчого вирішення.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.9

Ольга Андріївна БАРАНОВА,

слухач магістратури групи Ф3-101м ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри адміністративної діяльності поліції

факультету № 3 ХНУВС доктор юридичних наук, професор Джафарова О. В.

ОРГАНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Провідне місце у сфері публічного адміністрування відводиться системі суб'єктів запобігання корупції в Україні, оскільки від їх діяльності залежить дієвість системи інструментів, які дадуть змогу ефективно виявляти та розслідувати корупційні правопорушення, що у свою чергу сприятиме розвитку демократії в нашій державі, дотримання прав і свобод людини і громадянина.

Аналіз Закону України «Про Національну поліцію» надає можливість наголосити на тому, що Національна поліція протидіє зовнішнім та внутрішнім корупційним проявам, зокрема:

1) наповнює та підтримує в актуальному стані бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, стосовно зареєстрованих кримінальних та адміністративних корупційних правопорушень, осіб, які їх учинили, та результатів розгляду цих правопорушень у судах (п. 9 ч. 1 ст. 26);

2) повноваження члена поліцейської комісії припиняються у разі застосування до члена поліцейської комісії заходів адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією (п. 9 ч. 8 ст. 51);

3) особа, яка бажає взяти участь у конкурсі на посаду поліцейського, подає у визначеному порядку до поліцейської комісії серед основних документів письмову заяву про участь у конкурсі, у якій також зазначається про надання особою згоди на проведення спеціальної перевірки відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» і на

обробку персональних даних відповідно до Закону України «Про захист персональних даних», декларацію, визначену Законом України «Про запобігання корупції» (ч. 1 ст. 54);

4) на поліцейських поширюються обмеження, визначені Законами України «Про запобігання корупції», «Про Національну поліцію» та іншими законами України, в частині того, що не може бути поліцейською особою, до якої були застосовані заходи адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією (ст. 61);

5) поліцейський звільняється зі служби в поліції, а служба в поліції припиняється у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, або кримінального правопорушення (п. 10, ч. 1 ст. 77).

В той же час, звернення до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» дає можливість констатувати, що Національна поліція з метою організації своєї діяльності забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, здійснення заходів щодо запобігання корупції, порушень законності, службової дисципліни і контроль за їх реалізацією в центральному органі управління Національної поліції, територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери її управління.

Отже, Національна поліція, як спеціально уповноважений суб'єкт протидії корупції, спрямовує свої зусилля на протидію цьому явищу як внутрішньо організаційній діяльності центрального органу управління Національної поліції, територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери її управління, так і за межами, з метою забезпечення охорони прав і свобод людини.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.9

Уляна Олегівна ЗАСЦЬ,

слухач магістратури групи Ф1-101м ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Казанчук І. Д.

ДОВІРА НАСЕЛЕННЯ ДО ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ – ОСНОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» діяльність поліції здійснюється у тісній взаємодії з населенням, територіальними громадами і громадськими об'єднаннями на засадах партнерства. При цьому рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності поліцейської діяльності. Отже, такі соціальні категорії як «партнерство» і «довіра» є визначальними складовими успішного виконання поліцією правоохоронної функції держави. Довіра – це найвища цінність будь-якого суспільства, і вона ґрунтується на впевненості в прозорості і підзвітності дій поліції. Чим вищий рівень довіри, тим ефективніше проявляються всі аспекти взаємодії, і громадськість скоріше буде йти на співпрацю та повідомляти про правопорушення, у свою чергу поліція – своєчасно інформувати про вжиті заходи. Зазначимо, що рівень довіри населення до органів охорони правопорядку з 2013 по 2015 роки сягав лише 13–15 %. А вже у 2017 році цей показник, за даними Інституту соціології Національної академії наук України, склав 46 %. За таких умов, виправдовуючи соціальне призначення поліції як сервісної служби європейського зразка, поліцейський має орієнтуватися на реалізацію стратегії Community Policing – «партнерство заради спокою».

Але щоб такий інститут як «довіра» мав реальне втілення сучасній українській поліції слід активно запроваджувати перевірений часом вітчизняний досвід участі громадськості в правоохоронній діяльності, та обов'язково враховувати провідний досвід діяльності поліцейських структур європейських країн. Так, у ряді країн Євросоюзу діє громадська організація «Зупини злочинця», яка допомагає поліції у забезпеченні публічної безпеки і порядку, проведенні превентивної, виховної, консультативної роботи. В Японії на кожній поліцейській дільниці функціонують відділення Асоціації запобігання злочинності, членом якої можуть стати не тільки пересічні громадяни, а й об'єднання осіб за професіями, представники котрих частіше за інших стають жертвами злочинних посягань (водії громадського транспорту, працівники банківської сфери, торговельних мереж). Впровадження таких заходів і в Україні, на наш погляд, позитивно вплине на загальний рівень забезпечення належного стану правопорядку в країні. Використовуючи міжнародні програми та досвід діяльності поліції Німеччини, Великобританії і Польщі вважаємо за необхідне запровадження в Україні таких нових соціально-правових проектів, як: «Поради патрульного поліцейського», «Електронний лист допомоги Вашого Дільничного», «Електронний документ», тощо. Так, наприклад, у межах проекту «Електронний лист допомоги Вашого Дільничного» на спеціальній веб-сторінці має бути розміщено бланки для заповнення особами, які постраждали від дрібних крадіжок, насильства в сім'ї, бійок без тяжких тілесних пошкоджень, стали свідками правопорушення. Загалом такі проекти спрямовані на послідовне нарощування зусиль у забезпеченні захисту прав і законних інтересів громадян, покращення взаємодії з громадськістю, відновлення довіри суспільства до правоохоронців.

Окрім вказаного, в умовах сучасності важливим є пошук нових підходів до системи оцінювання поліцейської діяльності. Основою цієї системи повинен стати показник «розкриття» справ за конкретним складом злочину для органів досудового розслідування, а також кількість адміністративних протоколів за певними статтями для інших служб поліції. На нашу думку для нової системи оцінки ефективності роботи поліції необхідно надавати якісну оцінку комісіями, що залежно від підрозділу повинні складатися з представників поліції, адвокатури, колишніх працівників правоохоронних органів тощо. Слід розвивати і нові форми співпраці, зокрема, шляхом використання поліцією новітніх інформаційно-комунікаційних технологій з метою впливу та формування думки населення. Головне, щоб в процесі впровадження таких новацій у роботі української поліції був високий ступень готовності кожного поліцейського до реорганізації власної діяльності, розуміння необхідності зміцнювати партнерську взаємодію громадськістю задля підвищення іміджу поліції. І

як показує досвід таких країн, як Німеччина, Польща, Швеція тощо, впровадження сучасних інформаційних систем в ході взаємодії поліції і громадськості дієвіше забезпечить реалізацію виконання поліцейських завдань.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.95

Яна Станіславівна КОМАР,

курсант групи Ф3-109 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Іванцов В. О.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ОБМЕЖЕННЯ ПЕРЕСУВАННЯ ОСОБИ ЯК ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЗАХОДУ

Зміст та правила реалізації поліцією «обмеження пересування особи» як поліцейського заходу викладено у ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію» якості банкетних положень щодо здійснення затримання особи, а саме: «на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами».

Відповідно до статті 29 Конституції України Ви маєте право на свободу та особисту недоторканість. При цьому у разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Конституція України лише у виняткових випадках, коли треба нагально запобігти злочинові або його пртпинити, дозволяє затримання особи без рішення суду.

Відповідно ст. 207 Кримінального процесуального кодексу України (КПК України) передбачено загальні правила затримання особи (затримання, яке може здійснити будь-яка особа). Так, кожен має право затримати будь-яку особу: 1) при вчиненні або замаху вчинення кримінального правопорушення; 2) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні.

В свою чергу уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин (ст. 208 КПК України). Особливості затримання окремої категорії осіб визначаються главою 37 КПК України.

Таку форму (вид) затримання (передбаченого КПК України) треба чітко відрізняти від адміністративно-правового затримання, яке не має кримінального процесуального характеру.

Підстави застосування адміністративного затримання, у тому числі поліцією, викладені у ст. 260 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП): «з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення». При цьому перелік адміністративних правопорушень, у разі вчинення яких може бути здійснено адміністративне затримання, залежно від суб'єкту застосування передбачені ст. 262 КУпАП.

При цьому не зрозуміло, чи відносить законодавець «доставлення особи» до заходу, що поглинається поняттям «обмеження пересування особи».

Натомість правові основи та практика діяльності органів поліції свідчить про надзвичайну схожість «затримання особи» та «доставлення порушника», що регламентовано КУпАП.

Так, ст. 259 КУпАП передбачено, що доставлення порушника до органу поліції здійснюється з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим.

При цьому ч. 2 ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію» передбачено: «Відлік часу утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях рахується з моменту її фактичного затримання». Окреслені положення закону часто трактуються як такі, що адміністративним затриманням є будь-яке вилучення особи з місця її перебування.

Натомість детальний аналіз змісту відповідного положення вказує на те, що мова йде про необхідність саме відліку часу утримання особи у кімнаті для затриманих з того моменту, коли особа була фактично затриманою, тобто коли її право на свободу пересування було обмежено. Про це, зокрема, свідчать положення Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затверджених наказом МВС України від 23.05.2017 № 440 (далі – Інструкція). Так, у додатках 17 та 11 до Інструкції передбачено ведення двох документів: Книги обліку осіб, яких поміщено до кімнати для затриманих та Журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених. З аналізу відповідних положень випливає, що адміністративне затримання пов'язано з обмеженням права особи на свободу пересування, тоді як доставлення порушника – ні, адже доставлених прирівняно до відвідувачів та запрошених, у графі 7 журналу передбачено необхідність відображення заходів, ужитих стосовно доставленої особи, серед яких може бути: «відібрання пояснення, складення протоколу тощо». Лише 17 березня 2017 року до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції були внесені зміни, якими запроваджено необхідність відображення у протоколі про адміністративне затримання часу фактичного затримання особи. Проте такі положення абсолютного не є свідченням того, що діям з доставлення порушника передую його затримання.

Підсумовуючи викладене, можемо констатувати, що обмеження пересування особи як поліцейський захід полягає в затриманні у порядку, визначеному КПК України, та адміністративному затриманні. Неоднозначною є позиція законодавця стосовно місця «доставлення особи» у якості заходу, що «обмежує пересування особи» – відповідно обмежує право особи на свободу пересування. Натомість аналіз змісту та правил реалізації доставлення особи чітко вказує на його характер як заходу, який обмежує пересування особи. При цьому ігнорування законодавцем положень закону, які передбачають доставлення, сприяють виникненню «індивідуалізації» у застосуванні положень КУпАП щодо обмеження права пересування фізичних осіб.

В свою чергу, адміністративне затримання та доставлення порушника уявляється за можливе розмежувати наступним чином. Адміністративне затримання застосовується поліцією та відповідно складається протокол про адміністративне затримання у разі поєднання наступних складових: 1) якщо доставлення порушника застосовано з метою припинення адміністративного правопорушення; 2) адміністративне правопорушення, що вчинено особою, віднесено до переліку відповідних проступків, у разі вчинення яких поліцією може бути застосовано адміністративне затримання згідно ст. 262 КУпАП. Наприклад, якщо поліцейський не може скласти протокол про адміністративне правопорушення на місці його вчинення, якщо складення протоколу є обов'язковим, через погодні умови, відсутність даних про особу порушника (у разі не віднесення адміністративного правопорушення до ст. 262 КУпАП), то він має право доставити порушника в поліцію, при цьому адміністративне затримання не застосовується (протокол не складається).

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ
ФАКУЛЬТЕТУ № 3**

УДК 351.9

Антон Миколайович БОРТНИК,

слухач магістратури групи Ф1-101м ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права
і процесу факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник Завальний М. В.*

ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Коли було прийнято ЗУ «Про державну службу» від 10.12.2015, сам факт його впровадження в життєву площину створив плацдарм для утворення інституту державної служби в Україні. Чинний Закон України «Про державну службу» в значній мірі виконав своє завдання зі створення й законодавчого забезпечення основних напрямів функціонування інституту державної служби в Україні. Але не зважаючи на це, прийняття цього закону не дало бажаних результатів, про що може свідчити факт, що державна служба в Україні не підконтрольна суспільству демократичною та ефективною організацією державно-службової діяльності, спрямованою на вирішення нагальних проблем, що стоять перед суспільством і державою.

Одним з пріоритетних напрямів адміністративної реформи в Україні, з-поміж провідних змін у сфері виконавчої влади, є також і реформування державно-владних відносин або ж публічних. Той факт, що впроваджуються періодично зміни в даний Закон, говорить про те, що постійно в ньому знаходяться якісь прогалини для ефективного регулювання публічних відносин і він є далеко не досконалий.

Концепція адміністративної реформи в Україні передбачає, що державна служба має розвиватися на таких принципах: класифікації державних органів і посад державних службовців; визначення сфери державної служби і статусу державних службовців; конкурсності, об'єктивності, прозорості і гласності при прийнятті на державну службу та здійсненні службової кар'єри; вдосконалення адміністративної культури державних службовців та посилення суспільної довіри до них; правової захищеності та політичної нейтральності на державній службі; мотивації, стимулювання та заохочення державних службовців; професійної підготовки кадрів для державної служби; оптимізації структури управління державною службою

Основною проблемою чинного Закону, яка так і залишилась не вирішеною, є невизначеність сфери його регулювання. Цей закон формально обмежив коло державної служби лише до служби в державних органах та їх апараті, що не відповідає сучасному розумінню інституту державної служби. В ньому фактично ототожнюються поняття «державного службовця» та «посадової особи», що призвело до розмитості визначальних понять Закону. У Законі немає жодного застереження щодо безпосередньої активної політичної діяльності державних службовців, хоча загальновідомо, що одним із головних принципів державної служби є політична нейтральність державних службовців, служіння їх суспільству в цілому, державі, а не окремим політичним силам. Надто мало уваги в Законі приділено підвищенню кваліфікації державних службовців, що не сприяє поступальному вдосконаленню і самого інституту державної служби. Майже не врегульовані питання дисциплінарної відповідальності державних службовців.

Досліджуючи вищевказану досить таку велику проблематику ЗУ «Про державну службу» вкрай необхідно зробити зміни в даний нормативний акт, щоб якимось чином реформувати публічну службу, адже саме даний нормативно-правовий акт є координуючим актом діяльності державних службовців та базовим документом, який забезпечує цей вид діяльності. Серед реформ виділять треба наступне:

– необхідно передбачити максимально повне регулювання різних видів державної служби, серед яких багато дослідників виділяють: мілітаризовану (збройні сили) та цивільну, яка має два підвиди: а) цивільна служба в органах

державної влади (тобто те, що називається державною службою за чинним Законом); б) цивільну службу в державних установах та організаціях (в закладах освіти, охорони здоров'я та інших бюджетних організаціях).

– управління державною службою. Державну службу необхідно зробити загальнодержавною, цілісною на всій території України. Для цього необхідно передбачити утворення нової системи управління державною службою

– необхідно вдосконалити визначення та застосування норм і гарантій статусу державних службовців. Це включає забезпечення цілісності, системності, повноти та стабільності правового і соціального становища державних службовців, узгодження їх посадових повноважень з правами та обов'язками.

– потрібно передбачити можливість поширення, у відповідних випадках, дії даного закону на службовців так званої «спеціальної служби» – в органах прокуратури, суду, митних, податкових органів, якщо статус їх працівників, чи принаймні окремі питання їх статусу, не врегульовано відповідними законами. Наявність такої можливості уніфікує основні параметри статусу державних службовців, і таким чином, унеможливить дискримінацію працівників різних органів державної влади.

На нашу думку, внесення фрагментарних змін до Закону не приведе до дійсного реформування цього інституту, спрямованого на задоволення сучасних потреб держави у забезпеченні органів державної влади кваліфікованими, політично нейтральними кадрами.

Вважаю, що викладений вище підхід до реформування державної служби дозволить зробити її більш ефективною, престижною та кваліфікованою.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.73(045)

Антон Миколайович ЧЕРНІКОВ,

курсант групи Ф2-204 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 ХНУВС доктор юридичних наук Пчелін В. Б.

ФІНАНСОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ОКРЕМИЙ ВИД ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Більшість науковців спираючись на Конституції України (п. 22 ч. 1 ст. 92) виділяють такі основні види юридичної відповідальності: цивільно-правову, адміністративну, кримінальну та дисциплінарну. Конституційний Суд України в рішенні від 30 травня 2001 р. №7-рп/2001 у справі № 1-22/2001 зазначив, що вказаною нормою Конституції безпосередньо не встановлюються види юридичної відповідальності. Тож і логічним є припущення, що перелік видів юридичної відповідальності включає також й інші види, які прямо не вказані в Конституції України, одним з яких є фінансова відповідальність.

Як і всі види юридичної відповідальності, фінансова відповідальність має загальні та спеціальні (притаманні лише їй) ознаки.

До загальних ознак відповідальності можна віднести наступні: є формою реакції держави на правопорушення та суб'єкта, винного в його вчиненні; реалізується в результаті застосування правових норм; підставою притягнення є вчинене правопорушення; пов'язана із застосуванням державного примусу; виявляється в обов'язку правопорушника зазнати покарання за свою протиправну поведінку; суб'єктами правопорушення можуть бути лише деліктоздатні суб'єкти; має негативні наслідки для правопорушника; встановлюється державою у вигляді санкцій; реалізується з дотриманням встановленого процесуального порядку та форм, встановлених законом;

Спеціальні ознаки які притаманні лише фінансово-правовій відповідальності: має публічно-майновий характер (впливає на економічні інтереси суб'єктів фінансового правопорушення); спрямована на охорону фінансових правопорушень (які стосуються формування, розподілу та використання централізованих та децентралізованих фондів держави й органів місцевого самоврядування); безальтернативність санкцій (точно вказані вид і міра покарання); особливий процедурний порядок застосування заходів фінансової відповідальності; залежно від виду фінансового правопорушення фінансова відповідальність може здійснюватися в позасудовому порядку, за рішенням особи правопорушника; унікальні джерела правових норм, що регулюють відносини фінансової відповідальності; заходи впливу спрямовані на відшкодування державі й органам місцевого самоврядування завданого правопорушенням збитку; унаслідок застосування фінансово-правової відповідальності, суб'єкти зазнають певних втрат, переважно майнового характеру; заходам фінансово-правової відповідальності притаманне поєднання компенсаційної та каральної мети.

Безальтернативність санкцій – суть цієї ознаки полягає в тому, що за будь-яке правопорушення, за яке настає фінансово-правова відповідальність, встановлюється чітко визначена санкція у вигляді штрафу або пені, яка не може змінюватися. Основними нормативно-правовими актами, за порушення приписів яких настає фінансова відповідальність – є Податковий кодекс України та Бюджетний кодекс України. Найчастіше норми за порушення яких настає фінансова відповідальність і санкції які встановлюють вид та міру вищевказаного покарання визначаються в Податковому кодексі України.

Що стосується специфіки застосування фінансово-правових санкцій, то в разі вчинення платником податків двох або більше порушень законів з питань оподаткування й іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, штрафні (фінансові) санкції (штрафи) застосовуються за кожне вчинене разове та тривале порушення окремо.

Аналізуючи все вищевикладене можна дійти висновку, що фінансово-правова відповідальність – це самостійний вид юридичної відповідальності, який полягає в застосуванні уповноваженими державними органами до суб'єктів правопорушення в сфері фінансового законодавства, заходів державного примусу – фінансових санкцій, у вигляді штрафу та/чи пені.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.924

Вадим Віталійович МАЛЬЦЕВ,

слухач магістратури групи Ф1-101м ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу**факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Завальний М. В.*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА – НОВОЇ ГАЛУЗІ ПРАВА І НАУКИ

В умовах демократизації публічних відносин і децентралізації державної влади в Україні ефективність реформування вітчизняної адміністративної сфери залежить не тільки від установлення та закріплення чіткої системи адміністративних норм, а й від зміни ставлення до процесуальних аспектів функціонування органів публічної адміністрації. Вирішення цього завдання актуалізує проблему оновлення теоретико-методологічної бази адміністративно-правової науки на новому етапі розвитку сучасної науки і практики. Насамперед це стосується потреби формування сучасного розуміння такого ключового поняття в сучасному адміністративному праві, як «адміністративний процес».

Поняття «адміністративний процес» вважається базовим у вітчизняному адміністративному праві. Проте сьогодні юридична наука все ще не має єдиного, уніфікованого підходу до визначення сутності цього поняття, яке сучасні дослідники переважно розглядають у широкому і вузькому розумінні.

У вузькому розумінні, зазначає В. П. Тимошук, адміністративний процес розглядається як діяльність із розгляду справ про адміністративні правопорушення та застосування заходів адміністративного примусу. У такому розумінні адміністративний процес має виключно правоохоронний зміст і тому найчастіше позначається як «адміністративно-юрисдикційний процес». Прихильники розуміння адміністративного процесу саме як юрисдикційної діяльності будь-яку іншу діяльність, урегульовану нормами права (М. Пискотін, Н. Саліщева, А. Самойленко та ін.), називають не процесами, а процедурами.

У широкому розумінні під поняттям «адміністративний процес», окрім зазначеного адміністративно-юрисдикційного процесу, розуміється також різного роду управлінська діяльність щодо розгляду і розв'язання конкретних справ, які виникають у сфері державного управління. Згідно з таким «управлінським» підходом (представниками якого є зокрема О. Бандурка, Д. Бахрах, Ю. Битяк, А. Коренєв, Г. Петров, М. Тищенко та ін.) адміністративний процес визначається як «позитивний адміністративний процес», що поширюється не тільки на юрисдикційну, а й на регулятивну діяльність адміністративних органів і розглядається як урегульований нормами адміністративно-процесуального права порядок розгляду індивідуально-визначених справ у сфері виконавчої діяльності органів державної влади, а у передбачених законодавством випадках – й іншими, уповноваженими на те органами. Таким чином, у найзагальнішому вигляді поняття «адміністративний процес» охоплює собою всю сукупність наявних адміністративних процедур.

На даний момент існує юрисдикційна, судова і управлінська концепція адміністративного процесу. Усі три зазначені концепції мають як свої переваги, так і недоліки, але ми вважаємо доцільним зупинитись саме на розгляді управлінської концепції адміністративного процесу.

Т. О. Гуржій указує, що у вітчизняній правовій теорії отримала найбільше визнання управлінська концепція адміністративного процесу. Її прибічники наполягають на тому, що адміністративний процес не повинен і не може обмежуватись роллю організаційно-правового «регулятора» юридичних конфліктів. На їх думку, подібне розуміння адміністративного процесу не відображає всієї повноти цього явища. Стверджується, що особлива, процесуальна форма є притаманною усій правозастосовній діяльності органів публічної влади, а не лише її окремим аспектам, які безпосередньо пов'язані із застосуванням заходів примусу. Таким чином, межі функціонування адміністративного процесу, крім власне юрисдикційної сфери, поширюються на все розмаїття управлінських (неконфліктних) справ. З огляду на свою специфіку, в юридичній літературі окреслений підхід отримав назву «широкого».

Ми повністю погоджуємось з автором, та вважаємо особливо важливим підкреслити неможливість обмеження адміністративного процесу роллю організаційно-правового «регулятора» юридичних конфліктів.

Представники даної наукової течії формулюють багато різних визначень поняття адміністративного процесу. Їх загальний сенс цілком можна звести до наступного положення: адміністративний процес – це діяльність суб'єктів державно-владних повноважень з приводу реалізації ними законодавчо встановленого порядку застосування кореспондуючих матеріальних норм права.

Таким чином, ми робимо висновок, що майбутнє адміністративно-процесуального права, як науки та галузі права, має формуватись саме на основі управлінської концепції, відповідно до якої регуляторний вплив вказаної юридичної галузі поширюється на усі види виконавчо-розпорядчої діяльності органів публічної влади.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.95

Валентин Сергійович МЕЛЬНИК,

слухач магістратури групи Ф1-102м ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу**факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Завальний М. В.*

ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Так як Україна є правовою державою, то відповідно основним її завданням стоїть охорона прав і свобод своїх громадян. Особливу увагу потрібно приділити категорії неповнолітніх осіб віком від 16 до 18 років, серед яких останнім часом зросла кількість вчинення адміністративних правопорушень. Відповідно для цього було розроблено ряд заходів на попередження вчинення правопорушення саме цієї категорії осіб. Адже а адміністративна відповідальність відповідно

до КУПАП настає з шістнадцяти років. Але законодавець врахував соціально-психологічні властивості цієї вікової категорії та встановив особливий порядок настання відповідальності, тобто це свого роду пом'якшуюча обставина. Так згідно статті 24-1 КУПАП до неповнолітніх застосовуються наступні заходи впливу: 1) зобов'язання публічного або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; 2) попередження; 3) догана або сувора догана; 4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

З цього можна побачити що ці заходи мають більше психологічний вплив на особу та її свідомість. Тобто можна надіятись що особа зрозуміє що її поведінка є ганебною та в майбутньому не буде її допускати. Також слід зазначити що великий внесок у поведінку особи мають батьки. І за неналежне виконання своїх батьківських обов'язків, що негативно впливають на дитину також несуть відповідальність відповідно до ст. 184 КУПАП. Адже правильне виконання своїх батьківських обов'язків значною мірою впливають на вчинення неповнолітніми адміністративних правопорушень.

Також за ряд правопорушень законодавець передбачив можливість притягнення неповнолітніх до адміністративної відповідальності на загальних підставах, такі як: статтями 44, 51, 121–127, частинами першою, другою і третьою статті 130, статтею 139, частиною другою статті 156, статтями 173, 174, 183-1, 185, 190–195 Кодексу України про адміністративні правопорушення. На мою думку це є справедливим, адже вищезазначені правопорушення несуть більшу небезпеку суспільству.

Можна також виділити ще одну особливість притягнення неповнолітніх до відповідальності. Це є те, що притягнення до відповідальності відбувається в судовому порядку згідно ст. 221 КУПАП, натомість адміністративний протокол щодо неповнолітніх складається на загальних засадах.

Отже виходячи з вищезазначеного можна зробити висновок що вищезазначена система покарання за вчинення неповнолітніми правопорушень є не досить дієвою і потребує удосконалення. Адже кількість правопорушень, які вчиняються неповнолітніми зростає, а це і відображає недосконалу систему притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх осіб.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.92(477)

Валерія Бесланівна МІЩЕНКО,

курсант групи Ф3-105 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук Кириченко О. Ю.

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ

Вирішальна роль у боротьбі з правопорушеннями належить державі. Воно має спеціальний апарат примусу. Правові норми визначають, за що державні органи можуть застосовувати методи примусу, види і розміри примусових заходів і порядок їх застосування.

Його мета – примусити конкретних суб'єктів дотримуватись певних приписів та утримуватись від тих чи інших дій.

Досягнення бажаного результату при використанні методу примусу здійснюється всупереч волі суб'єкту, при його внутрішній, а досить часто і зовнішній протидії.

Адміністративний примус – це особливий різновид державно-правового примусу, тобто визначений нормами адміністративного права комплекс заходів щодо фізичних та юридичних осіб, які виражаються у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх прав, свобод та інтересів у випадках вчинення цими особами протиправних діянь (у сфері відносин публічного характеру) або в умовах надзвичайних обставин у межах окремого адміністративного провадження задля превенції та припинення протиправних діянь, забезпечення провадження в справах про правопорушення, притягнення винних осіб до відповідальності, попередження та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій.

Ознаками адміністративного примусу є:

– він є об'єктивно необхідним **методом, цілеспрямованим способом поведінки, набором певних дій і засобів**, які повторюються й сприяють вирішенню завдань соціального, публічного управління, застосовується на основі переконання у сфері реалізації виконавчо-розпорядчої діяльності держави;

– **офіційний, державно-владний характер**, застосування його здійснюється лише від імені держави уповноваженими державними органами та їх посадовими особами у процесі реалізації ними державно-владних повноважень, звідси й виникає відповідний характер примусової діяльності;

– **множинність та розмаїття суб'єктів застосування** адміністративно-примусових заходів, на противагу моно-суб'єктному характеру застосування заходів всіх інших різновидів державно-правового примусу. Кількість відповідних суб'єктів постійно змінюється;

– **чисельність осіб, щодо яких здійснюється застосування** адміністративно-примусових заходів;

– **відсутність службового підпорядкування** між суб'єктами застосування адміністративно-примусових заходів (активними учасниками) та особами, щодо яких здійснюється застосування зазначених заходів

– **специфіка фактичних підстав застосування**. Наявність цієї ознаки адміністративного примусу слід особливо виділити, оскільки вона є характерною лише для цього виду державно-правового примусу. А саме, для будь-яких інших видів державно-примусової діяльності єдиною фактичною підставою є протиправне діяння, і за його відсутності не має взагалі правових підстав для застосування державного примусу.

Адміністративно-примусові заходи можуть застосовуватися як при вчиненні протиправних діянь, так і при настанні особливих умов, передбачених у законодавстві (епідемії, епізоотії, стихійних лих, катастроф техногенного характеру та

інших надзвичайних обставин), коли відповідні заходи використовуються з метою попередження виникнення тих чи інших шкідливих (небезпечних) наслідків, їх локалізації, а також для профілактики протиправних діянь.

В діяльності поліції адміністративний примус виражається у застосуванні превентивних та примусові поліцейських заходів.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.9

Віталій Олегович НАЙДА,

курсант групи Ф1-203 ХНУВС

Науковій керівник: завідувач кафедри адміністративного права і процесу

факультету № 3 ХНУВС доктор юридичних наук, професор Салманова О. Ю.

МУНІЦИПАЛЬНА ВАРТА (ПОЛІЦІЯ) В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Муніципальна поліція діє практично в усіх розвинених країнах Європи: Польщі, Італії, Іспанії, Німеччини, Франції, Швейцарії, а також у США.

У зв'язку з євроінтеграційним курсом нашої держави, переважанням підрозділів Національної поліції та з метою підвищення рівня довіри громадян до поліцейських в Україні на законодавчому рівні обговорюється питання прийняття Закону «Про муніципальну варту (поліцію)». Створення муніципальної поліції було однією з умов коаліційної угоди, складеної парламентаріями VIII скликання. Для втілення ідеї був зареєстрований законопроект «Про муніципальну варту», яким передбачалося, що муніципальна охорона створюється за рішенням місцевих органів влади, фінансується із місцевих бюджетів виконує всі контролюючі адміністративні функції та забезпечує охорону громадського порядку, а блок кримінальних правопорушень залишається за Нацполіцією. Але далі першого читання законопроект «Про муніципальну варту» в парламенті не пройшов, адже в документі чітко не були розмежовані функції муніципальної варти та Національної поліції, а пункт про те, що муніципальна варта може обмежувати права і свободи громадян, «якщо іншим способом не можуть бути виконані покладені на муніципальну варту завдання», розглядався як поле для зловживань з боку неї.

Незважаючи на той факт, що законопроект відклали на невизначений термін, місцеві ради деяких міст України на підставі своїх рішень створили муніципальні варти (поліції) як комунальні підприємства або вони з'явилися як громадські об'єднання. Так, у Києві муніципальна варта функціонує в організаційно-правовій формі громадського формування. Тим часом у Дніпрі, Кременчузі, Одесі та інших містах України працюють муніципальні варти, створені на підставі рішень місцевих рад, і функціонують як комунальні підприємства, фінансуються з місцевого бюджету. У той же час в Україні з подібним статусом функціонує і муніципальна поліція, наприклад у Вінниці. Проти на даний момент Закон України «Про охоронну діяльність» забороняє використання назв державних органів, зокрема Національної поліції, для позначення вищезазначених комунальних підприємств. Тому ми вважаємо, що назва «поліція» не є обґрунтованою з погляду на вимоги українського законодавства.

Доволі складним залишається питання повноважень муніципальної варти (поліції). У різних містах України комунальні підприємства керуються власними статутами, які ухвалюються на сесії місцевими депутатами та покликані регламентувати діяльність муніципальної варти (поліції). Тому в різних містах повноваження муніципальної варти (поліції) відрізняються. Так, наприклад, у Львові муніципальна варта має право стягувати «паркувальний» збір, контролювати правила торгівлі алкогольною та тютюновою продукцією, а муніципальна варта Чернігова, згідно із статутом, таких прав не має. Загалом у вищезазначених містах муніципальна варта (поліція) виконує завдання з охорони громадського порядку, пам'яток історії, культури та об'єктів комунальної власності, стежить за правилами благоустрою території, чистотою вулиць, правильним паркуванням транспорту, організацією торгівлі.

У статутах муніципальної варти (поліції) різних міст України поверхнево зазначено, як має проходити її взаємодія з Національною поліцією. Ми вважаємо, що буде доречним у статутах муніципальної варти (поліції) зазначити, на чому повинна ґрунтуватися ця взаємодія, а також зазначити, як має проходити спільне несення служби з підрозділами Нацполіції при проведенні масових заходів, спільному патрулюванні тощо. Доречним, на нашу думку, також буде підпорядковувати особовий склад муніципальної варти (поліції) командирів зведеного загону з числа співробітників Нацполіції під час спільного несення служби.

Створенню муніципальної варти (поліції) у вищезазначених містах передувала низка причин, які варто розглядати у двох аспектах: правоохоронному та фінансово-іміджевому залежно від тих завдань, які покликані вирішувати муніципальна варта (поліція) у процесі свого функціонування.

У правоохоронному аспекті поява муніципальної варти (поліції) зумовлена такими причинами: 1) перенавантаження поліцейських. Так, наприклад, один дільничний офіцер поліції обслуговує велику кількість населення та декілька населених пунктів, кількість дільничних є недостатньою для оперативного та ефективного реагування на звернення громадян, крім того, у великих містах ДОП окрім своїх безпосередніх функціональних обов'язків систематично приймає участь у забезпеченні громадського порядку при проведенні масових заходів; 2) зростання рівня злочинності в Україні (у тому числі за рахунок збільшення кількості зброї у населення). Національна поліція, перш за все, проводить розслідування кримінальних правопорушень, а тому адміністративні проступки часто залишаються поза її увагою, тощо.

Отже, муніципальна варта (поліція) в Україні активно функціонує на підставі рішень місцевих рад. Розглянуті нами причини її появи демонструють її актуальність і необхідність у сучасних умовах. Однак, ті організаційно-правові форми, в яких на теперішній час муніципальна варта (поліція) здійснює свою діяльність, не дозволяють їй повноцінно виконувати покладені на неї повноваження, кількість її особового складу, його оснащення та поставлені перед ним завдання зараз формуються доволі суб'єктивно на основі рішень місцевих рад, а тому не відповідають реальним потребам місцевих громад та правоохоронних органів, окремі положення статутів муніципальної варти (поліції) не відповідають вимогам

законодавства. На нашу думку, зазначена ситуація потребує врегулювання шляхом прийняття Закону «Про муніципальну варту (поліцію)», який би уніфікував статус муніципальної варту (поліції) у всіх містах України, визначив її повноваження та взаємодію з іншими державними органами, зокрема Національною поліцією.

Одержано 17.04.2018

УДК [351.72:336.74](477)

Дмитро Вікторович ДУЖАК,

курсант групи Ф1-201 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 ХНУВС доктор юридичних наук Пчелін В. Б.

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ СТАТУСУ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

З розвитком інформаційних технологій відбувається інтеграція криптовалют, а зокрема bitcoin, в фінансову систему України, але щодо його правового статусу серед науковців і посадових осіб дотепер триває дискусія. Відповідно до листа Національного Банку України від 8 грудня 2014 року №29-208/72889 bitcoin є «грошовим сурогатом», який не має забезпечення реальної вартості». Але світова практика (США, Японія, Німеччина, Франція, тощо), а також рішення Європейського Суду від 22 жовтня 2015 року визначають bitcoin валютою. Не викликає сумніву, що не встановлений правовий статус bitcoin породжує проблему оподаткування, тому що він перебуває поза межами закону та зберігає ознаку анонімності проведення операцій.

Bitcoin – це засіб безготівкового здійснення фінансових операцій, який покладається на криптографічні принципи, щоб створити унікальні, невідтворювані та ділені маркери валюти. Відповідно до ч. 1 ст. 1 декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19 лютого 1993 року валюта України – це грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет і в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України. Аналіз наведеного законодавчого визначення сутності валюти дозволяє назвати її основні ознаки: це тільки грошовий знак; перебуває в обігу; законність платіжного засобу на території України; різновид грошових одиниць, що беруть участь у обігу та торговельних операцій.

Якщо застосовувати наведені вище ознаки по відношенню до bitcoin, слід вказати на наступне. Відповідно до ст. 99 Конституції України грошова одиниця України – гривня. Тому bitcoin не можна віднести до національної валюти. А відповідно до вказаного вище декрету Кабінетів Міністрів України іноземну валюту не визначено в формі електронних грошей, або в будь яких інших формах. А тому можна зробити висновок, що bitcoin не є валютою в законодавчому полі України й щодо розгляду інших ознак немає необхідності.

Також необхідно звернути увагу на ознаки bitcoin як електронних грошей. Електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі. Випуск електронних грошей може здійснювати виключно банк. Банк має право здійснювати випуск електронних грошей, номінованих лише в гривні. Банк, що здійснює випуск електронних грошей бере на себе зобов'язання з їх погашення.

Криптовалюту можна визначити, як одиницю вартості, вона зберігається на електронному пристрої, приймається як засіб платежу іншими особами, але її не випускає банк і також вона не номінована в гривні. Тому як електронні гроші bitcoin не може розглядатися, навіть якщо це питання буде врегульовано в правовому полі, так як bitcoin передбачає однорангову мережу – головною особливістю одноранговості є рівноправність (peer to peer – з англ. рівний-рівному), bitcoin немає центрального органу контролю та управління. Головною перевагою децентралізації є контроль всієї системи користувачами, отже банк не може контролювати проведення операцій.

Одержано 17.04.2018

УДК 35.071

Єгор Сергійович РОМАНЕНКО,

слухач магістратури групи Ф1-102м ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Завальний М. В.

ЗНАЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Основним призначенням органів публічної влади та їхніх посадових осіб є забезпечення реалізації функцій держави – діяльності, спрямованій на вирішення завдань, які впливають з необхідності нормального, безконфліктного існування та прогресивного розвитку суспільства. На жаль, не всі посадовці здатні правильно і чесно виконувати свої обов'язки. У зв'язку з чим постає питання здійснення дієвого контролю не лише з боку держави. Громадська участь населення в житті суспільства шляхом впровадження нових, раціональних форм активності громадян, їх соціально-культурна та політична зрілість, стимулюють активну державотворчу позицію громадян.

Одним з найважливішим видів позавідомчого контролю за діяльністю органів публічної влади є громадський контроль. Громадський контроль є одним із видів соціального контролю, що здійснюється об'єднанням громадян (організована громадськість та неорганізована) та самими громадянами. Він є важливою формою реалізації демократії і способом залучення населення до управління суспільством та державою. Організована громадськість – це органи самоорганізації населення, засоби масової інформації, громадські, профспілкові, творчі організації та інші громадські об'єднання. До цієї ж

групи відносяться й ті політичні партії, які на даний момент не пройшли до парламенту, а також партійні осередки обласного, районного, міського, районного у місті рівнів, які не представлені в органах місцевого самоврядування цього рівня. А під неорганізованою громадськістю розуміємо громадян та їх сім'ї, які не поєднані між собою у будь-які організаційні форми і представляють власні інтереси або ситуативно – спільні інтереси жителів, користувачів або споживачів певної соціальної групи.

Беручи до уваги ст. 38 Конституції України, в якій говориться, що «Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування». Така конституційна норма передбачає як у теоретичному, так і у практичному контексті громадський контроль за органами місцевого самоврядування. У цій статті Конституції реалізовані вимоги статті 21 Загальної декларації прав людини, яка проголошує право кожного брати участь в управлінні своєю державою як безпосередньо, так і через вільно обраних представників, а також право на рівний доступ кожного до державної служби у своїй країні.

Суб'єкти громадського контролю виступають від імені громадськості, тому вони не мають юридичної сили, а мають виключно рекомендаційний характер. Але на нашу думку це все одно має місце бути, адже й таким чином можна стимулювати працювати органи публічної влади. Завдяки реалізації здійснення громадського контролю, контролюється виконання саме соціальних завдань, безпосередньо пов'язаних із захистом і реалізацією прав і свобод громадян, задоволенням та узгодженням соціальних потреб та інтересів населення.

Таким чином, головною метою громадського контролю є те, щоб не допустити дій владних суб'єктів за межами законності й правопорядку, попередити можливі відхилення від намічених цілей, а також інтересів, а у разі появи цих відхилень усунути їх негативні наслідки.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.98.086(477)

Іванка Миколаївна КУБАХ,
курсант групи Ф3-105 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу
факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук Кириченко О. Ю.*

ДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Проголошення України демократичною, соціальною та правовою державою, найвищою соціальною цінністю якої є людина, обумовлює необхідність реформування адміністративного законодавства, приведення його у відповідність з міжнародними нормами і стандартами.

Під адміністративною дисциплінарною процедурою щодо публічних службовців можна розуміти врегульований спеціальними нормативно-правовими актами, законодавчо закріплений порядок діяльності спеціально уповноважених суб'єктів, наділених дисциплінарною владою щодо виявлення вини та застосування дисциплінарних стягнень у розумні строки, щодо публічних службовців, які здійснили дисциплінарний проступок.

Дисциплінарним проступком визнається невиконання або неналежне виконання саме трудових обов'язків, тобто якщо йдеться про невиконання громадських доручень, недотримання моральних чи етичних норм, це не може тягти за собою дисциплінарну відповідальність. Хоча працівників окремих категорій за порушення моральних, етичних чи інших норм, дотримання яких передбачено спеціальними нормативними актами, може бути притягнути до такої відповідальності.

Щодо порядку притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників Національної поліції, то тут мають місце правові та фактичні підстави. При цьому серед останніх виділяються наступні: скоєння дисциплінарного проступку; скоєння адміністративного проступку, за яке згідно з КУпАП передбачена можливість притягнення до відповідальності за Дисциплінарним статутом; скоєння корупційного діяння; скоєння вчинку, що порочить особу як державного службовця чи дискредитує державний орган у якому він працює.

У рамках розгляду дисциплінарного проступку, як основної підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності осіб рядового та начальницького складу органів Національної поліції України, а саме його складу, основну увагу зосереджено на характеристиці таких елементів, як: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Отже, аналіз чинного законодавства, в якому передбачена дисциплінарна відповідальність публічних службовців, демонструє проблему розмаїття нормативно-правових актів, які закріплюють дисциплінарні стягнення. Цей факт коїть певні труднощі як при їх застосуванні так і при використанні. Це призводить до неефективності застосування норм до спеціального суб'єкта – публічного службовця, який має особливий правовий статус. Доцільно при вдосконаленні законодавства розмежувати дисциплінарну відповідальність публічних службовців за трудовим законодавством та за адміністративним законодавством шляхом внесення змін до відповідних нормативно-правових актів.

Одержано 17.04.2018

УДК 346.9

Ігор Ігорович САПЕЙКО,

курсант групи Ф2-204 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 ХНУВС доктор юридичних наук Пчелін В. Б.

ДО ПРОБЛЕМ ФІКТИВНОГО БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ

Кожне підприємство ризикує стати банкрутом, а особливо в час, коли проблеми в економічній сфері тільки загострюються. Відповідно до ч. 3 ст. 10 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» заява о порушенні справи про банкрутство подається при умові, що за безспірними вимогами кредитора/кредиторів заборгованість становить не менше трьохсот мінімальних заробітних плат і вимоги кредитора/кредиторів не були задоволені упродовж трьох місяців після встановлення строку погашення (у деяких випадках строк може бути змінений).

Трапляються випадки, коли підприємство інсинує своє банкрутство, тобто оголошує фіктивне банкрутство, для фінансової наживи. Визначення терміну «фіктивне банкрутство» міститься в ч. 2 ст. 215 ГКУ, де зазначається, що це завідомо неправдива заява суб'єкта підприємництва до суду про нездатність виконати зобов'язання перед кредиторами та державою. Наприклад, перед тим, як почати процедуру визнання неплатоспроможності, керівники переводять грошові активи на рахунки інших фірм, оформлених на своїх родичів або друзів. При цьому борги компанії списуються, а кредитори ділять лише те, що залишається в результаті ліквідації підприємства. Саме це є завідомо неправдива заява. Можна привести ще велику кількість прикладів, але в усіх них є одна мета – це представити юридичну особу таким чином, щоб її визнали банкрутом і не довелося повністю задовольняти вимоги кредитора/кредиторів.

В економічній сфері саме злочини, що стосуються фіктивного банкрутства, є одними з найрозповсюдженіших в Україні і несе велику шкоду кредиторам. Схема з фіктивним банкрутством допомагає злочинцям отримати велику суму грошей. Відповідно до ст. 219 ККУ цей злочин карається штрафом значного розміру. Але це не зупиняє правопорушників і кількість злочинів тільки збільшуються. Якщо ж порівнювати з іншими розвинутими країнами, то за всі злочини, пов'язані з банкрутством, «зразковий» КК США встановлює відносно м'які покарання – до одного року тюремного ув'язнення. При цьому, уряд штатів встановив за банкрутство більш суворі покарання. Кримінологи пов'язують це з тим, що збільшується кількість тяжких банкрутств і сума збитку від цих злочинів. За даними судової статистики в США, з усіх справ, розглянутих у судах з питань банкрутства, 80–85 % закінчуються реорганізацією підприємств, 15–20 % – їх ліквідацією, і тільки по 1,1 % винні в умисному банкрутстві залучаються до відповідальності. До факторів, які лежать в основі банкрутства, відносяться: недбалість – 2 %, зловживання – 1,5 %, лиха – 0,9 %, професійна некомпетентність – 93,1 %, інші – 2,5 %.

Проблематика фіктивного банкрутства в Україні в тому, що її визначають по матеріальній шкоді, яку побачити одразу не можливо і справа може затягнутися на декілька місяців чи навіть років, да і відсоток доведення, що банкрутство фіктивне – мізерний, тому найчастіше не беруться навіть за цю справу. Також проблемою є те, що арбітражний керуючий, який повинен займатися перевіркою підприємства стосовно справи про банкрутство, не прагне виявити чи справді підприємство втратило платоспроможність та чи можна вважати банкрутство фіктивним. Окрім цього, фіктивні банкрутства можна пов'язувати з рядом інших злочинів, таких як: надання хабаря (наприклад, арбітражному керуючому, що перевіряє підприємство), ухилення від податків і зборів та інші.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.952

Ірина Миколаївна МЕЛЬНИК,

слухач магістратури групи Ф1-102м ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Завальний М. В.

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ

Проблема виконання судових рішень адміністративних судів на сьогоднішній день залишається досить актуальною. Конституція України чітко визначає, що одним з основних прав громадянина є право на судовий захист. Зокрема в статті 124 Конституції України зазначено, що судові рішення є обов'язковими до виконання усіма органами державної влади, місцевим самоврядуванням, їх посадовими особами, об'єднаннями громадян та іншими організаціями, громадянами та юридичними особами на всій території України. Але, на жаль, на практиці це мало коли виконується.

Беручи до уваги статистику за минулий рік в Україні було виконано всього на всього 8 % судових рішень адміністративних судів. І як би сумно не звучало, але це значно знижує довіру громадян до судової системи і до держави загалом. Адже однією з основних засад судочинства є обов'язковість виконання судового рішення. Саме ця засада є запорукою ефективності правосуддя.

Законом передбачається такі способи виконання судових рішень як добровільне та примусове виконання судового рішення. І, як показує практика, зазвичай виконання рішення відбувається саме у примусовому порядку, який здійснюється через державну виконавчу службу України та приватних виконавців, які були запроваджені в нашої державі не так давно.

Не дивлячись на зміни що вносяться до законодавства, на покращення виконання судових рішень значного впливу воно не має. Ця тема непокоїть багатьох науковців та звичайних громадян, що звертаються до органів суду за справедливостю, а отримують затяжні судові спори, а в подальшому ще й не виконання судового рішення. Отже багато хто з людей змушені звертатися за допомогою до Європейського суду з прав людини. І як показують статистичні дані процент звернень саме з проблемою виконання судових рішень становить аж 80 %, від усіх звернень що йдуть до Європейського суду з прав людини. Це говорить про те що проблема в цій галузі дійсно існує, і потрібно шукати шляхи її вирішення.

Якість виконання судових рішень мають бути такими щоб могли забезпечити як на національному так на європейському рівні одне з головних прав людини – право на справедливий суд у розумні строки, передбачене в п. 1 статті 6 Європейської конвенції з прав людини. Це є суттєвим елементом для ефективного функціонування судової системи та державної влади загалом в цілому.

Отже перед ними постає головне питання – це удосконалення механізму примусового виконання судового рішення в адміністративному судочинстві. Це допоможе покращити саму систему судочинства та відновити довіру громадян до органів суду і держави загалом. Також це допоможе зміцнити повагу до суду, самих судових рішень та їх виконання. Адже що варте чудове рішення яке не виконується? Адже судові рішення має силу закону, тому є частиною законодавства, необхідність дотримання якого в правовій державі не може ставитись під сумнів.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.73

Катерина Борисівна КРУТЕНОК,
курсант групи Ф2-203 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу
факультету № 3 ХНУВС доктор юридичних наук Пчелін В. Б.*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Після здобуття Україною незалежності постала потреба в забезпеченні належного рівня державного фінансового контролю за станом управління та використанні ресурсів держави. У 1993 році було прийнято Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні». Згодом указом Президента України Головному контрольно-ревізійному управлінню України надано статус центрального органу виконавчої влади, і відповідно до указу Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» Головне контрольно-ревізійне управління України реорганізовано в Державну фінансову інспекцію України. У подальшому зазначений орган було реорганізовано в Державну аудиторську службу України (далі – Держаудитслужба), відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення Державної аудиторської служби України» від 28 жовтня 2015 року № 868.

Держаудитслужба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України й який забезпечує формування та реалізує державну політику в сфері державного фінансового контролю. Нормативно-правовими актами, які регламентують діяльність органів Держаудитслужби України є: Бюджетний кодекс України; Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26 січня 1993 року № 2939-ХІІ; Положення про Державну аудиторську службу України, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 року № 43; тощо.

Окрема інформація щодо правового статусу досліджуваного органу може буде названа шляхом аналізу його назви. Так, якщо детальніше розібрати саму назву наведеного вище органу влади, помітимо, що воно складається з двох елементів. Перший з них це державна служба, що являє собою професійну діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави й одержують заробітну плату за рахунок державних коштів. В якості наступного елементу слід назвати «аудиторську діяльність», тобто організаційне та методичне забезпечення аудиту (контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємств і організацій), практичне виконання аудиторських перевірок і надання інших аудиторських послуг. З аналізу наведених визначень можна зрозуміти, що Державна аудиторська служба України – це центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямована на забезпечення формування та реалізацію державної політики в сфері державного фінансового контролю.

Серед основних завдань Держаудитслужби слід назвати наступні: забезпечення формування та реалізація державної політики в сфері державного фінансового контролю; здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів; надання в передбачених законом випадках адміністративних послуг.

Держаудитслужба відповідно до покладених на неї завдань здійснює контроль у міністерствах, інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах, суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів і фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують державне чи комунальне майно, суб'єктах господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за судовим рішенням, ухваленим у кримінальному провадженні.

Отже, можна зробити висновок, що Державна аудиторська служба насамперед здійснює державний фінансовий контроль в Україні, який спрямований на встановлення фактичного стану справ на підконтрольному об'єкті щодо забезпечення законності, результативності, ефективності та економічності управління публічними фінансовими ресурсами й на усунення фінансових правопорушень і прийняття управлінських рішень у сфері публічної фінансово-економічної діяльності найбільш ефективним способом. Проведена реорганізація в системі Держфінінспекції, у результаті чого в жовтні 2015 року було створено Держаудитслужбу, була сприйнята багатьма експертами досить скептично. Обґрунтовується це тим,

що впроваджені зміни ніяким чином не посприяли створенню саме незалежної аудиторської служби в Україні, яка може публічно заявити про виявлені порушення й створити суспільний резонанс, що само по собі чинитиме тиск на компетентні органи й спонукатиме їх до дій. Адже в усьому світі ця система працює саме так. А тому в Україні новостворений орган у вигляді Держаудитслужби таким резонатором навряд чи стане, оскільки до цього часу залишається неприйнятим закон про аудиторську службу, а «реорганізоване» відомство, як і раніше залишається підпорядкованим Кабінету Міністрів України через Міністра фінансів. Відповідно, воно може сприйматися лише як служба внутрішнього аудиту Міністерства, що виділена в окремий орган.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.951+343.54

Мар'ян Васильович ЧЕРХАВСЬКИЙ,

слухач магістратури групи Ф1-102м ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Завальний М. В.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ СТАТТІ 183-1 КОДЕКСУ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Конституція України в ст. 51 закріплює положення, відповідно до яких батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття, одночасно дитинство як суспільно-важливому явищу надаються особливі правові, соціальні та економічні гарантії, що спрямовані на забезпечення належного розвитку дитини. Суспільний інститут сім'ї, який є історичною основою нормального розвитку дитини, на жаль не завжди спроможний виконувати покладені на нього функції. Виходячи із досліджень Н. М. Гресь станом на 1 січня 2015 року Державною виконавчою службою України здійснювалось виконання 626 097 судових рішень щодо стягнення аліментів на утримання дитини, серед яких у 22 % від вказаної кількості наявна заборгованість понад 6 місяців [1].

Оперуючи вказаною статистикою, можна констатувати факт присутності негативних тенденцій в інституті сім'ї, що зумовлює державу надати дотикові правові гарантії у випадку ухилення одного із батьків відносно виконання обов'язку щодо матеріального утримання своєї дитини. Слід зауважити, що вітчизняне законодавство серед основних важелів впливу, у випадку належного виконання обов'язку щодо сплати аліментів, являється притягненням одного із батьків-боржника до юридичної відповідальності.

Аналізуючи відповідний напрям, варто зауважити, що вітчизняне законодавство передбачає три види юридичної відповідальності за не належну сплату аліментів, а саме: цивільно-правову (у вигляді пені за несвоєчасну сплату аліментів), кримінальну та адміністративну відповідальність. Звертаючись до особливостей притягнення боржника до адміністративної відповідальності стосовно вказаного питання, необхідно зазначити, що відповідний механізм являється новелою адміністративного законодавства прийнятого Верховною Радою України в грудні 2017 року в рамках протидії насильства у сім'ї, що виразилось у доповненні Кодексу України про адміністративні правопорушення статтею 183-1 «Несплата аліментів». Одночасно законодавець передбачив додаткові гарантії спрямованні на належне утримання батьками дитини у вигляді кримінальної відповідальності, яка встановлена ст. 164 КК України.

Переходячи до проблемної частини порушеного питання слід зауважити, що диспозиція статті 164 КК України (в тому числі у примітках до вказаного припису) передбачає настання кримінальної відповідальності одного із батьків у випадку ознак злісності ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), що виражається в будь-якому діянні боржника, спрямованому на невиконання рішення суду, що призвели до виникнення заборгованості із сплати таких коштів у розмірі, які сукупно складають суму виплат за три місяці відповідних платежів.

В той же час аналізуючи відповідні положення в рамках адміністративної відповідальності, законодавець визначає суспільно-шкідливим діянням, а саме виникнення заборгованості по аліментах, якщо сукупний розмір перевищує суму відповідних платежів за шість місяців, що фактично являється більш суспільно небезпечним діянням ніж аналогічні дії в рамках кримінального законодавства.

Здійснюючи порівняльний аналіз вказаних положень, не важко дійти висновку про не можливість правозастосування ст. 183-1 КУпАП, так як будь-яке діяння, що підпадатиме під ознаки вказаного адміністративного правопорушення фактично охоплюється положеннями ст. 164 КК України, та в свою чергу унеможливує притягнення особи до адміністративної відповідальності в рамках вказаних правовідносин.

З нашої точки зору, проблемним у даному випадку являється той факт, що законодавець, доповнюючи КУпАП статтею 183-1, у визначенні диспозиції вказаної норми передбачив більш тяжке за суттю діяння як підставу адміністративної відповідальності ніж аналогічні за змістом положення КК України, які при порівняльному аналізі вказують на неможливість практичного застосування ст. 183-1 КУпАП.

Намагаючись дати конструктивний варіант вирішення окресленої проблеми, автор пропонує переглянути диспозиції ст. 183-1 КУпАП та ст. 164 КК України, а саме змінити положення відповідних норм та викласти їх у наступній редакції:

1. Статтю 183-1 КУпАП викласти у наступній редакції:

«Несплата аліментів на утримання дитини, одного з подружжя, батьків або інших членів сім'ї, що призвела до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за три місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, -

тягне за собою виконання суспільно корисних робіт на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин».

2. У тексті примітки, яка міститься у положеннях статті 164 Кримінального кодексу України слова «три місяці» замінити на словами «шість місяців».

Список бібліографічних посилань

1. Гресь Н. М. Проблемні питання відповідальності за несплату та прострочення сплати батьками аліментів на утримання неповнолітніх дітей. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 6. С. 83–86.

Одержано 17.04.2018

УДК 351.74

Олена Петрівна ПАБАТ,

слухач магістратури групи Ф1-101м ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу

факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник Завальний М. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Нині, як і завжди, значна увага суспільства зосереджена на діяльності правоохоронних органів. Проте, після створення Національної поліції України та досить масштабного висвітлення в засобах масової інформації процесу здійснення реформ в Міністерстві внутрішніх справ та, зокрема, Національній поліції України рівень цієї уваги значно зріс. Розповсюдження пристроїв для запису відео відкрило новий напрямок освітлення діяльності поліції в Україні – розміщення відео в блогах, соціальних мережах. Це призвело до того, що кожна дія поліцейського може потрапити на загальний розгляд суспільства.

Широкого резонансу, здебільшого, набувають події негативного характеру, що розповсюджуються у вигляді відео за допомогою соціальних мереж, сайтів на кшталт, YouTube. Щоденне виконання обов'язків поліцейського відповідно до законодавства сприймається як даність, в той час, коли будь-яке порушення службової дисципліни викликає суспільне невдоволення. Відтак, ще більшої актуальності набрало питання готовності поліцейського виконувати покладені на нього обов'язки, його службової підготовленості.

З огляду на особистий досвід служби в міліції, і нині в поліції, система службової підготовки поліцейських має низку проблем. З одного боку, організація службової підготовки працівників Національної поліції України досить чітко прописана в наказі МВС України, з другого боку, існує, на нашу думку, низка питань котрі потребують вирішення.

Професійне навчання поліцейських в Україні складається з: первинної професійної підготовки; підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання; післядипломної освіти; службової підготовки. Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію» службова підготовка це системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності.

Основні завдання службової підготовки поліції визначені наказом Міністерства внутрішніх справ України 26.01.2016 № 50 «Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України». Однак, зважаючи на розвиток цифрових технологій, вкрай застарілою є методика проведення самих занять зі службової підготовки. За наявності майже у всіх електронних пристроїв більшість занять проводяться у формі лекції, навіть можна сказати диктанту, коли поліцейські переписують у службові зошити окремі норми тих чи інших законів. З власного досвіду, і з досвіду переважної більшості колег, така форма роботи є неефективною. Набагато простіше знайти необхідну норму в інтернеті через браузер у телефоні, котрий завжди з собою, ніж шукати інформацію у зошиті, котрий лежить у кабінеті. Вважаємо, слід в електронному вигляді здійснювати розсилку матеріалів підготовки і під час заняття лише звертати увагу на необхідне. Це збереже багато часу для поліцейських.

Якраз відсутність часу є однією з проблем для поліцейського. Попри численні заяви про реформування поліції, робочий день у переважної більшості є ненормований, продовжується до 12 годин на день, із залученням поліцейських до служби у вихідні та святкові дні. Це, в сукупності з рівнем оплати праці, призводить до відтоку кадрів з поліції та значного некомплекту.

Саме відсутність часу, здебільшого породжує ще одну проблему службової підготовки поліцейських в Україні, це – формалізм. Звичайно ж, всі розуміють необхідність службової підготовки поліцейських, але коли постає питання вибору між результатами роботи підрозділу поліції та проведенням одного з видів підготовки, більшість керівників вибирають перше. І це зрозуміло, оскільки пріоритетом є виконання основних завдань і функцій поліції. Службова підготовка займає пів робочого дня з п'яти робочих днів, а це одна восьма всього робочого часу. Звичайно ж, при такому навантаженні, що відчуває на собі працівник поліції, втрата такої кількості часу є недопустимою, з огляду на результати службової підготовки поліцейських в Україні.

Тому, вважаємо доцільним, осучаснити проведення службової підготовки, шляхом впровадження надання електронних версій лекцій працівникам поліції, з подальшим акцентуванням уваги на заняттях на необхідних, складних аспектах. Доцільним також, вважаємо, є застосування методики проведення занять, котрі застосовуються в більшості закладів освіти розвинених країн. Наприклад, мозковий штурм, рольові ігри, робота в групах тощо. Наостанок, відмітимо необхідність залучення до проведення занять спеціалістів, зокрема, практикуючих лікарів, осіб, що мають досвід використання вогнепальної зброї, прокурорів та ін.

Одержано 17.04.2018

УДК [342.951:349.4](477)

Яна Ігорівна ФЕЩЕНКО,

курсант групи Ф4-401 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 ХНУВС кандидат юридичних наук Коломоєць Н. В.

САМОВІЛЬНЕ ЗАЙНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ: ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ

Кожна людина перебуває в прямій залежності від навколишнього природного середовища, адже поза ним вона існувати не може. Україна як самостійна демократична держава дбає про своїх громадян. Саме тому одним з основних обов'язків держави є забезпечення реалізації громадянами їх фундаментальних прав, зокрема екологічних, тобто тих, які виникають під час взаємодії людини з навколишнім природним середовищем. Важливе місце в процесі забезпечення зазначених прав належить органам державної влади та їх посадовим особам як суб'єктам державно-владної та виконавчо-розпорядчої діяльності.

Екологічні права громадян України врегульовані нормативно-правовими актами всіх рівнів, від Конституції України до локальних нормативних актів. Найбільш повно й узагальнено вони закріплені в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища». Екологічні права людини як одні з найважливіших невід'ємних та невідчужуваних її прав підпадають і під охоронний вплив норм адміністративного законодавства. Кодексом України про адміністративні правопорушення, а саме главою 7 визначено перелік адміністративних правопорушень у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини.

Останнім часом все частіше зустрічаються випадки вчинення громадянами дій, що за своєю об'єктивною стороною характеризуються як самовільне зайняття земельної ділянки (стаття 53-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення). Для повного розуміння об'єктивної сторони даного адміністративного правопорушення необхідно дати тлумачення поняттю «самовільне зайняття ділянки». Відповідно до статті 1 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19.06.2003 самовільне зайняття земельної ділянки – це будь-які дії особи, які свідчать про фактичне використання не наданої їй земельної ділянки чи намір використовувати земельну ділянку до встановлення її меж у натурі (на місцевості), до одержання документа, що посвідчує право на неї, та до його державної реєстрації. Фактичне використання земельної ділянки означає, що на земельній ділянці знаходяться об'єкти нерухомого майна, які є власністю, зареєстрованою в установленому законом порядку, або вона знаходиться в оренді юридичних і фізичних осіб. Інспекційні органи Держкомзему України мають право після вжиття до особи, яка вчинила самовільне зайняття земельної ділянки, усіх можливих заходів адміністративного впливу, зокрема звернутися до органів прокуратури з клопотанням про подання позову до суду щодо повернення самовільно зайнятої земельної ділянки. В контексті викладеного цікавим є питання, наприклад, щодо кваліфікації дій особи, яка встановила гараж для автотранспорту біля під'їзду житлового багатоповерхового будинку, що, у свою чергу, є незаконним та за характером шкоди може кваліфікуватися як за статтею 53-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, так і за статтею 197-1 Кримінального кодексу України. Так як відповідно до статті 61 Конституції України, ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності за одне й те саме правопорушення, трапляються випадки, коли, наприклад, особа, умисно самовільно займає земельну ділянку, після цього звертається до компетентних суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення з «проханням» притягнути її до адміністративної відповідальності у зв'язку з вчиненням дій, визначених у статті 53-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення та добровільно сплачує штраф у розмірі, який визначений санкцією даної статті. Надалі особа, сплативши штраф, та отримавши копію постанови про накладення стягнення, вважається такою, що була притягнена до юридичної відповідальності за свої дії. В такому випадку щодо неї, відповідно до Конституції України, вже не можуть бути застосовані інші санкції, а отже гараж залишається біля під'їзду багатоповерхового будинку, що надалі порушує права інших громадян України.

Виходячи з вищевикладеного прикладу, вважаю за необхідне посилити адміністративну відповідальність суб'єктів вчинення правопорушення, визначеного як самовільне зайняття земельної ділянки задля того, щоб терміново і якнайбільше скоротити кількість вчинень таких дій, бо це є порушенням екологічних прав більшості громадян країни.

Одержано 17.04.2018

СЕКЦІЯ 5
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО
ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИКИ

НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТОЛОГІЇ
ФАКУЛЬТЕТУ № 1

УДК 343.98

Валентина Володимирівна ПОДРІЗ,
курсант групи Ф1-402 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри криміналістики та судової експертології факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Савчук Т. І.

ОКРЕМІ ТАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДОПИТУ МАЛОЛІТНІХ ОСІБ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Допит є однією із найскладніших слідчих (розшукових) дій, адже його проведення залежить не лише від слідчого, але і від ряду інших факторів. Такими факторами (крім професіоналізму слідчого) є процесуальне положення допитуваного, його характерні ознаки як особистості, зайнята ним позиція у кримінальному провадженні та під час допиту, а також обставини сприйняття інформації, яка цікавить слідчого.

Особливі складнощі викликає допит малолітніх. Тактика проведення допиту вказаних осіб визначається віковими особливостями допитуваної особи, які потребують виконання слідчим ряду процесуальних та тактичних вимог.

Такими процесуальними вимогами допиту малолітніх, зокрема, є наступні: 1) необхідність проведення допиту у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря; 2) заборона проведення допиту без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день; 3) обов'язок роз'яснення особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання.

Окрім процесуальних вимог неабияке значення для допиту малолітніх має виконання тактичних рекомендацій, які допомагають досягти позитивних результатів у отримання інформації від дітей.

Вся діяльність з організації та провадження допиту поділяється на декілька етапів (стадій), стосовно до яких розроблені тактичні прийоми, що застосовуються практично під час будь-якого допиту з урахуванням його виду. Психіка дитини перебуває в процесі формування, вона має нестійкий характер, діти схильні до навіювання, фантазування, того ж, підлітки до 14 років ще не здатні логічно відновити події та виділити в них головне. Тому слідчий повинен врахувати вік, рівень розвитку малолітнього соціальне забезпечення родини в процесі організації та проведення допиту.

Перший етап – підготовчий. Його завданням є організаційно-технічне забезпечення допиту та визначення тактики наступних етапів допиту, для чого здійснюється:

- 1) визначення, шляхом вивчення матеріалів провадження, кола питань, які необхідно з'ясувати, тобто предмета допиту;
- 2) вивчення особистості допитуваної особи (в тому числі встановлення особливостей, що позначаються на процесі формування показань: сприйнятті, запам'ятовуванні, відтворенні (вивчення особи продовжується і під час допиту)). У випадку з малолітнім – доречним є попереднє спілкування з батьками дитини та викладачами навчального закладу, де навчається особа. Крім того, слідчий може скористатися допомогою відповідних спеціалістів;

- 3) визначення часу, місця допиту, способу виклику на допит – відповідно до положень КПК, місце допиту визначається слідчим самостійно, виходячи з обставин кримінального провадження й обраної тактики. Це може бути місце проведення досудового розслідування, або ж інше місце за погодженням з допитуваною особою. Однак малолітню особу доречніше буде допитувати в умовах комфорту, для неї, тобто за її місцем мешкання, навчання або ж у так званих зелених кімнатах. Адже коли малолітня особа знаходиться у «зоні комфорту», вона не відчуває небезпеки та тиску з боку особи, яка проводить допит та обстановки даної слідчої дії і може надавати об'єктивні, не викривлені свідчення.

Приготування кімнати до допиту полягає у наступному: якщо вікова категорія малолітньої допитуваної особи до 12 років, то доцільним буде підготувати від 3 до 5 м'яких іграшок різного розміру, альбом, кольорові олівці та фломастери. Не буде зайвою наявність солодощів та зручного місця для сидіння.

Під час планування розподілу часу допиту слід враховувати фізіологічні рекомендації щодо організації будь-якої концентрації уваги дитини. Дитина 6–7 років може зосереджено працювати 15–20 хвилин. Якщо за цей час вона не зуміла виконати всі завдання, природно, вона буде відволікатися. І їй треба дати відволіктися – зробити перерву, з'їсти яблуко, випити соку або для підтримки сил з'їсти трохи шоколаду. Потім продовжити. Окриками «не відволікайся, не крутись» ви лише погіршуєте ситуацію. Більше за два таких двадцятихвилинних блоки без перерви не має бути. Малолітні старше 7 років можуть сконцентровано працювати 40 хвилин. Після цього однаково слід зробити перерву, і лише потім знову включитися в роботу.

- 4) визначення і забезпечення явки осіб, які відповідно до вимог КПК України мають бути присутніми під час допиту обов'язково чи на розсуд слідчого: законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря (статті 44, 58, 226 КПК). У разі участі в допиті педагога, а також законних представників чи близьких родичів неповнолітнього необхідно заздалегідь упевнитися, що характер їх взаємовідносин з неповнолітнім не вплине негативно на допитуваного. Ці особи повинні бути попереджені про недопустимість будь-яких підказок, навідних запитань, роздратування стосовно неповнолітнього.

5) визначення, виходячи із тактичних міркувань, необхідності застосування для фіксації перебігу і результатів допиту засобів звукозапису чи відеозапису, яких саме, підготовка цих засобів тощо.

Другий етап – формування психологічного контакту. Саме з нього розпочинається, власне, допит, тому нерідко його вважають першим етапом допиту. Нерідко формування психологічного контакту розпочинається усуненням напруженості за допомогою бесіди на сторонню тему, що становить інтерес для допитуваного. Допит малолітніх бажано розпочинати з бесіди, що включає елементи гри, яка допоможе встановленню довірливих стосунків. Психологічному контакту з допитуваним буде сприяти спокійний, упевнений тон слідчого, його манера звертання.

Третій етап – вільна розповідь, тобто виклад допитуваною особою всього того, що їй відомо по даному провадженню чи з окремих обставин. Під час вільної розповіді особа, яка проводить допит, має уважно вислухати показання, без великої потреби не перебивати допитуваного.

Але слідчому слід пам'ятати, що для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку характерною є наявність підвищеного навіювання та схильність до фантазування. Необхідно також підкреслити, що допиту малолітньої особи власнито багато особливостей. Однією з них є те, що дитина віком 7–8 років ще не в змозі побічно охопити та послідовно описати побачене. Тому в структурі допиту немає фрази про вільну розповідь, він проводиться у формі запитань-відповідей. Звідси зрозуміло, що всебічність та повнота допиту неповнолітнього цілком визначається кількістю заданих йому питань. Що ж стосується підлітків, то їх притаманні імпульсивність, швидка зміна настрою, негативізм. Ці якості можуть бути причиною відмови від спілкування зі слідчим і повідомлення необхідної інформації. Для старшого шкільного віку характерна схильність до референтної (авторитетної) групи чи референта (найбільш авторитетної особи).

Заключний етап допиту характеризується завершенням спілкування осіб, які брали участь у допиті, фіксацією показань. Вихід із спілкування має сприяти підтриманню і розвитку встановленого психологічного контакту з допитуваною особою на майбутнє.

Таким чином, тактика допиту малолітніх потребує від слідчого неабиякої майстерності та виконання ряду процесуальних і тактичних вимог, які впливають на якість отриманих доказів та їх допустимість в суді.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.98

Вікторія Юрійвна ЦЕБИНОГА,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри криміналістики та судової експертології факультету № 1 ХНУВС Безсонна Т. Ф.

ТАКТИЧНІ ПРИЙОМИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО

Тенденції розвитку кримінально-правових відносин, складна внутрішньо економічна ситуація в країні, морально-психологічні та соціально-рольові ознаки особи злочинця, на сьогодні, дали поштовх до появи категорії кримінальних правопорушень, які все частіше вчиняються такою категорією осіб як неповнолітні.

Основні положення щодо проведення такої слідчої розшукової дії як допит закріплені у Кримінальному процесуальному кодексі. Допит – слідча (розшукова) дія, спрямована на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Ця слідча (розшукова) дія являє собою регламентований кримінальними процесуальними нормами процес отримання та фіксації слідчим, прокурором, суддею чи іншою уповноваженою особою, від допитуваної особи інформації про факти, що мають значення для встановлення істини по кримінальному провадженню (ст. 224 КПК України). Допит – це, насамперед, форма спілкування в рамках кримінального провадження, проте, варто зазначити, що таке спілкування з самого початку є нерівним. Тому слідчому потрібно увесь час контролювати процес допиту від початку до його закінчення.

Допит залежно від різних критеріїв поділяється на ряд видів. Наприклад, залежно від віку допитуваної особи, традиційно виділяють допит малолітньої особи, неповнолітньої дитини та дорослої людини. В подальшому, залежно від процесуального статусу допитуваної особи, допит поділяється на: допит підозрюваного, свідка, потерпілого.

Залежно від вище вказаних особливостей, обирається і відповідна тактика проведення слідчої (розшукової) дії. Під тактичними прийомами проведення допиту, у даній роботі ми розуміємо сукупність психологічних методів впливу на допитувану особу з метою отримання від неї правдивих відомостей, що мають значення для кримінального провадження. При обранні тактичних прийомів проведення допиту, слідчий повинен враховувати ряд факторів. По-перше, це вік особи та її процесуальний статус, наприклад неповнолітня особа. Неповнолітньою є особа у віці від 14 до 18 років, що в деяких злочинах складає його суб'єкт.

Особливістю проведення допиту неповнолітнього підозрюваного є те, що з даною категорією осіб найважче встановити позитивний психологічний контакт, оскільки, як правило, на дану категорію осіб впливає безпосередньо їх правовий статус. Вони здебільшого є пригніченими, не бажать вести розмову, відчувають власну безвихідь та в деяких випадках безпорадність, часто можуть змінювати власні показання. Тому, важливим є факт встановлення атмосфери довіри з боку слідчого та встановити найбільш сприятливі для неповнолітнього умови, в яких він почував би себе «як вдома». Підлітки в більшості випадків правильно описують ситуацію та учасників події, але для них характерний недостатній життєвий досвід і обсяг знань, вони ще здатні до зосередження уваги, та мають менший розвиток аналітичних здібностей. Наступними особливостями проведення допиту неповнолітнього є те, що дана категорія осіб має схильність до фантазії (змішання реально сприйнятого та уявного), емоційності події.

Таким чином, при обранні тактичних прийомів проведення допиту неповнолітнього, слідчий повинен враховувати цілу низку факторів щодо даної категорії осіб, та тієї ситуації, яка складається безпосередньо під час допиту, оскільки вони пов'язані з особливостями психіки підлітка. Тож необхідно створити сприятливу атмосферу довіри між слідчим і

допитуваним та пам'ятати про наявність специфічних рис психології дитячого, підліткового та юнацького періодів розвитку і враховувати їх під час отримання інформації.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.98

Володимир Олександрович ШВИДКИЙ,

курсант групи Ф1-303 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики

та судової експертології факультету № 1 ХНУВС Приходько В. О.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ОСОБИ, ЗОВНІШНІСТЬ ЯКОЇ БУЛО ЗМІНЕНО

Бажання змінити зовнішність завжди було актуальним для людей, а з розвитком медицини з'явилося більше можливостей щодо його реалізації. Сьогодні змінюють не лише окремі елементи обличчя, але й зовнішність у цілому, а також стать особи. Таким чином, питання щодо зміни зовнішності набувають все більшої актуальності в ході розслідування злочинів.

Сьогодні пластичні (косметичні) операції набули значного поширення і дозволяють усувати не тільки вади розвитку, наслідки механічних, хімічних ушкоджень і хірургічних втручань, а й змінювати форму та розміри певних елементів обличчя (носа, рота тощо) та проводити так зване омолодження. Так, у результаті усунення зморшок на обличчі може змінюватися межа росту волосся, що призводить до збільшення висоти чола, а також рівня розташування брів (як правило, догори). Усунення складок верхнього і нижнього вік змінює положення кутів ока, що, у свою чергу, призводить до зміни форми та положення очної щілини. Випрямлення спинки носа, зменшення висоти та ступеня його виступання призводить до зміни таких ознак, як висота верхньої губи, згладжування носолобного кута, положення основи носа (догори), форма ніздрів і кінчика носа.

Операції із зміни чоловічої статі на жіночу і навпаки також є розповсюдженими у нашому суспільстві. Усі ці хірургічні втручання певною мірою змінюють вигляд людини та в певних випадках можуть ускладнювати досудове розслідування кримінальних проваджень.

Складнощі виявляються за двома напрямками: 1) після пластичної операції людина не зобов'язана вклеювати нову фотокартку до паспорту громадянина України за діючим національним законодавством; 2) у криміналістичній літературі на цей час відсутні чіткі методичні рекомендації щодо дослідження портретів осіб, зовнішність яких змінено у результаті косметико-пластичних операцій.

Доцільним є розроблення переліку операцій, після яких громадяни зобов'язані міняти посвідчення особи, основним реквізитом яких є фотокартка, а також внести зміни до Положення про паспорт громадянина України про необхідність вклеювання нової фотокартки, що відповідає його вікові та зовнішньому вигляду після пластичної операції.

Згідно з наказом Міністерства юстиції № 96/5 від 12.01.2011 «Про затвердження Правил внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання» особа, що змінила стать, отримує медичне свідоцтво про зміну (корекцію) статеві належності і потім подає заяву до органу реєстрації актів цивільного стану з метою отримання нового свідоцтва про народження. До відповідних документів працівниками вищевказаних установ вносяться змінені відомості про особу з подальшою видачею їй документу. Маючи змінене Свідоцтво, складається заява на отримання відповідного паспорту громадянина України.

Загалом питання, пов'язані з ідентифікацією осіб, які змінили стать не викликають труднощів і мають нормативно-правове забезпечення. Проблема встановлення особи може виникнути у випадку якщо вона вчинить злочин до закінчення процесу легалізації її у суспільстві у новому статусі.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.982.4

Владислав Сергійович КОЗЯВІН,

курсант групи Ф1-304 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри криміналістики та судової експертології

факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Савчук Т. І.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ПІДРОБКИ ДОКУМЕНТІВ

Документ – це матеріальний об'єкт, у якому зафіксовані відомості про які-небудь факти, що відбулися, чи які можна передбачити. Під криміналістичним і навіть кримінально-процесуальним кутом зору документом є будь-який матеріальний носій зафіксованої в ньому інформації, що має значення для кримінального судочинства. Спосіб підроблення документу І.М. Осика визначає як об'єктивно і суб'єктивно обумовлену комплексну діяльність особи (групи осіб), спрямовану на внесення змін у дійсний документ, виготовлення завідомо неправдивого документу або внесення неправдивих відомостей до офіційного документу, яка відображається в матеріальних та ідеальних слідах. Отже, підробка буває двох видів: інтелектуальна та матеріальна.

Інтелектуальна підробка полягає у складанні та видачі правильного за формою та виготовленням документа, але такий документ містить свідомо неправдиві відомості (інформацію).

Матеріальна підробка – об'єктивно та суб'єктивно обумовлена сукупність технічних засобів та прийомів, які використовуються з метою часткової зміни справжнього документа або створення повністю підробленого документа. Це може бути як груба підробка, так і кваліфікована, виконана на досить високому технічному рівні. Слід зазначити, що

вибір злочинцями способу підроблення документів обумовлюється, перш за все, формою носія інформації (паперовий, електронний, пластиковий) і умовами його використання.

Підроблення документів на паперових носіях в сучасних умовах найчастіше вчиняється за допомогою засобів комп'ютерної та розмножувальної техніки. При повній матеріальній підробці використовуються принтери персональних комп'ютерів, ксерокси, засоби оперативної поліграфії і факси. Для сучасних способів повної підробки документів при таманні також поєднання декількох технологій виготовлення документа для нанесення різних реквізитів на один і той же документ. При цьому в різній послідовності можуть застосовуватися комп'ютер, принтер, ксерокси, факси та інше обладнання. Часткова підробка (підробка реквізитів документа) може бути самостійною або елементом повної підробки. Об'єктами часткової підробки у переважній більшості випадків є обов'язкові реквізити документа – підписи, відбитки печаток та штампів, бланки документів.

Повна підробка електронного документа можлива лише за умов наявності доступу до системи електронного документообігу, яка захищена системою кодів та паролів доступу, знання порядку її функціонування та володіння копією або оригіналом закритого ключа електронно-цифрового підпису. Часткова матеріальна підробка електронного документа неможлива на сьогоднішній день завдяки властивостям закритого ключа електронно-цифрового підпису.

Особливості підроблення пластикових документів полягають у носіях інформації, які у свою чергу обумовлюють перелік і особливості обов'язкових реквізитів та засобів захисту від підроблення. Способи підроблення пластикових документів, зокрема банківських платіжних карток, пропонується поділити на: 1) внесення змін у дійсну картку (на пластикову поверхню або на магнітний чи електронний носій) та 2) виготовлення завідомо неправдивої картки (дублікату існуючої картки).

Таким чином, можна зробити висновок, що в основу поняття інтелектуальної підробки покладено юридичну сторону підроблення документів, а матеріальну – технічну. Сучасні способи підробки документів залежать від виду документа, його форми, способу фіксації інформації та призначення і розвиваються із розвитком науково-технічного прогресу.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.985

Марина Володимирівна АЛЕКСЕНКО,

курсант групи Ф-1-14-7 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри криміналістики та судової експертології факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Пазинич Т. А.

ПРО ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ СЛІДЧИХ І ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МВС УКРАЇНИ

Останнього часу все частіше через засоби масової інформації (випуски новин, журналістські розслідування) надходять данні про факти вчинення злочинів проти дітей. Це й діяльність в соціальних мережах групи «Синій кит», куратори якої фактично схиляють до суїциду молодь. Це й численні випадки посягань на статеву недоторканість дітей з боку осіб хворих на педофілію, та інші не менш резонансні злочини. Занепокоєння викликає і ріст зафіксованих правоохоронними органами фактів жорстокого поводження з дітьми з боку батьків, опікунів, вихователів, вчителів. При тому, що такі злочини характеризуються надзвичайно високим рівнем латентності, і більшість випадків залишається поза офіційною статистикою.

Багато вчених спрямовували свої дослідження на встановлення причин, за яких доросла людина обирає своєю жертвою найбільш незахищену і вразливу істоту – дитину. Психологи, психіатри, кримінологи давно прийшли до висновків, що психофізичні травми отриманні в дитинстві, переростають у комплекси дорослої людини і часто формують різного роду патології поведінки. В тому числі важкі патології, пов'язані із сексуальними відхиленнями, педофілією зокрема, садистські, мазохистські уподобання чи девіації. Криміналісти дано встановили залежність між патологічною залежністю від насильства у серійних вбивць і травмами, що були ними отриманими в дитинстві.

Зараз наша держава знаходиться у стані перебудови і формуванні європейських стандартів життя. На наше переконання, одним з ключових, найважливіших напрямків, окрім економічного зростання, виступає захист дітей від злочинних посягань на їх права, життя, здоров'я, статеву недоторканість.

Окремим пріоритетним напрямком роботи поліції повинні стати попередження, своєчасне виявлення і припинення небезпечних жорстоких дій батьків, вчителів, вихователів, а також дій осіб, які страждають на сексуальні девіації у вигляді тяги до дітей. Як забезпечити основні кроки у цьому напрямку? Хотілось би запропонувати своє бачення.

Кримінальний кодекс України містить багато норм, що охоплюють злочини, що вчиняються проти дітей з боку батьків, а також інших осіб. Іноді це окремі склади злочинів, як, наприклад: стаття 150 «Експлуатація дітей»; стаття 166 «Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною». Але здебільшого статті, що встановлюють відповідальність за вчинення насильницьких злочинів, містять тільки частину як кваліфікуючу ознаку, що обтяжує покарання – вчинення таких дій щодо дитини (малолітньої особи). Окремої категорії – «Злочини проти дітей» немає.

Нажаль, ці злочини не вивчаються окремо майбутніми поліцейськими, як не вивчається предмет доказування у таких провадженнях і особливості самої процедури розслідування. Окремої уваги заслуговує і проблема своєчасного виявлення злочинів проти дітей. Адже, якщо батько або мати змушуються над дитиною, б'ють, принижують, застосовують жорстокі міри покарання, що мають ознаки катування, морять голодом, – вони зацікавлені скривати свої дії, а не повідомляти про них в поліцію.

Навіть якщо про факти вчинення злочинів проти дітей стає відомо, виникає цілий ряд проблем перевірки цієї інформації для встановлення ознак складу конкретного правопорушення. Наприклад, якщо помічає ганебний стан дитини вчитель, вихователь або сусід й повідомляє про злочин в поліцію, слідчий зобов'язаний залучити для проведення допиту дитини, медичного обстеження (експертизи) та інших слідчих (розшукових) дій законного представника і захисника

прав дитини – батька або матір. Така вимога закону! Але ж фактично ці особи підозрюються у вчиненні злочину, відповідно зацікавлені встановленню істини при розслідуванні.

Стаття 63 Конституції надає право відмовитись давати показання відносно себе і своїх близьких. Відповідно, використовуючи можливість впливати на поведінку дитини, та свої законні права, батьки мають змогу ухилитись від відповідальності і продовжити знущатись над дитиною. Виникає замкнуте коло.

На наше переконання, необхідно виділити окрему категорію «Злочини проти дітей» та детально дослідити особливості їх розслідування, включаючи порядок дій працівників поліції (патрульних, слідчих), яким надійшла початкова інформація про жорстоке поводження з дитиною в родині. Курсанти, як майбутні поліцейські, повинні чітко знати процесуальні і тактичні особливості порядку дій в ситуації, коли виявляють такі злочини. Адже вони суттєво відрізняються від загальної процедури.

Хотілось би також запропонувати впровадження просвітницької діяльності для учнів середніх шкіл, їх батьків, вчителів, вчителів щодо наступних тематик: 1) небезпека спілкування з незнайомими особами в соціальних мережах 2) міри допустимості фізичних покарань дітей в рамках виховання; 3) способи заміни фізичних покарань дитини; 4) поняття і прояви педофільї та інших сексуальних відхилень в поведінці; 5) порядок виклику і звернення до патрульної поліції.

Запропонована консультативна робота з дітьми, їх батьками, вчителями може здійснюватись курсантами разом із викладачами та патрульними поліцейськими, що обслуговують територію навчальних закладів. Такий підхід дозволить не тільки попереджати й своєчасно виявляти злочини проти дітей, а й дозволить виконувати профорієнтаційне завдання – привертати увагу до діяльності поліції та можливості вступу на навчання до нашого університету.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.982.3

Олександр Олександрович ОРЛОВ,

курсант групи Ф-1-14-7 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри криміналістики та судової експертології факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Пазинич Т. А.

ПРО ВДОСКОНАЛЕННЯ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ОЗБРОЄННЯ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Законом України «Про поліцію» від 2 липня 2015 року (далі – Закон) встановлені повноваження поліцейського застосовувати вогнепальну зброю в якості виключного, найбільш суворого заходу примусу. Пункт 4 статті 46 Закону містить чіткий перелік випадків, в яких поліцейський уповноважений застосувати зброю на ураження. Пункт 6 цієї ж статті вказує на випадки, коли зброя може застосована без попередження. Всі названі Законом випадки пов'язані із необхідністю поліцейського захистити своє життя і здоров'я, обов'язком захистити свого напарника, членів своєї сім'ї, пересічних громадян, а також виконанням покладених на нього завдань, зокрема звільнення заручників, затримання правопорушника та інших. І начебто все вірно, і Законом встановлено гарантії безпеки поліцейського. Але не все так просто!

Так, пунктом 9 статті 46 заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також вогнебезпечних та вибухонебезпечних місцях.

Приймаємо до уваги той факт, що офіційно на озброєнні поліцейського Національної поліції України знаходиться пістолет Форт-17, а фактично в користуванні перебуває ще ПМ (обидва з набоєм 9 мм). Відповідно тактико-технічної характеристики при пострілі з цих пістолетів вбивча сила кулі зберігається до 300–350 метрів. Ці дані дають підстави для висновку про те, що в межах міста застосовувати названі види зброї Законом заборонено.

Адже, дослідження механізму пострілу з пістолетів Форт-17 і ПМ, а також пробивної сили кулі 9 мм, свідчить про те, що навіть прицільний постріл у правопорушника може ушкодити сторонню людину або пошкодити небезпечний об'єкт (наприклад, газопровід будинку). А, більшість випадків застосування вогнепальної зброї поліцейськими пов'язана із вогнем на відстані до 10 метрів. В таких умовах куля, потрапивши в тіло правопорушника, пробиває його наскрізь і продовжує рух, зберігаючи вбивчу силу як мінімум ще 100 метрів. А, на цій дистанції можуть бути вражені люди: пересічні громадяни, заручники, інші поліцейські.

Для вирішення зазначеної проблеми, на нашу думку, необхідно, крім внесення відповідних змін до пункту 9 статті 46 Закону України «Про поліцію», переглянути характеристику набоїв для зброї поліцейських. Зокрема, впровадити використання патронів з так званими експансивними кулями. Розглянемо особливості цих боєприпасів.

Експансивна куля (від англ. *Hollow point bullet*) – особливий вид боєприпасів, що характеризується наявністю в верхній головній частині кулі виїмки. Така будова кулі призводить до того, що при потрапленні в перешкоду (тіло людини, наприклад) куля нібито «розкривається». Звідси й назва – від англ. *Expansion* – розширення, розкривання.

Досліджуючи історію появи і використання експансивних куль, слід звернути увагу на те, що ці набої вперше широко використовувала англійська армія під час бойових дій 1897–1898 роках. Кулі демонстрували тоді вражаючу забійну силу. Поранені солдати не тільки не могли продовжувати бій, їх важко було врятувати від крововтрати і масивних ушкоджень, що спричиняла розгортання кулі, які перекидалась у рановому каналі. Вигодовлялись ці боєприпаси на початку XIX століття на одній з британських фабрик, розташованої на території Індії.

Згодом, міжнародною спільнотою було визнано використання експансивних куль негуманним. Так, у 1979 році на Міжнародній конференції ООН по забороні та обмеженню застосування конкретних видів зброї, ці набої були заборонені у використанні збройними силами держав у конфліктах.

Оскільки заборона на використання експансивних куль поширювалась тільки на регулярні армії та військові дії, даний тип боєприпасів залишався на озброєнні органів правопорядку ряду країн. Також експансивні кулі активно використовуються для полювання на середню та велику дичину.

Основною перевагою цих набоїв є знижений ризик рикошету та велика зупиняюча дія. Особливість траєкторії їх руху обумовлює те, що вони завдають максимальних пошкоджень тканинам і органам в тілі людини, спричиняють сильний больовий шок і значну крововтрату, зупинити яку практично неможливо. Експансивні кулі, потрапляючи в тіло, розкриваються всередині, подібно до квітки («квіти смерті»). При цьому утворюються характерні рвані рани і об'ємні пошкодження внутрішніх органів на тілі людини. Здатність миттєво зупинити нападника при виключеному рикошеті або пробитті навиліт найбільш затребувана в правоохоронних органах. Такі кулі можуть використовуватися там, де інші боеприпаси можуть призвести до спричинення серйозних побічних пошкоджень. Наприклад, пошкодити заручників, або обшивку літака чи прилади. Такі снаряди дозволять уникнути випадкових жертв в разі перестрілки в людних місцях, адже кулі будуть просто застрягати в перешкодах або в тілі злочинця.

Набої, споряджені експансивними кулями не мають ідеальної балістичної форми, тому їх використання ефективне тільки на порівняно коротких дистанціях.

Необхідно зазначити, що експансивні кулі як боеприпаси вже стоять на озброєнні правоохоронців в багатьох країнах світу, зокрема активно використовують підрозділами спеціального призначення. На цей досвід слід звернути увагу і розглянути можливість впровадження використання експансивних куль як боеприпасів Національної поліції України.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.98

Олена Юрїївна ЦЕБИНОГА,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри криміналістики

та судової експертології факультету № 1 ХНУВС Безсонна Т. Ф.

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ПІДРОБКИ ДОКУМЕНТІВ

Стрімкий розвиток суспільних відносин, особливо в умовах науково-технічного та економічного прогресу зумовлює виникнення нових способів підробок та впровадження в обіг підроблених документів. Актуальність дослідження даної тематики зумовлена досить високим практичним рівнем злочинів пов'язаних з підробкою документів, виявлення та вилучення з обігу підроблених документів. Частково, це обумовлено прогалинами кримінально-правового регулювання даних злочинів. Проаналізувавши статистику злочинів пов'язаних з підробкою документів, було зроблено висновок, що існує певна неузгодженість кримінально-правових норм між собою, в яких підроблений документ виступає і предметом і засобом вчинення злочину.

Проблематикою вивчення та дослідження підробки документів та криміналістичних способів їх виявлення займалися такі видатні вчені як П.Д. Біленчук, І.О. Возгрін, Ю.М. Грошевий, І.І. Когутич, В.А. Колесник, С.А. Шейфер, В.Ю. Шепітько, І.М. Якимов та ін. Але, незважаючи на велику кількість наукових праць та доробок існує необхідність подальшого наукового дослідження даної проблематики.

Під підробкою криміналісти розуміють виготовлення документів шляхом повної фальсифікації документа та його складових елементів. Загалом в науці «криміналістика» виділяють наступні види підробок: інтелектуальну підробку та матеріальну підробку.

Під інтелектуальною підробкою слід розуміти, таку підробку за якою в оригінал документа вносяться завідомо неправдиві відомості чи інформація (наприклад, до диплома про отримання вищої освіти вноситься інформація про особу, яка не перебувала на навчанні у даному закладі і взагалі до нього не вступала).

Під матеріальною підробкою слід розуміти, такий вид підробки за якої підробляється сам документ (повністю або частково). При повній матеріальній підробці документ сфабрикований повністю, при частковій матеріальній підробці – в справжній документ вносяться завідомо неправдиві відомості чи інформація, шляхом заміни фотознімку, підчищення, дописування, травлення, змивання чи заміни частини документа (наприклад, видалення сторінок документа, вклеювання сторінок з одного документа до іншого).

Особливості виявлення підробки документів полягають в тому, що інтелектуальну підробку можуть встановити як слідчий, так і оперативний працівник, наприклад шляхом співставлення та перевірки інформації. А матеріальну підробку – тільки в процесі криміналістичного дослідження документа. При криміналістичному дослідженні документа особливо важливу роль відіграє сам процес виявлення та вилучення з місця події підробленого документа.

Саме під час такої слідчої (розшукової) дії, як огляд місця події від слідчого та експерта (при його залученні) залежить подальший хід справи, оскільки якщо при проведенні огляду допустити втрату чи пошкодження документа, який може виступати засобом чи предметом вчинення злочину, чи взагалі через недбалість відкинути такі документи, що в подальшому можуть бути визнані доказами в кримінальному провадженні, наслідком може стати звільнення особи від кримінальної відповідальності, що взагалі суперечить Конституційним засадам та засадам здійснення досудового розслідування.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.98

Ярослав Володимирович НЕКРИЛОВ,

курсант групи Ф4-202 ХНУВС

*Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики та судової експертології факультету № 1 ХНУВС Приходько В. О.***ВИКОРИСТАННЯ РЕЄСТРІВ ВІЛЬНОГО ДОСТУПУ В РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ**

Діяльність з розслідування злочинів представляє собою процес отримання, обробки та використання інформації. Ефективність цієї діяльності багато в чому залежить від наявності у суб'єктів розслідування достовірної та у необхідній кількості інформації про криміналістично значущі об'єкти, яка може бути отримана з різноманітних джерел. Серед джерел такої інформації важливе місце належить численним інформаційним системам (базам даних), що функціонують у різних сферах людської діяльності, насамперед реєстрам вільного та обмеженого доступу.

В умовах сьогодення при розслідуванні кримінальних проваджень слідчим, оперативним працівникам чи експертам доводиться звертатися до інформаційних систем з метою отримання зареєстрованих відомостей про криміналістично значущі об'єкти не лише Національної поліції України. Співробітники правоохоронних органів також можуть отримувати інформацію з реєстрів: Міністерства юстиції України; Міністерства охорони здоров'я; Державної фіскальної служби України (ДФС); Державної судової адміністрації; Національної асоціації адвокатів; баз даних банківських установ; баз даних систем контролю та обліку робочого часу державних і недержавних установ; баз даних операторів мобільного телефонного зв'язку та відеоспостереження; баз даних реєстрації терміну перебування особи в установі, тощо.

На сучасному етапі розвитку суспільства в Україні відбувається активне формування реєстрів у різних галузях життя і держави – офіційно зареєстровано близько сотні реєстрів. Наведемо їх лише частковий перелік, що може стати корисним для співробітників НП України: 1) єдиний державний реєстр нормативно-правових актів; 2) єдиний реєстр нотаріусів України; 3) спадковий реєстр; 4) єдиний реєстр довіреностей; 5) державний реєстр обтяжень рухомого майна; 6) реєстр атестованих судових експертів; 7) реєстр методик проведення судових експертиз; 8) єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення; 9) єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство; 10) єдиний державний реєстр виконавчих проваджень; 11) єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань; 12) державний реєстр речових прав на нерухоме майно; 13) реєстр прав власності на нерухоме майно; 14) єдиний реєстр заборон відчуження об'єктів нерухомого майна; 15) державний реєстр іпотек; 16) державний реєстр актів цивільного стану громадян та інші.

Злочинна діяльність здійснюється у суспільстві у якому кожен суб'єкт стає об'єктом обліку найрізноманітніших інформаційних систем. Необхідність з'ясування різних обставин при виявленні та розслідуванні злочинів (дати народження чи перебування у певному місці, освіти та місця роботи, наявність дозволів, майна тощо) змушує суб'єктів розслідування звертатися до різноманітних інформаційних систем, із яких і можна отримати таку інформацію. При цьому суб'єкт розслідування вже не може обмежуватись інформацією, яка міститься в обліках, спеціально створених з метою складання умов для розслідування злочинів. Він звертається до інформаційних систем, які мають інше цільове призначення. Водночас така інформація набуває криміналістичного значення завдяки використанню її в процесі розслідування.

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І КРИМІНОЛОГІЇ
ФАКУЛЬТЕТУ № 1**

УДК 343.97

Анастасія Сергіївна КОЛЬЧИК,

курсант групи Ф1-303 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Юртаєва К. В.***КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ**

Проблема протидії домашньому насильству в Україні привертає все більшу увагу фахівців. Згідно статистики 44 % населення України потерпали від домашнього насильства впродовж свого життя, причому 30 % зазнавали насильства у дитячому віці. За словами А. Десвої, заступника міністра внутрішніх справ України з питань європейської інтеграції, кожен день поліція фіксує 348 фактів домашнього насильства, і в 70–80 % випадків його жертвами стають жінки. У законодавстві більшості розвинутих країн домашнє насильство визнається серйозним правопорушенням. Вбачається доцільним розглянути кримінально-правові та кримінологічні заходи протидії домашньому насильству в Україні.

Необхідність здійснення якісних змін у системі протидії домашньому насильству підтверджує прийнятий 07.12.2017 закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визнав таким, що втратив чинність, закон України «Про попередження насильства в сім'ї». Новий закон надав поняття домашньому насильству, яким значно розширив коло суб'єктів, які можуть страждати від цього правопорушення, розширив коло суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому

насильству, надавши відповідні повноваження органам виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також державним та недержавним установам і організаціям.

06.12.2017 Верховна Рада прийняла також закон «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», який передбачив посилення кримінальної відповідальності за домашнє насильство. Зокрема, домашнє насильство і сексуальне насильство передбачене в якості окремих складів (ст. 126-1 і 153 КК України), ст. 134 «Незаконне проведення абортів або стерилізації» і ст. 152 «Зґвалтування» викладені в новій редакції, криміналізоване примушування до шлюбу (ст. 151-2 КК України), ст. 91-1 КК України передбачені обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство. Зазначені зміни мають вступити в силу за рік після офіційного опублікування Закону. Деякі положення цього закону вже вступили в силу: наприклад, перелік обставин, що обтяжують покарання, був доповнений п. 6-1 «вчинення злочину щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах». У той же час зазначимо, що хоча й вказаний закон був прийнятий з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами 2011 р., Україна й досі не ратифікувала згадану міжнародну угоду. Вбачається, що зазначена невідповідність має бути яконайскоріше виправлена.

Підсумовуючи, зазначимо, що посилення кримінальної відповідальності та передбачення низки нових кримінологічних заходів щодо протидії домашньому насильству є передумовою зниження рівня зазначених правопорушень та надання гарантій гідного захисту жертвам домашнього насильства в Україні.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.615.8

Артур Геннадійович ПІСКОВЕЦЬ,

курсант групи Ф1-406 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Олішевський О. В.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРИМУСОВЕ ВВЕДЕННЯ В ОРГАНІЗМ АЛКОГОЛЮ

Алкоголізм – дуже поширена проблема з трагічними наслідками. Про нього нині говорять у всьому світі. З ним пов'язують і падіння звичаїв, і зростання злочинності, і збільшення транспортних аварій та інших нещасних випадків. Тому нашою метою в цій роботі є висвітлення проблеми щодо примусового введення в організм людини алкоголю.

Із споживанням алкоголю пов'язані до 35 % самогубств, до 70 % усіх убивств, 62 % нещасних випадків, 73 % актів насильства, 81 % тяжких тілесних ушкоджень. Одноразове вживання алкоголю призводить до нудоти, головного болю, харчового отруєння. Регулярне вживання алкоголю призводить, насамперед, до розвитку алкогольного стеатогепатиту, надалі до хронічного гепатиту, а за умови подальшого прогресування – цирозу печінки і, як наслідок, – смерті.

Легкий ступінь сп'яніння – це якраз той стан, заради якого, власне, і затівається випивка: душевний підйом, відчуття легкості і радісне збудження. Сп'яніння середнього ступеня характеризується більш серйозними симптомами: порушенням ходи (погойдуванням) і координації рухів, роздвоєнням в очах, втратою чіткості мови. Важке алкогольне отруєння симптоми має вельми серйозні. У людини, яка страждає від сильної інтоксикації, можуть початися проблеми з диханням. Високий ризик і того, що у сп'янілого зупиниться серце. У деяких випадках, коли кількість алкоголю в крові перевищує 3 %, виникає оглушення і, як наслідок, починається кома.

Що стосується нашої теми, то фізичний примус – застосування щодо особи фізичного насильства з метою примушення її до вчинення або невчинення певних протиправних дій всупереч її волі. Під психічним примусом розуміється вплив на психіку особи з метою змусити її всупереч її волі вчинити або утриматись від вчинення певних протиправних дій.

Отруєння речовинами будь-якого походження з переважно як місцевої, так і загальної дії (в тому числі і харчові токсикоінфекції) при умові, що в клінічному перебігу мали місце загрозливі для життя явища кваліфікується як тяжке тілесне ушкодження. Отруєння, що не мало загрози для життя, але спричинило розлад здоров'я або втрату працездатності менш як на 33 % – тілесні ушкодження середньої тяжкості, менш ніж 10 % – легкі тілесні ушкодження.

Отже, від введення в організм алкоголю можуть настати різного ступеня тілесні ушкодження та смерть, а тому дії винної особи, яка примусово ввела в організм потерпілого алкоголь, залежно від наслідків мають кваліфікуватися наступним чином:

- за ст. 125 КК України, як умисні легкі тілесні ушкодження, а саме: харчове отруєння, алергічні реакції організму.
- за ст. 122 КК України, як тілесні ушкодження середньої тяжкості, а саме: жовчекам'яна хвороба, виразка шлунку, виразка дванадцятипалої кишки, серцево-судинні захворювання, неврологічні симптоми.
- за ст. 121 КК України, як тяжкі тілесні ушкодження, а саме: цироз печінки, інфаркт міокарда, інсульт, відмова роботи нирок.
- у випадку заподіяння смерті, залежно від умислу, кваліфікується за ст. 115 або ч. 2 ст. 121 КК України.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.711

Валентин Юрійович ТЕСЛЕНКО,

курсант групи Ф1-406 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Олішевський О. В.***ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКРАДЕННЯ ЧУЖОГО МАЙНА, ВЧИНЕНОГО
ЗА УМОВ ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДЕОФІКСАЦІЇ**

На сьогоднішній день рідко де можна зустріти супермаркет, магазин чи будь-яку іншу точку продажу товарів, яка не обладнана системою відеоспостереження. Це робиться для того, щоб попередити вчинення злочину, а якщо його вже вчинено, то для того, щоб полегшити пошуки винної особи працівникам поліції. Дуже часто при незаконному заволодінні чужим майном винні особи попадають в поле зору засобів фіксації. Тому виникає питання – як правильно кваліфікувати те, що спостерігається за допомогою відеокамери: крадіжка чи грабіж.

Відповідно до ч. 1 ст. 185 КК України, крадіжка – це таємне викрадення чужого майна. Таємним визнається таке викрадення, здійснюючи яке, винна особа вважає, що робить це непомітно для потерпілих чи інших осіб: за відсутності будь-яких осіб; у присутності потерпілого або інших осіб, але сам винний не усвідомлював цього моменту і вважав, що діє таємно від інших осіб; у присутності потерпілого або інших осіб, але непомітно для них.

Розглянемо три можливі ситуації викрадення чужого майна, вчиненого за умов відеоспостереження та відеофіксації:

- 1) під час крадіжки винна особа не здогадується про наявність камер відеоспостереження;
- 2) винна особа знає про камери відеоспостереження, а також знає, що його дії зможуть переглянути лише через певний проміжок часу (наприклад, увечері, коли господар повернеться з роботи);
- 3) винна особа знає, що за ним через камери відеоспостереження спостерігає власник чи працівники охорони в режимі онлайн.

Далі ми розглянемо, як це буде впливати на кваліфікацію правопорушення. Ситуація перша має кваліфікуватися як крадіжка. Особа не здогадується, що її дії фіксують камери, тому вона впевнена у тому, що її дії є цілком таємними, як це зазначається у диспозиції ст. 185 КК України.

Ситуація друга. Особа здогадується, що її дії фіксує відеокамера, але власник або інші особи зможуть переглянути відеозапис лише через певний проміжок часу, тому дії особи саме на момент вчинення злочину є таємними. Отже, в даній ситуації має місце крадіжка.

Ситуація третя. Винна особа знає, що за нею через камери відеоспостереження спостерігає власник чи працівники охорони в режимі онлайн та в будь-який момент його можуть затримати на «гарячому», але все одно здійснює заволодіння чужим майном. Дії винного слід кваліфікувати не як крадіжка, а як грабіж тому, що має місце не таємне заволодіння чужим майном, а відкрите, так як, з однієї сторони, правопорушник усвідомлював відкритий характер своїх дій, з іншої – власник чи інші спостерігають за його діями. Але це лише в теорії права, оскільки під час розслідування чи суду сторона захисту з метою уникнення більш суворого покарання буде наполягати на таємності своїх дій. А все, що не може бути об'єктивно доказано у провадженні розцінюється на користь підозрюваної особи чи підсудного. По-друге, як одночасно довести факти того, що з однієї сторони, винний усвідомлював, що за ним спостерігають в момент вчинення злочину, а з іншої – за ним спостерігають власник, охорона чи інші особи.

Таким чином, незаконне заволодіння чужим майном при дотриманні умов таємності та наявності відеоспостереження у ситуації, коли особа не знає про наявність камер відеоспостереження, коли особа здогадується, що її знімають камери, та безпосередньо під час вчинення злочину цього ніхто не бачить, а зможуть переглянути лише через певний проміжок часу та коли особа впевнена у тому, що за його діями безпосередньо під час вчинення злочину спостерігає власник чи інші особи, та в будь-який момент її можуть затримати на «гарячому» мають кваліфікуватися як крадіжка.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.9:343.34(477)

Вікторія Юрївна ЦЕБИНОГА,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

*Науковий керівник: викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Шевчук Т. А.***ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ
ЯК ОДНА ІЗ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ**

У системі національної безпеки сучасної держави особливе місце займає громадська безпека. Відповідно до Конституції, України однією з важливих умов забезпечення нормального здійснення людиною своїх прав, свобод, суспільних інтересів є охорона громадської безпеки. Вона є однією із сфер національної безпеки України, покликана стояти на захисті життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства, держави.

Забезпечення громадської безпеки в державі є невід'ємною складовою частиною умов існування України, що обумовлюється та захищається чинним адміністративним і кримінальним законодавством.

Надійна охорона громадської безпеки в суспільстві віднесена законодавцем до числа самостійних об'єктів, правове забезпечення охорони яких має своїм завданням кримінальний кодекс України та зокрема розділ IX його особливої частини, в якому закладені сучасні погляди на організовану злочинність.

Злочини проти громадської безпеки – це тяжкі злочини, які у своїй більшості набули рис транснаціонального характеру і ставлять під загрозу не тільки національну, а й міжнародну стабільність.

Громадська безпека, як родовий об'єкт злочинів цього виду, являє собою сукупність суспільних відносин, пов'язаних із захистом людей, їх об'єднань, підприємств, установ, організацій, держави та її органів, що встановлюють порядок/правила їх життєдіяльності/функціонування, а також правила поведінки з предметами, щодо яких встановлений особливий правовий режим.

Суспільна небезпечність злочинів проти громадської безпеки полягає в тому, що вони порушують безпечні умови життєдіяльності – загальну безпеку, безпеку життя, здоров'я, власності широкого та невизначеного кола осіб і безпеку інших цінностей суспільства, створюють небезпеку настання тяжких наслідків або заподіюють такі наслідки. При цьому джерелами підвищеної небезпеки виступають злочинні організації, терористичні групи, бандитські угруповання, зброя та предмети, що становлять небезпеку для громадян. Ці дії мають поширення в суспільстві, вони соціально обумовлені, їх причини слід шукати в аномаліях цього суспільства, протиріччях, взаємозв'язках та взаємозалежності з іншими суспільними явищами.

Громадська безпека визначається як необхідна умова та органічний складник цивілізованого способу життя, успішного функціонування суспільства і держави і її інститутів. Вона створює атмосферу спокою серед населення, обстановку впевненості в ефективності захисту від імовірних злочинів, у наявності для цього відповідних гарантій, відчуття безпеки, на яку можна покластися та яка заспокоює.

Запорукою забезпечення громадської безпеки є своєчасне визначення її загроз – це комплексне питання, яке стосується державного суверенітету, територіальної цілісності України, її устрою, суспільства, функціонування державних інститутів, добробуту і особистої безпеки громадян.

Ефективність ліквідації сучасних кримінальних загроз громадській безпеці відповідає життєво важливим інтересам української держави – забезпечення її національної безпеки. Особливо гостро це питання постає в переломні часи соціально – економічних, політичних криз та потрясінь, розбалансування суспільних відносин, та продукування на цій основі суспільно – небезпечних посягань на громадську безпеку.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.9.01

Віталій Олегович НАЙДА,

курсант групи Ф1-203 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Олішевський О. В.

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДОЮ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Однією з найважливіших проблем, яка стоїть на заваді стабільності та економічного та соціального зростання України, є недовіра громадян до державних органів, що стимулює розвиток злочинності, детермінує відтік кадрів за кордон та інші нагальні проблеми українського суспільства. Реформи у правоохоронній сфері України покликані збільшити рівень довіри громадян до державних органів загалом та до Національної поліції зокрема, а також перевести довіру населення в практичну площину, тобто сформувати на її основі взаємодію.

Курс на євроінтеграцію України зумовлює впровадження на вітчизняному ґрунті передових західноєвропейських правоохоронних тенденцій, однією з яких є модель партнерської поліцейської діяльності (так звана модель «Community Policing»), за якою поліція в суспільстві виконує роль координатора в розв'язанні, попередженні та подоланні проблем злочинності.

У ч. 1 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» закріплене положення, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

Відповідно до Академічного тлумачного словника української мови під взаємодією в широкому значенні цього слова розуміють взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь.

В науковій літературі під запобіганням злочинності розуміється соціальна політика держави, спрямована на подолання криміногенно небезпечних суперечностей у суспільних відносинах з метою їх позитивного вирішення і поступового витіснення, а також спеціальну випереджальну практику протидії формуванню і реалізації на різних стадіях злочинних проявів.

Виходячи з цих визначень, під взаємодією поліції з громадою у сфері запобігання злочинності слід розуміти взаємний зв'язок, погоджену діяльність поліції та громади, що дозволяє їм працювати разом новими способами для подолання проблем, пов'язаних зі злочинністю з метою поліпшення якості життя громадян.

До сучасних особливостей взаємодії поліції з громадою у сфері запобігання злочинності слід віднести:

1) поліція працює ефективно не за рахунок насадження страху серед населення перед поліцейським, а тільки тоді, коли самі громадяни стають партнерами поліції, а поліцейські виступають сусідами, такими самими членами громади, а не карателями, які використовують громаду в якості інструменту для реалізації поліцейських повноважень;

2) поліція в суспільстві повинна виконувати роль координатора в розв'язанні, попередженні та подоланні проблеми злочинності;

3) взаємодія повинна бути організована на основі трьох фундаментальних принципів: урахування громадської думки, активна співпраця при вирішенні поставлених завдань та належне її стимулювання.

Одержано 17.04.2018

УДК [343.97:343.345](477)

Ельвіра Анатоліївна КУЗЬМИЧЕНКО,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Фіалка М. І.***ЖЕБРАЦТВО ЯК ЗЛОЧИННИЙ ФЕНОМЕН КОРИСЛИВОЇ СПРЯМОВАНOSTІ**

На сьогоднішній день доросле та дитяче жебрацтво є головною проблемою, яка існує в нашому соціумі, це явище має тісний зв'язок зі злочинністю, а тому становить чималу суспільну небезпеку. Тема жебрацтва є досить актуальною у наш час, оскільки особи, які ведуть паразитичний спосіб життя мають антисуспільну спрямованість, а також більш схильні вчиняти діяння, що містять ознаки складу злочину.

Жебракування – це один із методів вирішення матеріальних та фінансових проблем, легкого збагачення, а також спосіб існування певних прошарків суспільства. Потрібно зазначити, що в результаті появи різноманітних чинників, які здатні погіршувати соціально-економічний рівень людини в суспільстві виникають злидні та безробіття, негативний вплив середовища або сім'ї, відсутність нагляду батьків за своїми дітьми, примус батьками жебракувати, низький рівень доходів населення, недосконале функціонування соціальних інститутів є безпосередньо тими факторами, що зумовлюють виникнення такого явища як жебрацтво.

Жебраки – це особи, які не мають родинних зв'язків, їх соціальний статус знищений, але основна їх частина з часом перетворюється на «професійних жебраків», які використовують людей, експлуатують їх почуття як джерело свого пус- того існування, оскільки вони впевнені, що добрі люди допоможуть їм. Якщо розглядати жебрацтво як бізнес, то необхідно зазначити, що це «легкі гроші», невимоглива робота і час на відпочинок є майже завжди, мабуть єдина вимога у цій роботі – це мати театральні здібності або навіть у деяких випадках вміти психічно впливати на людину. Також, дана професія не потребує затрати сил та енергії, має гнучкий графік, а головне можна заробити «легкі гроші». Залучати малолітніх або неповнолітніх осіб до жебрацтва це є нормою. Зазвичай, дитяче жебракування є потребою, оскільки дитяче сприйняття світу не розглядає це явище як спосіб експлуатації матеріально-фінансових цінностей суспільства, таким чином вони просто намагаються вижити. Довести, що хтось когось примушує займатися цією діяльністю майже нереально, оскільки «головні» цього бізнесу залякують, муштрують дітей та погрозами змушують мовчати.

Отже, цей феномен заслуговує величезної уваги з боку держави, суспільства, соціальних інститутів, які повинні допомагати та сприяти боротьбі з цим паразитичним явищем, проводити постійний контроль за неблагополучними сім'ями, надавати медичну допомогу людям з обмеженими можливостями, а також не сприяти розвитку жебрацького бізнесу, навпаки активно боротися з ним.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.97:316.624.2

Свєнєнїя Олєксандрівна СЕМЕНЮК,

курсант групи Ф1-303 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Фіалка М. І.***ІГРОМАНІЯ ЯК СУПУТНЄ ДЛІЯ ЗЛОЧИННОСТІ ЯВИЩЕ**

Доволі часто в кримінологічній теорії ми зустрічаємось з таким поняттям як злочинність, оскільки вона є складовою частиною суспільства та різновидом соціальних явищ та з причинами, які зумовлюють ці явища. Дослідження цієї проблеми є однією із центральних у кримінології, адже питання щодо окремих форм девіантної поведінки набуває актуальності як ніколи. Так, вчинення окремих корисливих, насильницьких злочинів передувє таке негативне соціальне явище як ігроманія, яка може становити серйозну небезпеку для суспільства і окремих громадян.

На сьогодні з появою комп'ютерних технологій, дане негативне соціальне явище, здійснює вплив на нестійких членів суспільства та має безпосередній вплив на зріст криміногенної ситуації в Україні. Загалом під ігроманією розуміють негативний соціально-психологічний феномен, який виражається у відносно розповсюдженому та статистично стійкому захопленні грою значною частиною населення, що тягне певні, інколи незворотні медико-психіатричні та соціальні наслідки.

Залежній на ігроманію особі характерні часті напади агресії, безпричинні скандали, шукання виправдання своїм вчинкам, постійне каяття та щирі клятви рідним про припинення походів у гральні заклади. Особливо небезпечним поширенням ігроманії є серед неповнолітніх (75 %), які не здатні повністю контролювати свої дії та бажання, тому вони йдуть на корисливі та корисливо-насильницькі злочини. Ця антисуспільна поведінка молоді призводить до тяжких розладів психічного здоров'я і поведінки, а саме спостерігаються випадки самогубства серед молоді. Як зазначає Ю. Александров, близько 500 тис. чоловік у всьому світі закінчують життя самогубством на ґрунті ігроманії. Тому потрібно зазначити, що за відсутності певних ефективних заходів протидії ця ситуація серед підлітків може поглибитись та сприяти негативним наслідкам, як безпритульність, вживання наркотичних та психотропних речовин, відсутність бажання до навчання, що можуть призвести до злочинних проявів.

На психологічному рівні спостерігаються страхи, невпевненість в собі, нестійкий сон, депресія, тривожність, що може призвести до бажання покращити своє матеріальне становище, що обумовлюються побічними наслідками, а саме: вчинення злочинів як корисливих, так і насильницьких, порушення дисциплін на виробництві та в закладах освіти, зловживання алкоголем та іншими психотропними речовинами, труднощі міжособистісних відносин, часті конфлікти тощо.

При цьому, не виключається вчинення таких злочинів які пов'язані з корисливою мотивацією, а саме: шахрайство, крадіжки, грабежі, розбої тощо.

Тому ми можемо зазначити, що ігromанія все ж таки має певний зв'язок зі злочинністю, який полягає не лише у стані ігрової залежності, що супроводжується зниженням рівня усвідомлення дійсності та самоконтролю, розвитку ігromанії, постійної потреби у грошах, але й іншими найбільш не безпечнішими формами злочинності

Отже, ведучи мову про залежність від ігор, потрібно усвідомлювати, що ігromанія є психічним захворюванням, яка може бути наслідком певних емоційних та психічних розладів, що можуть призвести до вчинення злочинів. Таким чином, на нашу думку, ігromанію обгрунтовано розглядати як певне фонове явище, що відіграє велику роль у механізмі детермінації злочинності.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.97:316.624

Євгенія Сергіївна БАДЬОРНА,
курсант групи Ф1-301 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права і кримінології
факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Фіалка М. І.*

НАРКОТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ОСОБИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З МЕХАНІЗМОМ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ

Серед чинників, що стимулюють розвиток сучасної злочинності велике місце займають фонові явища, котрі являються переломним фактором у вчиненні особою кримінального правопорушення. Вагоме місце серед них займає наркотична залежність особи, оскільки вона виступає підґрунтям для злочинної поведінки. Сьогодні під безпосереднім впливом наркотиків вчиняється велика кількість злочинів: вбивства, крадіжки, грабежі, хуліганство, злочини пов'язані з обігом наркотиків і т.д.

Вивчаючи злочин, як окремих механізм індивідуальної злочинної поведінки слід зазначити, що злочин є системою, яка підпорядковується дії певних закономірностей. Тобто механізм злочинної поведінки залежить від ситуації, негативної деформації, мотивації особи та потреб які вона переслідує. Саме тому певна негативна життєва ситуація може стати детермінантою злочинної поведінки, а результат її розвитку – злочином.

Якщо взяти до уваги, що механізм злочинності бере свій початок з певної потреби, то необхідно зрозуміти, яка саме потреба переслідується в наркоманії. Так як людина у разі відсутності наркотику та його недостачі в організмі переживає розлад та недугу, слід зробити висновок, що у неї виникають психологічні та фізіологічні потреби. Психологічні тому, що свідомість людини в першу чергу посиляє певні сигнали про необхідність задоволення потреби вживання наркотику, а фізіологічна безпосередньо у самому вживанні. Так ми отримуємо першу сходинку у системі створення злочинної поведінки – «потреба». Надалі після появи потреби у людини виникає бажання реалізації, яке говорить про те, що особа має на меті задовольнити відповідну потребу, як окрему потребу її організму. Дії цієї людини в подальшому охоплюються єдиним наміром – отримати будь-якою ціною наркотичну речовину задля задоволення власної потреби.

Однак поряд з цим, відповідне місце має і життєва ситуація, де людина шляхом пошуку наркотичних речовин, реалізує своє бажання – задоволення потреби. Так вона приймає рішення як правильно вчинити і де саме шукати відповідні речовини, яким способом їх отримати, які зусилля для цього докласти, тобто прораховує певну низку дій, що дадуть в подальшому відповідний результат. Це може бути підшукування грошей для купівлі, закупка матеріалів для виготовлення і т.д.

Саме тут знаходить своє місце злочинна поведінка. Вчиняючи заплановані дії, особа переступає межі правових норм і вже безпосередньо вчиняє злочинні дії з метою отримання наркотиків, грошей або речей задля їх придбання, а також вчиняє дії, які безпосередньо пов'язані з виготовленням, зберіганням, перевезенням та збутом наркотичних речовин. Мотивуючим фактором для неї виступає необхідність наступного життя речовини будь-якою ціною. Тому в даній ситуації і виникає замкнуте коло, оскільки в подальшому для чергового задоволення такої ж потреби людина знову ж буде діяти відповідно до цього механізму.

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що індивідуальна злочинна поведінка особи під впливом наркотичних речовин стимулюється саме її внутрішньої мотивацією та необхідністю досягнення цілі – задоволення потреби. Саме ця необхідність стає способом життя. Це дає змогу зрозуміти, що дане суспільно-небезпечне явище може мати різні негативні прояви в суспільстві на сьогоднішній день і боротьба з ним потребує ретельного та обгрунтованого підходу.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.97

Катерина Сергіївна ЄРМАКОВА,
курсант групи Ф1-303 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права і кримінології
факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Фіалка М. І.*

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ РОДИНИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТ БЕЗПРИТУЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Актуальність обраної теми полягає в тому, що прояв дитячої безпритульності становить загрозу національній безпеці України в соціальній сфері. В умовах безпритульності на дитину діють фактори криміналізації особистості, проявляються інші негативні фонові явища, такі як наркоманія, алкоголізм, жебрацтво тощо, у зв'язку з чим підвищується

рівень злочинності серед неповнолітніх. Тому, вивчення причин і умов виникнення даного негативного соціального явища дасть змогу розробити комплекс необхідних заходів для попередження та ефективної боротьби з ним. Дитяча безпритульність пов'язана з багатьма чинниками, на макрорівні ними є політичний, економічний, культурний розвиток суспільства. На мікрорівні найбільш поширеним чинником є проблеми в сім'ї.

Головним чинником, який призводить до дитячої безпритульності, на нашу думку, є криза в сім'ї – явище, за якого сім'я перебуває у складних життєвих обставинах та втратила свої виховні можливості. Причини виникнення кризи можуть бути різними: перебування одного із батьків в місцях позбавлення волі, наркотична або алкогольна залежність одного із членів сім'ї, безробіття, наявність в сім'ї ВІЛ інфікованої людини. Частою причиною дитячої безпритульності є насильство в сім'ї. Іноді батьки не знаючи як поводити себе з дітьми в тій чи іншій ситуації не знаходять кращого методу до виховання ніж побою та образи.

Доволі поширеною є ситуація, коли дитина народжується в неповноцінній сім'ї. Матері-одиначки не отримують достатньої матеріальної підтримки від держави, і доводиться шукати інші джерела існування для себе та дитини, тому з раннього віку останні залишаються без нагляду.

Ще одна з причин дитячої безпритульності – моральна криза в сім'ї. Це стосується навіть благополучних сімей. Діти втікають на вулицю, оскільки батьки зовсім не цікавляться їх духовним світом, переживаннями та почуттями, особливо це стосується дівчат.

Ведення асоціального способу життя батьків також штовхає дітей на те, що вони надають перевагу вулиці. Спостерігаючи за батьками, які вживають алкоголь, наркотики, мають залежність від куріння, діти наслідують їх звички, вважаючи це нормальним явищем.

Точної кількості безпритульних неповнолітніх не може надати жодна державна установа. Концепція Державної програми подолання дитячої безпритульності і бездоглядності на 2006–2010 роки повідомляє, що понад 100 тис. дітей позбавлені батьківського піклування, з них майже 20 тис. потребують притулку. Кількість таких дітей продовжує збільшуватись. Але не слід забувати про латентність цього фонових явища. Дані ініціативних досліджень засвідчують наявність значно вищої кількості безпритульних дітей, ніж відображувані в результатах роботи офіційної статистики.

Отже, явище безпритульності є складним і небезпечним для майбутнього демографічного і соціального розвитку держави. Основними причинами його виникнення можна виділити недоліки соціально-економічної ситуації в Україні, внаслідок чого проявляється криза в сім'ї яка і підштовхує дітей до пошуку життя на вулиці.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.242

Марія Сергіївна ХМЕЛИК,
курсант групи Ф2-406 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права і кримінології
факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Казначеева Д. В.*

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Сьогодні злочинність неповнолітніх привертає до себе особливу увагу вчених і практиків. Тому, найголовнішим напрямком кримінальної політики нашої держави є розробка правових заходів, які б визначали ефективність та якість протидії злочинності неповнолітніх. І тому в сучасних умовах примусові заходи виховного характеру, які застосовуються до неповнолітніх являють собою одну з необхідних ланок системи заходів протидії злочинності такої категорії осіб.

Відповідно до судової статистики у 2017 році місцевими судами України застосовано примусових заходів виховного характеру до 401 неповнолітнього.

Заходи виховного характеру передбачені кримінальним законом (ч. 2 ст. 105 КК України), застосовуються тільки до неповнолітніх та виключно судом, при цьому не мають ознак кримінального покарання. Та за своєю юридичною природою вони є заходами виховання, переконання і спрямовані на забезпечення правильного формування особи неповнолітніх, попередження вчинення правопорушень. Проаналізуємо види примусових заходів виховного характеру, що застосовуються до неповнолітніх згідно чинного кримінального законодавства:

1) застереження;

Найм'якіший захід виховного характеру, який полягає в тому, що неповнолітньому судом роз'яснюється суспільна небезпека вчиненого ним діяння, та можливе настання негативних наслідків у разі продовження ним злочинної діяльності.

2) обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього;

Треба погодитись, що обмеження дозвілля дозволяє відгородити неповнолітнього злочинця від відвідування певних місць та спілкування з особами, які можуть схилити неповнолітнього до вчинення нових злочинів. Встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього дає змогу утримати його від подальшого вживання наркотичних та психотропних речовин, повернути неповнолітню особу до нормального способу життя, сприяє позбавленню від алкогольної та ігрової залежності. Даний захід надає суду можливості в повній мірі досягти мети кримінально-правового впливу на неповнолітніх.

3) передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їх прохання.

Проте, як свідчить судова практика, зазначений примусовий захід виховного характеру у багатьох випадках є мало-ефективним, оскільки часто такі неповнолітні вже давно вийшли з-під батьківського контролю, батьки негативно впливають на них або позбавлені батьківських прав, а отже, підлітків передають під нагляд тих, хто вже виявив неспроможність виховати свою дитину належним чином, а то й сам втягнув її у злочинну діяльність.

4) покладення на неповнолітнього, який досяг п'ятнадцятирічного віку і має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків;

Фінансове покарання та компенсація завданої шкоди є одними з запропонованого Мінімальними стандартними правилами Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя по відношенню до неповнолітніх («Пекінських правил») широкого комплексу заходів впливу, які пропонується застосовувати з метою забезпечення більшої гнучкості і щоб уникнути, по можливості, ув'язнення неповнолітніх в виправних установах.

5) направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення, але на строк, що не перевищує трьох років.

Найсудовішим з аналізованих заходів є направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків. Такими установами відповідно до Закону України від 24 січня 1995 р. «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» є загальноосвітні школи соціальної реабілітації, в які направляються особи від одинадцяти до чотирнадцяти років, і професійні училища соціальної реабілітації – для осіб віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Таким чином, можна зробити висновок, що в нашій державі сьогодні слабо розвинута система застосування заходів виховного характеру до неповнолітніх. І це є значною проблемою, адже такі примусові заходи є альтернативою кримінальному покаранню неповнолітніх, які надають правопорушнику можливість виправитись без ізоляції від суспільства. Вважаємо, що система примусових заходів виховного характеру потребує реформування, адже діюча сьогодні зберігає більшість заходів ще з КК України 1960 р., не відповідає вимогам сьогодення і є недостатньо ефективною.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.359.3

Олександр Олександрович ПИХТІН,
курсант групи Ф1-301 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права і кримінології
факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Кондратов Д. Ю.*

ОПІОЇДНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНА ТА КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Опіоїди – це не звичайні наркотичні засоби, а як правило сильні знеболюючі анальгетики, засоби, що усувають чи знижують больовий синдром, вони мають такий же ефект, як і опіум. Вживаючи дані речовини та препарати, людина уникає хворобливих почуттів, досягає відчуття ейфорії і, як наслідок, стає залежною від їх вживання, навіть не помічаючи сама цього факту. Велика проблема полягає у тому, що вона не вирішується самим припиненням вживання опіоїдів, оскільки в такому разі симптоми захворювань і болю можуть тільки прогресувати, що робить вже неможливим справлятися з болями без вживання даних речовин чи препаратів. Тому, поступово така людина, не усвідомлюючи всієї небезпечності цього явища, стає залежною від опіоїдних препаратів та речовин.

Потреба в опіоїдних речовинах, подібно наркоманії, виступає фактором, який може впливати на залежних людей, підштовхуючи їх до протиправної поведінки, зокрема, і до вчинення злочинів.

Проблема полягає ще й у тому, що залежність та її негативні наслідки можуть виникати як після тривалого застосування знеболюючих опіоїдів за рецептом лікаря, так і в результаті незаконного витоку препаратів зі складів підприємств, аптек, медичних закладів, тощо. Варто зазначити, що небезпечність такої форми медикаментозної залежності полягає в тому, що вона абсолютно латентна та не заборонена законом. Тобто, кожен із нас, вживаючи сильні анальгетики в певних життєвих ситуаціях, може стати жертвою опіоїдної залежності сам про те не здогадуючись. Таке вживання, може бути певною платформою, яка може схилити в майбутньому особу до вживання більш серйозних наркотиків, що мають «сильніший ефект».

Зазначимо, що в Сполучених Штатах Америки соціальною проблемою, що набула активного загострення в останні роки, вважається так звана *опіоїдна криза*. Дана криза, спричинена активним вживанням опіоїдних речовин та препаратів серед населення, стала основною причиною зростання смертності від передозування. Головною проблемою є те, що опіоїдні речовини та препарати вперше люди отримують законно, за призначенням лікаря та аптекою, яка випускає ці ліки. Але згодом, організм людини починає вимагати все більшу кількість опіоїдних речовин та препаратів, особа починає шукати способи придбати їх будь-яким чином, що поступово призводить до залежності та незаконному обігу даних речовин.

Зловживання опіоїдними речовинами та препаратами є проблемою, яка має негативні індивідуальні та соціальні наслідки. Здавалося б цілком законне лікування гострого головного болю, запаморочення, депресії тощо, поступово призводить до залежності. Більше того, така залежність може призвести до вживання вже незаконних наркотичних засобів таких як героїн, які мають набагато сильніший ефект.

Вживання опіоїдних медикаментів (за рецептом, чи без) на сьогодні є неврегульованим законом способом вживання речовин, які мають ефект, подібний до наркотичних, тому жертвою вживання опіоїдів може стати будь-яка людина. Саме тому, вкрай необхідно більш детально обговорити дану проблему та створити чіткі засоби протидії цьому негативному явищу.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.831

Олександр Павлович СЛОБОДЯНИК,

курсант групи Ф2-202 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права і кримінології
факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Казначеева Д. В.*

НОВИНКИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

З метою протидії домашньому насильству у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 (далі – Закон) запроваджено комплексний підхід до боротьби з цим явищем, суттєво доповнено існуючі інструменти такої боротьби, введено нові визначення термінів, та інші норми, спрямовані на покращення захисту потерпілих від домашнього насильства. Головна тенденція нового Закону полягає у тому, що він визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

Так серед основних переваг нового закону можна виділити наступні:

- Нове визначення домашнього насильства враховує всі види такого насильства, різні його прояви, гендерну складову. Під домашнім насильством розуміють діяння (дію чи бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають однією сім'єю, але не перебувають у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того чи проживає особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

- Дитина, що є свідком домашнього насильства, визнається постраждалою від такого насильства і відповідно буде мати право на допомогу та захист. У зв'язку з цим у дитини буде більше шансів проживати окремо від кривдника та бачитися з ним лише за певних умов.

І це є вдалим рішенням, оскільки в багатьох життєвих ситуаціях діти стають свідками жорстокого поводження, яке в майбутньому негативно впливає на їх психіку та виховання, адже закріплює в пам'яті дитини негативні емоції, впливає на її подальше формування як особистості та є безпосередньо душевною травмою для неї. Тому така норма є досить доцільною, адже вона забезпечить нормальний розвиток дитини та допоможе утримати її від наслідування такої поведінки.

- Колишні члени подружжя, інші члени сім'ї, які проживали або проживають разом, будуть мати теж право на захист від домашнього насильства, чого до цього часу не було.

На сьогоднішній день значного насильства з боку чоловіків отримують жінки, яке виражається в побоях, мордуванні, нанесенні тілесних ушкоджень та інше. Досить часто члени подружжя перевищують межі моральності та виходять за рамки дозволеного, створюючи загрозу життю чи здоров'ю один одному. Саме тому ця норма стане суттєвим регулятором сімейних відносин та захистить її членів від неправомірного посягання з боку іншого.

- Поліція буде мати право виносити термінові заборонні приписи (терміном до 10 днів), які окрім іншого будуть передбачати обов'язок кривдника залишити місце проживання постраждалої особи, навіть якщо житло, у якому вона проживає, є власністю кривдника.

Досить часто, наприклад, через сварки в сім'ї та непорозуміння жінки залишаються безпритульними і разом з дітьми вимушені шукати домівку чи безпечне місце для ночівлі. Відтепер той, хто порушує права жінки та дитини буде змушений піти, а останні в свою чергу залишаться. Ця норма є безумовною гарантією захисту права жінки й дитини та їх права на майно.

Також новою особливістю закону відповідно до ст. 24 стали спеціальні заходи протидії домашньому насильству. До них належать:

- 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника;
- 2) обмежувальний припис стосовно кривдника;
- 3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;
- 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Зазначені зміни значно підвищують межі протидії насильству та показують, що в будь-якому з випадків насильства будуть застосовуватись рівносильні міри покарання чи обмеження. Кожен із заходів дає змогу доречно оцінити рівень вчиненого насильства та обрати відповідну санкцію кривднику.

Отже, проаналізувавши основні положення Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», слід зазначити, що новостворені норми сучасного законодавства відносно насильства в сім'ї направлені на удосконалення системи протидії домашньому насильству та покращення результатів його попередження і уникнення. Сьогодні цей закон може стати новою сходинкою для становлення нормальних сімейних відносин та стати поштовхом для захисту навіть незначних але грубих порушень прав та свобод членів сім'ї.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.28/29

Олена Сергіївна ГУТОРОВА,

курсант групи Ф1-406 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Олішевський О. В.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ ЗЛОЧИННИ ЗА УМОВИ ПРИМУСОВОГО ДОВЕДЕННЯ ЇХ ДО СТАНУ АЛКОГОЛЬНОГО СП'ЯНІННЯ

Особа в стані алкогольного сп'яніння в більшості випадків не перестає бути осудною, а тому даний стан не є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності. Більше того, стан алкогольного сп'яніння є обставиною, що обтяжує покарання. Це змінений стан свідомості, викликаний дією етилового спирту на центральну нервову систему, за якого у людини відзначаються психічні, поведінкові та фізіологічні порушення.

На практиці виникає питання про притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили злочини за умови їх примусового доведення до стану алкогольного сп'яніння.

Згідно зі ст. 21 КК України, передбачається кримінальна відповідальність особи, яка вчинила злочин у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин.

Відповідно до медичного критерію виділяють такі види алкогольного сп'яніння: фізіологічне та патологічне. При першому особа за власною волею доводить себе до стану алкогольного сп'яніння, усвідомлює негативний вплив спиртних напоїв, наркотиків або інших одурманюючих речовин на психіку; передбачає характер можливої суспільно небезпечної поведінки в результаті стану сп'яніння і можливі суспільно небезпечні наслідки. За інтелектуальним критерієм встановлено, що навіть у стані глибокого фізіологічного сп'яніння особа не втрачає повністю здатності усвідомлювати характер вчинюваних діянь і керувати ними.

Тому, при здійсненні злочинів у стані фізіологічного сп'яніння відсутній не тільки медичний (психічне захворювання), але і юридичний критерій неосудності, а тому така особа визнається осудною.

Від простого алкогольного сп'яніння необхідно відрізняти також і випадки патологічного сп'яніння. Під впливом психічних захворювань (алкогольний делірій, алкогольний галюциноз), що виникають на ґрунті хронічного алкоголізму або під впливом різних несприятливих обставин – фізичного або психічного виснаження, нервових перевантажень та інших несприятливих обставин, навіть при незначному вживанні алкоголю і наркотиків, настають серйозні розлади психіки, за яких особа може вчинити суспільно небезпечне діяння в стані, коли вона не усвідомлює свої дії (бездіяльність) або не може керувати ними. В таких випадках, згідно із ч. 2 ст. 19 КК України, особа визнається неосудною, і не підлягає кримінальній відповідальності.

Таким чином, підведемо наступні підсумки: по-перше, особа, яка вчинила злочин за умови її примусового доведення до стану алкогольного сп'яніння, знаходячись в стані фізіологічного сп'яніння, не звільняється від кримінальної відповідальності, оскільки в неї залишається здатність усвідомлювати свої дії та керувати ними. Однак, незважаючи на те, що відповідно до п. 13 ч. 1 ст. 67 КК України, вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння слугує обтяжуючою обставиною при призначенні покарання, дана умова має розглядатися як обставина, що пом'якшує покарання. По-друге, особа, яка вчиняє злочин за умови попереднього примусового введення в організм алкоголю, знаходячись в стані патологічного сп'яніння, не притягується до кримінальної відповідальності, оскільки не усвідомлює значення своїй дії та/або не керує ними.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.976

Олена Юрїївна ЗАДНІПРОВСЬКА,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Фіалка М. І.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ ПРОСТИТУЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ

Нині в нашій державі проституція досить стрімко змінюється, омолоджується та тісно пов'язує себе з низкою несприятливих наслідків. Дана тема не є новою. Як соціальне явище проституція існувала в усі історичні періоди і завжди до неї були залучені неповнолітні, але, на жаль, дана проблема і нині залишається актуальною.

Вченими було висунуто та досліджено низку підходів до вивчення феномена проституції та сформовано багато визначень. Найбільш вдалим, на нашу думку, є наступне: проституція – це діяльність людини, що полягає в неодноразовому наданні сексуальних послуг іншим особам, які не ґрунтуються на почуттєвому потязі, з метою отримання винагород, яка є основним чи додатковим джерелом існування.

На сьогодні найбільш вживаними прийомами залучення до заняття проституцією є: переконання; посилення емоційної реакції (честолобство, самоствердження, романтичні почуття, захоплення тощо); формування та розвиток реакції; шантаж; неправомірна вигода; загроза фізичного впливу; зомбування; застосування особливих прийомів та засобів (секс, наркотики, медикаменти тощо).

Необхідно зазначити, що основними вимогами до організації системи протидії проституції неповнолітніх можуть бути:

- методи і засоби кримінологічного впливу мають бути адекватними конкретним і адекватним видам девіантної поведінки;
- створення гнучкої та розгалуженої системи соціальної допомоги, що включають державні, громадські, благодійні та інші структурні ланки;

- моральність та духовний розвиток повинен спиратися на принципи загальнолюдської моралі і духовні цінності, свободи совісті;
- жорсткий контроль за потоком інформаційних матеріалів у ЗМІ, які містять сцени насильства та жорстокості;
- зміна менталітету громадян за допомогою правовиховної діяльності, формування більш толерантного і милосердного ставлення до інакомислячих;
- підготовка та перепідготовка кадрів, які могли б працювати з різними верствами населення, що активно живлять проституцію як соціально-правовий феномен.

Аналізуючи вищевикладене можна виокремити наступні напрямки протидії проституції неповнолітніх:

- підвищення педагогічних та просвітницьких навичок батьків;
- включення в систему дошкільної освіти предмета духовне і моральне виховання людини;
- впровадження державою соціальної політики;
- у закладах навчання періодично проводити бесіди з метою аналізу проблеми в суспільстві алкоголізму, наркоманії, проституції.

Підводячи підсумок вищевикладеному, необхідно наголосити на тому, що в українському суспільстві існує проблема існування проституції неповнолітніх, яка потребує запровадження заходів протидії, які будуть спрямовані на підйом духовного та морального розвитку української нації.

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН
ФАКУЛЬТЕТУ № 6**

УДК 343.98.2

Олексій Олегович НАУМКІН,

студент групи ПДдср-15-5 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри кримінально-правових дисциплін

факультету № 6 ХНУВС доктор юридичних наук, доцент Щербаковський М. Г.

СУЧАСНИЙ СТАН ЕКСПЕРТИЗИ ЗБРОЇ ТА СЛІДІВ І ОБСТАВИН ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ

В 2015 р. у Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень Міністерства юстиції України традиційну балістичну експертизу було змінено на «експертизу зброї та слідів і обставин її використання». Зміни були викликані розширенням спектру об'єктів, що за своєю дією можуть бути віднесені до зброї, тобто до об'єктів, спрямованих на ураження людини, тварин, нанесення руйнування перешкод.

В залежності від об'єктів дослідження експертиза зброї та слідів і обставин її використання поділяється на дослідження: 1) вогнепальної зброї та бойових припасів до неї; 2) слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу; 3) холодної зброї; 4) зброї з некінетичним принципом ураження; 5) гранатометів та ствольної артилерійської зброї; 6) ракетно-реактивної зброї.

Для проведення дослідження експертові з урахуванням змісту питання надаються зброя або конструктивно подібні до неї вироби, патрони, гільзи, кулі, шрот, пижі, які приєднані до справи як речові докази, порівняльні матеріали, предмети зі слідами пострілу. Під час розслідування злочинів, предметом яких є зброя, або таких, де елементом об'єктивної сторони виступає зброя, виникає необхідність рішення низки завдань, спрямованих на встановлення обставин злочинних дій. Всі завдання можна поділити на три групи: діагностичні, ідентифікаційні, ситуаційні.

До типових діагностичних завдань відноситься: установлення належності об'єктів до вогнепальної стрілецької, реактивної, ракетної, холодної зброї, боєприпасів, спеціальних засобів активної оборони, засобів нелетального ураження або інших конструктивних подібних до них виробів; визначення виду, системи (моделі) та калібру вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, визначення типу, виду, зразка (для виробів промислового виробництва), холодної зброї; встановлення способу виготовлення зброї та придатності для використання за призначенням; визначення стану (справності) зброї, боєприпасів до неї та придатності їх до стрільби; встановлення належності об'єктів до частин (деталей) зброї тощо.

Типові ідентифікаційні завдання включають: установлення за слідами на стріляних кулях, шроті, картечі, гільзах конкретного екземпляра вогнепальної зброї або конструктивно подібного до неї виробу; встановлення конкретного екземпляра зброї за частинами (деталлями)

До типових ситуаційних завдань належить: установлення обставин, пов'язаних з використанням зброї або конструктивно подібних до неї виробів (факту стрільби після останнього чищення і змащування зброї, кількості пострілів, відстані, з якої стріляли, напрямку пострілу, взаємного положення зброї та перешкоди та інше) тощо; установлення можливості пострілу без натискання на спусковий гачок за певних умов (наприклад, при падінні зброї на ґрунт, підлогу тощо).

Розв'язання наведених завдань експертом дозволяє встановлювати різноманітні факти виготовлення, застосування зброї на місці події, ототожнити конкретний екземпляр зброї, що має значення не тільки для установлення обставин кримінального провадження, але й побічно – вини злочинця.

Одержано 17.04.2018

УДК 393.98

Тетяна Юрїївна АЛЕМАЄВА,

студентка групи ПДдср-15-5 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри кримінально-правових дисциплін

факультету № 6 ХНУВС доктор юридичних наук, доцент Щербаківський М. Г.

ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ СЛІДЧИМ

Розслідування злочинів за своєю сутністю є пошуком, фіксацією, вилученням та оцінкою відображень-слідів минулої події, якою є злочин. Для слідчого важливого значення набувають знання щодо психологічних процесів, які впливають на поведінку злочинця, супроводжують сприйняття, запам'ятовування певних подій та їх подальше відтворення потерпілим або свідком. Можна виокремити дві форми використання психологічних знань.

1. Непроцесуальна форма. Знання психології використовуються слідчим безпосередньо для вирішення окремих завдань розслідування, що не знаходить відображення в процесуальних документах. Положення психології використовуються на початковому етапі розслідування для встановлення особи невідомого злочинця шляхом складання його так званого «психологічного профілю» («соціально психологічного портрету»). Такий портрет не є доказом у кримінальному провадженні, але застосовується для відшукування осіб, причетних до вчинення злочину (звуження кола запідозрених).

Психологічні положення утворюють наукові основи проведення окремих слідчих (розшукових) дій, особливо допиту. З психологічної точки зору у допиті виділяють три психологічні процеси: а) діагностику особистості допитуваного (визначенні психічних особливостей цієї особи, які використовуються для встановлення з нею психологічного контакту); б) систему психологічних прийомів, що сприяють отриманню інформації (одержання правдивих і повних показань); в) оцінку інформації, отриманої у ході допиту (аналіз з урахування особливостей допитаної особи).

2. Процесуальна форма. Знання психології використовуються слідчим опосередковано, шляхом призначення судово-психологічної експертизи, що знаходить відображення в процесуальних документах (ухвалі слідчого судді, висновку експерта). Психологічна експертиза встановлює ті особливості психічної діяльності особи та такі прояви в її поведінці, які мають юридичне значення та викликають певні правові наслідки. Основними завданнями психологічної експертизи є визначення: 1) індивідуально-психологічних особливостей, рис характеру, провідних якостей особистості; мотивовірних чинників психічного життя і поведінки (наприклад, встановлення індивідуально-рольового статусу особи у злочинній групі (лідер, підвладний, ведений тощо); 2) емоційних реакцій та станів (наявності або відсутності у суб'єкта в момент вчинення протиправних дій фізіологічного афекту або інших емоційних станів, здатних суттєво вплинути на його поведінку); 3) закономірностей перебігу психічних процесів, рівня їхнього розвитку та індивідуальних властивостей особи (наприклад, визначення рівня розумового розвитку особи, усвідомлювання реального змісту власних дій та повною мірою свідомо керувати ними і передбачати їх наслідки); 4) моральної шкоди та визначення її грошової компенсації.

У кримінальному провадженні слідчий залучає психолога під час проведення слідчих (розшукових) дій із участю малолітніх або неповнолітніх учасників процесу.

Використання знань психології слідчим в непроцесуальній і процесуальній формах спрямоване на дослідження психологічних процесів учасників кримінального провадження з метою забезпечення об'єктивного і всебічного розслідування злочину.

Одержано 17.04.2018

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА ФАКУЛЬТЕТУ № 1

УДК 343.1(477)

Анастасія Сергіївна КОЛЬЧИК,

курсант групи Ф1-303 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС

кандидат юридичних наук, доцент Бондаренко О. О.

ЩОДО ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Допит є слідчою (розшуковою) дією, найбільш поширеною на практиці. Під час допиту відбувається процес збирання доказів, у результаті якого здобувається і перевіряється значна частина відомостей про злочин, встановлюються мотиви, мета, а також умови його вчинення. Особливої уваги заслуговують особливості допиту неповнолітніх осіб.

Досліджуючи тактику слідчих дій, Є.М. Лівшиць та Р.С. Белкін визначають поняття допиту як процес передачі слідчому допитуваним інформації про подію, що розслідується, або про пов'язані з нею обставини і про причетних осіб.

Як відомо, допит неповнолітніх обумовлений не лише специфікою їх психіки, але й своєрідним процесуальним порядком. Е. Лук'янов зазначає, що допит підлітка потребує глибокого знання особливостей його психіки, виняткового вміння проводити цю слідчу дію, тактовності і стриманості, культури спілкування.

Доречно зазначити, що згідно із ст. 226 КПК України допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Важливо те, що допит неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день.

Особливості допиту неповнолітніх осіб під час кримінального провадження залежать від їх процесуального статусу. Такими неповнолітніми можуть бути підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, свідок. Згідно із ст. 490 КПК України допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого здійснюється згідно з правилами, передбаченими КПК України, у присутності захисника. Стиль записів показань у протоколі допиту має бути простим, зрозумілим для неповнолітнього. Викладення показань має враховувати особливості його мови. З метою уникнення повторних і додаткових допитів неповнолітнього доцільним є застосування під час допиту відео- або аудіозапису.

Щодо особливостей допиту неповнолітнього свідка або потерпілого, то в даному випадку допит також проводиться з додержанням норм КПК України. Свідку, який не досяг шістнадцятирічного віку, слідчий повинен роз'яснити обов'язок про необхідність давати правдиві показання, не попереджаючи про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань і за дачу завідомо неправдивих показань. Також важливий момент полягає у тому, що під час допиту має бути присутній законний представник, педагог, психолог або лікар.

На наш погляд, під час допиту неповнолітнього не завжди доцільно залучати батьків як законних представників. Їх присутність під час допиту може неоднозначно впливати на дачу показань неповнолітньої особою. Дитина може соромитися, почувати себе винною перед одним із батьків. В.Г. Дрьомов, досліджуючи питання допиту неповнолітнього обвинуваченого, справедливо стверджує, що підліток може відчувати в присутності батьків почуття страху, сорому то-що, чутливо реагувати на емоції батьків, стежити за їх мімікою, жестами, рухами і відповідно до цього давати показання або зовсім відмовитись відповідати на запитання слідчого.

Важливим моментом підготовки до проведення допиту неповнолітнього є вибір доцільного місця і обстановки допиту. По-перше, слідчому, що проводить таку слідчу (розшукову) дію, необхідний окремий кабінет. По-друге, доцільним є складання плану допиту неповнолітнього із зазначенням даних, які необхідно враховувати в ході допиту, кола учасників допиту та основних запитань із послідовністю їх постановки. По-третє, надзвичайно важливим є встановлення психологічного контакту з неповнолітньою особою.

На підставі вищевказаного доходимо висновку, згідно з яким процесуальний порядок проведення допиту неповнолітніх осіб заснований на загальних положеннях проведення допиту, регламентованих чинним кримінальним процесуальним законодавством. Але подальший аналіз відповідних статей КПК України надає змогу виокремити важливі процесуальні та тактичні особливості проведення даної слідчої (розшукової) дії щодо неповнолітніх. Суворе дотримання вимог КПК України є гарантією захисту прав і законних інтересів неповнолітніх у кримінальному процесі.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.12-053.6:37(477)

Вадим Віталійович ВОРОБЕЦЬ,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС

кандидат юридичних наук Романюк В. В.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ ДО НЕПОВНОЛІТНЬОГО

На сучасному етапі становлення України, на жаль, стан злочинності серед неповнолітніх складає суттєву частку від загальних показників злочинності в державі, що обумовлено складним економічним становищем в країні та іншими соціальними факторами, які впливають на свідомість неповнолітнього та його розвиток в цілому. Як це найчастіше буває, неповнолітні, прагнучи здобути визнання серед однолітків помиляються, і вчиняють суспільно небезпечні діяння, наслідки яких можуть докорінно змінити їхню долю, життя та ставлення до навколишнього середовища. З метою повернення неповнолітнього до звичайного укладу життя та привити повагу до дотримання положень права, держава передбачає застосування до такої особи більш м'який захід – «перевиховання».

Кримінальне провадження щодо неповнолітніх здійснюється у загальному порядку з урахуванням особливостей, передбачених главою 38 КПК України, та із дотриманням принципу забезпечення реалізації неповнолітніми особами права користуватися додатковими гарантіями, встановленими національним законодавством та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Кримінальне процесуальне законодавство надає умови, за наявності яких прокурор може дійти висновку щодо вправлення неповнолітнього підозрюваного та складання клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру, з подальшим надсиланням до суду. До таких умов належить вчинення неповнолітнім вперше кримінального проступку, злочину невеликої тяжкості, необережного злочину середньої тяжкості. Крім того, обов'язковою умовою для складання клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру та направлення його до суду є те, що неповнолітній обвинувачений та його законний представник проти цього не заперечують.

Законодавець чітко визначив вік неповнолітньої особи, щодо якої можуть бути застосовані примусові заходи виховного характеру, а саме після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність за вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, тобто до віку чотирнадцяти, шістнадцяти або вісімнадцяти років.

Таким чином, КПК України надає можливість неповнолітній особі уникнути покарання за вчинене суспільно небезпечне діяння, з можливістю призначення більш лояльного способу виправлення. На мою думку, це розумно, тому що неповнолітній повністю не усвідомлюючи всю суспільну небезпечність свого діяння, одним своїм проступком може змінити своє життя в гіршу сторону, і в подальшому, як це часто буває, відбудеться знайомство неповнолітнього з кримінальним середовищем, яке негативно вплине на його розвиток, що призведе до занепаду освітнього, соціального, культурно-духовного розвитку та зневажливого ставлення до загальноприйнятих в суспільстві соціальних цінностей та

правових норм. В свою чергу, слідчий разом із прокурором допомагають неповнолітньому обвинуваченому усвідомити ризики використання в подальшому протиправної поведінки, яка посягає на охоронювані кримінальним законом суспільні відносини.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.137.9

Вікторія Юрївна ЦЕБИНОГА,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС

кандидат юридичних наук Романюк В. В.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ІНШОЇ ОСОБИ, ПРАВА ЧИ ЗАКОННІ ІНТЕРЕСИ ЯКОЇ ОБМЕЖУЮТЬСЯ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Стрімкий розвиток кримінальних процесуальних відносин, зокрема, які складаються на стадії досудового розслідування кримінального провадження, зумовив появу такого нового учасника (суб'єкта) кримінального провадження як інша особа, права чи законні інтереси якої, обмежуються під час досудового розслідування. Кримінальна процесуальна характеристика будь-якого учасника кримінального провадження передбачає визначення поняття такого учасника кримінального провадження, підстав його участі, його процесуальний статус, (права та обов'язки), час під час якого особа перебуває у відповідному стані та юридична відповідальність у разі порушення обов'язку.

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України дає наступне визначення іншої особи, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування – це особа, стосовно якої (в тому числі щодо її майна) здійснюються процесуальні дії, визначені Кодексом. Виходячи із положень п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України, де вказаний чіткий перелік сторін кримінального провадження, норма, яка б визнавала учасником іншу особу, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування – відсутня. Тобто, виникає питання щодо доцільності введення такого учасника, як інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування.

Відповідно до норм КПК України, інша особа, права чи інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, має право на звернення до прокурора, слідчого судді або суду з клопотанням, в якому викладаються обставини, що обумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені КПК України та мають право оскаржити прокурору вищого рівня недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування.

Аналіз вище зазначених норм дає підстави зробити наступні висновки: й досі є не зрозумілим на якому етапі досудового розслідування з'являється новий суб'єкт оскарження, коли вона може заявляти клопотання та які наслідки буде нести в собі подальше прийняття рішення суддею щодо задоволення скарги недотримання розумних строків. З одного боку, ці зміни вносились з метою захисту прав суб'єктів господарювання, щодо яких безпідставно проводились обшуки без повідомлення про підозру, що унеможливило подальший захист їх прав та законних інтересів, з іншого боку, КПК України не передбачив правовий статус іншої особи, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, що фактично говорить про відсутність як його юридичних обов'язків та юридичної відповідальності у разі їх порушення. Представники практики вбачають у таких змінах позитивні сторони, вбачаючи під такими особами таких осіб як статисти, осіб у яких проводиться обшук та осіб, яким не повідомили про підозру, проте щодо яких здійснюється досудове розслідування.

На нашу думку, доцільним було б визначити правовий статус іншої особи, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування на законодавчому рівні більш деталізовано, що значною мірою полегшило роботу як органів досудового розслідування, так і сторони захисту, які представляє інтереси такої особи.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.144-053.6(477)

Дар'я Андріївна КРАВЕЦЬ,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС

кандидат юридичних наук Романюк В. В.

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ

Процесуальний порядок допиту малолітніх та неповнолітніх осіб регламентовано низкою положень Кримінального процесуального кодексу України. Одночасно, відповідно до рекомендацій Керівних принципів Комітету Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, прийнятих Комітетом міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 року, «наскільки це доцільно і можливо, кімнати опитування та очікування повинні бути організовані з дружнім до дітей оточенням; опитування та збір заяв дітей повинні, наскільки це можливо, проводитись кваліфікованими фахівцями; всі зусилля мають бути направлені на те, щоб діти надавали свідчення у найбільш сприятливому оточенні та за найсприятливіших умов».

За українським законодавством особливості допиту малолітніх та неповнолітніх осіб різняться, залежно від процесуального статусу такої особи.

Так, допит малолітнього свідка і, за розсудом суду, неповнолітнього свідка проводиться в присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності – лікаря. Як вбачається, присутність визначеного кола осіб при допиті неповнолітнього свідка покладається на розсуд суду і не є обов'язковою. Така позиція законодавця суперечить нормам, викладеним у вищезгаданих Керівних принципах, які не поділяють дітей на малолітніх та неповнолітніх, а спрямовані на захист дітей у сфері правосуддя (тобто, осіб у віці до 18 років). До того ж, присутність передбачених у КПК України осіб має важливе практичне значення, тому що метою їх залучення є, зокрема, сприяння у встановленні психологічного контакту з особою допитуваного та допомога в отриманні повних та достовірних показань.

Допит малолітнього або неповнолітнього потерпілого проводиться з дотриманням правил, передбачених КПК України, для допиту цих осіб як свідків. Але деякі науковці не погоджуються з позицією законодавця та наголошують на необхідності видаляти із залу судового засідання малолітніх та неповнолітніх потерпілих і запрошувати їх тільки для допиту. Таке твердження обумовлене тим, що перебування дитини в залі судового засідання довгий час утомливо для неї і не викликається необхідністю.

Згідно положень чинного кримінального процесуального законодавства, допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого здійснюється у присутності захисника. В обґрунтування цієї тези закладено те, що неповнолітні підозрювані (обвинувачені) є особливими суб'єктами кримінального правопорушення, захист яких потребує наявності спеціальних знань, професійного рівня та досвіду роботи у сфері захисту неповнолітніх.

Для забезпечення ефективного правосуддя необхідно привести національне законодавство до міжнародних стандартів. Зокрема, вважаємо за потрібне доповнити КПК України такими обов'язковими положеннями: «Допит малолітнього і неповнолітнього свідка і потерпілого проводиться в присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності – лікаря». Такі зміни забезпечать рівність малолітніх та неповнолітніх свідків. Також вважаємо за необхідне деталізувати вимоги до захисника неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого. Захисник неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) також повинен мати спеціальні знання, відповідати професійному рівню та досвіду роботи у сфері захисту неповнолітніх.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.1(477)

Дмитро Володимирович ТРУНОВ,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС

кандидат юридичних наук Романюк В. В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАДИ РІВНОСТІ ПЕРЕД ЗАКОНОМ І СУДОМ

Рівність перед законом і судом – засада кримінального провадження, що діє в усіх його стадіях, вимагає від законодавця та суб'єктів, які його здійснюють, надання учасникам правовідносин рівних прав щодо відстоювання своїх інтересів і недопущення застосування привілеїв чи обмежень у процесуальних правах. Сутність цієї засади полягає у наділенні їх рівними правами і рівними обов'язками перед законом щодо участі у процесі. Нажаль нерідко зазначена засада залишається декларативною, оскільки зазвичай закон і правда переважають на боці того, хто має владні повноваження, фінанси тощо.

Засада рівності перед законом і судом не передбачає обмеження конституційних прав та свобод громадян, навпаки у передбачених законом випадках, встановлюються додаткові гарантії для певних категорій осіб. Порушення цієї засади призводить до постановлення несправедливих рішень, втрати довіри громадян до державних органів, неповаги до закону.

Сучасна соціально-політична обстановка та необхідність удосконалення кримінального процесуального законодавства вимагають додаткових досліджень питань здійснення кримінального провадження з позиції рівності всіх осіб перед законом та судом. Рівність учасників кримінального провадження покладає на суд обов'язок не надавати будь-яких переваг, будь-якому з учасників кримінального провадження. Звідси, процесуальне становище кожного конкретного учасника провадження не може бути покращено або погіршено залежно від раси, кольору шкіри, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, політичних, релігійних та інших переконань, за мовними або іншими ознаками. Права не можуть бути неправомірно обмежені, разом з тим деякі права учасників процесу визначаються саме їх процесуальним статусом і протилежна сторона не може бути наділена тими ж самими правами. Так, позивач, на відміну від відповідача, не може подати зворотний позов, а право мати захисника є виключною прерогативою підозрюваного, обвинуваченого, засудженого чи виправданого. Безумовно, у таких випадках про порушення даної засади не йдеться. Закон однаковий для всіх, йому байдужі фактично існуючі відмінності між людьми. Від закону вимагається неупередженість і «повна сліпота» до соціальних відмінностей людей у сфері права.

Положення про рівність перед законом і судом діє протягом усього кримінального провадження. Слідчий, прокурор і суддя зобов'язані забезпечити рівну можливість здійснення процесуальних прав будь-якому громадянину, рівну можливість використання ними заходів щодо захисту своїх законних прав та інтересів.

Як висновок можемо зазначити те, що будучи проголошеною та нормативно закріпленою, засада рівності перед законом і судом вимагає своєї повної і безумовної реалізації. Державні інституції повинні втілювати ідею рівності в діяльність органів суду, прокуратури, досудового розслідування та їх посадових осіб, з метою подолання правового нігілізму у державі. Здійснюючи підготовку суддів, адвокатів, посадових осіб правоохоронних органів, необхідно акцентувати

їхню увагу на проблемі забезпечення рівності прав учасників кримінального провадження, їх рівності перед законом і судом, одночасно гарантуючи таким особам забезпечення реалізації прав та інтересів.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.1(477)

Дмитро Петрович АЛАДОЧКІН,

курсант групи Ф4-201 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Фоміна Т. Г.

ПРАВОВА ПРИРОДА ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) передбачив здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням прокурором. Діяльність прокурора на стадії досудового розслідування пов'язана із наглядом за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва (п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру», ч. 2 ст. 36 КПК України). У науковій літературі під процесуальним керівництвом розуміють упорядкування досудового розслідування з використанням не внутрішніх організаційно-управлінських повноважень прокурора, які виконуються за межами кримінального судочинства, а специфічних кримінальних процесуальних повноважень владно-розпорядчого характеру, закріплених у ст. 36 КПК України. Це специфічний вид правового керівництва кримінального процесуального спрямування. Він направлений не на організацію праці підлеглих, а на забезпечення повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження.

Процесуальний керівник спрямовує діяльність слідчого, координує досудове розслідування, щоб згодом ефективно підтримувати державне обвинувачення в суді. Внаслідок цього істотно зростає відповідальність процесуального керівника за якістю та результатом кримінального провадження. Прокурор повинен володіти всією сукупністю доказів, зібраних у кримінальному провадженні, і бути переконаним у їх допустимості, достовірності та законності отримання. Процесуальний керівник має повний доступ до усіх документів, що містяться в матеріалах кримінального провадження. Він має право призначати ревізії та перевірки, приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК України, доручати проведення слідчих (розшукових) дій, давати вказівки щодо їх проведення та брати в них участь, а в необхідних випадках особисто проводити їх. Разом з тим, прокурор не повинен виконувати функції слідчого, а лише організовувати процес розслідування кримінального провадження. Процесуальне керівництво прокурором досудовим розслідуванням є ефективним засобом забезпечення законності дій та рішень органів досудового розслідування.

Під час здійснення процесуального керівництва, прокурор реалізує ряд прав та виконує свої обов'язки безпосередньо під час проведення процесуальних дій. Він уповноважений давати рекомендації чи вказівки слідчому, звертати увагу на недоліки допущені під час роботи, проводити самостійно процесуальні дії та обов'язково виступає контролюючою ланкою прийнятих рішень органів досудового розслідування.

Викладене дає підстави дійти висновку, що метою процесуального керівництва прокурором є своєчасний початок кримінального провадження з підстав, визначених законом, та забезпечення всебічного, повного і неупередженого розслідування. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням є напрямом діяльності прокурора, який здійснюється з використанням владно-розпорядчих повноважень з визначення найбільш ефективних напрямів проведення досудового розслідування, активізації зусиль органів досудового розслідування, спрямованих на забезпечення дотримання в процесі розслідування вимог законодавства України.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.98

Свєген Олегович ЛАВРІКОВ,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Романюк В. В.

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УКРАЇНІ

В Конституції України закріплено, що Україна є соціальною, демократичною та правовою державою, а забезпечення основоположних прав та свобод людини і громадянина є основним обов'язком держави. Відтак, враховуючи сучасні тенденції розвитку суспільства, актуалізації набуває питання щодо забезпечення прав та свобод на такій стадії кримінального процесу як досудове розслідування, що не є можливим без всебічного та повного дослідження вказаного інституту та визначення його правової природи.

Питання щодо правового регулювання органів досудового розслідування та ефективності їх діяльності завжди були і залишаються предметом дослідження серед багатьох вчених-процесуалістів. Науковий підхід як до реформування системи кримінального судочинства в цілому, так і при визначенні шляхів удосконалення інституту початку досудового розслідування, передбачає звернення до історичного минулого, що дає змогу сформувати комплексне уявлення про багаторічні традиції правотворення, досягнення та цінності національного законодавства, а також об'єктивно оцінити його

недоліки. Початком запровадження та подальшого розвитку інституту досудового розслідування вважається його нормативне закріплення у Статуті кримінального судочинства 1864 року. Даний документ окрім основних положень щодо проведення кримінального судочинства, також передбачав ситуації, пов'язані з початком досудового розслідування та опишував окремі процесуальні дії.

Наступною передумовою становлення інституту досудового розслідування є вдосконалення та подальше нормативне закріплення слідчих апаратів в період становлення радянської влади в Україні. У цей час відбувався бурхливий розвиток слідчих підрозділів і, як наслідок, були сформульовані засади досудового (тоді ще попереднього) розслідування кримінальних проваджень (справ). Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України закріпив нову модель кримінальної процесуальної діяльності, а останні зміни до чинного кримінального процесуального закону, зокрема щодо строків досудового розслідування та поява нового учасника кримінального процесу, говорять про значущість інституту досудового розслідування як ключового елементу кримінального процесу взагалі.

Таким чином, можна зробити висновок, що даний інституту пройшов у своєму розвитку три етапи становлення, кожен з яких характеризується своїми особливостями залежно від формації, суспільного ладу та, насамперед, законодавчих змін. Відправною точкою бурхливого розвитку інституту досудового розслідування пов'язують з 1991 роком в наслідок чого у 2012 році було прийнято чинний КПК України. Дана подія знаменувала новий виток розвитку вищезначеного інституту: почалася побудова власного кримінального процесуального законодавства, визначилась власна політика у сфері кримінальних процесуальних відносин, запровадились і продовжують запроваджуватись відповідні реформи у галузі кримінального процесуального законодавства. Сучасне законодавче забезпечення інституту досудового розслідування говорить про певну складність для правоохоронних органів при вирішенні завдань кримінального провадження, тому для їх вирішення відіграє особливу роль законодавча регламентація даного інституту кримінального процесу, що в подальшому буде мати вплив на зміст всієї кримінальної процесуальної діяльності.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.1(477)

Максим Володимирович ЯТЛЕНКО,

курсант групи Ф1-303 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС

кандидат юридичних наук, доцент Бондаренко О. О.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Проблемні питання, пов'язані із здійсненням досудового розслідування, постійно досліджуються як науковцями, так і практиками. Незважаючи на це, законодавцю не завжди вдається своєчасно їх вирішувати. Дедалі частіше допускаються помилки та неврахування певних обставин, що мають суттєве значення для досудового розслідування. Це може призвести до зниження рівня ефективності діяльності органів правопорядку. Аналізуючи положення Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), можна зіштовхнутися із низкою недоліків, пов'язаних із діяльністю слідчого. Спробуємо окреслити найбільш важливі з них.

По-перше, слід розглянути питання щодо зміни строків досудового розслідування. Відповідні доповнення були внесені до КПК України 3 жовтня 2017 року та набрали чинності 15 березня 2018 року. Згідно до нововведень строк досудового розслідування обчислюється з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань до дня звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження (ч. 1 ст. 219 КПК). У разі закінчення строку досудового розслідування, регламентованого ст. 219 КПК, і неповідомлення жодній особі про підозру кримінальне провадження підлягає закриттю (п. 10. ч. 1 ст. 284 КПК). Так, з одного боку це полегшить роботу слідчого, кількість справ, що перебувають у його провадженні, значно зменшиться, але ж слід згадати про те, що розслідування складних кримінальних правопорушень (наприклад, у сфері економіки) потребує значно більших затрат часу для того, щоб встановити особу підозрюваного. З цього витікає, що кількість осіб, які не будуть притягнуті до кримінальної відповідальності, значно зростає. Також підвищиться рівень латентизації злочинності. Не можна не сказати, що у зацікавлених осіб з'явиться більше можливостей впливати на слідчого та сам процес досудового розслідування. Виходячи з цього, такий хід справ поставить слідчого у певні рамки, він буде намагатися встановити особу за обмежений проміжок часу. У такому разі, думається, будуть втрачені важливі факти, не буде оброблятися необхідний масив інформації, що, в свою чергу, призведе до погіршення рівня розкриття злочинів. Слід погодитися з тим, що необхідно встановити певні часові межі, але ж треба враховувати і особливості кримінальних проваджень.

По-друге, доречно звернути увагу на зміни до КПК щодо порядку залучення експерта. Спостерігається значне ускладнення самої процедури призначення експертизи. Якщо раніше вона проводилася експертом в тому числі за зверненням сторони обвинувачення, то зараз слідчий або прокурор зобов'язані звернутися з клопотанням до слідчого судді, який, в свою чергу, дає доручення експерту на проведення експертизи. Зрозуміло, у такому випадку можна говорити про посилення гарантій захисту прав та законних інтересів сторони захисту, але якою ціною? Вищевказаний порядок залучення експерта до кримінального провадження, на мій погляд, ускладнить процедуру досудового розслідування завдяки наступним факторам: 1) надмірна завантаженість слідчого судді, що може призвести до зниження рівня ефективності виконання ним своїх обов'язків; 2) безпідставне обмеження процесуальної самостійності слідчого; 3) уповільнення самого процесу досудового розслідування.

На мою думку, пояснення законодавця щодо підстав такого нововведення є необґрунтованими. Виникає питання: чим саме ця зміна буде сприяти досудовому розслідуванню? Вважаю, що слід повернути слідчому і прокурору можливість

самостійно призначати експертизи. Як свідчить практика, це не ускладнює сам процес розслідування та сприяє нормальному функціонуванню системи органів правопорядку.

По-третє, окремо слід звернутися до питання щодо процесуальної самостійності слідчого. Згідно із ч. 5 ст. 40 КПК слідчий, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог КПК, є самостійним у своїй процесуальній діяльності. Виходячи з аналізу положень КПК доречно постає питання щодо рівня його процесуальної самостійності. Слідчий позбавлений можливості самостійно приймати процесуальні рішення щодо застосування будь-яких заходів забезпечення кримінального провадження, залучення експерта до кримінального провадження.

Вищевказане надає підстави стверджувати про нагальну потребу перегляду положень КПК та вирішення проблемних питань досудового розслідування, що сприятиме підвищенню рівня ефективності протидії злочинності.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.1(477)

Олександр Олександрович ОРЛОВ,

курсант групи Ф-1-14-7 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Абрамський С. Є.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ОСОБИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Із набранням чинності КПК 2012 р. на законодавчому рівні та в теорії кримінального процесу з'явилась низка новацій, однією з яких є негласні слідчі (розшукові) дії (далі – НСРД). За допомогою таких дій слідчий, прокурор реалізують свої повноваження щодо збирання (отримання) доказів, при цьому не повідомляючи особу, щодо якої вони проводяться. Водночас на сьогодні залишається ще багато не розкритих питань практичного застосування НСРД. Дослідивши статистику звернень із клопотаннями про дозвіл на проведення НСРД, можливо побачити, що найбільшу кількість клопотань про проведення НСРД становлять клопотання про зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та про установлення місцезнаходження радіоелектронних засобів.

Безпосередньою метою проведення негласних слідчих (розшукових) дій є отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила. При цьому КПК не пов'язує коло осіб, щодо яких вони можуть проводитися, з їх процесуальним статусом. Тобто негласні слідчі (розшукові) дії можуть здійснюватися не тільки відносно підозрюваного, а й інших осіб, які можуть і не мати процесуального статусу в конкретному кримінальному провадженні, за виключенням втручання у приватне спілкування захисника, священнослужителя з підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, виправданим (ч. 5 ст. 258 КПК). Захищаючи конституційні права, КПК наголошує, що особи, права яких були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом.

16 січня 2014 року Верховна Рада України підтримала проект закону № 3879 «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних законів про додаткові заходи захисту безпеки громадян. Цим Законом вносились зміни, зокрема і до Закону України «Про телекомунікації», а саме: ч. 2 ст. 63 доповнили пунктом 11 такого змісту: «(11) надання телекомунікаційних послуг із використанням ідентифікаційних телекомунікаційних карток здійснюється на підставі укладеного між оператором телекомунікацій і споживачем телекомунікаційних послуг договору в порядку, передбаченому законодавством». Тобто SIM-карти у мобільних операторів потрібно було купувати лише на підставі письмового договору з оператором телекомунікацій. Але вже 28 січня 2014 року ці зміни були скасовані на підставі Закону України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» № 732-VII від 28 січня 2014 року і в подальшому Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо припинення норм законів, схвалених 16 січня 2014 року» № 767-VII від 23 лютого 2014 р.

Підсумовуючи вищевикладене, хочу наголосити, що для уникнення такого вища як «зловживання правом» слідчим суддям слід пильніше ставитися до клопотань слідчого, прокурора про проведення відповідної негласної слідчої (розшукової) дії. Також слід підвести роботу суду та прокуратури до реалій чинного законодавства та сьогодення. Зокрема, на теперішній час залишається не роз'ясненим питання, яким чином слід розпочинати проводити негласні слідчі (розшукові) дії, для проведення яких необхідна ухвала слідчого судді або дозвіл прокурора, у нічний час доби. Коли на добове чергування заступає лише слідчий, а графік роботи суду ПН-ПТ, з 09-00 до 18-00.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.1(477)

Олександр Олександрович ШАТУРСЬКИЙ,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Романюк В. В.

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

Однією з головних вимог швидкого, повного та неупередженого розслідування злочинів є правильно побудована взаємодія слідчого з оперативними підрозділами, про що закріплено в ст. 41 КПК України. Питання, пов'язані із взаємодією є актуальними, оскільки безпосередньо пов'язані із завданням посилення ефективності боротьби зі злочинністю.

Над проблематикою взаємодії між слідчим та оперативними працівниками працювали багато науковців, думки яких сходяться у тому, що нею є заснована на нормативних актах спільна діяльність суб'єктів взаємодії у вигляді надання допомоги фізичного та інтелектуального характеру з метою виконання загальних та конкретних завдань (доручень), які виникають під час кримінального провадження. Крім того, можна зробити висновок, що взаємодія слідчого з оперативними підрозділами це їх спільна діяльність, узгоджена єдиною метою (розслідування злочинів).

Відомі такі форми взаємодії:

- взаємодія у складі слідчо-оперативної групи;
- створення слідчої групи при розслідуванні кримінальних правопорушень;
- виконання письмових доручень слідчого;
- взаємодія при зупиненні досудового розслідування;
- оперативне супроводження досудового розслідування.

Відповідно до ч. 3 ст. 41 КПК України та п. 2 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», доручення слідчого є обов'язковими до виконання. Слід зазначити, що слідчий має право давати доручення лише на проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, але більшість слідчих нехтують цією нормою та доручають проведення інших процесуальних дій. Тому на сьогоднішній день з боку оперативних працівників можна почути нарікання з приводу того, що слідчі зловживають своїми повноваженнями і доручають виконання таких процесуальних дій, які могли б виконати самостійно. Виходячи з цього для того щоб уникнути «недосконалості» під час надання та виконання доручень, в ньому повинно бути чітко сформоване завдання, яке повинен розуміти оперативний працівник виконуючи доручення. Воно має бути вмотивованим, містити інформацію, необхідну для його виконання, строки виконання, конкретний слідчий, якому слід направляти матеріали виконання доручення.

Порушення таких засад взаємодії як законність, професійна етика, чіткий розподіл завдань та повноважень та організуюча роль слідчого тягне за собою негативні наслідки у вигляді, наприклад, затягування строків досудового розслідування.

Враховуючи вищесказане можна зробити висновок, що запорукою успішного розслідування всіх злочинів є постійна та злагоджена взаємодія слідчого з оперативними підрозділами. Організація взаємодії при розслідуванні кримінальних правопорушень являє собою досить складну і комплексну діяльність, яка передбачає реалізацію цілої низки послідовних і взаємопов'язаних процесуальних заходів, спрямованих на максимальне досягнення завдань кримінального процесу. Вважаю, що це є рушійною силою в боротьбі з криміногенною обстановкою в державі.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.1(477)

Олексій Георгійович БАРБАШОВ,

курсант групи Ф4-201 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Фоміна Т. Г.

ЩОДО ПРОБЛЕМ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СЛІДЧОГО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

У наші дні досудове розслідування кримінальних правопорушень здійснює слідчий, повноваження якого визначено у ст. 40 КПК України. Незалежно від відомчої належності, усі слідчі мають однакові повноваження, проводять розслідування в одному і тому самому процесуальному порядку. Найчастіше процесуальну самостійність слідчого розуміють як важливий елемент його статусу, який полягає у праві слідчого при провадженні досудового розслідування самостійно приймати всі рішення про його спрямування і про провадження слідчих (розшукових) дій при повній відповідальності за їх законне і своєчасне проведення.

Саме слідчий покликаний забезпечити всебічне, повне та неупереджене розслідування злочину та виконання інших завдань кримінального провадження, що є неможливим без забезпечення його реальною, а не номінальною процесуальною самостійністю. Незважаючи на те, що у напрямі забезпечення процесуальної самостійності слідчого працювало багато вчених, практична реалізація цілого ряду питань, пов'язаних із цією проблемою, залишається далекою від вирішення. Значною мірою цьому сприяє недостатньо чітка законодавча регламентація положень про процесуальну самостійність слідчого й фактична відсутність механізму їх правового забезпечення.

У ч. 5 ст. 40 КПК України закріплено, що слідчий, здійснюючи свої повноваження, є самостійним у своїй процесуальній діяльності. Межі процесуальної самостійності слідчого, спираючись на цю норму, мають дещо сумнівний характер, адже ряд посадових осіб (керівник органу досудового розслідування, прокурор, слідчий суддя) мають право у порядку, визначеному законом, втручатись у діяльність слідчого, що, на наше переконання, обмежує його самостійність і незалежність.

Доцільно звернути увагу на право слідчого щодо оскарження дій прокурора. Ч. 3 ст. 40 КПК України передбачає право слідчого звернутися до керівника органу досудового розслідування у випадках відмови прокурора у погодженні клопотань. Натомість, ч. 3 ст. 312 КПК України містить правило, за яким оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора не зупиняє їх виконання, що прямо примушує слідчого і під час оскарження ним рішень прокурора діяти всупереч своєму внутрішньому переконанню. Для посилення процесуальної самостійності слідчого, вважаємо, це правило потрібно було б скасувати.

Однією з останніх новацій є порядок призначення експертиз у кримінальному провадженні. Так, змінами до КПК України від 16.03.2018 р. передбачено проведення експертиз експертними установами, експертом або експертами лише за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження (ст. 242-244). При

цьому, слідчий суддя самостійно визначає експерта, якого необхідно залучити, або експертну установу, якій необхідно доручити проведення експертизи. Більш того, проведення експертиз можливе лише у державних експертних установах. клопотання про призначення експертизи розглядається слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого, здійснюється досудове розслідування, не пізніше п'яти днів із дня надходження до суду. Законом не передбачено винятків з цього положення, у тому числі щодо проведення експертиз для встановлення причин смерті, визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень тощо, що з огляду на черги для проведення експертиз, може викликати певні ускладнення для населення, передусім родичам загиблих (померлих).

Отже, питання щодо процесуальної самостійності слідчого потребує удосконалення, оскільки на сьогодні вона стала мінімально можливою. Обмеження самостійності слідчого сприяє зменшенню ефективності та швидкості проведення досудового розслідування і, як наслідок, унеможливує своєчасне виконання завдань кримінального провадження.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.137.9

Олена Юрїївна ЦЕБИНОГА,
курсант групи Ф1-302 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС
кандидат юридичних наук Романюк В. В.*

ПРАВОВА ОСНОВА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ПРАВА

Процес запровадження інституту медіації в національній системі праву відбувається уже декілька років, однак на сьогодні існує ряд питань організаційного та процесуального характеру, які необхідно врегулювати. Насамперед пов'язані з уточненням деяких правових норм законодавчих актів, законодавчому рівні.

Першим нормативно правовим актом, який дав початок запровадження даного інституту є законопроект № 3665 від 17.12.2015 «Про медіацію». Проаналізувавши положення даного законопроекту автором було зроблено наступні висновки: в нормах даного законопроекту чітко не визначені повноваження медіатора, правові засади функціонування медіації, що унеможливує якісне надання послуг медіації на професійних засадах.

Також, згідно стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженій Указом Президента від 20.05.2015 № 276/2015, одним з заходів, спрямованим на підвищення ефективності судової системи є «розширення альтернативного (позасудового) врегулювання спорів, зокрема, шляхом практичного впровадження інституту медіації і посередництва, розширення переліку категорій справ, які можуть вирішуватися третейськими суддями або розглядатися судами у спрощеному провадженні; запровадження ефективних процесуальних механізмів для попередження розгляду справ за відсутності спору між сторонами; вивчення доцільності введення мирових суддів». Аналіз норм даного нормативно-правового акту, вказує на відсутність правового закріплення тих галузей права, де планується врегулювати спори за допомогою інституту медіації та не визначено суб'єктів, уповноважених на здійснення такої діяльності.

Аналіз міжгалузевих нормативно-правових актів, що регламентують порядок примирення, а саме: Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 07.11.2012 № 137/98-вр та наказу Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації)» від 12.09.2016 № 1243/29373, вказує на недосконалість положень, що регламентують порядок укладання угод про примирення, та наявність внутрішніх суперечностей, що унеможливають належне врегулювання організаційних засад функціонування інституту медіації.

Аналіз вищезазначених нормативно-правових актів, дає змогу зробити наступний висновок. Дані нормативно-правові акти містять багато необґрунтованих та не точних положень та прогалин, що унеможливають належне врегулювання функціонування інституту медіації. Тому, необхідно доопрацювання актів, а саме: чітко визначити сферу застосування медіації, привести засади функціонування медіації відповідно до вимог чинного законодавства України та міжнародних-правових актів та визначити коло спорів, які можливо врегулювати за допомогою інституту медіації.

Одержано 17.04.2018

УДК 161.34(477)

Олена Юрїївна ЗАДНІПРОВСЬКА,
курсант групи Ф1-302 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС
кандидат юридичних наук Романюк В. В.*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ

За шість років дії чинного Кримінального процесуального закону України до нього було внесено багато змін щодо порядку здійснення досудового розслідування та судового розгляду з метою найкращого забезпечення реалізації прав їх учасників, зокрема, ці новели не оминули і порядок досудового розслідування та судового розгляду за участю неповнолітніх.

Відповідно до ст. 2 КПК України, одним із основних завдань кримінального провадження є притягнення винної особи до кримінальної відповідальності в міру своєї вини, чим, насправді, підкреслюється каральна, а не виховна функція кримінальної відповідальності.

В науці кримінального процесу існує правова позиція щодо відокремлення такого особливого виду юридичної відповідальності як ювенальна відповідальність, до якої, у разі вчинення суспільно небезпечного діяння, притягувались би неповнолітні особи, які не є суб'єктами кримінальної відповідальності, а також застосовувались би відповідні виховні заходи.

Чинне законодавство не містить сформульованого поняття суб'єкта, щодо якого можуть бути застосовані примусові заходи виховного характеру, зокрема, у кримінальному провадженні його прийнято наділяти статусом неповнолітнього свідка. Також відсутня окрема стаття, яка б роз'яснювала права та обов'язки такого учасника. Через таку невизначеність виникає плутанина на досудовому розслідуванні та судовому розгляді між свідками та особами, які вчинили суспільно небезпечне діяння.

Права особи, до якої можуть бути застосовані примусові заходи виховного характеру, обмежуються не тільки через те, що в чинному КПК України відсутня стаття з роз'ясненням процесуальних прав, а також через відсутність будь-якої норми, яка б забезпечувала їх. У зв'язку з цим неможливо відстежити чи виконує неповнолітній покладені на нього обов'язки при застосуванні заходів виховного характеру.

Отже, аналізуючи вищевикладене можна зробити такі висновки: необхідно сформулювати загальне поняття суб'єкта, до якого можуть бути застосовані примусові заходи виховного характеру, а саме надати процесуальний статус «малолітнього (неповнолітнього) правопорушника»; доповнити КПК України статтею, яка б роз'яснювала права та обов'язки осіб, до яких можуть бути застосовані примусові заходи виховного характеру, а також необхідність вручення відповідної пам'ятки. Провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які вчинили суспільно небезпечні діяння до досягнення відповідного віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, має всі ознаки особливого провадження, тому в КПК України необхідно закріпити відповідну главу, яка б регулювала провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру до даної категорії осіб.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.983(477)

Ольга Олександрівна МАГДА,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС

кандидат юридичних наук Романюк В. В.

ВІЗУАЛЬНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ОСОБОЮ, РІЧЧЮ АБО МІСЦЕМ

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію», головним завданням цього органу є протидія злочинності, яка негативно впливає на діяльність державних органів, економіку, суспільство та розвиток держави взагалі. З цієї метою органи досудового розслідування проводять негласні слідчі (розшукові) дії, найбільш ефективною з яких протягом тривалого періоду залишається візуальне спостереження за особою, річчю або місцем.

Візуальне спостереження за особою, річчю або місцем передбачає втручання в особисте життя людини, право на яке закріплене у ст. 32 Конституції України. Сутність такої дії полягає у планомірному й цілеспрямованому сприйнятті об'єкта працівниками Національної поліції, уміння активно виділяти необхідне, зрозуміле, істотне, враховувати все, що має значення для досягнення мети завдяки гостроті органів почуттів.

Шляхом візуального спостереження за особою, річчю або місцем відбувається збирання доказів про злочини та осіб, що їх вчинили, що фактично є вирішенням тих інформаційних задач, які стоять перед правоохоронними органами, адже інформація, отримана оперативним шляхом, дає можливість не просто проникнути в плани злочинців, а й активно їм протидіяти, а також попереджувати та розкривати злочини, що вчиняються в умовах неочевидності.

Одним з недоліків законодавчого регулювання даної НСРД є відсутність законодавчого визначення понять спостереження та контролю, які за своєю суттю передбачають майже один і той же спосіб проведення дій. Проте, якщо спостереження є однією зі складових частин контролю і передбачає збір даних, то контроль окрім цього передбачає ще й нагляд за кимось або чимось з метою подальшої перевірки. Наступним недоліком є відсутність в нормативно-правових актах чіткого визначення поняття «публічне доступне місце», як таке, де буде проводитися спостереження за особою, місцем або річчю. Як альтернативу, у ч. 2, 3 ст. 267 КПК України законодавець надає дефініцію та перелік публічно недоступних місць, від якого він і пропонує відштовхуватися. Тому у КПК України доцільно ввести конкретне визначення публічно доступного місця, як «місця, де спостереження за особою, річчю або місцем, проводиться без отримання згоди власника, користувача або уповноважених осіб».

Окрім цього, при проведенні візуального спостереження за особою, місцем або річчю використовують встановлені в різних закладах відеосистеми, які фіксують у зоні контролю появу різних об'єктів, предметів спостереження. Встановлюючи їх в публічно доступних місцях, варто пам'ятати, що в зоні відеоспостереження можуть опинитися випадкові люди, тоді як ця НСРД може проводитися лише щодо тієї речі або місця, які зазначені в постанові слідчого, прокурора або ухвалі слідчого судді. Не зважаючи на це, в КПК України відсутнє посилання на можливість випадкового потрапляння сторонніх осіб чи предметів в зону відеоспостереження та не визначений порядок використання відзнятого відеоматеріалу.

Спираючись на вищесказане, робимо висновок, що чинний КПК України значно розширив повноваження осіб, які проводять досудове розслідування, що спрощує та прискорює процедуру розслідування злочинів та забезпечує належне збирання доказової бази. За умови доопрацювання окремих недоліків стосовно законодавчого регулювання візуального

спостереження за особою, місцем або реччю, дана негласна слідча (розшукова) дія може стати ефективним інструментом протидії злочинності та сприятиме вирішенню завдань кримінального судочинства.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.1(477)

Сергій Сергійович ЦИРКУЛЕНКО,

слухач магістратури групи Ф1-101м ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС
кандидат юридичних наук Кочура О.О.*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИМИ ПРИГОДАМИ

Актуальним питанням сучасної України є підвищення безпеки дорожнього руху. Так, відповідно до статистичних даних МВС України щорічно у дорожньо-транспортних пригодах на дорогах України гинуть тисячі людей, і десятки тисяч отримують тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості. На жаль, Україна займає лідируючі позиції серед держав за рівнем аварійності на дорогах. Тому вирішення питання забезпечення безпеки дорожнього руху є вкрай актуальним та своєчасним для України. Кримінальні правопорушення пов'язані з дорожньо-транспортними пригодами (далі – ДТП) належать до підслідності органів досудового розслідування Національної поліції України. Слідчий органу досудового розслідування Національної поліції України є службовою особою, уповноваженим в межах компетенції, передбачених чинним КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень. Крім, чинного КПК України, права та обов'язки слідчого закріплені в низці інших чинних нормативно правових актах, зокрема, Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 та у наказі МВС України від 06.07. 2015 № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України», наказі МВС України від 07.07.2017 № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні». Відповідно до Наказів у слідчих органах територіальних підрозділів призначаються слідчі які спеціалізуються на розслідуванні ДТП. На місце ДТП, унаслідок якої спричинено середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або загибель людей, для проведення огляду направляється слідчий інспектор-криміналіст, працівники уповноваженого підрозділу Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. На місці пригоди слідчий доручає інспектору-криміналісту проведення орієнтувального і оглядового фотографування та відеозапису на місці пригоди, а в разі необхідності – вилучення слідів кримінального правопорушення. За участю працівників уповноважених підрозділів Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та представників дорожніх і комунальних організацій він визначає на місці пригоди стан дорожнього покриття, погодні умови, видимість елементів дороги та конкретної перешкоди, наявність дорожніх умов, які могли стати супутньою або безпосередньою причиною вчинення ДТП; результати виявлення незадовільних дорожніх, погодних або інших умов, що могли стати супутньою або безпосередньою причиною вчинення ДТП; наявні порушення вимог, правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, фіксуються в протоколі огляду місця події, а також оформлюються спільним з представником власника дороги актом у разі виявлення недоліків в утриманні вулиць, доріг, залізничних переїздів або інших дорожніх споруд, що пов'язані з причинами ДТП. Крім цього, він проводить огляд транспортних засобів на місці пригоди за участю інспектора-криміналіста та відповідного спеціаліста, зокрема для визначення їх технічного стану. Також слідчий повинен прийняти рішення про тимчасове затримання і доставляння транспортних засобів для зберігання на спеціальні майданчики чи стоянки; за відсутності заяви про добровільне надання транспортного засобу як речового доказу не пізніше наступного робочого дня за погодженням з прокурором звертається до слідчого судді з клопотанням про арешт транспортного засобу або тимчасовий доступ до транспортного засобу відповідно до чинного КПК України.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.102(477)

Юлія Сергіївна ЛІПЕРТ,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС
кандидат юридичних наук Романюк В. В.*

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

Проблема взаємодії слідчого з оперативним працівником і сьогодні залишається актуальною, оскільки безпосередньо пов'язана із завданням посилення ефективності боротьби зі злочинністю, зниженням криміногенної ситуації в державі та розслідуванням кримінальних правопорушень.

Чинний КПК України, як і попередній не містить визначення терміну «взаємодія», в той же час він застосовується в інших законах, наприклад, Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» (п. 5 ст. 7). Відповідно до тлумачного словника, термін «взаємодія» означає взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погодження дій між ким-небудь. В юридичній літературі взаємодія слідчого та оперативного підрозділу розуміється як співпраця невідпорядкованих один

одному органів, яка будується за принципом керівної ролі слідчого, з метою виконання доручень останнього. Мета взаємодії закріплена у ст. 2 КПК України, це вирішення завдань кримінального провадження.

Під час знаходження на практиці у СВ Костянтинівського ВП Бахмутського ВП ГУНП в Донецькій області, я маю можливість безпосередньо спостерігати взаємодію слідчого з оперативним працівником, звернула увагу на те, що в багатьох випадках, слідчий намагається переказати свої обов'язки на оперативного працівника, у той же час оперативний працівник зазіхає на процесуальну самостійність слідчого. Наприклад: оперативні працівники замість відповіді на доручення слідчого пишуть відписки про неможливість виконання даного завдання не виходячи з кабінету.

На жаль, вимоги, встановлені законодавством щодо взаємодії слідчих з оперативними підрозділами носять ідеальний, а не матеріальний характер, відповідно, у повному обсязі на практиці вони не виконуються.

На наш погляд існує декілька варіантів вирішення даної проблеми. По-перше, необхідно лише правильно організувати взаємодію, тобто чітко розмежувати функції та обов'язки кожної зі сторін, тому що слідчий та оперативний працівник під час взаємодії створюють один єдиний «механізм», завдяки чому й досягається швидкість, повнота й неупередженість розслідування кримінальних правопорушень.

По-друге, для забезпечення більш продуктивної взаємодії між зазначеними підрозділами, потрібно встановити певну відповідальність (санкції), яку будуть нести кожен з працівників, за неналежне виконання покладених на них повноважень.

По-третє, як альтернативний варіант – регулярні оперативні наради, де слідчі разом з оперативними працівниками будуть узгоджувати спільні плани щодо подальшого розслідування кримінальних правопорушень, завдяки чому, проблеми психологічного протиріччя між підрозділами мають зменшитися, а результативність навпаки повинна підвищитися.

Підводячи підсумок вищезазначеного відзначимо, що якщо кожен з підрозділів перестане являти собою окремий орган, а, навпаки, стануть одним єдиним механізмом під час взаємодії, ефективність розслідування кримінальних правопорушень однозначно зросте.

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УДК 343.13

Вікторія Віталіївна ШЕВЧЕНКО,

курсант групи КП-644 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: викладач кафедри кримінального процесу ДДУВС Бойко О. П.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СЛІДЧИМ ПОВНОВАЖЕНЬ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Слідчий – це службова особа органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, органу Державної кримінально-виконавчої служби України, підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, уповноважена в межах компетенції, передбачених КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень (п. 17 ч. 1 ст. 3 КПК України).

Слідчий наділений певним переліком повноважень, зазначених у КПК України. Основні повноваження закріплені саме у ст. 40 «Слідчий органу досудового розслідування», інші повноваження визначені в окремих статтях (наприклад ст. 311 КПК України наділяє слідчого правом оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність прокурора). Одним з таких повноважень до прийняття ЗУ «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» № 2147-VIII від 03.10.2017 було право слідчих самостійно призначати експертизу.

Зараз же процедура проведення експертизи була змінена та слідчих позбавлено цього права. Зокрема, за новою редакцією: «Експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертом, за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження або, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права».

Тобто раніше процедура виглядала так: слідчий самостійно призначав експертизу шляхом винесення постанови. За новою редакцією слідчий зобов'язаний звертатися з клопотанням до слідчого судді чи суду, і тільки після винесення ухвали.

З цього можна зробити такий висновок, процедура призначення експертизи стала складнішою та час на її призначення збільшився, що не зовсім відповідає завданню кримінального провадження – забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду (ст. 2 КПК України). Це завдання означає те, що кримінальний процес повинен здійснюватися швидко та при цьому повинні бути розглянуті всі обставини та докази, що мають значення для вирішення конкретної справи, а також неупереджено розглянути всі обставини, тобто слідчий, прокурор, суд повинні об'єктивно виявляти та оцінювати їх. Саме завданню швидкого розслідування не відповідає теперішня процедура призначення експертизи.

Через те, що був змінений процесуальний порядок призначення експертизи, кримінальні провадження у яких потрібно провести експертизу будуть подовжені у часі, що призведе до перевантаження слідчих та слідчих суддів.

На нашу думку для вирішення вказаної проблеми необхідно залишити стару редакцію КПК України, яка надавала право призначати експертизу слідчому.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.98

Діана Нодарівна ПНЧУК,

курсант групи ПС-442 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ДДУВС доктор юридичних наук, доцент Пиріг І. В.

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ПІДОЗРЮВАНИХ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Найважливішим на початковому етапі розслідування будь-яких злочинів, вчинених неповнолітніми, є проведення допиту підозрюваного. Тактично правильно проведений допит дає можливість отримати важливу інформацію задля встановлення істини у кримінальному процесі.

Сутність допиту полягає в одержанні від допитуваних осіб показань стосовно будь-яких обставин, що підлягають доказуванню. Одержання інформації пов'язано з додержанням ряду процесуальних, психологічних та етичних вимог. Для ефективного проведення допиту слідчому необхідно добре розумітися в психології допитуваних, уміти налагоджувати з ними правильні взаємовідносини, уміло застосовувати до них різноманітні тактичні прийоми і методи психологічного впливу.

В цілому допит неповнолітньої особи проводиться за загальними правилами проведення допиту, передбаченими ст. 224 КПК України. Але існує декілька процесуально визначених особливостей, наведених у ст. 226 КПК України, у якій зазначено, що допит неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Тривалість проведення допиту неповнолітнього має процесуальне обмеження у часі: не може тривати без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день.

Допит підозрюваного у віці від 14 до 18 років має низку особливостей, обумовлених морально-психологічними якостями зазначеної вікової групи, серед яких: менший, ніж у дорослих, обсяг знань і життєвого досвіду; слабка зосередженість; підвищена навіюваність; менший розвиток аналітичних навичок при сприйнятті і оцінці сприйнятого; схильність до фантазування; емоційність суджень і дій тощо.

У ході підготовки до допиту необхідно одержати відомості про рівень розвитку неповнолітнього, його інтереси, нахили, звички, родинну мікросферу, взаємовідносини з іншими особами. У ході вибору моменту і тактики допиту неповнолітнього підозрюваного необхідно враховувати його психологічний стан. Зазвичай це емоційне збудження в поєднанні з пригніченістю від незвичної обстановки. Почати слід з бесіди про умови життя, навчання чи роботи, та виховання підлітка, про коло його інтересів, захоплень. Неповнолітній може охоче розповісти про себе і своїх друзів, вважаючи, що ці питання не мають відношення до вчиненого злочину. Після проведення бесіди із докладним викладом біографічних даних йому необхідно доступно та детально пояснити, у вчиненні якого кримінального правопорушення він підозрюється.

Дуже важливим є правильне формулювання питань. Вони повинні бути конкретні, не складні і не містити фактичних даних, здатних виступати підказкою для підлітка. Не варто забувати про таку його рису, як сугестивність, тобто здатність легко коритися чужому впливові.

Вагомим при проведенні допиту є демонстрація слідчим своєї поінформованості про обставини вчиненого злочину. Однак це повинні бути справжні відомості, отримані з протоколу огляду місця події, показань свідків тощо. Використання елемента раптовості при пред'явленні підозрюваному не дуже значного, але переконливого доказу здатне схилити його до необхідності говорити правду. При посиланні на алібі слід враховувати, що підлітки зазвичай задалегідь його не готують. Тому деталізуючі питання про місце, час, спільні дії з іншими особами тощо та відповіді підозрюваного на них, які зафіксовані в протоколі допиту, допоможуть надалі виявити неспроможність його посилань на алібі.

Отже, допит є однією з найбільш інформативних слідчих дій на стадії досудового розслідування. Правильно побудований і тактично грамотно проведений допит неповнолітніх підозрюваних дає можливість отримати важливу інформацію та сприяє вирішенню завдань кримінального провадження.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.13

Дар'я Сергіївна ГОРЕЛІК,

курсант групи КП-645 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: викладач кафедри кримінального процесу ДДУВС Бойко О. П.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВІДНЕСЕННЯ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДО СТОРОНИ ОБВИНУВАЧЕННЯ

Законодавець у новому Кримінальному процесуальному кодексі України до кола посадових осіб та органів, що належать до сторони обвинувачення, відніс оперативні підрозділи. Так, у §2 гл. 3 КПК визначено сторону обвинувачення й ст. 41 КПК до сторони обвинувачення віднесено й оперативні підрозділи. Тобто, оперативні підрозділи, відповідно до положень чинного кримінального процесуального законодавства України, за своїм процесуальним статусом поділяються на: 1) оперативні підрозділи, що забезпечують отримання доказів стороною обвинувачення у кримінальному провадженні; 2) оперативні підрозділи як суб'єкти кримінального процесуального доказування (оперативні підрозділи детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України).

У відповідності до ч. 2 ст. 41 КПК України під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. При цьому співробітники оперативних підрозділів не мають

права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора. З огляду на вищенаведене, можемо зробити висновок, що оперативні підрозділи є суб'єктами, на яких покладається обов'язок доказування у кримінальному провадженні. Водночас реалізація цього обов'язку оперативними підрозділами здійснюється лише в межах наданого слідчим чи прокурором доручення на проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, що є засобами отримання доказів у кримінальному провадженні. Виконуючи відповідне доручення, оперативні підрозділи отримують фактичні дані та їх джерела, які набувають статусу доказів лише після їх ретельної перевірки та оцінки слідчим, прокурором. Тобто можемо зробити висновок, що чинне кримінальне процесуальне законодавство України не визначає оперативних підрозділів суб'єктами доказування у кримінальному провадженні. Оперативні підрозділи є суб'єктами, які забезпечують отримання доказів стороною обвинувачення у кримінальному провадженні. З наведених норм слідує, що оперативні працівники не мають права здійснювати процесуальні дії за власною ініціативою або звертатися про їх проведення до прокурора чи слідчого судді. Тобто, законодавець штучно створив умови за яких працівники оперативних підрозділів Національної поліції втрачають інтерес до забезпечення інтересів кримінального провадження, оскільки вони позбавлені права навіть клопотатися про проведення процесуальних дій перед судом чи прокурором.

Таким чином, аналіз ст. 41 КПК України дає підстави говорити, що співробітники оперативних підрозділів набувають статусу слідчих з обмеженими повноваженнями і здійснюють процесуальні дії виключно за дорученням слідчого чи прокурора, саме тому відносити оперативних працівників до суб'єктів кримінального процесуального доказування доцільним.

Для вирішення даної проблеми потрібно внести зміни до статті 3 Кримінального процесуального кодексу України, які передбачали віднесення оперативних підрозділів до сторони обвинувачення.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.98

Ольга Владленівна СТРАШКО,

курсант групи ПС-443 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри криміналістики, судової медицини

та психіатрії ДДУВС доктор юридичних наук, доцент Пиріг І. В.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПІДГОТОВЧІ ЗАХОДИ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПОРУШЕНЬ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ АБО ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

Одним з ефективних способів протидії злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту під час проведення досудового розслідування є слідчий експеримент. Відповідно до ч. 1 ст. 240 КПК України з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань.

При розслідуванні цієї категорії злочинів слідчий експеримент посідає особливе місце серед інших слідчих (розшукових) дій, оскільки його результати використовуються для підтвердження матеріалів провадження, зібраних раніше, а також можуть бути використані експертом під час проведення інженерно-транспортної експертизи.

Аналізом матеріалів кримінальних проваджень, результатів опитування слідчих та положенням, викладеним в науковій літературі можна визначити організаційно-підготовчі заходи слідчого експерименту при розслідуванні злочинів, що посягають на безпеку руху та експлуатацію транспорту:

- визначення кола учасників експерименту: слідчий, працівники оперативного підрозділу, працівники патрульної поліції, потерпілий, статисти, за необхідності свідки. Особливу увагу необхідно звернути на залучення спеціалістів, експерта-автотехніка з метою проведення подальшої інженерно-транспортної експертизи;

- підготовка науково-технічних засобів. Наприклад, для визначення швидкості виїжджають на місце події і пропонують водію проїхати 100–150 метрів з тією швидкістю, що була перед здійсненням події. Спідометр автомобіля попередньо закривають, а швидкість руху фіксують приладом «Фара» або «Бар'єр». При визначенні швидкості руху людей потерпілому пропонують перебороти певну відстань, наприклад, шлях від тротуару до місця наїзду, фіксуючи при цьому час швидкостеміром;

- підготовка необхідних об'єктів. Слідчий експеримент потрібно проводити із залученням ідентичного транспортного засобу, технічний стан якого обов'язково повинен відповідати тому, що був на момент дорожньо-транспортної пригоди;

- оптимальний вибір прийомів для вирішення окремих тактичних завдань та послідовності їх застосування. Час проведення, стан дорожнього покриття, погодні умови, дорожня обстановка відповідає тим, які існували на момент ДТП.

Таким чином, правильна підготовка до слідчого експерименту дає можливість у повному обсязі провести слідчу (розшукову) дію з метою якісного проведення подальших експертиз, встановлення механізму ДТП, усунути протиріччя у показаннях учасників кримінального провадження, а також довести причетність певних осіб до вчинення суспільно небезпечного діяння.

Одержано 17.04.2018

СЕКЦІЯ 6
ПРАВОВІ Й ТАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРД. СПЕЦТЕХНІКА. ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА
ПІДГОТОВКА. ВОГНЕВА ТА СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА.
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ. СТВОРЕННЯ ЗАСОБІВ
ТА КОМПЛЕКСІВ ТЕХНІЧНОГО ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАКУЛЬТЕТУ № 3

УДК 159.9:[351.74:355.5432](477)

Вікторія Юріївна ЦЕБИНОГА,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри вогневої підготовки
факультету № 3 ХНУВС Бальва А. Ф.*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ВНЗ СИСТЕМИ МВС
НА ВОГНЕВІЙ ПІДГОТОВЦІ

Вступаючи до вищого навчального закладу системи Міністерства внутрішніх справ України, переважна більшість майбутніх курсантів досить легковажно відносяться до вогневої підготовки. Досить яскраво це проявляється уже на перших заняттях з вогневої підготовки, коли починаються перші вправи зі стрільби.

Коли курсантам дають змогу попрацювати з учбовим пістолетом, курсанти дещо нехтують вправами вбачаючи, що тренуватись потрібно, насамперед, під час виконання пострілу. Тому, при виконанні перших пострілів у курсантів частіше за все виникають великі труднощі психологічного характеру. Це говорить про необхідність, насамперед, психологічної підготовки майбутніх поліцейських.

Типовими психологічними перепонами під час виконання вправи зі стрільби у курсантів є: очікування пострілу та затягування пострілу. Зупинимось детальніше на кожному із них.

Очікування пострілу. З цією проблемою напевно стикається кожний курсант під час виконання вправи зі стрільби. При очікуванні пострілу втрачається пильність та контроль списку, що призводить до промаху при попаданні. При виконанні вправ вся увага повинна бути зосереджена на рівній мушці в прорізі цілика, всі думки повинні бути зупинені, а не бути хаотичними та направленими на те, коли все ж таки буде здійснено постріл. Саме тому велике значення має підготовка в холосту та послідовність виконання вправи зі стрільби. Адже саме на цьому етапі курсанти можуть опанувати свої навички щодо контролю над спуском та навчитися зосереджувати свою увагу на мушці і не відволікатися на сторонні думки.

Наступною психологічною перепоною є затягування пострілу. Затягування здебільшого пов'язаний зі страхом самого пострілу. Курсанти зазвичай не встигають здійснити постріл у необхідний для цього час і продовжують цілитися навіть незважаючи на якість такого пострілу. Складним бар'єром є те, що курсанти бояться відкласти постріл нібито змушуючи себе до пострілу. При цьому рука та очі вже стомлені, що в подальшому стане відображенням на мішені після виконання пострілу.

Тому, без заперечень можна стверджувати про необхідність та доцільність холостої підготовки курсантів під час якої виробити психологічну стійкість до виконання практичних вправ зі стрільби. Звичайно, що 50 % успіху залежить від самого курсанта та його бажання навчитися правильно здійснювати постріли. Психологічна підготовка включає в себе такий компонент як дихання, що є однією із ключових успішного виконання пострілу. Отже, будь-які підготовчі дії для виконання вправи зі стрільби будуть формувати у курсантів впевненість у собі та будуть формувати очікування успіху, що вже само по собі говорить про те, що курсант готовий до виконання вправи зі стрільби.

Одержано 17.04.2018

УДК 351.74(477)

Ольга Олександрівна МАГДА,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри вогневої підготовки
факультету № 3 ХНУВС Бальва А. Ф.*

ВОГНЕВИЙ КОНТАКТ ПРИ НЕДОСТАТНЬОМУ ОСВІТЛЕННІ

За статистичними даними МВС України, 71,5 % випадків застосування вогнепальної зброї поліцейськими відбувається в умовах обмеженої видимості, при цьому ефективність стрільби складає лише 49,9 %. Це означає, що тактика дій в умовах недостатнього освітлення потребує особливо ретельного розгляду і подальшого відпрацювання на практиці. Правопорушники використовують темну пору доби щоб дезорієнтувати правоохоронців щодо свого знаходження та плану дій, приховати сліди злочину та створити психологічний вплив на оточуючих. Не зважаючи на це, уміле використання особливостей даної обстановки дозволить поліцейським непомітно оточити місце події, неочікувано наблизитися до зловмисника, збити його з пантелику стосовно обраної тактики дій та зекономити власні сили.

Для початку, класифікуємо види обстановки в умовах недостатнього освітлення: 1) робота в умовах недостатньої яскравості освітлення; 2) робота в умовах відсутності будь-яких джерел освітлення; 3) робота в умовах обмеженої видимості, коли поліцейський може користуватися переносними джерелами освітлення. При виконанні повноважень в даного роду умовах працівникам поліції рекомендується застосовувати одну з наступних методик: **постійне освітлення** (допит осіб, запис інформації, пошук доказів); **імпульсне освітлення** (огляд підозрілих зон, перевірка зон перед чи після зміни розташування, вказування напарникам напрямку руху або зон підвищеної небезпеки); **відмова від освітлення** (оточення території, переміщення на відкритій ділянці простору, рух у місцях найбільш вірогідного відкриття вогню супротивником).

Найефективнішою і водночас найскладнішою методикою є використання ручного ліхтарика, при цьому особливу увагу необхідно звернути на спосіб його утримання. Усього існує близько десяти способів одночасного утримання пістолета і тактичного ліхтарика, які для зручності ми пропонуємо розподілити на дві групи, в залежності від розташування кнопки вмикання:

I. кнопка вмикання знаходиться збоку: ліхтар утримується слабшою рукою паралельно затвору пістолета, а кнопка вмикання натискається великим пальцем цієї руки. (Приклади утримання: **Chapman** – зап'ястя торкаються одне одного; **Ayoob** – великі пальці обох рук торкаються один одного, **Harries** – кисті рук перехрещуються, тильні частини долонь торкаються одна одної).

II. кнопка вмикання знаходиться з тильної сторони: (Приклади утримання: **Rogers/Surefire** – ліхтарик знаходиться між вказівним та середнім пальцем, **FBI** – ліхтарик утримується у відведеній в сторону та вверх слабшій руці, **Neck** – ліхтарик утримується біля шиї або голови). Найефективнішим і найбезпечнішим способом, на нашу думку, є **FBI**, який гарантує дезорієнтацію правопорушника та забезпечує можливість освітлення зверху. Основним його недоліком є складність для засвоєння.

У висновку, пропонуємо працівникам Національної поліції не сподіватися лише на технічні засоби освітлення, які є високоякісними та недоступними для більшості. Натомість радимо звернути увагу на відпрацювання тактики дій із застосуванням ручного ліхтарика. При виконанні повноважень в умовах недостатнього освітлення, радимо поліцейським дотримуватися елементарних принципів роботи: не вмикати ліхтар або світло у приміщенні без необхідності; для дезорієнтації правопорушника тримати ліхтар на відстані від себе; не сліпити потоком світла себе/напарників; уникати направлення світлового потоку на себе чи напарників; уникати будь-якого шуму при пересуванні, виконанні маніпуляцій зі зброєю/спорядженням, спілкуванні з напарниками. Що стосується обрання способу утримання ліхтарика, в першу чергу керуйтеся правилами безпеки, і лише потім звертайте увагу на зручність.

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ФАКУЛЬТЕТУ № 4**

УДК 004.9

Анна Олександрівна ОСТРОВЕРХОВА,

курсант групи Ф4-202 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри інформаційних технологій

факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук, доцент Мордвинцев М. В.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ПОШУКУ ПІДОЗРЮВАНИХ

Для збільшення ймовірності затримання підозрюваних по «гарячих слідах» необхідно зменшити терміни реагування на події. При цьому дуже важливо швидко зібрати інформацію з місця події. Для цих цілей може бути використаний квадрокоптер який знаходиться в черговому режимі і який може бути піднятий і виведений в на місце події протягом декількох хвилин. При цьому квадрокоптер може виводитися в зону події в ручному, напівавтоматичному і автоматичному режимі.

При ручному режимі передбачається наведення квадрокоптера пілотом-оператором, який за допомогою пульта управління виводить апарат в зону події. При напівавтоматичному режимі координати точки виведення задаються в блоці управління і апарат виводиться в зону події без участі пілота-оператора. Автоматичне наведення передбачає знання координат підозрюваного. Координати можуть бути визначені по мобільному телефону підозрюваного методом геолокації.

Іншим методом визначення координат підозрюваних може бути метод локалізація оператором мобільного зв'язку номерів які знаходяться в зоні події. А також прив'язка цих номерів до координат веб камер. Це можуть бути телефони злочинців, свідків, потерпілих. Чергова служба поліції зможе зв'язатися з цими абонентами і дізнатися обстановку з місця події. Особливо це важливо, якщо проводиться теракт, пограбування інкасатора, інші резонансні події.

У всіх перерахованих подіях передбачається отримання інформації від оператора мобільного зв'язку в перебігу декількох хвилин. Однак дозвіл на видачу цієї інформації може дати суддя. Для скорочення часу отримання дозволу передбачається використовувати електронний підпис оперативного чергового міста, судді, оператора мобільного зв'язку. Механізм отримання дозволу полягає в наступному: при проведенні оперативних дій оперативний черговий по місту запитує дозвіл на отримання інформації від судді і направляє запит мобільному оператору, використовуючи свій електронний підпис. Розглянувши запит і оцінивши обстановку суддя видає дозвіл на використання інформації, і своє рішення,

підписане електронним підписом, направляє оператору мобільного зв'язку і черговому по місту. Оператор мобільного зв'язку, отримавши запит на інформацію і дозвіл від судді, надає її оперативному черговому міста. Існують різні програмне забезпечення, наприклад RGP програма, яка може забезпечити описаний алгоритм.

Таким чином, розглянуті методи дозволять істотно скоротити час реагування на події.

Одержано 17.04.2018

УДК 623.094

Вікторія Володимирівна ДЕСЯЦЬКА,

курсант групи Ф4-202 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри інформаційних технологій

факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук, доцент Мордвинцев М. В.

ВИКОРИСТАННЯ КВАДРОКОПТЕРІВ У ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Квадрокоптери набувають все більшого поширення в Україні. Квадрокоптери використовують як хобі, широко використовуються в комерційних цілях, проводяться спортивні змагання на дронах.

Збільшилася кількість злочинів з їх використанням:

- нелегальне спостереження за приватним життям людей;
- розвідка об'єктів потенційного грабежу;
- установка і використання на квадрокоптери вогнепальної зброї;
- установка на квадрокоптери бомб і гранат;
- використання квадрокоптера для проведення терактів зі знищенням пасажирських літаків.

Для зменшення кількості злочинів, катастроф літаків, травм людей в країнах Європи прийнято ряд законів обмежують використання дронів. У різних країнах вони дещо відрізняються один від одного, але в основному дуже схожі.

До них відносять:

- використання дронів передбачається тільки в умовах прямого візуального контакту дистанційного пілота;
- максимальна швидкість польоту – 150 км / год;
- максимальна висота польоту 120 метрів над рівнем землі і 500 метрів від дистанційного пілота, якщо не задіяний

візуальний спостерігач;

- дронам забороняється виконувати польоти в 8-кілометровому периметру аеропорту, а також в заборонених зонах;
- всі польоти БПЛА не повинні виконуватися над людьми, крім дистанційного пілота;
- польоти повинні виконуватися тільки в світлий час;
- на дронах повинні бути відсутніми небезпечні матеріали, крім елементів живлення.
- дистанційний пілот повинен гарантувати нормальний фізичний і психологічний стан для безпечної експлуатації

(вживання алкоголю або втома).

Для потреб органів внутрішніх справ квадрокоптер можна використовувати в наступних цілях:

- планове спостереження за ситуацією в місцях великого скупчення людей, таких як стадіони, мітинги, концертні майданчики;
- оперативне реагування на вчинений злочин і відстеження переміщень зловмисника;
- обстеження об'єктів на предмет наявності підозрілих предметів;
- пошук зниклих громадян, особливо в важкодоступній місцевості;
- відстеження дорожньої ситуації на міських і заміських магістралях з метою прийняття рішення по перенаправлення трафіку;
- доставка термінових вантажів для співробітників поліції або людей, що потрапили в біді;
- чергове спостереження за дорученим районом в денний і нічний час;
- пошук підозрюваних в скоєнні правопорушень в певному районі.

Ці факти говорять про те, що поліція України повинна бути оснащена квадрокоптерами. Причому ці пристрої повинні мати більш високими технічними характеристиками, що дозволить мати переваги в боротьбі зі злочинцями. Для цього повинні створюватися центри підготовки пілотів з урахуванням специфіки роботи поліції.

Одержано 17.04.2018

УДК 004.9

Данило Олексійович КУЛІКОВ,

курсант групи Ф4-202 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри інформаційних технологій

факультету № 4 ХНУВС Кубрак В. П.

СИТУАЦІЙНІ ЦЕНТРИ НПУ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БОРОТЬБИ З ПРАВОПОРУШЕННЯМИ

Ефективність боротьби з правопорушеннями, і перш за все з кримінальними, в значній мірі залежить від інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів.

В умовах стрімкого зростання інформаційних потоків і недостатність часу для прийняття необхідних управлінських заходів важливим стає створення сучасного науково-технологічного підрозділу, який сприяє оперативному

інформаційно-аналітичному забезпеченню діяльності правоохоронних органів і прийняттю своєчасних ефективних управлінських рішень.

Такими підрозділами є Ситуаційні центри Національної поліції України (СЦ). При цьому під центром розуміється не лише спеціально обладнане приміщення, але і відповідні інформаційні, телекомунікаційні, програмні та методичні засоби з метою вироблення відповідних управлінських рішень.

Співробітники правоохоронних органів у своїй роботі постійно використовують сучасні технології. І чим більше цих технологій, тим складнішим стає процес їх об'єднання і інтеграції.

Тому рішенням цієї проблеми стає об'єднання існуючих потоків інформації і інструментів управління в єдиний інформаційний візуальний простір на базі геоінформаційних системи (ГІС). Подібні рішення дозволяють повноцінно організувати збір необхідної інформації, її обробку, аналіз і надання доступу до результатів обробки.

Впроваджуючи геоінформаційні системи в роботу ситуаційних центрів, поліція отримує програмну платформу для реалізації ефективного управління та реагування в справі охорони громадського боротби з правопорушеннями. ГІС з самого початку створювалися для збору, аналізу і відображення даних в найбільш зрозумілому людині вигляді: шляхом нанесення на карту.

Ситуаційні центри надають наступні можливості:

- Оперативний доступ до легкої для розуміння карти з виводом необхідної інформації, з використанням різних каналів передачі даних.
- Збір, зберігання і обробка даних про злочини, правопорушників, підозрюваних, місцях підвищеної небезпеки і будь-яких інших типах об'єктів.
- Надання результатів аналітичної роботи для виявлення залежності між кримінально значущою інформацією і прогнозованими ризиками при плануванні оперативно-розшукових заходів.
- Підвищення ефективності планування і прийняття управлінських рішень.

Ситуаційний центр, перш за все, побудований на аналізі ситуації. За словами начальника Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування МВС України полковника поліції Сергєєва О.О. у Національній поліції України використовують три види аналізу. Стратегічний (кримінологічний) – аналіз злочинності, її рівня, поширеності, динаміки, структури загалом. Проводиться аналіз стану злочинності в країні, визначається, в яких регіонах складна криміногенна ситуація, і що потрібно робити, щоб стабілізувати обстановку. Другий рівень – тактичний аналіз. Це ситуація впродовж доби, тижня щодо конкретних регіонів, конкретних видів злочинів. Саме цим і займаються ситуаційні аналітики. Третій рівень (один із найскладніших) – практичний. Це оперативний кримінальний аналіз. Це робота щодо кожного конкретного тяжкого та особливо тяжкого злочину.

Одержано 17.04.2018

УДК 342.922

Дмитро Олександрович РУДЕНКО,
Андрій Олександрович ЛАЩЕНКО,
студенти групи КБдср-17-1 ХНУВС

Науковий керівник: завідувач кафедри інформаційних технологій
факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук, доцент Струков В. М.

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ ВТОРГНЕННЯ У КОМП'ЮТЕРНІ МЕРЕЖІ

Серед активних методів виявлення вторгнення у комп'ютерні мережі одним з найбільш широко використовуваних є так звані *сніфери*.

Аналізатор трафіку, або *сніфер* (від англ. *to sniff* – нюхати) – програма або програмно-апаратний пристрій, призначений для перехоплення і подальшого аналізу, або тільки аналізу мережевого трафіку, призначеного для інших вузлів.

Перехоплення трафіку може здійснюватися:

- звичайним «прослуховуванням» мережевого інтерфейсу (метод ефективний при використанні в сегменті концентраторів (хабів) замість комутаторів (світчей), інакше метод малоефективний, оскільки на *сніфер* потрапляють лише окремі фрейми);
- підключенням *сніфера* в розрив каналу;
- відгалуженням (програмним або апаратним) трафіку і спрямуванням його копії на *сніфер*;
- через аналіз побічних електромагнітних випромінювань і відновлення трафіку, що таким чином прослуховується;
- через атаку на канальному (MAC-spoofing) або мережевому (3) рівні (IP-spoofing), що приводить до перенаправлення трафіку жертви або всього трафіку сегменту на *сніфер* з подальшим поверненням трафіку в належну адресу.

На початку 1990-х широко застосовувався хакерами для захоплення призначених для користувача логінів і паролів, які у ряді мережевих протоколів передаються в незашифрованому або слабозашифрованому вигляді. Широке розповсюдження хабів дозволяло захоплювати трафік без великих зусиль у великих сегментах локальної мережі практично без ризику бути виявленим.

Сніфери застосовуються як в цілях профілактики та протидії кібератакам, так і в деструктивних цілях.

Аналіз трафіку, що пройшов через *сніфер*, дозволяє:

Виявити паразитний, вірусний і закильцований трафік, наявність якого збільшує завантаження мережного устаткування і каналів зв'язку (*сніфери* тут малоефективні; як правило, для цих цілей використовують збір різноманітної статистики серверами і активним мережним устаткуванням і її подальший аналіз).

Виявити в мережі шкідливе і несанкціоноване ПЗ, наприклад, мережеві сканери, флудери, троянські програми, клієнти пірінгових мереж та інші (це зазвичай роблять за допомогою спеціалізованих *сніферів* – моніторів мережної активності).

Перехопити будь-який незашифрований (а деколю і зашифрований) призначений для користувача трафік з метою отримання паролів і іншої інформації.

Локалізувати несправність мережі або помилку конфігурації мережних агентів (для цієї мети сніфери часто застосовуються системними адміністраторами)

Оскільки в «класичному» сніфері аналіз трафіку відбувається вручну, із застосуванням лише простих засобів автоматизації (аналіз протоколів, відновлення TCP -потоків), то він підходить для аналізу лише невеликих його обсягів.

Одержано 17.04.2018

УДК 004.056.53

Євгенія Юрївна СПОРИШ,

студент групи Ф-6-ЗІдср-14-1 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри інформаційних технологій

факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук, доцент Тулупов В. В.

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ В КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖАХ ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ

Актуальність обраної теми полягає в тому, що в сучасних умовах основна частина атак зловмисників здійснюється через комп'ютерні мережі, постійно ускладнюється їх структура, швидко збільшується кількість комп'ютерів та мережевого обладнання у тому числі систем відеоспостереження.

Захист інформації є складовою частиною забезпечення національної безпеки будь-якої держави і забезпечується правовими, організаційними, програмними та інженерно-технічними заходами.

На державному та регіональних рівнях впроваджуються різні програми та заходи безпеки. Так, наприклад у березні 2018 року на сесії Харківської обласної ради була прийнята «Програма забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності на території Харківської області на 2018–2019 роки», відповідно до якої будуть придбатися системи відеоспостереження, стаціонарні переговорні пристрої для термінового виклику спецслужб, електронні планшети, відеореєстратори, відеотехніка та сучасні засоби зв'язку для груп швидкого реагування та правоохоронців.

Серед завдань програми є:

- удосконалення науково-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення правоохоронних та інших органів, що беруть участь у забезпеченні публічної безпеки та порядку;
- безперервний моніторинг криміногенної ситуації в області, в т.ч. за рахунок соціологічних технологій та забезпечення своєчасного реагування на негативні зміни;
- здійснення посиленого контролю за ситуацією у публічних місцях, передусім при проведенні заходів за участю значної кількості громадян;
- запобігання правопорушенням, що вчиняються з використанням телекомунікаційних мереж та мережі Інтернет.

На теперішній час у системі Міністерства внутрішніх справ впроваджено низку аналітичних систем з можливістю проведення глибокого аналізу великих масивів інформації, включаючи відкриті джерела де на першому рівні є система відеомоніторингу наприклад – єдиний аналітичний сервісний центр (UASC) поліції, створений за прикладом системи безпеки Абу-Дабі при ГУНП в Донецькій області.

Метою даної роботи є дослідження можливості побудови безпечної мережі відеоспостереження за об'єктами.

Відповідно до поставленої мети визначимо наступні завдання:

- охарактеризувати стан проблем існуючих систем відеоспостереження та їх використання суб'єктами господарювання;
- дослідити канали витоку інформації та сучасні методи й засоби захисту мереж відеоспостереження;
- проаналізувати технічні завдання на проектування мереж відеоспостереження та існуючі системи на сучасному ринку готового обладнання.

Одержано 17.04.2018

УДК 004.728:519.87

Павло Сергійович ВЕЛЬКІН,

студент групи КІТз-72м Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»

Науковий керівник: професор кафедри інформаційних технологій

факультету № 4 ХНУВС доктор технічних наук, професор Можсаєв О. О.

МОДЕЛЮВАННЯ ПЕРЕДАЧІ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ГЕТЕРОГЕННИХ КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖАХ

При проектуванні, реалізації та обслуговуванні інформаційних телекомунікаційних систем і мереж зв'язку часто зустрічаються випадки, коли аналітичне рішення задачі практично неможливо в силу значних математичних труднощів, а проведення експериментальних досліджень та натурних випробувань вимагає досить великих витрат часу і коштів. Питання моделювання інформаційних процесів, систем і мереж розглядаються в даній роботі.

В результаті аналізу традиційних методів та моделей опису мережевого трафіку та визначення характеристик мережевого трафіку були наведені вимоги до якості обслуговування мережі, к яким відносяться – прозорість, доступність і надана пропускна здатність мережі. Детально розглянуті види мережевого трафіку та оцінки параметрів мережі.

Також проведено математичне аналітичне моделювання мережевого трафіку. Наведені Пуассонівські процеси та процеси Бернуллі. Приведен індекс дисперсії який використовується для опису пульсуючої структури трафіку. Розглянуті трафікові принципи PTSi ISE які виходять з аналізу проектування телетрафіка. Також отримана ефективна пропускна здатність трафікового потоку.

У роботі проаналізована можливість моделювання мережевого трафіку на основі марківських моделей. Детально розглянуті марківські та вбудовані марківські моделі, а також ON/OFF та IPP моделі. Наведені марківські, відновлювальні моделі трафіку, до яких відносяться – процеси, керовані марківськими; пуассонівські процеси керовані марківськими; N – піковий процес; 1 – піковий процес.

Розглянуті текучі моделі трафіку, характеристики яких мають аналітичне трактування, однак такі моделі мають велику кількість параметрів і експоненціально згасаючу кореляційну функцію. Також розглянено частий випадок марківських моделей – це трафікові моделі керовані марківськими моделями. Приведені лінійні стохастичні моделі, а саме DAR та GBAR моделі. Розглянуті трафікові моделі TESi принципи на яких базується TES – моделювання.

Приведені основні поняття марківського випадкового процесу, його основні характеристики та властивості, а також параметри що характеризують безперервний марківський ланцюг.

В результаті аналітичного моделювання марківських випадкових процесів був проведений облік дискретизації процесу у часі, а також запропоновано алгоритм дискретизації. Враховуючи скалярний і векторний характер досліджуваних процесів отримано вираз для багатовимірних марківських процесів.

Отримані співвідношення дозволяють спростити розрахунок статистичних характеристик випадкового процесу що дозволяють скоротити час дослідження параметрів трафіку телекомунікаційної мережі.

Було запропоновано моделювати марківські процеси за допомогою формуючих фільтрів, які дозволяють створити більш адекватну модель процесу передачі даних.

Одержано 17.04.2018

УДК 004.77:621.39(043.3)

Юлія Миколаївна САЛФЕТНИКОВА,

студент групи КІТз-72м Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»

Науковий керівник: професор кафедри інформаційних технологій

факультету № 4 ХНУВС доктор технічних наук, професор Можсаєв О. О.

МОДЕЛІ ТРАФІКУ СИСТЕМИ АВТОМАТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СУДЕН

Різноманітні комп'ютерні системи і мережі є невід'ємною частиною більшості служб та сервісів, якими користується людство. Ці служби і сервіси виконують значну кількість функцій та повинні відповідати певним критеріям, в залежності від власних функціональних обов'язків. Для забезпечення безпеки застосовуються різні підходи та дороги рішення. Одним з них може бути створення автоматичної системи ідентифікації, яка використовується для розпізнавання суден та керування їх рухом. Ця система повинна в реальному часі оброблювати інформацію, що збирається з множини джерел та повинна забезпечити її ефективну передачу в комп'ютерній мережі, яка має розподілену структуру.

Така система дозволяє проводити постійний обмін даними між судами, судами і береговими службами, а також здійснювати постійний моніторинг регіональних систем безпеки мореплавства і інформаційного забезпечення судноплавства за допомогою інформаційної інтеграції локальних систем регулювання руху судами, систем судових повідомлень і відповідних інформаційно-обчислювальних мереж.

В умовах істотного збільшення обсягів переданої в мережі інформації особлива роль приділяється вдосконалюванню й розробці нових технологій передачі та розподілу інформації, у тому числі й технологій керування інтегральними інформаційними потоками, що забезпечують оперативність обміну інформацією в АІС.

Існуючі методи керування перевантаженнями, які використовувались на виникаючих критичних ділянках, також не враховують властивостей трафіка ІП, тому процес керування не завжди адекватний профілю трафіка. При виникненні пікових значеннях інтенсивності даними методами неможливо врахувати їхню короткочасність і сам момент часу виникнення пікових значень. Ця обставина визначає необхідність удосконалення класичного математичного інструментарію аналізу та синтезу розподілених комп'ютерних систем та мереж для підвищення оперативності передачі інформації.

Відмінною рисою мереж передачі даних АІС (СПД АІС) є динамічне збільшення обсягів циркулюючої інформації, а також виникнення критичних ділянок при виході з ладу каналів зв'язку. Значну роль в роботі ідентифікаційної системи відіграє пропускна здатність інформаційних каналів комп'ютерної мережі, яка обумовлена обсягом буферної пам'яті мережевого пристрою й продуктивністю процесора мережевого пристрою.

У результаті проведених досліджень встановлена можливість оцінки вірогідності результатів моделювання трафіка комп'ютерної мережі. Проаналізовано базові функції вейвлет – перетворення та визначено вейвлет-перетворення для різних типів самоподібного сигналу в КМ АІС. Найбільш ефективні для агрегування моделі будуються при використанні вейвлет-перетворення, зокрема із використанням функцій, які є подібними сплескам трафіка КМ АІС за параметрами: зміни інтенсивності та зміни похідної інтенсивності і відрізняються від базових функцій Хаара. При цьому можливо прогнозування трафіка на основі статистичних характеристик із врахуванням властивості масштабної інваріантності. Аналіз використання сингулярного вейвлет-аналізу для моделювання фрактального трафіка зі значною похідною сплеску встановив, що отримані на його базі моделі суттєво відрізняються від отриманих за допомогою класичного вейвлет-аналізу, ступінь адекватності розроблених моделей підвищена до 10 %.

Одержано 17.04.2018

УДК 004.4

Ярослав Віталійович ОСІПОВ,

курсант групи Ф4-202 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри інформаційних технологій

факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук, доцент Мордвинцев М. В.

АЛГОРИТМ ПОШУКУ ПІДОЗРЮВАНИХ ЗА МОБІЛЬНИМИ ТЕЛЕФОНАМИ

Мобільний телефон є не тільки пристроєм для передачі текстових повідомлень і телефонних розмов, а й маячком. Для обчислення місцезнаходження потрібно мобільний телефон і сім-карта.

Розглянемо деякі методи визначення координат місцезнаходження абонента

GSM локалізація відбувається шляхом триангуляції, щоб знайти користувача мобільного телефону, на основі сили потоку сигналів. Триангуляція це процес визначення місця розташування точки шляхом вимірювання кутів по відомим точкам на кінцях. Антенні вежі аналізують сигнал, що посилюється мобільним телефоном, а потім обчислюють, які вежі знаходяться ближче до мобільного телефону. Нові мобільні телефони оснащуються GPS (Global Positioning System) навігаторами. **GPS** дозволяє визначати точне місце розташування.

Розглянемо як проводиться пеленгація мобільного телефону.

На місце в район роботи стільники, в якій знаходиться телефон підозрюваного, висувається оперативна група з ручним пеленгатором. Інформація на який точно частоті працює в даний час шуканий апарат є у базовій станції. Опер налаштовує на цю частоту приймач. Далі проводиться орієнтування на максимальний сигнал. А далі знаходиться будинок, під'їзд, квартири.

Розглянемо алгоритм пошуку анонімного телефону за допомогою справжнього або основного.

Ситуація перша: Використовується «анонімний» телефон, а справжній знаходиться поруч і включений. Слідчі запитують логи (журнал) всього стільника в якому працює (працював) «анонімний» апарат. Роблять рекурсивні вибірки по проміжкам включення і дивляться хто ще був в соте крім «анонімного» апарату. Наприклад в одній соте були ще 1000 включених телефонів. При наступному включенні 500 з тих, що були в перший раз. При наступному – 20 з тих, хто був в перший і другий раз. Відсіваються телефони які працюють в Інтернеті, передають СМС, вийшли зі стільника, ті хто здійснюють дзвінки, так як дзвонити з двох телефонів важко.

Ситуація друга: Підозрюваний користується «анонімним» телефоном, а справжній завбачливо заздалегідь виключив. Це тільки спростить завдання слідчим. Вони просто подивляться, хто саме відключився (телефон передає в мережу сигнал про відключення), а не покинув мережу незадовго до появи «анонімного». Можна сміливо говорити, що таких в соте будуть одиниці або один.

Ситуація третя: Підозрюваний залишає справжній телефон вдома включеним, а самі їдете в іншу соту, і тільки там включає «анонімний». Деякі фактори все одно видають Ваш справжній апарат. По-перше відпрацьовується та ж схема, що і в першій ситуації, тільки вже не по одній соте, а за кількома. Спочатку по одній, потім по сусідніх і так далі поки не дійдуть до порівняння стільника «анонімного» з стільником справжнього. По-друге і головне: Справжній апарат в будинку знаходиться без господаря і не може відповідати на дзвінки.

Таким чином може бути розроблена дорожня карта визначення об'єкта за допомогою мобільного зв'язку.

Одержано 17.04.2018

УДК 004.932

Ярослав Володимирович НЕКРИЛОВ,

курсант групи Ф4-202 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри інформаційних технологій

факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук, доцент Мордвинцев М. В.

СИСТЕМА АВТОМАТИЗОВАНОГО ВІДЕОДОКУМЕНТУВАННЯ ПЕРЕМІЩЕНЬ ОБ'ЄКТА ПРИ ЗОВНІШНЬОМУ СПОСТЕРЕЖЕННІ

Використання систем відеоспостереження в країнах Європейського Союзу та США значно сприяє оперативності реагування на правопорушення, швидкому встановленню осіб, які їх здійснюють, запобігання терористичним актам, пошук свідків правопорушень.

Наявність подібних систем є стримуючим чинником для правопорушника, навіть за відсутності співробітника правоохоронних органів.

На думку поліції, використання систем відеоспостереження в громадських місцях дозволить зменшити кількість правоохоронців на вулицях і при цьому зробить їх роботу більш ефективною.

В роботі пропонується спосіб відео документування за допомогою засобів відео фіксації, при цьому відбувається порівняння координат об'єкта, що має мобільний телефон або GPS навігатор із зоною спостереження відеокамери, і автоматичне об'єднання фрагментів появи об'єкта в зоні видимості в один відеозвіт.

В даний час є всі технічні можливості для розробки і впровадження системи автоматичного створення відеозвітів (САСВ) за допомогою ІР-камер.

Пропонується створення САСВ, в результаті якої правоохоронні органи зможуть отримати автоматично створений відеозапис про діяльність об'єкту спостереження. У той же час держава отримує можливість поліпшити систему безпеки при проведенні масових заходів.

САСВ має три складових: система панорамної зйомки, система ближньої зйомки, система індивідуальної зйомки.

Система панорамної і ближньої зйомки припускає встановлення ІР-камер на вулицях, майданах, в великих будівлях, стадіонах. При цьому встановлюється два види камер: ближньої і дальньої зйомки. Камери далекої зйомки документують панорамну картинку об'єкта, в який потрапить об'єкт спостереження, а камери ближньої зйомки виробляють зйомку в зоні своєї видимості на малій відстані. Останні доцільно встановлювати в приміщеннях.

Для того щоб отримати відео звіт про діяльність об'єкту спостереження правоохоронні органи замовляють цю послугу у мобільного оператора. Вказуючи номер мобільного телефону об'єкта спостереження. Мобільний оператор визначає точне положення об'єкта і сектор спостереження тієї чи іншої ІР-камери за певною програмою записує відео фрагмент, коли об'єкт перебуває в зоні зйомки тієї чи іншої камери. Переходячи із зони зйомки від однієї камери до іншої, комп'ютерна програма монтує ці фрагменти в один фільм. Чергування фрагментів камер ближнього спостереження з фрагментами панорамних камер створить більш повне сприйняття відвідуваного об'єкта. Перемикання на панорамну ІР-камеру відбувається при виході об'єкта із зони спостереження ближньої ІР-камери.

Система індивідуальної зйомки передбачає доповнення створюваного фільму-звіту фрагментами індивідуальної ІР-камери. Для цього особа яка веде спостереження повинна мати ІР-камеру якщо існує покриття Wi-Fi, або камеру, сполучену з мобільним телефоном по якому передавати відео потік. При цьому фрагменти індивідуальної ІР-камери через засоби мобільного оператора або через Wi-Fi канали зв'язку будуть автоматично вмонтовані у фільм-звіт.

Висновки:

Удосконалення системи відеоспостереження дозволяє більш ефективно реалізовувати роботу правоохоронних органів.

Одержано 17.04.2018

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ КІБЕРБЕЗПЕКИ ФАКУЛЬТЕТУ № 4

УДК 537.8

Владислав Віталійович БЕЗПАЛОВ,

курсант групи Ф4-202 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри кібербезпеки

факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук Світличний В. А.

СУЧАСНІ АКУМУЛЯТОРИ. ОЦІНКА ЇХ СТАНУ ТА ОСНОВНИХ ПАРАМЕТРІВ

Акумулятор, як електричний пристрій, характеризується наступними основними параметрами: типом електрохімічної системи, електроємністю, внутрішнім опором, напругою, струмом саморозряду та строком служби (терміном експлуатації).

Для живлення пристроїв в наш час найбільш широко застосовуються акумулятори наступних типів: свинцево-кислотні (SLA), нікель-кадмієві (NiMH) й літій-іонні (Li-ion). Кожному з них притаманні певні переваги та недоліки.

Напруга акумулятора визначається тим пристроєм, для живлення якого він призначений. Якщо бажане значення напруги не забезпечується одним елементом, то акумулятор збирається з кількох елементів, з'єднаних послідовно. Номінальна напруга поодинокого елемента нікель-кадмієвого (NiCd) чи нікель-металгідридного (NiMH) акумулятора дорівнює 1,2 В, свинцево-кислотного (SLA) – 2 В, літій-іонного (Li-ion) – 3,6 В.

Номінальна електроємність – кількість енергії, яку спроможний віддати повністю заряджений акумулятор при розряді в суворо визначених умовах. Теоретично акумулятор, наприклад, номінальною ємністю 1000 мА*год., може віддавати струм 2000 мА на протязі 30 хвилин, 1000 мА на протязі однієї години, 100 мА на протязі 10 годин. Практично ж, при високих значеннях струму розряду номінальна ємність ніколи не досягається, а при низьких – перевищує. В процесі експлуатації ємність акумулятора зменшується.

Внутрішній опір акумулятора (опір джерела струму) визначає його здатність віддавати в навантаження велику кількість струму. При низькому значенні внутрішнього опору, акумулятор здатний віддати в навантаження велику кількість струму (без суттєвого зменшення напруги на його виводах). Високе значення опору приводить до різкого зменшенню напруги акумулятора при різкому збільшенню струму навантаження. Внутрішній опір залежить від типу його електрохімічної системи, ємності, числа елементів в акумуляторі, з'єднаних послідовно.

Саморозряд залежить від якості використаних матеріалів, технологічного процесу виготовлення, типу та конструкції акумулятора. Він різко зростає при підвищенні температури навколишнього середовища, пошкодженні сепаратора та внаслідок процесу старіння.

Строк служби з акумулятора залежить від багатьох факторів: методів заряду, глибини розряду, температури та електрохімічної природи акумулятора.

Для успішної системи обслуговування акумуляторів необхідно забезпечити:

- швидку оцінку стану акумулятора;
- швидкий заряд акумулятора без його руйнування;
- відображення інформації щодо степені заряду, ємності;
- обслуговування акумуляторів в деяких режимах за вибором користувача;
- стандартний інтерфейс;
- захист від несанкціонованого доступу.

Звичайно, що за допомогою звичайних зарядних та розрядних пристроїв ці задачі вирішити неможливо і потребується використання спеціальних пристроїв. На мою думку існує два підходи: перший – це розробка й виготовлення

спеціалізованих приладів, розрахованих на специфічні вимоги, другий – застосування універсальних приладів – аналізаторів акумуляторів. Отже й область застосування останніх значно ширше.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.982:351.74

Владислав Володимирович ЛАКТИОНОВ,

курсант групи Ф4-102 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри кібербезпеки
факультету № 4 ХНУВС Рвачов О. М.*

НОВІТНІ ЗАСОБИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

У наш час важко уявити ефективну протидію злочинності без використання поліцією спеціальної техніки та сучасних інформаційних технологій.

До популярних технічних засобів, які зараз активно впроваджуються в діяльність поліції багатьох країн світу, у тому числі в Національній поліції України, можна віднести:

1) безпілотні літальні апарати, які в останні роки почали активно використовуватися правоохоронними органами багатьох країн світу для:

- спостереження;
- збирання доказів;
- контролю за натовпом;
- відслідковування біженців;

2) GPS-трекери, які за допомогою супутникової навігації передають через мобільний зв'язок дані на сервер про місцезнаходження певного рухомого об'єкту. За допомогою цього сучасного приладу поліція має змогу:

- відслідковувати злочинців;
- здійснювати моніторинг за правильним виконанням працівниками поліції покладених на них обов'язків;
- координувати та відслідковувати місцезнаходження працівника поліції та їх транспортні засоби в режимі реального часу;

- встановлення місця перебування вкраденого транспорту;

3) системи виявлення вогнепальної зброї, які, використовуючи звукові датчики та відеокамери, надають змогу працівникам поліції швидко виявляти та реагувати на випадки застосування вогнепальної зброї.

В Україні поліцейські для забезпечення публічного порядку під час проведення масових заходів можуть застосовувати сучасний гелікоптер та спеціально обладнані автомобілі, наприклад, їх використовували під час проведення Євробачення-2017 та 9 травня 2017 року. Вони обладнані спеціальною відеоапаратурою, що має можливості фіксації правопорушень та оперативної передачі інформації до Ситуаційних центрів Національної поліції. Спеціально укомплектовані автомобілі розміщувалися неподалік масового скупчення громадян, що дозволило досконало володіти обстановкою та миттєво реагувати на будь-які події.

Україна також не відстає в інтеграції новітніх інформаційних технологій у діяльність правоохоронних органів, у тому числі у діяльність Національної поліції України. У зв'язку з тим, що у діяльності поліції одну з найважливіших ролей відіграє інформація (накопичення банків даних, їх обробка та аналіз), останнім часом в діяльності поліції починають активно впроваджувати хмарні технології обробки інформації. Сучасні інтернет-технології дозволяють швидко надати доступ до центральної системи обробки та зберігання інформації, що знаходиться у «хмарі», з будь-якої частини світу, що у свою чергу дає змогу поліцейському швидко реагувати на надзвичайні події, які виникли і були зафіксовані шляхом відеофіксації, направляти на місця виникнення надзвичайної ситуації відповідні сили і засоби.

Отже, з вище наведеного можна зробити висновок, що застосування новітніх засобів спеціальної техніки та технологій у діяльності правоохоронних органів допомагає забезпечувати безпеку населення на більш вищому рівні та зробити діяльність поліції більш ефективною.

Одержано 17.04.2018

УДК 62-03

Владислав Сергійович ШЕСТОПАЛЮК,

курсант групи Ф4-101 ХНУВС

*Науковий керівник: викладач кафедри кібербезпеки
факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук Світличний В. А.*

МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ПОШКОДЖЕННЯ ЗАМКІВ

Від того, який тип дверних замків ви віддасте перевагу, буде залежати безпека будинку, офісу, квартири, кабінету, сейфу, сховища і т. і. Розглянемо три типи установки замків, а саме: навісні замки; накладні замки; та врізані замки.

Незважаючи на те, що серед навісних замків є екземпляри з різними типами замикаючих механізмів з різними класом надійності, вони можуть бути просто вирвані монтуванням. Тому навісні замки частіше застосовують для замикання сараїв, підвалів, в яких не зберігаються цінні речі.

Звичайно на відміну від навісних замків краще – накладний, але в цьому є свої мінуси, тому що якщо їх накладають або встановлюють в середину дверей і це призводить до того що приходится посилювати внутрішню частину дверей, а це призводить до того, що вони стають занадто важкими і частіше ламаються та ремонт обходиться дорожче.

Але зауважимо, що потрібно надати більшу перевагу врізаним замкам, тому що головна особливість замку цього типу – це кріплення його всередині дверного полотна, що робить його більш естетичним зсередини і, на відміну від навісних замків, більш надійним від злому.

Злодіям для відкривання замків потрібні відмички різних видів, які допомагають відкрити різні класів та типи замків. Звичайно 1 та 2 клас замку злодій відкриє занадто швидко, тому такі замки потрібно встановити на міжкімнатні двері, а на входні краще всього підійде 3 та 4 клас, який навіть самий досвідчений фахівець не зможе справитися менш ніж за 30 хвилин.

Для того щоб протидіяти в злому вашого майна, потрібно всього на всього збільшити точність виготовлення механізму секретності та встановити секретність зі складним профілем замкової шпарини, та системою автентичності ключа.

Крім відмичок існують інші способи відкривання замків, наприклад руйнація замкової щілини шляхом хімічної руйнації пружин. Щоб нейтралізувати загрози цієї проблеми необхідно застосувати:

- а) захист накладок, які механічно перекривають доступ до замкової шпарини циліндрового механізму;
- б) встановити циліндр, у якому сумарна довжина штифтової пари перевищує глибину камори в корпусі циліндрового механізму;
- в) використання циліндрових механізмів, в яких серцевина блокується обертання стопорними елементами різного типу.

Один з методів силового деблокування відноситься ствердіння корпусу (фрезування), при якому створюються умови з нейтралізації окремих деталей, що блокують від обертання серцевини.

Також потрібно спостерігати за візуалізацією коду ключа, ще краще всього мати з собою ключ дублікат, який врятує вас від зламу чи пропажі ключа, також по можливості міняти свою серцевину замка кожних пів року.

Якщо встановити захисні накладки, які закривають доступ до торцевої частини механізму секретності, його вибиття суттєво ускладниться.

Виходячи зі специфіки розглянутих вище методів запобігання в злому механізму дверей та замків секретності та акцентування уваги на необхідності системного підходу до питання захисту приміщення, при якому оцінка стійкості від злому має враховувати показники кожного елемента: механізму секретності, замка, дверей тощо. Рекомендується проводити постійний моніторинг ситуації з означеним питанням безпеки.

Одержано 17.04.2018

УДК 004.9

Данило Олексійович КУЛІКОВ,

курсант групи Ф4-202 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри кібербезпеки

факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук Світличний В. А.

ПЕНТЕСТ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК В ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ

У ситуації, що склалася в наш час, популярним стає пентест, іншими ж словами тестування на проникнення.

Пентест – це новий метод оцінки безпеки комп'ютерних систем або мереж засобами моделювання атаки зловмисника. Сам процес включає в себе активний аналіз системи на наявність потенційних вразливостей, які можуть спровокувати некоректну роботу цільової системи, або ж в результаті повну відмову в обслуговуванні. Важливо виділити мету самого пентеста – це оцінка можливості його здійснення і прогноз економічних втрат в результаті успішного здійснення атаки. Результатом є звіт, який містить в собі всі знайдені вразливості системи безпеки, а також може містити рекомендації щодо їх усунення. Тобто, можна зробити висновок, що випробування на проникнення є частиною аудиту безпеки.

Слід виділити кілька різних методик випробувань на проникнення. Основними відмінностями є наявність інформації про досліджувану систему. Існує чотири види систем: відкриті, закриті, напівзакриті та цільові.

При перевірці закритої системи атакуючий не має гадки відомостей про пристрій, що атакується. Завданням такого виду перевірки є збір необхідної інформації про розташування цільової системи, її інфраструктури.

У відкритих системах доступна повна інформація про цільовій системі, а в напівзакритих системах доступна часткова інформація. Розглянемо цільові системи, до них відносяться комп'ютерні системи з доступом з мережі Інтернет. Випробування на проникнення повинно проводитися до запуску цільової системи в масове використання. Це дає певний рівень гарантії, що будь-який атакуючий не зможе завдати шкоди, прямої або непрямої, роботі досліджуваної системи.

Тест на проникнення дозволяє досить швидко оцінити реальну захищеність обраних інформаційних активів від несанкціонованого доступу, моделюючи найбільш поширені атаки. Основною відмінною особливістю тесту на проникнення в порівнянні з традиційним аудитом інформаційної безпеки є:

- велика деталізація знайдених вразливостей;
- більш точна оцінка ризиків ІБ (ґрунтується на результатах реалізації знайдених вразливостей);
- оцінка більшої кількості процесів ІБ, ніж при інструментальному аудиті, включаючи оцінку процесів (наприклад, управління інцидентами, моніторинг і т.д.), об'єктивна оцінка яких не може бути отримана іншими засобами (інструментальний аудит, анкетування і інтерв'ювання і т.д.);
- детальне опрацювання знайдених вразливостей, що дозволяє отримати більш об'єктивну оцінку процесів забезпечення інформаційної безпеки організації.

З усього сказаного потрібно зробити висновок про те, що тестування (пентест) на проникнення є одним з пріоритетних напрямків в інформаційній безпеці. Воно дозволяє отримати об'єктивну оцінку того, наскільки легко здійснити несанкціонований доступ до комп'ютерної системи, а також поглянути на саму систему з точки зору зловмисника, а саме – зрозуміти, яким способом можна скомпрометувати обрану систему і які шкідливі дії на неї можна зробити.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.1+004

Єлизавета Георгіївна БСЛЯЄВА,

курсант групи Ф4-202 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри кібербезпеки

факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук, доцент Носов В. В.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СПОСОБІВ ІНСТАЛЯЦІЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОПЕРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ KALI LINUX

В останній час дистрибутив операційної системи (ОС) KaliLinux стає однією із основних платформ тестування безпеки комп'ютерних мереж та проведення розслідувань кіберінцидентів. Даний дистрибутив містить множину інструментів, які орієнтовані на експертів з комп'ютерної безпеки. Він представляє собою ядро та набір базових утиліт, програм і налаштувань (за замовчуванням), які потрібні для тестування безпеки, а не для забезпечення нормальної роботи звичайного користувача.

Дистрибутив KaliLinux у діяльності спеціальних підрозділів поліції використовується, в тому числі, для збору інформації при розслідуванні і попередженні злочинів. У поточному дистрибутиві передбачено понад 90 різних інструментів збору інформації, які можна розділити на інструменти, що збирають інформацію з жорстких дисків комп'ютера (DFF, Guymager, інші), з локальної мережі (acsccheck, arp-scan, інші) та з глобальної мережі Інтернет (Maltego, DNSRecon, інші). Також їх можна класифікувати за іншими критеріями.

До основних методів інсталяції відносяться установка: на віртуальну машину; на USB-флеш-накопичувач або зовнішній жорсткий диск; в якості другої операційної системи; в хмару. В кожного з цих методів є свої переваги та недоліки в залежності від задач використання KaliLinux.

Перевагами інсталяції KaliLinux у віртуальну машину є те, що сама інсталяція не є надто складною; основна ОС повністю ізольована від додаткової; відрізняється вищою продуктивністю порівняно з флеш-накопичувачами, а також гарантована повна безпека. До недоліків відносяться: нездатність деяких процесорів працювати з віртуалізацією; неможливість безпосереднього використання відео-карт та мережевих карт (якщо вони не USB), як наслідок відбувається певна втрата продуктивності.

Інсталяція KaliLinux з використанням USB-флеш-накопичувача або зовнішнього диску вирізняється легкістю транспортування системи, ізольованістю від основної ОС, також тим, що може завантажуватися на будь-якому комп'ютері. Недоліком даного способу є уповільнення роботи ОС (особливо при інтенсивному навантаженні на постійний запам'ятовуючий пристрій), наприклад, при оновленні пакетів.

Для досягнення найвищої продуктивності використовується інсталяція в якості другої ОС на внутрішній жорсткий диск, але при помилкових діях можна повністю стерти дані з основної ОС (випадково видалити цілі диски).

Для використання меншої кількості ресурсів, отримання простого доступу до системи з розмежованими рівнями доступу використовують інсталяцію у хмару, але в цьому випадку можливість виконання повного спектру задач значно зменшиться.

Таким чином, вибір способу інсталяції ОС KaliLinux залежить від поточних задач. Наприклад, доцільно встановлювати KaliLinux в якості другої ОС на мобільному комп'ютері при виїзді фахівця спеціального підрозділу поліції на місце події для пошуку і фіксації цифрових слідів.

Одержано 17.04.2018

УДК 004.056.53

Єлизавета Георгіївна БСЛЯЄВА,

курсант групи Ф4-202 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри кібербезпеки

факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук Світличний В. А.

МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ВИЯВЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПРИСТРОЇВ ПЕРЕХОПЛЕННЯ АКУСТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

З початку інформаційної ери, тоді, як діє принцип – хто володіє інформацією, той володіє світом, охочих заволодіти інформацією стає все більше. Дійсно, інформація у сучасному світі – це стратегічний ресурс, спотворення чи викривлення якого може призвести до серйозних наслідків. Виявлення електронних пристроїв перехоплення інформації є одним з важливих напрямів діяльності національної поліції України для забезпечення інформаційної безпеки державних та недержавних підприємств, установ і організацій.

В загальному випадку, мовна інформація існує у вигляді акустичних хвиль, які створюються за допомогою голосового апарату людини та складається з мовних сигналів. Енергія мовного сигналу зосереджена в діапазоні 300–4000 Гц.

Під впливом акустичних коливань в приміщення, в якому міститься джерело мовного сигналу, виникають вібраційні коливання.

Проблема захисту конфіденційної мовної інформації вирішується у комплексі з використанням різних заходів, в тому числі й з використанням технічних засобів. Для захисту акустичної (мовної) інформації використовуються пасивні і активні методи, а також заходи з використанням певних засобів.

Деякі елементи допоміжних технічних засобів системи, у тому числі трансформатори, котушки індуктивності, електромагніти вторинного електрогенератора, дзвінків телефонних апаратів і т.п., мають властивість змінювати свої параметри (місткість, індуктивність, опір) під дією акустичного поля, створюваного джерелом мовного сигналу. Зміна параметрів призводить або до появи на цих елементах електрорушійної сили, або до модуляції струмів, що протікають по цих елементах відповідно до змін відповідного акустичного поля. Окрім вказаних елементів, можуть містити безпосередньо акустоелектричні перетворювачі. До таких належать: деякі типи датчиків охоронної і пожежної сигналізації, гучномовці ретрансляційної мережі, тобто, всі пристрої, які мають «мікрофонний ефект».

Нейтралізувати витік інформації можна двома поширеними способами: перший спосіб пасивний, полягає в установці спеціальних фільтрів на всі розетки в приміщенні. Дані фільтри будуть перешкоджати поширенню сигналів понад 50 Гц., тим самим блокувати роботу пристроїв, які працюють на високих частотах і перехопленню інформативних сигналів. Інший спосіб активний, полягає в постановці шумових перешкод на кожну фазу мережі в діапазоні частот, що використовуються апаратурою перехоплення. Прилади, що дозволяють реалізувати дану перешкоду, називаються мережними генераторами шуму, вони встановлюються на кожну фазу мережі, заведену в приміщення (включно освітлювальну).

Реалізація організаційних методів – це також важлива задача і в конкретних умовах досягається за допомогою різноманітних технічних засобів. Найбільший ефект досягається, коли сили й засоби, що забезпечують досягнення цілей і рішення завдань захисту акустичної інформації, утворюють комплексну систему. Крім того, ефективність обраних заходів щодо захисту інформації в значній мірі залежить від умінь і практичних навичок відповідних фахівців, й тому велика увага повинна приділятися практичним заняттям, на яких будуть розглядатися основні питання захисту акустичної інформації.

Одержано 17.04.2018

УДК 004.056.53

Ксенія Олександрівна КРАТАСЮК,

курсант групи Ф4-202 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри кібербезпеки

факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук Світличний В. А.

ОСОБЛИВОСТІ КРИПТОВАЛЮТИ

Звичні для нас гроші випускаються в обіг центральними банками різних країн. На їх вартість впливають рішення урядів, економіка країн, міжнародна торгівля. Криптографічна валюта – це принципово новий інструмент взаєморозрахунків. Для генерації монет, або майнінгу, необхідно виробляти певний математичний алгоритм обчислень. Кожна криптоодинація являє собою послідовність блоків, а кожен з блоків – складну математичну формулу. Для створення нової монети необхідно згенерувати нову ланцюжок блоків транзакцій. Таким чином криптовалюта – це цифрова (віртуальна) валюта, одиниця якої – монета, яка захищена від підробки, тобто криптовалюта по суті – це зашифрована інформація, скопіювати яку неможливо. Криптовалюта емітується безпосередньо в мережі і ніяк не пов'язана з будь-якою валютою або з державною валютною системою.

Це суттєва відмінність від звичайних грошей, які перш, ніж з'явитися на рахунок в електронному вигляді, повинні бути спочатку внесені на рахунок у грошовому еквіваленті. Наприклад, через банк або платіжний термінал. Тобто для звичайної валюти електронний вигляд – лише одна з форм представлення.

На даний момент у світі кількість видів криптовалют вже наближається до тисячі і ринок продовжує рости. Біткоїн – це перша і найвідоміша з безлічі інших віртуальних електронних валют. Термін «біткоїн» запозичений з англійської мови (bitcoin) і утворився шляхом злиття двох слів: bit (мінімальна одиниця комп'ютерної пам'яті) і coin (монета). Біткоїн кваліфікують як віртуальну валюту, грошовий сурогат, електронну послугу, електронну інформацію, нематеріальну цінність, приватні гроші, віртуальний товар тощо.

Біткоїн функціонує без будь-якого контролюючого органу або центрального банку; обробка транзакцій і емісія здійснюються колективно учасниками мережі, дозволяє проводити будь-які операції анонімно, без ідентифікації користувача. Біткоїн має відкритий вихідний код; ніхто не володіє і не контролює біткоїни, але всі можуть стати учасниками мережі. Мережа біткоїн заснована на так званому «блокчейні» (ланцюжку блоків) і являє собою публічний реєстр, який зберігає дані про всі транзакції системи. Усі транзакції захищені електронними підписами користувачів – учасників мережі, які видобувають біткоїн і/або проводять з ними будь-які операції.

Для розуміння функціонування криптовалют, перш за все потрібно ознайомитись з поняттям «Блокчейн» (Blockchain), Blockchain – це публічна база всіх транзакцій, які коли-небудь робились в межах певної системи. Це, так званий, ланцюжок блоків транзакцій, що побудований за певними правилами із сформованих блоків транзакцій. Вперше термін з'явився як назва розподіленої бази даних, реалізованої в саме у криптовалюті біткоїн. По суті, блокчейн – це децентралізований реєстр інформації, копія якого є у всіх учасників системи, і кожна його зміна залишається в базі назавжди. Змінити щось заднім числом неможливо – для цього доведеться одночасно помінати всі наступні записи у всіх учасників системи. Для такої операції не вистачить тих обчислювальних потужностей, які сьогодні є у людства. Учасники підключені до мережі та для переказу коштів використовують адреси, а не прізвища. Достовірність адреси перевіряється за допомогою публічних ключів шифрування. При цьому особи платника і одержувача залишаються в секреті.

Система ставить з ніг на голову традиційну банківську таємницю: всі операції проводяться відкрито, але пов'язати конкретну адресу з конкретною людиною не являється можливим.

Одержано 17.04.2018

УДК 004.056.53:351.74

Павло Ігорович ДРАГУНОВ,

курсант групи Ф4-102 ХНУВС

Науковий керівник: завідувач кафедри кібербезпеки

факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук, доцент Гнусов Ю. В.

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ ВІД ВИТОКУ ТЕХНІЧНИМИ КАНАЛАМИ З ОБ'ЄКТІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

З метою протидії злочинності, ефективного попередження, припинення та розкриття злочинів органи та підрозділи Національної поліції України здійснюють необхідні: слідчі (розшукові) дії; негласні слідчі (розшукові) дії; оперативно-розшукові дії. Під час підготовки та проведення зазначених дій працівники поліції використовують інформацію з обмеженим доступом в акустичному та електронному вигляді.

Така інформація може циркулювати в акустичному вигляді під час проведення нарад щодо планування певних негласних заходів. В електронному вигляді інформація циркулює, наприклад, під час підготовки необхідних документів, таких як плани, звіти, клопотання до суду.

Дана інформація може бути цікавою для представників організованих злочинних груп, та, навіть, представників іноземних розвідок. Вони можуть отримати доступ до цієї інформації шляхом фізичного доступу на об'єкт де циркулює ця інформація (в службовому кабінеті працівника поліції).

Також за допомогою сучасних приладів зловмисники можуть аналізувати бездротові мережі (Wi-Fi) та вилучати незаконним методом данні жертви. Сучасні засоби технічної розвідки дозволяються підключатися дистанційно до обчислювальних машин, створювати перешкоди у телекомунікаційних каналах між пристроями і супутниковою системою, бездротових мережах.

В разі отримання несанкціонованого доступу сторонніх осіб до інформації з обмеженим доступом, це може призвести до більш ефективної протидії злочинців щодо документування їх діяльності з боку працівників правоохоронних органів або неможливості затримання злочинців.

З метою не допущення витоку інформації з об'єктів інформаційної діяльності поліції необхідно вживати заходів з технічного захисту інформації, таких як періодичний пошук засобів негласного зйому інформації («закладних пристроїв») та використання технічних засобів захисту акустичної інформації та електронно-обчислювальних машин.

На сьогоднішній день на ринку представлено багато різних за призначенням та технічними можливостями технічних засобів пошуку та захисту інформації, як українського так і закордонного виробництва. При цьому періодично на ринку з'являються нові розробки та нові технічні засоби.

Під час вибору технічних засобів, що будуть використовуватися для забезпечення захисту інформації, слід звернути увагу на такі технічні засоби як:

1. Тепловізори – використовуються для виявлення пристроїв, що виділяють температурне поле. Зазвичай ці прилади приховуються зловмисником у стінах.

2. Багатофункціональні пошукові прилади – зазвичай вони поєднують в собі ширококутний детектор електромагнітного поля, приймач інфрачервоного діапазону, різні додаткові зонди для перевірки провідних ліній і оцінки віброакустичного захисту приміщення.

3. Частотоміри – дозволяють виміряти частоту сигналу безконтактно, за допомогою антени. Така властивість дозволяє застосовувати їх як для замірів «відомих» сигналів, так і для пошуку «прихованих» сигналів від підслуховуючих пристроїв (жучків).

Таким чином, можна зробити висновок, що для забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом від витоку з об'єктів інформаційної діяльності Національної поліції можуть використовуватися різноманітні технічні засоби, як пошукові та засоби захисту інформації.

Одержано 17.04.2018

УДК 004.159.9

Ярослав Віталійович ОСІПОВ,

курсант групи Ф4-202 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри кібербезпеки

факультету № 4 ХНУВС кандидат технічних наук Світличний В. А.

СОЦІАЛЬНА ІНЖЕНЕРІЯ ЯК СПОСІБ ШАХРАЙСТВА

Соціальна інженерія – метод отримання необхідного доступу до інформації, заснований на особливостях психології людей. Основною метою соціальної інженерії є отримання доступу до конфіденційної інформації, паролів, банківських даних і інших захищених систем.

Є декілька головних векторів нападу, які використовуються при проведенні атак за допомогою соціальної інженерії:

– Он-лайн;

- Телефон;
- Аналіз сміття;
- Особисті підходи;

Однак крім цього, ви також повинні знати цілі нападу, розуміти, що хакер сподівається отримати. Його цілі засновані на тих же потребах, які керують усіма нами: гроші, соціальний поступ і самоствердження.

Мережеві (он-лайн) загрози: У нашому все більш і більш пов'язаному діловому світі, персонал часто використовує інформацію і відповідає на запити, які отримує за допомогою електроніки з середини і зовні компанії. Таке забезпечення зв'язку дає можливість хакерам підійти до вашого персоналу, використовуючи відносну анонімність Internet.

Аналіз сміття: Незаконний аналіз сміття – цінна діяльність для хакерів. Ділові паперові відходи можуть містити інформацію, яка має безпосередню вигоду для хакера (наприклад номера рахунків і призначених для користувача ідентифікаторів) або можуть служити основною інформацією, наприклад, телефонний довіднико-організації або списки співробітників.

Особистісні підходи: Для хакера найпростіший і найдешевший шлях отримання інформації – це попросити про це безпосередньо. Цей підхід може здаватися грубим і очевидним, але це основа шахрайства з незапам'ятних часів. Існує чотири різновиди такого підходу:

- Залякування.
- Переконавання.

Фізичні підходи: Менш поширений, але більш ефективний для хакера підхід є прямим, особистим контактом з адресатом. Хоча ці підходи мають набагато більші ризики для злочинця. Зростання в використанні мобільних технологій, які дають можливість користувачам приєднатися до корпоративних мереж, в той час як вони знаходяться в дорозі або вдома, є іншою головною загрозою IT-ресурсів в компанії. Можливі напади включають як найпростіші напади, так і більш складні. Хоча основна частина великих компаній розробила інфраструктури захисту сайту, однак, офіси середнього розміру можуть бути слабкіше обізнані про правила контролю відвідувачів офісу. Ситуація, в якій злочинець слід за кимось, проходячи в офіс, є дуже простим прикладом нападу з використанням соціальної інженерії. Правила повинні передбачати неможливість проходу в будівлю компанії без належного дозволу.

Отже, захист від атак соціальної інженерії безсумнівно, одне з найскладніших в розробці справ. Даний тип захисту не можна побудувати виключно технічними методами. Крім того, хотілося б відзначити що для побудови системи протидії таким атакам, безсумнівно, варто залучати професійних консультантів, а не намагатися будувати захист своїми силами.

Одержано 17.04.2018

НАУКОВИЙ ГУРТОК

КАФЕДРИ КАФЕДРИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ ФАКУЛЬТЕТУ № 2

УДК 35.078:342.738

Віталій Олегович НАЙДА,
курсант групи Ф1-203 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності
та розкриття злочинів факультету № 2 ХНУВС кандидат юридичних наук Вінічук В. В.*

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ

Система охорони державної таємниці (СОДТ) має велике значення для забезпечення національної безпеки будь-якої країни. В Україні у зв'язку із загостренням зовнішньополітичної обстановки, конфліктом на Сході держави проблема ефективності охорони державної таємниці (ОДТ) стає одним із найбільш важливих та актуальних питань на шляху забезпечення національної безпеки. Водночас, вивчення історії становлення та розвитку СОДТ є важливою умовою визначення тих основних рис, які були характерні для певного історичного етапу розвитку СОДТ, з метою їх запозичення або відходження від них з метою вдосконалення СОДТ в Україні.

СОДТ України в історичному аспекті розглядали такі вчені, як О. Абадаш, О. Архипов, О. Ботвінкін, В. Сідак, О. Шамсутдінов та інші.

У своїй науковій праці, Архипов О.Є. приводить наступне тлумачення поняття СОДТ як: створеної у державі для забезпечення ОДТ відповідної системи, основною метою якої є запобігання розголошенню СІ, недопущення втрат її матеріальних носіїв і використання цієї інформації на шкоду безпеці держави. Проаналізувавши вищезазначені та деякі інші точки зору, ми можемо запропонувати таке визначення СОДТ сукупність спеціально уповноважених суб'єктів захисту державної таємниці, використовуваних ними у ході їх діяльності засобів і методів захисту відомостей, що становлять державну таємницю (ДТ), і їх носіїв, а також заходів, що проводяться в цих цілях.

Щодо історичного розвитку СОДТ, то переважна більшість дослідників вважають, що перший етап її розвитку припадає на період кінця XIX – початок XX ст., а завершується в 1917 році з розпадом Російської імперії. Як зазначає О. Абадаш, до середини XIX ст. в Російській імперії (до складу якої входили українські землі), як і в інших країнах світу, не існувало спеціальної системи охорони секретних відомостей, оскільки фактично не було загроз для державної безпеки. Значний економічний розвиток провідних держав світу, їх протистояння за ринки збуту продукції та джерела сировини вплинули і на Російську імперію, зокрема призвели до розробки стратегії і тактики розвідки та контррозвідки.

Таким чином, у зазначений період в Російській імперії охорона ДТ перебувала в компетенції Міністерства закордонних справ, Військового відомства і Департаменту поліції. На цей час припадає поява перших законодавчих актів, які передбачали кримінально-правову відповідальність за розголошення секретних відомостей: «Уложення про покарання кримінальні та виправні» 1845 року, «Кримінальне уложення» 1903 року, закон «Про зміну діючих законів про державну зраду шляхом шпигунства в мирний час» від 5 липня 1912 року. Проте ці акти лише встановлювали відповідальність за розголошення ДТ, а не порядок засекречування та розсекречування інформації, яка віднесена до ДТ, правовий статус осіб, які мають доступ до ДТ.

Другий етап формування СОДТ в Україні припадає на період спроб встановити українську державність у 1917–1921 років (УНР, Гетьманат Павла Скоропадського, Директорія). Кожне державне утворення дбало про створення власних органів, які б захищали його від розвідувальної діяльності спецслужб ворога: «Крайовий Комітет оборони нового ладу» – за часів Центральної Ради; «Політичне бюро по справах контррозвідки» – у період Гетьманату; «Державний Інспекторат у військових частинах та інституціях Української Народної Республіки» та «Політичний департамент міністерства внутрішніх справ УНР» за Директорії.

Третій етап, який був найбільш тривалим, справив найбільший вплив на вітчизняну СОДТ і окремі залишки якого є характерними для сучасної СОДТ в Україні, пов'язаний з утворенням і подальшим розвитком Радянського Союзу.

З метою перешкоджання витоку секретних відомостей через друковані видання введено цензуру, а згодом встановлено тотальний контроль над видавничою справою шляхом створення спеціальних органів: в Україні – Центрального управління у справах друку при Наркоматі просвіти УСРР (11 серпня 1922 року). У постанові ЦК РКП(б) від 1922 року «Про порядок збереження і руху секретних документів» вперше зафіксовано необхідність створення спеціальних частин для організації і ведення секретного діловодства.

У часи Другої світової війни та активізації німецької розвідки велику роль у гарантуванні державної безпеки відіграло введення військової цензури (постанова від 6 липня 1941 року). 15 листопада 1943 року прийнято Указ «Про відповідальність за розголошення державної таємниці та втрату документів, що містять державну таємницю», який передбачав кримінальне покарання за розголошення ДТ.

Після закінчення Другої світової війни почалася «холодна війна», гонка озброєнь, головними учасниками якої стали СРСР і США. Систему комплексного захисту від технічної розвідки сформовано на основі двох постанов: «Про заходи щодо посилення режиму секретності» від 1 жовтня 1970 року; «Про протидію іноземним технічним розвідкам» за № 903-303 від 18 грудня 1973 року. Її репрезентувала Державна технічна комісія СРСР з протидії іноземним технічним розвідкам, створена на базі Міністерства оборони і КДБ. Таким чином, в СРСР була сформована ефективна та дієва СОДТ, яка була переважно спрямована на захист інтересів держави за рахунок обмежень прав і свобод громадян.

Четвертий період формування СОДТ в Україні охоплює період незалежності. Першим законодавчим актом у цій сфері був Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року, який проголосив інформаційний суверенітет, право громадян на інформацію, обов'язок держави здійснювати контроль за інформацією з обмеженим доступом, правові основи інформаційної діяльності країни.

Правовий фундамент охорони ДТ закладений у Законі України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року, зокрема, описано порядок засекречування і розсекречування носіїв таємниці, принципи розподілу інформації за категорією секретності, компетентність окремих органів. У законі зазначено, що ДТ є вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України. На основі закону починає формуватися Звід відомостей, що становлять державну таємницю (ЗВДТ), який є єдиною формою реєстрації цих відомостей в Україні. На сьогодні діючий ЗВДТ затверджений наказом СБУ від 12 серпня 2005 року № 440.

8 липня 2009 року Президент України Указом № 514/2009 затвердив «Доктрину інформаційної безпеки України». Проте в контексті ситуації, що склалася в Україні в 2014 році на тлі агресивної інформаційної війни Російської Федерації проти України постала необхідність створення в державі розвиненої СОДТ. Тому Указом Президента України від 6 червня 2014 року № 504/2014 оголошено, що «Доктрина інформаційної безпеки України» втратила чинність. На сьогодні серед науковців триває обговорення проєктів нової доктрини, розробка стратегії і концепції СОДТ відповідно до нових реалій. На сьогодні з огляду на політику демократизації, євроінтеграції та декомунізації постає необхідність реформування вітчизняної СОДТ в руслі європейських тенденцій.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.132

Лейла Романівна ДВАЛІ,

курсант групи Ф2-406 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності

та розкриття злочинів факультету № 2 ХНУВС кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник Дерев'ягин О. О.

ЛАТЕНТНІСТЬ ЗГВАЛТУВАННЯ: ОПЕРАТИВНИЙ РОЗШУКОВИЙ АСПЕКТ

Під латентними згвалтуваннями слід розуміти частину згвалтувань, про які не повідомили жертва або інший заявник, та в результаті не відображені кримінально-правовою статистикою

Одним з критеріїв поділу латентних згвалтувань можуть бути типові ситуації та особливості поведінки злочинців: латентні згвалтування з метою самоствердження в чоловічій ролі, латентні згвалтування в середовищі молодіжних груп, латентні згвалтування знайомих жінок, латентні згвалтування на основі парафілії у вигляді садизму, та латентні згвалтування, зумовлені наявністю психопатичної симптоматики

Злочинці першого типу нападає зненацька на самотню жінку в безлюдних місцях, намагаючись не вступати із нею в контакт. Вибір жертви в цій ситуації часто буває випадковим, а характеристики потенційного потерпілого не є принциповими для гвалтівника. Оскільки зґвалтування – це не лише задоволення сексуальних потреб, не лише вияв власницької психології та примітивного відношення до жінки, не лише неповага до неї, а, перш за все, ствердження своєї особистості. Такі чоловіки зазвичай характеризуються позитивно вдома і на роботі, турботливі в родині, однак почуваються невпевнено в присутності жінок, мають страх перед ними. Вони займають по відношенню до жінки підпорядковану, пасивну позицію, жінка домінує над чоловіком та направляє його. Як правило, у таких чоловіків порушена аутоідентифікація з чоловічою роллю.

Слід зазначити, що характерною ознакою цих злочинців є те, що гвалтівник уникає контакту із жертвою, щоб не стати психічно залежним від неї. Оскільки в цьому разі злочинець переходить у підлегле становище, і вже не зможе вчинити насильство. Жертви цього типу зґвалтувань можуть не звертатися за допомогою в правоохоронні органи у зв'язку зі страхом розголошення та суспільного осуду, або відчувають сором та глибокі переживання щодо події.

Щодо латентних зґвалтувань другого типу, тобто в середовищі молодіжних груп, то їх, у свою чергу, також поділяють на кілька видів. По-перше, це вчинення злочину щодо «спільних дівчат», добровільно або насильно втягнутих у злочинні групи, які намагаються самоствердитися в них. Ці дівчата зазвичай безвольні, слабохарактерні, фізично чи морально пригнічені та неодноразово піддавалися насильству, тому і не повідомляють, як правило, про вчинення щодо них зґвалтування. При цьому провокаторами зґвалтування можуть бути лідери цієї молодіжної групи, а також інші дівчата.

По-друге, це зґвалтування раніше незнайомих дівчат. Їх скоюють під час спільного дозвілля. Тут грає роль позиція лідера групи та його психологічні якості. Часто він є психопатичною особистістю з вираженою агресивністю, явними або прихованими патологічними насильницькими чи сексуально-насильницькими девіаціями. Переважна більшість гвалтівників є конформними, безініціативними та слабовільними особами, які самостійно ніколи би не наважились на подібного роду діяння.

Третім типом є латентні зґвалтування раніше знайомих жінок. Вони можуть бути знайомими по роботі, друзями, такими, що познайомилися на вулиці чи дискотеках, або, що зустрічається не рідше, були родичами, перебували у шлюбі та раніше мали стосунки інтимного характеру. Цьому типу злочинів притаманне те, що зґвалтування несвідомо могли спровокувати жінки: флірт, добровільна згода залишитися ночувати у чоловіка, заохочення поцілунків і пестощів. Наприклад, жінка вступає в сексуальну гру з чоловіком, визначаючи йому при цьому пасивну роль. Жінка в такому випадку готова вести любовну гру до певної межі, а чоловік, звичайно, про це не здогадується. Але коли певна межа цієї сексуальної гри досягнута, жінка стає жорсткою та невмовною, визиваючи в чоловіка стан фрустрації. Жінка у цей час свідомо або несвідомо отримує психологічне задоволення від емоційних страждань чоловіка і його сексуальної незадоволеності. Однак справа тут не тільки в тому, що чоловік відчуває сильне сексуальне збудження, що потребує задоволення, а й у тому, що категорична відмова жінки на цьому етапі сприймається чоловіком як тяжке приниження його чоловічої гідності та удар по самооцінці. Або чоловік просто не сприймає серйозно відмову від статевої близькості, а вважає її кокетством жінки. Якщо на цьому ситуація не завершується, настає зґвалтування. Жінки при цьому можуть не звертатися за захистом в правоохоронні органи, відчуваючи, що вони самі частково винні у тому, що сталося, або намагалися самостійно врегулювати зі злочинцем питання щодо відшкодування шкоди.

Проаналізувавши вище викладене, можна зробити наступний висновок, що потрібно підвищити рівень об'єктивного оцінювання органів Національної поліції, щодо статевої злочинності для того, щоб особи, які стали жертвами насильницьких дій, щодо них, не боялись звертатися до правоохоронних органів та були впевнені, що їх не звинуватять у дачі «неправдивих свідчень». Таким чином у громадян буде з'являтися довіра до Національної поліції і латентність даного злочину буде знижуватись.

Одержано 17.04.2018

УДК 351.746.1

Каріна Романівна ЮРЧЕНКО,

курсант групи Ф1-204 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності

та розкриття злочинів факультету № 2 ХНУВС кандидат юридичних наук Вінчук В. В.

ФОРМИ ДОПУСКУ ДО ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про інформацію» інформація – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. За режимом доступу інформація поділяється на відкриту та інформацію з обмеженим доступом, до якої і відноситься режим державної таємниці.

Спіраючись на загально визнані принципи міжнародного порядку у сфері захисту інформації, у нашій державі здійснюється засекречування й охорона інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку. Розголошення такої інформації може загрожувати національній безпеці України.

Згідно із законодавством України існує 3 ступеня секретності:

- 1) особливо важливо – вищий ступінь;
- 2) цілком таємно – середній ступінь;
- 3) таємно – нижчий ступінь.

Процедури перевірки громадян залежать від ступеня секретності до якого його допущено.

Згідно зі ст. 22 Закону України «Про державну таємницю» допуск до державної таємниці надається дієздатним громадянам України віком від 18 років, які потребують його за умовами своєї службової, виробничої, наукової чи науково-

технічної діяльності або навчання, органами Служби безпеки України після проведення їх перевірки. Порядок надання допуску до державної таємниці визначається Кабінетом Міністрів України.

Для отримання допуску до державної таємниці громадянам потрібно:

- 1) оформити документи, які надсилаються до органів Служби безпеки України;
- 2) мати необхідність роботи із секретною інформацією;
- 3) проходити перевірку у зв'язку з допуском до державної таємниці;
- 4) взяти на себе письмове зобов'язання щодо збереження державної таємниці, яка буде йому довірена;
- 5) надати у письмовій формі згоду на передбачені законом обмеження прав у зв'язку з допуском до державної таємниці;
- 6) ознайомитися з мірою відповідальності за порушення законодавства про державну таємницю.

Після збору документів, перелік, форми та порядок надання яких визначаються Кабінетом Міністрів України, проводиться перевірка щодо доступу громадян до державної таємниці. Службою безпеки України надається доступ до державної таємниці, якщо дані документи відповідають вимогам.

Слід додати, що наявність у громадян допуску до відомостей більш високого ступеня секретності передбачає під собою підстави для допуску громадян до відомостей більш низького ступеня секретності.

У цілому для отримання доступу до державної таємниці треба пройти доволі важку процедуру схвалення кандидата.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.132

Марія Сергіївна ХМЕЛИК,

курсант групи Ф2-406 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів факультету № 2 ХНУВС

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Дерев'ягін О. О.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Злочинність є актуальною проблемою сьогодення для українського суспільства. На превеликий жаль, слід констатувати, що суспільство, без підтримки держави та її інституцій, не спроможна виконувати свої головні функції.

Проаналізувавши динаміку змін за попередній рік можна дійти до висновку, що спостерігається тенденція до збільшення кількості кримінальних правопорушень. Та саме оперативно-розшукова діяльність є найбільш дієвим і ефективним механізмом в профілактиці і розкритті злочинів. Тоді як, правове регулювання оперативно-розшукової діяльності – це суспільно правова форма боротьби зі злочинністю.

Загально відомо, що правовою основою оперативно-розшукової діяльності є:

1. Конституція України є юридичною базою для оперативно – розшукового законодавства, визначає майже всі принципи оперативно-розшукової діяльності, створює цілісну систему прокуратури та правосуддя в Україні.
2. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», який посідає особливе місце в інформаційно-правовому просторі роботи правоохоронних органів держави. Встановлює правомірність та порядок проведення оперативно-розшукових заходів, використання їх результатів в розкритті і розслідуванні злочинів;
3. Норми Кримінального кодексу України, на яких базується оперативно – розшукова діяльність, визначають поняття злочину, підстави кримінальної відповідальності, співучасть у вчиненні злочину та інші.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України, що є не менш важливим правовим джерелом оперативно-розшукової діяльності. Адже впливає із загальних завдань кримінального провадження.
5. Закон України «Про Національну поліцію». Адже діяльність поліції спрямована на захист життя, здоров'я, прав і свобод громадян, власності, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань.
6. Закони України «Про прокуратуру». Забезпечує захист особи, її прав і свобод, власності, вживає заходи для того, щоб оперативні підрозділи, які здійснюють оперативно – розшукову діяльність, дотримувались передбаченого законом порядку проведення гласних і негласних дій, застосування оперативно-технічних засобів.
7. інші правові акти, у яких оперативно-розшукова діяльність визначена як одна з важливих функцій правоохоронних органів щодо недопущення посягань на суспільний і державний лад, зовнішню безпеку України, права і законні інтереси громадян, державних і громадських установ, підприємств і організацій.

На сучасному етапі розвитку нашої держави дестабілізуючим фактором залишається таке негативне суспільне явище як злочинність, яке спонукає державні правоохоронні органи постійно вдосконалювати методи та заходи протидії останній. Та інструментарієм правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю була й залишається оперативно-розшукова діяльність, яка регулюється нормативно-правовими актами, які допомагають правоохоронним органам орієнтуватися в законодавстві, правильно використовувати результати оперативно-розшукової діяльності в кримінально-процесуальній діяльності.

Одержано 17.04.2018

УДК 35.078:342.738

Олена Юрійвна НОСОВА,

курсант групи Ф1-203 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності**та розкриття злочинів факультету № 2 ХНУВС кандидат юридичних наук Вінчук В. В.*

ІСТОРИЧНЕ ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТЬ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ

Для вирішення проблем захисту інформації, неправомірний витік (розголошення, втрата тощо) якої може завдати шкоди особі, суспільству, державі, важливе теоретичне та практичне значення має законодавче розкриття таких понять як «державні секрети», «державна таємниця», «службова таємниця», «військова таємниця» тощо та визначення їх місця в системі інформації з обмеженим доступом. Такі ж поняття як «державні секрети», «державні таємниці», «службова таємниця», «військова таємниця» попри те, що досить часто вживаються в науковій літературі, в чинному законодавстві України не мають чіткого законодавчого визначення.

Щоб розкрити зміст поняття «державні секрети» необхідно зробити історичний екскурс до часів існування СРСР. Їх дослідженню приділялась значна увага в спеціальній літературі, яка в більшості випадків носила закритий характер і не давала змоги ознайомитися з ними як вченим юристам так і широкому загалу. Більшість науковців, які досліджували ці питання, сходилися на тому, що державні секрети – це всі ті відомості, які підлягають охороні з боку держави та розголошення яких може завдати шкоди державним інтересам. Саме ці ознаки характеризували поняття «державні секрети». Цією категорією охоплювались державна, військова та службова (виробнича) таємниці. Деякі автори до ознак державних секретів відносили лише охорону з боку держави. Однак ця точка зору була дещо помилковою, оскільки в такому разі до цієї категорії необхідно було б віднести й інші таємниці, які охоронялись державою (таємниця усиновлення, таємниця вчинення нотаріальних дій, лікарська таємниця тощо).

Відсутність законодавчого визначення цих термінів компенсувалась тим, що вони знаходили своє закріплення в різноманітних інструкціях, положеннях, переліках відомостей, де визначалось що:

– державну таємницю складають відомості, розголошення (передача, виток тощо) яких може негативно вплинути на якісний стан військово-економічного потенціалу країни чи спричинити інші тяжкі наслідки для обороноздатності, державної безпеки, економічних і політичних інтересів СРСР;

– службову таємницю складають відомості, що охороняються державою в будь-якій галузі науки, техніки, виробництва та управління, розголошення (передача, виток тощо) яких може завдати шкоди інтересам держави.

Відомості, що складали державну таємницю, в залежності від ступеня секретності мали гриф «особливої важливості» і «цілком таємно», а відомості, що складали службову таємницю – гриф «таємно». Необхідно зазначити, що поряд з вищезазначеними відомостями існувала також інформація, яка була заборонена до опублікування у засобах масової інформації і мала гриф «для службового користування». Останню називали несекретними відомостями обмеженого розповсюдження. У зв'язку з цим деякі науковці вважали, що службова таємниця включала відомості, які мали гриф «таємно» та «ДСК». Різниця між ними полягала в їх важливості для забезпечення державних інтересів, формі і ступеню відповідальності за їх розголошення та відповідної шкоди, яка нанесена чи могла бути нанесеною внаслідок розголошення таких відомостей. До державних секретів відносились лише та частина відомостей, що складали службову таємницю, розголошення яких наносило чи могло нанести шкоди державним інтересам, внаслідок їх розголошення.

Термін «військова таємниця» розкривався в кримінальному законодавстві. За своїм змістом військова таємниця охоплювала відомості військового характеру, що становили державну таємницю та інші військові відомості, які не були державною таємницею, але не підлягали розголошенню. Таким чином, військова таємниця по суті поглиналась державною або службовою таємницею.

Отже, саме так класифікувалась закрита інформація в період існування СРСР, яка стала основою вирішення сучасних проблем захисту інформації з обмеженим доступом у національному законодавстві України.

Одержано 17.04.2018

УДК 3.083.8

Світлана Олексіївна ЧИСТІКОВА,

курсант групи ФПС-204 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності**та розкриття злочинів факультету № 2 ХНУВС кандидат юридичних наук Вінчук В. В.*

ОСНОВНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ЩОДО ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ

У системі правовідносин, що виникають при обігу інформації, особливе місце займає інститут державної таємниці. Важливість і значущість цього інституту під час розбудови інформаційного суспільства, коли інформація стає основним і цінним ресурсом, багатократно зростають. Інститут державної таємниці існує в усіх країнах світу і на сьогодні є основою складовою системи інформаційної безпеки, яка займає провідне місце в системі національної безпеки держави.

В державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, що провадять діяльність, пов'язану з державною таємницею, з метою розроблення та здійснення заходів щодо забезпечення режиму секретності, постійного контролю за їх додержанням створюються на правах окремих структурних підрозділів режимно-секретні органи, які підпорядковуються безпосередньо керівнику державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації. До складу РСО входять підрозділи режиму, секретного діловодства та

інші підрозділи, що безпосередньо забезпечують охорону державних таємниць, залежно від специфіки діяльності державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації.

Поштовхом для розгляду питань щодо охорони державної таємниці стала підготовка офіційного проекту Концепції національної безпеки України, розпочатої відповідно до Указу Президента України від 15 січня 1992 року № 41/92 та завершеної 10 березня 1992 року. Перше читання проекту Концепції у Верховній Раді України відбулося 19 жовтня 1993 року, друге – 24 травня 1996 року, а остаточне затвердження – 16 січня 1997 року. У цьому документі вперше в законодавчій практиці України було встановлено визначення самих понять «національна безпека» та «національні інтереси», а також окреслені основні сфери, завдання, напрямки та механізми їх захисту.

З метою визначення наявності умов для провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, Служба безпеки може створювати спеціальні експертні комісії, із залученням фахівців органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій за погодженням з їх керівниками. Результати спеціальної експертизи щодо наявності умов для провадження діяльності, що пов'язана з державною таємницею, оформляються відповідним актом.

Термін дії дозволу на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, встановлюється Службою безпеки і не може перевищувати 5 років. Його тривалість залежить від обсягу робіт, що здійснюються організацією, ступеня секретності та обсягу пов'язаних з цими роботами відомостей, що становлять державну таємницю.

Дозвіл на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, може бути скасований Службою безпеки на підставі акта проведеної нею перевірки, висновки якого містять дані про недодержання організацією умов, передбачених законом.

Організаціям, що провадять діяльність, пов'язану з державною таємницею, за результатами спеціальної експертизи надаються відповідні категорії режиму секретності, що вказуються у дозволах на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею.

Вихідні вимоги щодо захисту державної таємниці встановлені Законом України «Про державну таємницю», яким передбачено (стаття 18), що з метою охорони державної таємниці впроваджуються:

- єдині вимоги до виготовлення, користування, збереження, передачі, транспортування та обліку матеріальних носіїв секретної інформації;
- дозвільний порядок провадження органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями діяльності, пов'язаної з державною таємницею;
- обмеження оприлюднення, передачі іншій державі або поширення іншим шляхом секретної інформації;
- обмеження щодо перебування та діяльності в Україні іноземців, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб, їх доступу до державної таємниці, а також розташування і переміщення об'єктів і технічних засобів, що їм належать;
- особливості здійснення органами державної влади їх функцій щодо організацій, діяльність яких пов'язана з державною таємницею;
- режим секретності організацій, що провадять діяльність, пов'язану з державною таємницею;
- спеціальний порядок допуску та доступу громадян до державної таємниці;
- технічний та криптографічний захист секретної інформації, порядок якого визначається Президентом України.

Єдині вимоги до виготовлення, обліку, користування, зберігання, схоронності, передачі та транспортування матеріальних носіїв секретної інформації встановлені Постановами Кабінету Міністрів України.

Особливістю захисту державної таємниці є суттєво підвищені вимоги щодо забезпечення автоматизованих систем у яких обробляється державна таємниця, як у частині криптографічного так і технічного захисту інформації.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що під час досліджень та випробувань відповідних засобів захисту секретної інформації висувуються більш жорсткі вимоги, ніж до засобів захисту службової або конфіденційної інформації, оскільки охорона такої інформації становить неабияку важливість для безпеки нашої держави.

Одержано 17.04.2018

УДК 3.083.8

Тетяна Олександрівна НЕЇЗЖАЛА,

курсант групи Ф1-204 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності

та розкриття злочинів факультету № 2 ХНУВС кандидат юридичних наук Вінчук В. В.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕЖИМУ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ ТА ЇЇ СУТНІСТЬ

Для зміцнення правового регулювання суспільних відносин держава щодня здійснює соціальні трансформації, що призводить до суттєвих змін в законодавстві України. Варто зазначити, що наразі в українському законодавстві недостатньо уваги приділяється розробці та втіленню в життя нормативних актів, які б регулювали режим державної таємниці. На сучасному етапі розвитку суспільства обсяг інформації, що відноситься до державної таємниці невинно зростає завдяки прагненню людства до нових відкриттів, що і пояснює актуальність даної теми.

Метою ж є аналіз законодавства України, визначення сутності та правових засад режиму державної таємниці та внесення пропозицій щодо подальшого вдосконалення захисту державної таємниці.

Сутність та правові засади державної таємниці викликали значний інтерес багатьох провідних вчених. Серед вітчизняних науковців, які присвятили свої праці даній темі слід виокремити А. Агапова, Ю. Бауліна, Д. Бахраха, В. Шкарупи, О. Андрійкова, Р. Калюжного, В. Артемова, А. Благодарного.

Правову основу режиму державної таємниці становить Закон України «Про державну таємницю», де в ст. 1 зазначено, що державна таємниця – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки, охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній

безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою.

Ю. Мірошник зазначає, що найбільшу суспільну небезпеку в сфері державної таємниці становлять такі загрози: втрата таємної інформації, викривлення останньої, несанкціоноване користування таємною інформацією, використання таємних інформаційних ресурсів зі злочинною метою. Вони мають серйозні наслідки, які вимагають оцінки з позиції забезпечення національних інтересів. Завжди існує загроза, що система захисту таємної інформації не дасть бажаних результатів, її буде використано у злочинних цілях. Надання суспільним відносинам у сфері охорони державної таємниці процесуального характеру дозволяє певною мірою подолати вказану загрозу, створити організаційно-правовий механізм впливу на соціальні процеси.

Щоб забезпечити належним чином режим державної таємниці, використовують певні методи та засоби. Серед них найпоширенішими є попередження, переорієнтація суспільства у бік відстоювання інтересів безпеки.

Отже, на основі вище сказаного можна дійти висновку, що політика держави щодо державної таємниці є не тільки пріоритетним напрямом внутрішньої, але і зовнішньої політики. Тому, на мою думку, захист секретної інформації повинен здійснюватися таким чином, щоб перекривалися витoki державної інформації та запобігалися втрати її матеріальних носіїв. Для цього в Україні застосовують встановлення єдиних вимог щодо виготовлення, користування, збереження, передачі, транспортування та обігу носіїв інформації, що становить державну таємницю; спеціальний порядок доступу громадян до державної таємниці; відповідальність за порушення законодавства про державну таємницю та ін.

Однак для здійснення цих методів існують певні перешкоди: порушення режимності умов зберігання секретних матеріалів, недостатня кількість спеціально обладнаних приміщень, сейфів, відсутність охоронної сигналізації.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.132

Юлія Сергіївна АНДРЕЄВА,

курсант групи Ф2-406 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів факультету № 2 ХНУВС

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Дерев'ягін О. О.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДЯН ДО НЕГЛАСНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Суттєвою новацією Кримінального процесуального кодексу України є інститут негласних (слідчих) розшукових дій як засобів формування доказів у кримінальному провадженні. Важливою умовою реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина є забезпечення законності в діяльності органів досудового розслідування. Проведення негласних слідчих (розшукових) дій у більшості випадків пов'язане з тимчасовим обмеженням конституційних прав особи, а тому їх проведення та використання повинне відповідати чинному законодавству. Однією із таких дій є контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК). Слід зауважити, що застосування на практиці цієї статті викликає чимало обговорень та суперечностей з боку науковців і практиків.

Вищевказана негласна слідча (розшукова) дія широко застосовується у практичній діяльності, зокрема, при документуванні злочинів у сфері наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Зважаючи на те, що інформація про факт та методи проведення цієї дії є державною таємницею, відповідно, тільки особи, які мають допуск до державної таємниці, можуть виступати суб'єктами її проведення. Однак, на практиці до проведення негласних слідчих дій залучаються не тільки співробітники правоохоронних органів, а й інші особи, що на мою думку є порушенням чинного законодавства.

Так, відповідно до ч. 6 ст. 246 Кримінального процесуального кодексу України проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням – уповноважені оперативні підрозділи. За рішенням слідчого чи прокурора до проведення таких дій можуть залучатися також інші особи. Користуючись цим положенням слідчі, прокурори залучають до проведення негласних слідчих (розшукових) дій «інших осіб». Законодавчо не передбачено перелік осіб, які можуть залучатися до проведення кожної негласної слідчої (розшукової) дії, але на нашу думку до них відносяться особи, які не є співробітниками оперативних підрозділів.

Відповідно до чинного законодавства, конфіденційне співробітництво, під яким слід розуміти встановлення та підтримання негласних відносин між оперативним працівником та особою, яка залучається до виконання конкретних функцій із забезпечення виконання завдань правоохоронних органів держави (ст. 275 КПК), може бути використане не тільки під час проведення оперативно-розшукової діяльності, але й в ході досудового розслідування. Вважаємо, що від того, чи ця діяльність здійснюється в ході ОРД чи кримінального процесу, її сутність не змінюється. Конфіденційне співробітництво регламентують:

а) Закони: Про «Оперативно-розшукову діяльність», Кримінальний процесуальний кодекс;

б) Підзаконні нормативно-правові акти – відомчі Інструкції з грифом обмеженого доступу. Конфіденти використовуються під час НСРД у ході кримінального провадження (ст. 275), але відсутній перелік злочинів за якими можуть здійснюватися НСРД із залученням конфідентів, і в цьому є невідповідність.

Вважаємо, що Кримінальним процесуальним кодексом України (ст. 275) визначено дві форми використання конфіденційного співробітництва:

1. Використання інформації, отриманої внаслідок конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій;

2. Залучення осіб, з якими встановлено конфіденційне співробітництво до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Використання негласного співробітництва не є негласною слідчою (розшуковою) дією, а є заходом забезпечувального характеру.

На наш погляд, доцільним також є внесення змін до КПК України, а саме викласти частину першу ст. 275 КПК України у наступній редакції: «Слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у необхідних випадках».

Одержано 17.04.2018

УДК 328.185:354.33

Ярослав Олегович ЗАКОМОРНИЙ,

курсант групи Ф2-402 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності

та розкриття злочинів факультету № 2 ХНУВС

кандидат юридичних наук, доцент Грабазій І. А.

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В ПІДРОЗДІЛАХ МВС УКРАЇНИ: СТАН ПОШИРЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ БОРОТЬБИ

За результатами загальнонаціонального соціологічного дослідження «Громадяни України про безпеку: особистої, національної та її складових» (проводилося Центром Разумкова в 2017 році), саме корупцію українці визнали найбільшою внутрішньою загрозою для національної безпеки. Корупція випередила в рейтингу можливих загроз навіть загрозу економічної кризи, зростання злочинності, небезпеку від діяльності незаконних збройних формувань, існування олігархічних груп.

З метою більш детального роз'яснення даної проблеми, необхідно дати визначення такому явищу, як корупція. Отже, згідно з ЗУ «Про запобігання корупції», **корупція** – це використання особою, зазначеною у частині першій ст. 3 цього правового акту, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині I ст. 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

У згаданому вище соціальному дослідженні 76,6 % опитаних повідомили, що почувають себе абсолютно незахищеними від вимагання грошей чиновниками і корупції, а 77,3 % у діях української влади вбачають особисту загрозу. На думку громадян, суди є чи не найбільш корумпованими органами, а 79 % опитаних вважають поширеною корупцію в прокуратурі, 70,6 % – у правоохоронних структурах. Довіра громадян до судів і прокуратури вкрай низька, їм не довіряють 83,5 % та 80,2 %, відповідно. Навіть до новоствореного Національного антикорупційного бюро України, товариство відноситься насторожено – НАБУ довіряють лише 14,5 % і не довіряють 59,3 % при значному відсотку тих, кому важко відповісти (26,1 %).

Так, ця ракова пухлина під назвою «корупція» глибоко вкоренилась в українській державі та стала системною проблемою притаманною нашій системі державного управління. Проте боротьба з корупцією продовжується, що засвідчує приклад МВС України.

В 2017 році у міністерстві було прийнято Антикорупційну програму метою якої є:

- утворення ефективної системи запобігання і протидії корупції в апараті МВС, територіальних органах, закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління МВС;
- забезпечення створення та координація системи запобігання і протидії корупції в Головному управлінні Національної гвардії України, Національній поліції України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Державній міграційній службі України;
- подальше впровадження механізмів прозорості, доброчесності, зниження корупційних ризиків у системі МВС та підвищення рівня довіри громадян до діяльності правоохоронних органів.

Також створюються суб'єкти безпосередньої правоохоронної діяльності, зокрема спеціально утворені для запобігання корупційним діям, їх викриття й розслідування. До них відносяться:

1. *відповідні підрозділи МВС України* (Головне управління по боротьбі з організованою злочинністю, управління, відділи і відділення територіальних органів).

Організація взаємодії ОВС з громадськими організаціями у сфері протидії корупції покладається на такі підрозділи МВС України: Департамент державної служби боротьби з економічною злочинністю, Департамент зв'язків з громадськістю та міжнародної діяльності, Головне управління по боротьбі з організованою злочинністю.

2. *податкова поліція* відповідно до покладених на неї завдань:

- приймає і реєструє заяви, повідомлення та іншу інформацію про злочини і правопорушення, віднесені до її компетенції, здійснює в установленому порядку їх перевірку і приймає щодо них передбачені законом рішення;
- запобігає, виявляє, припиняє корупційні діяння або інші правопорушення, пов'язані з корупцією, працівників органів державної податкової служби;
- здійснює відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність, досудову підготовку матеріалів за протокольною формою. А також проводить дізнання та досудове (попереднє) слідство в межах своєї компетенції, вживає заходів до відшкодування заподіяних державі збитків;
- складає протокол про вчинення корупційного діяння або іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, відповідно до закону.

Отже, виходячи з вище викладеного матеріалу, можна зробити висновок, що корупція в МВС України явище не нове, проте протидіяти йому необхідно, щоб держслужбовці професійно та якісно здійснювали свої правоохоронні функції. Для цього необхідно, щоб співробітники всіх відомств МВС неухильно дотримувались норм Конституції України і діючого

законодавства, регулярно звітували населенню про свої дії, щоб громадськість змогла оцінити їх законність в рамках кожного підрозділу системи МВС України.

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ ТАКТИЧНОЇ ТА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАКУЛЬТЕТУ № 3**

УДК 351.74(477)

Владислав Андрійович АНТОНОВ,

курсант групи Ф4-102 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3 ХНУВС кандидат педагогічних наук, доцент Котельох М. О.

МАСКУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

На даний час в лавах Національної поліції маскуванню приділяється не достатньо уваги. Однострій структурних підрозділів поліції, окрім підрозділу спеціального призначення «КОРД», передбачає носіння однострою чорного кольору. На нашу думку, у багатьох випадках це викликає незручність, адже видає місцезнаходження співробітників поліції, допомагає правопорушникам контролювати ситуацію і вести вогонь у правоохоронців. А тому досконале володіння знаннями та навичками оптичного маскування сприятиме зменшенню ризику травмування чи загибелі серед особового складу, а також підвищенню успішності проведення спеціальних операцій, що полягають в розшуку та стеженні за правопорушником.

Для початку, наведемо визначення категорії «**оптичне маскування**» як «вид маскування, який передбачає проведення сукупності заходів у воєнний або мирний час з метою приховування від супротивника власного особового складу, а також введення його в оману стосовно власних намірів і розташування особового складу, споруд, вогневих позицій тощо».

Науковці виділяють наступні **складові оптичного маскування**:

1) силует – демаскуючий фактор, який притаманний будь-якому предмету і не змінює сили залежно від періоду доби. Зауважимо, що не зважаючи на домінуюче значення, цей чинник ігнорується при виконанні повноважень більшістю працівників поліції.

2) форма – другий за значимістю чинник, який базується на усталених уявленнях щодо обрисів людського тіла та його частин, основних елементів одягу, зброї чи екіпіровки, які дозволяють виділяти людину з-поміж інших об'єктів і предметів навіть на значній відстані. Найкращий спосіб маскування обрисів – надання їм вигляду предметів навколишньої місцевості.

3) блиск – найпоширеніший демаскуючий фактор, який утворюється шляхом відбивання світла від нетонованих та відкритих відображаючих предметів (металеві та скляні елементи екіпіровки, шкіра). У статті 20 ЗУ «Про Національну поліцію» зазначається, що працівникам Національної поліції заборонено знімати чи приховувати нагрудний знак при виконанні повноважень. Окрім того, ми вважаємо, що окремі елементи однострою робітників підрозділу спеціального призначення «КОРД» (зброя, шоломи, захисні окуляри) також мають демаскуючі ознаки, а тому здатні суттєво вплинути на хід виконання окремих спеціальних операцій. Вирішення проблеми такого роду вбачається у матуванні блискучих частин.

4) колір – законодавством передбачено носіння поліцейськими однострою чорного кольору. На нашу думку, в деяких випадках колір форми доречно замінити на камуфляж для діяльності в міських умовах (передбачається поєднання білого, чорного, різних відтінків сірого кольору). Введення такого однострою допоможе працівникам поліції при виконанні окремих повноважень як на вулицях міста, так і всередині будівель.

Отже, на сучасному етапі працівники Національної поліції потребують розширення знань щодо принципів та особливостей оптичного маскування. Окрім цього, необхідно удосконалити окремі елементи їхнього однострою. Для правильного розуміння значимості перерахованих принципів, необхідно провести експеримент: надати деяким співробітникам унікальний однострій приділяючи посилену увагу навчанню особливостей візуального маскування. Результати експерименту пропонуємо застосувати для удосконалення застосування оптичного маскування в діяльності працівників Національної поліції України.

Одержано 17.04.2018

УДК 351.74(477)

Вадим Олександрович ГОВОР,

курсант групи Ф2-204 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3 ХНУВС Свєтушок В. А.

ТАКТИЧНІ ОСНОВИ «ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ»

Тактико-спеціальна підготовка (далі – ТСП) є складовою частиною загальної професійної підготовки працівників поліції і включає в себе комплекс навчальних дисциплін, мета яких – навчання особового складу поліції вмілим діям в екстремальних ситуаціях, підготовка керівного складу до виконання службово-бойових завдань в умовах надзвичайних обставин у мирний і військовий час, а також тактика несення патрульної служби.

В теперішній час у зв'язку з частішими випадками міжнародного тероризму та ситуацією в нашій країні ускладнення криміногенної ситуації, великої кількості незареєстрованої зброї потребує більш професійної тактичної підготовки як працівників поліції так і інших силових структур. Цим самим потребує теоретичної та практичної професійної та спеціальної підготовки особового складу поліції тактичними основами тактичної підготовки та тактико-спеціальної підготовки.

Основними завданнями в ТСП :

- дотримання заходів особистої безпеки працівників національної поліції;
- професійна підготовка особового складу поліції, підготовка особового складу до спеціальних операцій;
- формування морально-психологічної стійкості до виконання службових завдань в особливих умовах;
- забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав, свобод і законних інтересів;
- виявлення, запобігання правопорушень та їх припинення;
- підготовка до охорони публічної безпеки та порядку;
- захист власності від незаконних посягань;
- застосування заходів поліцейського примусу, набуття та вдосконалення поліцейських навичок;

Поліцейські засоби складаються:

- а) спеціальні броньовані автомашини, вертольоти, мотоцикли, велосипеди, катери та інші транспортні засоби;
- б) відеомегнафони, диктофони, радіо, прямий зв'язок і сигналізація;
- в) спеціальні засоби, табельна зброя, спорядження і спеціальна зброя;
- г) електромегафони, освітлювальні прилади, інша апаратура і технічні засоби;
- г) службові собаки та коні.

Основними завданнями ТСП перед охороною публічного порядку є:

- а) навчити забезпечувати охорону публічної безпеки та порядку;
- б) попереджувати і припиняти правопорушення;
- в) приймати активну участь у затриманні та знешкодженні правопорушників.

Висновок:

Виходячи з вище викладеного, вивчення предмета тактичної та тактико-спеціальної підготовки є фундаментом для поліцейського, вивчення законних вимог та прав, а також застосування спеціальних та превентивних заходів які є базовими для подальшого несення служби для працівників поліції та особистої безпеки громадян і поліцейського та професійної підготовки при проведенні спеціальних операцій.

Одержано 17.04.2018

УДК 351.74(477)

Ольга Олександрівна МАГДА,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: викладач інституту післядипломної освіти ХНУВС

кандидат технічних наук, доцент Власенко І. В.

ПЕРИФЕРІЙНИЙ ЗІР В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Для працівників Національної поліції достовірною та повною інформацією про стан навколишньої обстановки, що переважно отримується саме шляхом візуального сприйняття – запорукою безпечного та ефективного виконання покладених на нього повноважень. Однією з важливих складових сприйняття навколишньої обстановки є периферійний зір, який координується роботою фоторецепторів на сітчатці ока – паличок, внаслідок чого відбувається загальне сприйняття ситуації, а також оцінюється взаємне розташування предметів та їх рух. Периферійний зір має важливе значення для нормальної орієнтації у просторі та отримання інформації про розміщення предметів в умовах часткової або майже повної відсутності освітлення.

В ході дослідження, нами було здійснено аналіз шляхів розвитку та покращення периферійного зору. По-перше, зважаючи на те, що людина не в змозі самостійно контролювати 360° простору, за можливості місцевість умовно розподіляється на частини між окремими працівниками підрозділу. Такі частини називаються «секторами огляду» і закріплюються за особами для більш ефективного спостереження за місцевістю, діями напарників та супротивника, а також виявлення і розпізнавання об'єктів (цілей).

З метою перевірки ефективності даної методики, серед курсантів ХНУВС було проведено експеримент, в ході якого кожен піддослідний за фіксований проміжок часу (30 с) повинен був запам'ятати розташування предметів на партах в аудиторії (в кімнаті знаходилося 11 парт, на яких з кожної сторони лежало по 1-му предмету). Після цього він виходив за межі аудиторії, а речі прибирали або перекладали з місця на місце (усього 5 змін). Коли особа поверталася до кімнати, вона мала пояснити, які зміни в обстановці відбулися. Жоден з курсантів не зміг безпомилково назвати початкове розташування предметів, при цьому в середньому вони припускалися двох помилок.

На наступному етапі піддослідні виконували аналогічне завдання у складі групи з двох, а потім трьох осіб, при чому безпосередньо перед входом до аудиторії дозволялося обговорювати майбутній план дій. Зауважимо, що 100 % команд проявило ініціативу стосовно розподілу секторів огляду. За результатами дослідження, безпомилково визначили усі зміни в розташуванні предметів: 60 % груп у складі двох осіб та 100 % груп у складі трьох осіб, що підтвердило дієвість та зручність даної методики.

По-друге, розвиток периферійного зору досягається шляхом виконання нескладних вправ з використанням таблиць Шульте та Шульте-Горбова, спеціально розроблених для дослідження й розвитку швидкості сприйняття інформації, зокрема зорових пошукових рухів. Стандартна таблиця Шульте має вигляд квадрата, розділеного на 25 комірок, в яких на білому фоні у довільному порядку містяться числа від 1 до 25. Завдання особи – якомога швидше, у правильній послідовності відшукати усі числа, при цьому концентруючи погляд лише в центрі таблиці та не вимовляючи назви чисел вголос.

Окрім стандартної таблиці Шульте, для розвитку периферійного зору використовують таблиці різного розміру (від 3/3 до 10/10 комірок), кольорові та буквені таблиці (літери українського, англійського, латинського алфавіту), а також червоно-чорні таблиці Горбова-Шульте (спочатку необхідно знайти мінімальне число в комірці чорного кольору, потім максимальне число в комірці червоного кольору і т. д.) Тренування з такими таблицями необхідно проводити 20–30 хвилин 2–3 рази на тиждень, в сидячому положенні, у гарно освітленому приміщенні, оптимальна відстань до таблиці має становити 45–50 см.

У ході проведення дослідів, курсантам університету пропонувалося по черзі відшукати послідовність чисел у таблицях Шульте розміром 3/3, 4/4 та 5/5 комірок. У підсумку були отримані наступні результати: середнє значення часу, необхідно для проходження таблиці 3/3 – 7 с, 4/4 – 28 с, 5/5 – 72 с; середня кількість мимовільних порухів очей під час кожного проходження складала в таблиці 3/3 – 2 рази, 4/4 – 15 разів, 5/5 – 35 разів. При цьому, результати тестування курсантів, які раніше займалися тренуванням периферійного зору, за обома показниками виявилися кращими приблизно на 75 %.

Окрім тренування з таблицями Шульте, розвивати периферійний зір можна навіть в повсякденних умовах, спостерігаючи за вітринами магазинів під час їзди в громадському транспорті, за діями натовпу під час масових заходів або за рухом перехожих під час пішого пересування по узбіччю.

Підвищення боєздатності працівників Національної поліції України, особливо при виконанні службово-бойових задач в умовах оперативної обстановки, є вкрай актуальною темою. Під час виконання повноважень, поліцейські зазнають негативного впливу стресових факторів, які суттєво знижують їхню боєздатність, зокрема зумовлюють погіршення роботи периферійного зору. Це призводить до неякісного візуального сприйняття оперативної обстановки та, як наслідок, отримання неповної інформації про її стан. Дослідження, проведені нами, підтверджують можливість зменшення впливу стресових факторів на організм та збільшення сектору огляду шляхом тренувань периферійного зору.

Одержано 17.04.2018

УДК 351.74(477)

Світлана Василівна ГУРА,
курсант групи Ф2-204 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3 ХНУВС Сергієнко Д. В.

ПРАВОВІ ОСНОВИ «ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ»

Тактична та тактико-спеціальна підготовка – один з основних видів навчальних занять у вищих навчальних закладах та у вищих військових навчальних закладах, що здійснюють військову підготовку силових структур та є формою тактичної підготовки курсантів, слухачів, особового складу підрозділів.

Тактична підготовка – це комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;

Спеціальна тактика пов'язана з юридичними дисциплінами й насамперед з адміністративною діяльністю, кримінологією тощо. Незнання норм права може привести до порушень законності, неправомірному застосуванню зброї, спеціальних засобів, заходів фізичного впливу й, в остаточному підсумку, спричинити тяжкі наслідки. Спеціальна тактика, як навчальна й наукова дисципліна зв'язана також з іншими юридичними, соціально-економічними, управлінськими, технічними, військовими й іншими науками. Її зв'язок із соціально-економічними науками укладається в загальних закономірностях розвитку цивільного суспільства й правової держави в сучасних умовах, розробленими цими науками. З юридичними дисциплінами зв'язок спеціальної тактики укладається в тім, що всі спеціальні бойові дії проводяться тільки на основі відповідних нормативно-правових актів, а тому принципи, способи і рекомендації спеціальної тактики повинні розроблятися з урахуванням правової теорії. Варто вказати й на ті обставини, що спеціальна тактика розвивається не тільки на основі воєнної тактики, але й на міцній основі теорії й практики правознавства.

Разом з тим, спеціальна тактика на відміну від військової має істотні особливості, які проявляються насамперед з метою дій, специфічним складом сил і засобів, характером взаємодії з державними органами, громадськими організаціями, населенням, а також у способах досягнення поставлених цілей і використання зброї й спеціальних засобів. Спеціальна тактика служить інтересам теорії й практики керування особовим складом в особливих умовах в особливий період. Тому, найважливішими умовами творчого розвитку спеціальної тактики як навчальної, так і науково-прикладної дисципліни є зміцнення й удосконалення правової освіти, вивчення й узагальнення бойового досвіду реальних операцій, оперативно-тактичних і командно-штабних навчань, а також теоретичні розробки й дослідження в цій області.

Правова основа тактичної та тактико-спеціальної підготовки є:

1. Конституція України.
2. Закон України «Про Національну поліцію».
3. Міжнародні договори.
4. Акти Міністерства внутрішніх справ України,
5. Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліцію».

Таким чином, спеціальна тактика розглядає: теорію й практику підготовки і ведення спеціальних бойових дій при надзвичайних обставинах, а також при забезпеченні охорони публічного порядку в умовах складної оперативної обстановки мирного і воєнного часу що потребує правового врегулювання.

Одержано 17.04.2018

УДК 351.74(477)

Ярослава В'ячеславівна ЛЮБУТІНА,

курсант групи ФЗ-108 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3 ХНУВС кандидат педагогічних наук, доцент Котелюх М. О.

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ШТУРМУ БУДІВЛІ

Досвід сучасних локальних війн і збройних конфліктів показує, що місцем найактивніших боїв стає, як правило, не відкрита місцевість, а споруди. Для успішного проведення операції із захоплення будівлі, в якій знаходяться озброєні злочинці, працівники Національної поліції зобов'язані досконало орієнтуватися у поставлених завданнях, уміти швидко знаходити способи їх вирішення, вчасно реагувати на зміну оперативної обстановки та взаємодіяти один з одним. Актуальність даної теми пояснюється тим, що розроблення загальних принципів виконання таких операцій та ознайомлення з ними поліцейських сприятиме підвищенню рівня їх професіоналізму і, як наслідок, успішному та швидкому їх проведенню, зменшенню рівня травматизму та смертності серед правоохоронців.

Зазначимо, що залежно від умов оперативної обстановки, штурм будівлі поділяється на два види: **1) динамічна атака** – швидке і раптове оволодіння будівлею, метою якого є приголомшення та нейтралізація правопорушника до того, як він почне чинити опір. Застосовується у разі наявності точних даних про місцезнаходження злочинця, високої імовірності зустріти збройний опір з його боку, наявності у приміщенні сторонніх осіб; **2) таємне проникнення** – сплановане оволодіння будівлею, яке застосовується у разі відсутності або наявності мінімальної інформації про правопорушника та сторонніх осіб, а також малоімовірного збройного супротиву зі сторони злочинця.

З метою посилення контролю за ситуацією та полегшення виконання їх функцій, працівникам поліції необхідно дотримуватися наступних **принципів роботи у приміщенні**: 1) завчасно проаналізувати наявну інформацію про особу злочинця, особливості будівлі та прилеглої території; 2) дотримуватися чисельної переваги та переваги в озброєнні; 3) розподіляти сектори огляду і бути готовим до контролю сектора напарника; 4) не заходити у приміщення поодиночки; 5) бути готовим до раптових змін оперативної обстановки; 6) постійно знаходитися на зв'язку з іншими членами групи; 7) пам'ятати про необхідність зміни рівня стрільби; 8) взаємодіяти з напарниками чітко і злагоджено, слідкувати за наказами командира.

Захоплення споруди залежить від успішного здійснення комплексу дій, а саме: 1) вогневої підтримки, 2) підходу до будівлі, 3) зачистки будівлі, 4) перегруповування членів групи, 5) зв'язку між членами групи. Варто пам'ятати, що правильне поєднання цих елементів знижує ризик втрат серед особового складу та прискорює виконання завдання. Їх застосування визначається типом будівлі та характером навколишньої місцевості. Складність при підході та захопленні приміщення можуть викликати наступні їх особливості: відкриті ділянки навколо нього, наявність біля приміщень різного роду парків, паркувальних зон та інших перешкод. Їх наявність потребує застосування вогневої підтримки для придушення і ослаблення правопорушника вогнем.

Подальші дії штурмової групи полягають у послідовній зачистці будівлі одним із наступних **способів**: 1) зачистки зверху; 2) зачистки знизу. **Зачистка зверху** є більш зручною, адже сила тяжіння та структура будівлі працює на користь групі захоплення при кидку гранат і русі з поверху на поверх. У свою чергу, більш розповсюджений та відомий спосіб **зачистки знизу** передбачає послідовний огляд всіх кімнат, починаючи з першого поверху і вище. Особливу увагу при цьому варто звернути на кімнати, в яких існує висока ймовірність обладнання позиції правопорушника, прикриття сходових клітин та контроль кімнат, що дають можливість потрапляння до будівлі.

Таким чином, проведення операції зі штурму та зачистки будівлі, зокрема при її захопленні озброєним злочинцем, є надзвичайно складним і небезпечним видом спеціальних операцій. Тому знання та застосування на практиці особливостей її проведення сприятиме не лише успішному виконанню операції, а й зменшенню кількості травматизму та загибелі серед особового складу. Тому проаналізовані вище фактори мають бути враховані при виконанні службової операції працівниками Національної поліції.

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УДК 347.77

Оксана Вікторівна ШВЕДОВА,

курсант 206 взводу факультету № 3

Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: : завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін ОДУВС

кандидат юридичних наук, доцент Маковій В. П.

ПОНЯТТЯ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Поняття «інформація» походить від латинського слова «informatio», що означає «пояснення», «викладення», «повідомлення» та являє собою будь-які відомості, які сприймають з навколишнього середовища, тобто, це так звана вхідна інформація, та видають в навколишнє середовище (вихідна інформація) або зберігають всередині певної системи.

Згідно з Конституцією України право на інформацію належить до прав і свобод людини, а розглядаючи інформацію з боку цивільного права – до особистих немайнових прав, а саме – до категорії прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Тобто, право на інформацію – це передбачена законом можливість збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію.

Інформація ж поділяється на відкриту та інформацію з обмеженим доступом, яка в свою чергу поділяється на таємну та конфіденційну. Під нею розуміється інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Підставою для визначення інформації конфіденційною є бажання фізичної чи юридичної особи вважати певну інформацію про неї чи інформацію, що знаходиться у її володінні, конфіденційною.

Слід зазначити, що не вся інформація може відноситися до конфіденційної. Так, до конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата й місце народження. Проте наявність за певних обставин обов'язку фізичної особи надавати інформацію про себе, зводить нанівець саме поняття «конфіденційність». Основними ознаками таємниці є властивість інформації, режим обмеженого доступу до неї третіх осіб, належність тій чи іншій особі, а також те, що її розголошення може завдати матеріальної чи моральної шкоди.

Що ж до конфіденційної інформації юридичної особи, то це інформація, яка міститься в договорах, контрактах, листах, звітах, аналітичних матеріалах, виписках з бухгалтерських рахунків, схемах, графіках, специфікаціях, інших документах, що фігурують в діяльності юридичної особи. Розголошення даних, що містяться в таких документах, може бути використано конкурентами і, відповідно, завдати економічної та іншої шкоди юридичній особі.

Одним із суттєвих проявів недосконалості інформаційного законодавства є відсутність чітких законодавчих критеріїв для визначення конфіденційної інформації, порядку та умов віднесення інформації до конфіденційної. Такі прогалини ускладнюють реалізації прав на інформацію.

Зокрема, 29 березня 2012 року Апеляційний суд м. Києва прийняв рішення за позовом фізичної особи до ПАТ «Комерційний банк «Надра». Суть полягала в тому, що банк оголосив співробітнику догану та звільнив з роботи. Підставою вважалось порушення правил зберігання конфіденційної інформації, яке виявлялось в тому, що співробітник виносив свій службовий ноутбук, на якому зберігались дані з обмеженим доступом за межі приміщення банку, а саме – зберігав вдома. В результаті суд визнав звільнення особи незаконним, тому що відсутній конкретний факт доступу до інформації третіх осіб, а ґрунтується лише на припущеннях.

Таким чином, будь-яка особа має повне невід'ємне право на особисту інформацію, яке повинне гарантуватись таємністю за бажанням особи. Тобто, якщо вона не хоче поширювати певні відомості стосовно свого життя, то абсолютно ніхто не вправі вимагати їх, окрім передбачених законодавством випадків. Разом з тим, як показує судова практика, не завжди реально довести факт порушення конфіденційної інформації, тому що часто відсутні чіткі докази для задоволення позову з приводу певних питань.

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

УДК 355.424.5

Артем Сергійович МАРТИНЕНКО,

курсант 313 навчальної групи інженерно-технічного факультету

Національної академії Національної гвардії України

Науковий керівник: заступник начальника кафедри експлуатації

та ремонту автомобілів та бойових машин Національної академії

Національної гвардії України кандидат військових наук Гончар Р. О.

ПІДХОДИ ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ БРОНЬОВАНОЇ РОЗВІДУВАЛЬНО-ДОЗОРНОЇ МАШИНИ БРДМ-2 ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ТА СПЕЦІАЛЬНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ МВС

На даний час броньована розвідувально-дозорна машина БРДМ-2 (далі машина) є на озброєнні підрозділів Національної гвардії України (НГУ) та підрозділів органів Міністерства внутрішніх справ (МВС). Вона активно використовується в зоні бойових дій та виконує широкий спектр службово-бойових завдань таких як: чергування та посилення вогневої потужності блок-постів, транспортування особового складу та матеріально-технічних засобів, супроводження та охорона колон на марші, посилення вогневої потужності взводних опорних пунктів, тощо. Безперечно БРДМ-2 розроблений у другій половині минулого століття є певним «аритетом» але досвід її використання в зоні бойових дій підтвердив її переваги, такі як:

- достатня вогнева потужність та бойовий комплект;
- економічність в обслуговуванні та експлуатації при значній їх кількості на озброєнні військ;
- зручне керування та маневреність, тощо.

В той же час ця невибаглива машина має ряд недоліків а саме:

- бензинову силову установку, яка має велику витрату пального;
- перегрів двигуна при високих температурах;
- слабкий бронезахист;

- малий моторесурс;
- незручність в посадці (висадці) бойового розрахунку.

Актуальність використання наявних БРДМ для виконання службово-бойових завдань підрозділами НГУ та спеціальними підрозділами МВС очевидна. Але при нескладній модернізації ми можемо отримати покращену за тактико-технічними, економічними показниками машину. Пропонуємо наступні напрями модернізації БРДМ-2:

– заміна бензинової силової установки російського виробництва на дизельний двигун Білоруського виробництва Д-245, що надасть нам збільшення моторесурсу та зменшення витрати пального. В результаті ми отримаємо на 1000 км економію 250 літрів палива. Перехід від бензину на дизельне паливо та сучасний, технологічний двигун;

– зняття бокових допоміжних коліс та обладнання бокових дверей для екіпажу та десанту з метою збільшення корисної площі та зручності десантування;

- наварювання захисних екранів, додаткового бронезахисту;
- оснащення сучасними оптичними приладами.

Таким чином, модернізація радянської техніки це стратегічно-розумний крок, з точки зору економіки та покращення показників бойової ефективності. Ця думка має право на життя та потребує обговорення фахівцями та подальшого дослідження в напрямку вдосконалення спеціальної техніки МВС.

Одержано 17.04.2018

УДК 355.426.4:351.742

Денис Миколайович ГАВРИЛЕНКО,

курсант 224 навчальної групи курсу № 1 факультету № 1

Національної академії Національної гвардії України

Науковий керівник: доцент кафедри № 3 факультету № 1

Національної академії Національної гвардії України

кандидат військових наук Ковальов І. В.

ТАКТИКА ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПРИПИНЕННІ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Національна гвардія України (далі – НГУ) є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки. Однією із основних функцій НГУ є участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян.

Під час виконання завдань підрозділами пропонується встановити для кожного з них свою зону відповідальності з охорони громадського порядку і підвищити самостійність, мобільність та автономність дій. Підготовку підрозділів до припинення масових заворушень здійснювати поетапно: спочатку у складі дрібних підгруп бойового порядку, потім відділень, взводів і в складі роти.

Також пропонується адаптувати тактику дій підрозділів НГУ до етапів протікання масових заворушень. Відходити від контактного способу витіснення натовпу. Використовувати переважно безконтактний спосіб та дії рейдових (маневрених) груп проти розрізненого і розподіленого по різних ділянках місцевості (вулицях) натовпу.

Спеціальні засоби застосовувати згідно Постанови Кабінету Міністрів від 25 грудня 2017 року № 1024 «Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії України під час виконання службово-бойових завдань», але комплексно, з витримкою необхідної безпечної дистанції (40–50 м). Шиккування бойових порядків здійснювати з урахуванням необхідної глибини для висування резервів та здійснення перегрупування сил.

Тож, пропонується розглянути різноманітні комбінації та варіанти використання автомобільної, броньованої та спеціальної техніки при забезпеченні громадської безпеки та припиненні масових заворушень.

Одержано 17.04.2018

УДК 354:340.133:340.134

Тарас Володимирович ШВИДЕНКО,

командир 234 навчальної групи курсу № 1 факультету № 1

Національної академії Національної гвардії України

Науковий керівник: старший викладач кафедри № 3 факультету № 1

Національної академії Національної гвардії України Петік А. В.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ З ЛІКВІДАЦІЇ АКЦІЙ МАСОВОЇ НЕПОКОРИ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

У відповідності із змінами до Закону України «Про Національну гвардію України» до основних функцій, що покладені на підрозділи Національної гвардії України (далі – НГУ) додана нова – участь у припиненні групових протиправних дій осіб, узятих під варту, засуджених, а також ліквідації наслідків таких дій в установах попереднього ув'язнення, виконання покарань (кризова ситуація).

На сьогодні на території України нараховується більше ніж 170 установ виконання покарань. В зазначених установах утримуються близько 250 тис. осіб. В разі виникнення акцій масової непокори в установах виконання покарань для їх ліквідації можливо необхідно буде залучати значну чисельність сили і засоби.

На сьогодні, на жаль, у підрозділів НГУ відсутній практичний досвід у виконанні зазначених завдань, нормативно-правовими актами не в повній мірі визначені порядок залучення та дій підрозділів НГУ, чисельний та функціональний склад сил і засобів, не розроблений перелік сценаріїв і ситуацій, що можуть виникнути в ході групових протиправних дій спеціального контингенту тощо.

Аналіз нормативно-правового забезпечення сусідніх держав показав, що основними формуваннями, які відповідають за ліквідацію кризових ситуацій в установах виконання покарань, є формування, що аналогічні за своєю структурою НГУ. Саме НГУ є військовим формуванням з правоохоронними функціями, до складу якої входять сили та засоби, що здатні швидко реагувати на кризові ситуації в середині держави.

Тому, в доповіді пропонується розглянути можливі сценарії і ситуації, що можуть виникнути в ході групових протиправних дій спеціального контингенту, чисельний та функціональний склад сил і засобів НГУ, які можуть залучатися до ліквідації акцій масової непокори в установах виконання покарань, тактику їх дій.

Одержано 17.04.2018

СЕКЦІЯ 7
СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ
ФАКУЛЬТЕТУ № 6

УДК 330.322

Аліна Ігорівна КРИНДАЧ,

студентка групи Ф-6-ФБСдср-17-1 ХНУВС

Науковий керівник: завідувач кафедри економіки та фінансів

факультету № 6 ХНУВС кандидат економічних наук, доцент Маковоз О. С.

ІНСТИТУТИ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Важливою умовою розвитку будь-якої економіки та фінансового ринку в цілому є інвестиції. В світовій практиці, одним із найбільш ефективних механізмів, за допомогою якого можна акумулювати кошти дрібних інвесторів, формувати значні масиви інвестицій та в подальшому направляти їх в перспективні сфери бізнесу, є інститути спільного інвестування (далі – ІСІ) – один із найпотужніших інституційних інвесторів. В розвинутих ринкових економіках ІСІ, поряд із страховими компаніями та іншими фінансовими посередниками, користуються попитом як у населення, так і юридичних осіб, що обумовлено високою доходністю за наявності помірних ризиків. Щодо України, то ІСІ є відносно новим інститутом і поки що відіграють незначну роль в сфері залучення інвестицій в реальний сектор економіки. У наш час існує досить багато перешкод на шляху розвитку ринку інститутів спільного інвестування, так як вони практично ізолювані від потенційних інвесторів і обмежені у можливостях інвестування. Їх діяльність знаходиться під впливом багатьох ризиків, викликаних факторами як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, а саме: нестабільна економіка, інфляційні процеси, слабкорозвинений фінансовий ринок та інші. Інвестиційні фонди, згідно з даними світової статистики, є найперспективнішим методом вкладання коштів. Отже, питання щодо розвитку ринку інститутів спільного інвестування є досить актуальним, адже вони можуть стати провідною ланкою в розвитку фінансового ринку України, що в свою чергу позитивно вплине на економіку країни в цілому. Питаннями розвитку ринку ІСІ займалися такі вчені, як: Ложачевська О. М., Дороніна М. С., Назарчук І. Р., Радкевич О. Д., Смірнова О. О., Омельченко А. В. та інші. Але сучасний стан розвитку ІСІ та їх роль на фінансовому ринку України досі не визначено. Тому дане питання потребує подальшого дослідження та систематизації теоретико-практичних знань. Формування та розвиток механізму акумуляції капіталу є передумовою побудови стійкої економічної системи. Однією з найперспективніших форм здійснення інвестицій в національну економіку є використання інститутів спільного інвестування (ІСІ). Слід зауважити, що змістовно-структурна характеристика поняття «інститут спільного інвестування» є предметом наукових дискусій. ІСІ – це інституційні інвестори, які акумулюють інвестиційні ресурси безлічі інвесторів, та які провадять діяльність шляхом емісії цінних паперів з метою отримання прибутку від вкладення коштів, залучених від їх розміщення у цінні папери інших емітентів, корпоративні права, нерухомість та інші активи, дозволені законами України та нормативно-правовими актами Національної комісії цінних паперів та фондового ринку України (НКЦПФР) з подальшим розподілом вартості чистих активів пропорційно часткам участі інвесторів. Адже міжнародна і вітчизняна економічна термінологія і юриспруденція розуміють під цим поняттям зовсім різні економічні суб'єкти. Переваги інвестування коштів в ІСІ полягають у: можливості самостійно обрати інвестиційний фонд; забезпеченні диверсифікації; можливості вкладання коштів у компанії різних галузей і сфер діяльності; здійсненні кваліфікованого управління інвестиційними фондами; нижчому рівні оподаткування; контролі за діяльністю ІСІ з боку держави. Таким чином, головною метою створення та діяльності ІСІ є регулювання відносин, що виникають у сфері спільного інвестування, та забезпечення гарантій прав власності на цінні папери і захист прав учасників фондового ринку. Інститути спільного інвестування – це нова для українського інвестора можливість вкладення своїх заощаджень з метою їхнього примноження. Їх можна розглядати як альтернативу звичним банківським депозитам.

Одержано 17.04.2018

УДК 338.64

Андрій Миколайович ВАЩЕНКО,

студент групи Ф-6-ФБСдср-17-1 ХНУВС

Науковий керівник: завідувач кафедри економіки та фінансів

факультету № 6 ХНУВС кандидат економічних наук, доцент Маковоз О. С.

РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ

Згідно з листом НБУ Про особливості здійснення операцій з електронними грошима № 25-109/5294 від 07.02.2014 електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі. Нещодавно електронні (цифрові) гроші отримали принципово нове вираження у вигляді криптовалют. Це відносно нове явище в економіці стало предметом для дискусій серед спеціалістів у сфері фінансів.

Криптовалюта – це особливий електронний платіжний засіб, курс якого підтримується тільки попитом і пропозицією. Такі електронні гроші не регулюються жодною з державних систем, у тому числі Національним банком України. Функція спостерігачів і контролерів у цьому разі лежить на користувачах мережі і власниках крипто валют. Незважаючи на відсутність офіційної легалізації в Україні, станом на 2017 рік наша держава визнана одним зі світових лідерів із застосування криптовалют. У Верховній Раді України зареєстровано два профільних законопроекти щодо визначення правового статусу криптовалюти: законопроект «Про обіг криптовалют в Україні» за № 7183 від 06.10.2017 та «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» за № 7183-1 від 10.10.2017, які відображають дві протилежні за своєю сутністю позиції щодо правового статусу криптовалюти. Якщо законопроектом «Про обіг криптовалют в Україні» статус криптовалюти прирівняно до активу (товару), то законопроектом «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні», запропонованого головою Комітету з питань фінансової політики та банківської діяльності Сергієм Рибалкою, криптовалюти для цілей правового регулювання планується надати правовий статус фінансового активу. Відповідно рекомендації Вищої експертної ради при Раді НБУ «Стосовно сутності криптовалют, перспектив їх розвитку та ризиків використання»: на сучасному етапі цифрові технології, послуги та системи є надзвичайно важливими для економічного розвитку. Зокрема, в частині сприяння переходу економіки України від експортно-сировинної моделі розвитку до розвитку на інноваційно-високотехнологічних засадах. Важливу роль відіграють й фінансові новачки, які за швидкістю та потенціалом впливу слід порівняти з розвитком та впливом Інтернету.

Сьогодні переважає думка, що будь-які намагання обмежити функціонування ринку криптовалют можуть сприяти тінізації та делегітимізації процесів, пов'язаних із цим ринком. Податковим кодексом України визначено зобов'язання декларувати дохід, отриманий на території України та сплачувати відповідні податки. В залежності від ідентифікації віртуальних валют, зокрема криптовалют, як об'єкта договору міни, тобто як товару, або як фінансового активу, операції з криптовалютами, та їх майнінг підлягатиме оподаткуванню, або ні. Якщо криптовалюту розглядатимуть в якості фінансового активу або ж валюти, то операції з купівлі-продажу криптовалют не підлягатимуть оподаткуванню ПДВ. Проте новітні фінансові технології, на яких побудовано функціонування криптовалют, окрім важливих переваг, несуть й певні серйозні ризики за умов відсутності в Україні правового поля для їх регулювання. Згідно чинного законодавства України (Цивільний кодекс України, Закон України «Про Національний банк України», Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», Закон України «Про інформацію» та інші) поняття «криптовалюта» та регулювання операцій з нею не може бути врегульоване в рамках: обігу грошових коштів.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.775

Анна Олександрівна КІСЕЛЬОВА,

слухач групи ФБСдб-17-1м ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри економіки та фінансів

факультету № 6 ХНУВС доктор економічних наук, професор Ковальов Є. В.

СОЦІАЛЬНИЙ СТАН ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Серед численних факторів, які впливають на рівень економічної безпеки держави, соціальний стан суспільства є одним з основних.

На жаль, можна констатувати, що в Україні розрив у рівні життя різних верств населення збільшується і суттєво відрізняється за умовами від інших держав світу. Якщо порівнювати окремі країни, то співвідношення доходів найбагатших і найбідніших верств населення у Китаї становить 7:1, у країнах ЄС – 5–7 : 1, в Японії 4,3:1, в США 8,9:1, а в Україні – 30:1. У відповідності з соціальними стандартами життя, які були встановлені у 1996 р. Європейською соціальною хартією, співвідношення 10 % найбагатших верств населення країни до доходів 10 % найбідніших не повинно перевищувати 10:1.

Наведені дані свідчать про те, що показник нерівності доходів населення України повністю не відповідає діючим стандартам Європейської соціальної хартії. За цим показником Україна знаходиться у декілька разів гіршому становищі порівняно з багатьма країнами світу. В Україні інтенсивно іде процес поділу населення на дуже багатих і дуже бідних. Значне зниження рівня життя великої групи людей веде до різкого скорочення тривалості життя і чисельності населення. За прогнозами ООН, чисельність населення України у 2020 р. зменшиться до 40 млн чол., а в 2050 – до 25 млн чол. На жаль, ці прогнози Україна підтверджує. Так, за даними Державного комітету статистики на 1 січня 2018 р. в Україні проживало 42 386,4 тис. осіб.

Таке становище дуже загрозливе для економічної безпеки країни і може привести до суттєвих негативних наслідків.

Різке і тривале розмежування у рівнях доходів великих груп населення країни найімовірніше закінчується соціальним вибухом – «революцією», у ході якої знищуються ресурси, втрачається керованість господарськими процесами, знижується конкурентоспроможність підприємств і країни.

Значне перевищення стандартного співвідношення 10:1 нерівності доходів населення країни веде до перекручення мотивації праці. Найбідніші верстви населення втрачають надію вирватися зі злиднів і поступово замість повсякденної наполегливої праці починають жити сподіваннями на допомогу держави. Терпиме ставлення держави до загрозливої нерівності доходів громадян багатшими верствами населення сприймається як дозвіл на протизаконне збагачення на основі тіньової або кримінальної господарської діяльності.

З метою виправлення існуючого становища і створення міцної соціальної основи економічної безпеки держави, на наш погляд, слід наполегливо проводити наступне:

1. Формувати численний середній клас суспільства. Люди в Україні можуть бути багатими, але не повинні бути бідними. Середній клас стане соціальною основою зміцнення стабільності і економічної безпеки держави.

2. Безумовно дотримуватися стандарту Європейської соціальної хартії з нерівності доходів населення. Україна не на словах, а на ділі повинна сприймати для свого розвитку і безпеки життєві цінності Європи.

3. Перерозподіл доходів найбагатших на користь найбідніших верств населення проводити на основі застосування прогресивної замість плоскої шкали оподаткування, боротьби з корупцією, податків на розкіш.

4. Підтримка державою найбідніших верств населення повинно проявлятися не у «проїданні» коштів, а у створенні рівних стартових можливостей у житті для молодих громадян, поверненні до нормального людського життя і праці тих, хто це загубив.

Одержано 17.04.2018

УДК 336.14

Анастасія Юрїївна ДУДЧЕНКО,

студентка групи Ф-6-ФБСзср-17-1 ХНУВС

Науковий керівник: завідувач кафедри економіки та фінансів

факультету № 6 ХНУВС кандидат економічних наук, доцент Маковоз О. С.

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК ЗАГРОЗА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

На початку ХХІ століття більшість країн світу опинились на межі виживання саме через турбулентність та відсутність розвитку конкурентоспроможності національної економічної системи. Навіть найблагополучніша економіка передової країни містить певну частину, що не вкладається в межі звичайного законодавства – неформальний сектор економіки. Так діяльність тіньової економіки складає особливу загрозу конкурентоспроможності економічної системи України. Проблеми конкурентоспроможності економіки вирішували як іноземні вчені-економісти: Й. Шумпетер, Дж. К. Гелбрейт, В. Баумоль, К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю, Р. А. Фатхутдінов, Ш. Л. Магомедов, так і вітчизняні науковці: В. М. Гейць, Б. Є. Кваснюк, В. Попова, Ю. Кіндзерський, Г. Паламарчук, Н. Гражевська та інші. Разом з тим існує ряд проблем, що знаходяться на межі наукових досліджень, а саме: концептуальне розв'язання проблеми підвищення конкурентоспроможності національної економіки як основи виходу з економічної кризи, формування конкурентних переваг держави на базі використання чинників інноваційно-інвестиційного механізму підвищення конкурентоспроможності, визначення шляхів ефективного формування стратегії досягнення міжнародної конкурентоспроможності продукції українських підприємств. Існування надмірної тіньової економіки зумовлює структурні деформації економічного розвитку, гальмує процеси державотворення в країні, не сприяє курсу демократизації суспільства та європейської інтеграції України. Її масштабність супроводжується зростанням небезпеки для національної економіки і зниженням головного пріоритету – забезпечення національних інтересів, які полягають у підвищенні конкурентоспроможності людини, суспільства, держави. Це вкрай складна і кропітка робота, адже ніхто не здатен порахувати, скільки точно грошей виплачують в конверті кожному другому потайки.

Тож не дивно, що оцінкою «тіні» в структурі української економіки займається кілька інституцій. Зокрема, тіньову економіку вираховує Держстат – середні результати на рівні 16–19 %. Методологію розрахунків Держстату можна коротко схарактеризувати фразою «підрахувати те, чого не видно». Тіньовий сектор в українській економіці оцінювали й міжнародні експерти та організації. Так, наприклад, Фрідріх Шнайдер, професор університету Лінца, оцінював середній рівень тінізації української економіки до 2007 року на рівні 49,7 % (поки Держстат давав 15,5 %). Влітку 2017 року міжнародна Асоціація дипломованих сертифікованих бухгалтерів (АССА) опублікувала рейтинг країн з найбільшою часткою тіньової економіки. Серед 28 країн Україна втратила до трійки «лідерів». АССА оцінила рівень тіньової економіки України в 1,95 трлн грн або 45,96 % від українського ВВП. Кінцеві результати різні, оскільки відрізняються методи оцінювання тіні в українській економіці. Згідно з визначенням спеціалістів країн із розвинутою економікою, національна конкурентоспроможність – це можливість країни в умовах вільних і прозорих ринкових відносин виробляти товари і послуги, що відповідають вимогам міжнародних ринків, і одночасно підтримувати й підвищувати протягом тривалого часу реальні доходи свого населення. Чітка цілеспрямованість на концентрацію виробництва, сприяння становленню крупного бізнесу, врахування фактора потенційної конкуренції, виражена експортно-імпортна політика, розвиток сітєвих форм організації бізнесу, регулювання діяльності ТНК в Україні – ці напрямки повинні стати складовими частинами цілісної системи конкурентної політики держави і враховуватися при розробці інструментарію макрорегулювання, направлених на вихід з економічної кризи, без ядро вираженої тіньової економіки та мати змогу конкурувати з високим рівнем економіки на арені сильних держав.

Одержано 17.04.2018

УДК 368.031:386.9

Вікторія Миколаївна АВДЄЄНКО,

студентка групи ПДдср 17-1 факультету № 6 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри економіки та фінансів

факультету № 6 ХНУВС доктор економічних наук, професор Садиков М. А.

ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Праця і земля – два основні джерела багатства, два основні фактори зростання виробництва, бо всі інші фактори – капітал, організація, інформація – це справа рук і розуму людини. Тому суспільство на всіх етапах розвитку цікавило питання про ефективність використання робочої сили.

На жаль, явище безробіття не оминуло України, і ми це добре відчуваємо в сьогоднішні дні, спостерігаючи бідних людей, зростання злочинності та економічний спад в цілому. Особливо актуальне питання безробіття сьогодні, в час економічної кризи.

Як уникнути безробіття? Від вирішення цих питань залежать соціальний мир і добробут населення. Від них залежить матеріальна і моральна стійкість людини, можливість її соціального просування, задоволеності, процвітання, щастя.

Безробіття – це частина працездатного населення, яке тимчасово або постійно не працює [1].

Освіта і зростання безробіття являє собою специфічний закон народонаселення. Суть закону народонаселення полягає в тому, що наймана робоча сила, сприяючи зростанню прибутку, створює джерело для накопичення капіталу, останній же – через механізм росту технічної будови капіталу – породжує промислову армію безробітних. Таким чином, промислова резервна армія є породженням накопичення капіталу до умов ринкової економіки.

У марксистській теорії її зазвичай пов'язують з процесом накопичення капіталу, при якому потреба в живій праці (змінному капіталі) зростає повільніше, ніж у машинах і обладнанні (постійному капіталі).

Безробіття – це соціально-економічне явище, при якому частина робочої сили (економічно активне населення) не зайнята у сфері економіки [2].

Високий рівень безробіття призводить до соціальних війн, політичних збурень і переворотів, руйнування матеріальних і духовних надбань поколінь, спричиненого відчаєм. Саме тому уряд жодної країни не може залишатися байдужим до проблеми безробіття [3].

Безробіття як економічний феномен пов'язане з перевищенням пропозиції ресурсу праці над попитом на цей ресурс. Вимушені форми безробіття: сезонне, технологічне, молодіжне, відкрите, приховане.

Безробіття вважають важливим стимулятором активності працюючого населення, але у реальному економічному житті – це велике суспільне лихо.

Законодавство про страхування на випадок безробіття складається з: основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Законів України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», «Про зайнятість населення» та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері страхування на випадок безробіття, а також міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Правові засади здійснення соціального страхування визначаються Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 2 березня 2000 р.

Проблема безробіття є ключовим питанням у ринковій економіці, і, не вирішивши його неможливо налагодити ефективну діяльність економіки. Особливо гостро проблема безробіття постає перед Україною.

Величезний економічний спад (2008–2010), розваливши промисловість, не міг не торкнутися ринок праці. Одним із головних наслідків безробіття є те, що відбувається збідніння населення через втрату трудового заробітку та заморожування заробітної плати працівників, які залишаються на виробництві, що тягне за собою падіння купівельної спроможності населення і, відтак, падіння сукупного попиту на товари, що розглядається як головний фактор падіння виробництва й економіки в цілому.

Основні шляхи вирішення проблем безробіття мають включати цілу низку заходів, зокрема: приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів:

запровадження механізмів захисту внутрішнього ринку праці; реалізацію Державної та регіональних програм зайнятості; сприяння стабільній діяльності стратегічно важливих підприємств;

зниження податків для підприємств, за умови збереження робочих місць (для компенсування витрат на прийом нових працівників); забезпечення збереження ефективно функціонуючих робочих місць та створення нових;

створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітних;

надання державою пільгових кредитів для виплати зарплати додатково зайнятим на виробництві, які за розміром будуть дорівнювати зарплаті; легалізацію тіньової зайнятості.

З огляду на новітні наукові розробки та світову практику формування ефективної політики регулювання зайнятості і безробіття в Україні, запорукою вирішення проблеми є розробка і реалізація широкого комплексу відповідних заходів, насамперед, у соціально-трудовій сфері. Слід посилити увагу щодо оновлення та підвищення технічного рівня робочих місць, зокрема, для того, щоб кожне з них забезпечувало зайнятому прожитковий мінімум і подальше зростання заробітної плати (з урахуванням інфляції). Це дозволить привести заробітну плату у відповідність з продуктивністю праці, ліквідувати фіктивні робочі місця, зменшити приховане безробіття.

Список бібліографічних посилань

1. Акіліна О. В. Аналітичний огляд ринку праці в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 10. С. 152–159.
2. Гаркавенко Н. О. Проблеми зайнятості та безробіття на національному ринку праці. *Формування ринкових відносин України*. 2008. № 4. С. 168–172.
3. Фаріон І. Д. Економіка праці та соціально-трудові відносини: організація, облік, аналіз, контроль : навч. посіб. Тернопіль : Екон. думка, 2003. 241 с.

Одержано 17.04.2018

УДК 331.56(477)

Віталіна Віталіївна МАНУЙЛО,

студентка групи ПДдср 17-3 факультету № 6 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри економіки та фінансів

факультету № 6 ХНУВС доктор економічних наук, професор Садиков М. А.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

За даними організації об'єднаних націй (ООН), сьогодні в світі кожний третій працездатний не має роботи взагалі або має випадковий чи сезонний заробіток (750 млн чол.). Тому безробіття є центральною соціальною проблемою сучасного суспільства [1–3]. Дана тема є актуальною на сучасному етапі розвитку України. Наша країна повинна досягти світових стандартів якості життя, спираючись на міжнародний досвід. Взявши до уваги наведені в науковій роботі пропозиції щодо подолання безробіття, трудові ресурси зможуть збільшити виробничу потужність України. А також розширити сферу надання послуг.

Безробітні у визначенні Міжнародної організації праці (МОП) – особи у віці 15–70 років (зарєєстровані та незарєєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно задовольняють трьома умовами:

- не мали роботи (прибуткового заняття);
- активно шукали роботу або намагались організувати власну справу впродовж останніх 4-х тижнів, що передували опитуванню;
- готові приступити до роботи впродовж двох найближчих тижнів.

Безробіття не може бути доцільним ні в економічному, ні в соціальному плані, оскільки його зростання створює цілий комплекс проблем: скорочується купівельна спроможність населення, бюджет втрачає платників податків, підприємство – персонал. Зростають ризик соціального напруження, додаткові витрати на підтримку безробітних.

Всі країни світу прикладають багато зусиль для подолання безробіття, але жодній ще не вдалося ліквідувати його повністю. Взагалі експерти Міжнародної організації праці вважають, що найближчими роками в середньому в світі рівень безробіття досягне 10 % і повністю ліквідувати його не зможе жодна країна [2].

Як відомо, після розпаду Радянського Союзу українське суспільство зустрілося з гострою проблемою безробіття, яка вимагала негайного вирішення. Але тогочасний уряд не зміг своєчасно і кваліфіковано вирішити питання, а у сучасності воно набуло небачених форм і розмірів.

Сучасні теорії ринку праці розрізняють такі типи безробіття у залежності від причин вивільнення робочої сили:

1. природне;

2. вимушене.

Природне безробіття набуває форми добровільного, фрикційного, інституціонального:

а) добровільне безробіття виникає внаслідок того, що деякі працівники не хочуть працювати за пропоновану їм заробітну плату, але приступили б до роботи, якби плата була вищою;

б) фрикційне безробіття пов'язане з постійним рухом населення з одного регіону в інший, із зміною професій. Для нього характерним є стан пошуку або очікування роботи в найближчому майбутньому;

в) інституціональне безробіття породжується самою будовою ринку робочої сили, факторами, які впливають на попит і пропозицію робочої сили.

Вимушене безробіття – це безробіття, коли людина в працездатному віці не працює з незалежних від неї причин, вона може і хоче працювати, має достатню кваліфікацію, шукає роботу але не може знайти її, бо немає вільних робочих місць.

Відповідно до даних Державної служби статистики України, безробіття у 2014 році зросло на 2 % і з того часу залишається на тому ж рівні. На момент 1-го півріччя 2016 року рівень безробіття становив 9,4 %. Серед молоді ситуація ще більш критична: станом на аналогічний період 2016 року рівень безробіття складав 14,7 %. Однією з причин є небажання молоді працювати за робочими спеціальностями та переїжджати до сільської місцевості, що впливає на ринок праці в агросекторі. Найгірша ситуація з працевлаштуванням спостерігається у чоловіків віком від 15 до 24 років (25,6 %), тоді як у жінок аналогічної групи цей показник на 6 % нижче.

В регіонах існує значна диспропорція зайнятості населення.

Причина – різний рівень розвитку і економічної активності областей, а також політична нестабільність в деяких з них. Найкраща ситуація з працевлаштування в Одеській, Київській та Дніпропетровській областях. Найгірша – в Луганській, Донецькій та Полтавській.

Разом з тим ситуація зі співвідношенням попиту і пропозиції робочої сили в регіонах дещо інша. Середньоукраїнське навантаження на одну вакансію становить 95 осіб, що на 10 осіб менше, ніж у минулому році. Причиною зменшення кількості осіб на незайняту посаду стало збільшення пропозицій на ринку праці. В трійку лідерів за цим показником увійшла Волинська область, витіснивши Дніпропетровську. Кількість кандидатів на одну вакансію тут дорівнює 59 особам. А до трійки найбільш проблемних, із навантаженням у 205 осіб, приєдналася Хмельницька область. Вона зайняла місце Полтавського регіону в даному рейтингу [2].

Висновки. Методи боротьби з безробіттям визначає концепція, котрою керує уряд конкретної країни. Щоб знизити рівень безробіття в Україні потрібно проводити такі заходи:

- надання роботодавцям коштів на перекваліфікацію співробітників;
- відновлення ринку праці;
- відновлення роботи підприємств, а внаслідок – створення нових робочих місць;
- покращення стану виробництва;
- дослідження ринку праці щодо актуальності різних спеціальностей;
- застосування нових методів подолання безробіття, наприклад громадських робіт;
- створення нових робочих місць паралельно з вже існуючими;

- розширення сфери послуг;
- дотації на створення робочих місць, пільги при найманні, допомога малому і середньому бізнесу;
- інвестиційні фонди міністерств і відомств.

Отже, активно проводячи дані заходи, можна суттєво зменшити рівень безробіття. Це дозволить підвищити рівень зайнятості, особисті доходи населення, шляхом створення нових робочих місць. Це в свою чергу приведе до розвитку виробництва і підвищення рівня розвитку національної економіки. Центральним елементом політики зайнятості повинна стати економічна політика, спрямована на поживлення ділової активності, проведена одночасно з придушенням інфляції, зміною фізично і морально застарілого виробничого апарата й усунення причин, що породили його низьку ефективність.

Список бібліографічних посилань

1. Проблеми безробіття в Україні. URL: <http://www.refine.org.ua/pageid-5001-1.html> (дата звернення: 27.03.2018).
2. Безробіття в Україні зростає під впливом економічних факторів та застарілої системи освіти. 21 берез. 2017 р. URL: <http://www.bakertilly.ua/news/id1149> (дата звернення: 27.03.2018).
3. Пропозиції щодо подолання безробіття. URL: <http://www.uaeconomic.com/ulens-751-1.html> (дата звернення: 27.03.2018).

Одержано 17.04.2018

УДК 33.012

Ганна Сергіївна ВОДОЛАГА,

студентка групи ФБСдср-17-1 факультету № 6 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри економіки та фінансів

факультету № 6 ХНУВС доктор економічних наук, професор Садиков М. А.

ЗМІШАНА ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА ТА ЇЇ ОСНОВНІ РИСИ

Змішана економіка – це економіка, у якій ряд рішень з розподілу ресурсів приймається приватними компаніями та господарствами, а деякі приймаються урядом країни, яка з'явилася у відповідь на недоліки ринкової системи. Не дивлячись на те, що ринкова економіка досить демократична, володіє гнучкістю, здатна швидко реагувати на зміни ринкового середовища та пристосовуватися до них, вона все ж таки породжує серйозні проблеми – монополізм, безробіття, великий розрив між рівнем забезпеченості та бідності й багато інших. Ці небажані тенденції у змішаній економіці ліквідуються шляхом державного регулювання [1; 2].

Термін «змішана економіка» вміщує поняття сучасної економіки багатьох розвинутих демократичних країн, в рамках відсутності абсолютної ринкової економіки: більша частина господарства знаходиться у приватних руках [3]. Проте важливі її сфери: залізниця, паливно-енергетичний комплекс, освіта, охорона природи, соціальний захист – належать державі та уряд впливає на економічні та соціальні процеси. При цьому піклування деяких держав про розвиток соціальної сфери настільки сильне, що їхню економіку називають соціально-ринковою. Отже, змішана економіка – це система, що базується на гнучкому механізмі державного втручання у соціально-економічні процеси, при чому як ринок так і держава не переважають один над одним. Таким чином характерною рисою змішаної економіки є гармонійне поєднання позитивних якостей ринкової і централізованої систем.

В умовах змішаної економіки уряди мають право переводити у державну власність неблагополучні фірми, діяльність яких вважається життєво необхідною для національних інтересів.

Змішаною називається економіка, у якій держава відіграє важливу роль у спрямуванні інвестиційної діяльності приватних підприємств за допомогою так званої промислової політики, у регулюванні бізнесу відповідно до національних інтересів.

Основні риси:

- функціонування економіки на засадах плюралізму форм власності – приватної, колективної, державної та розмаїття форм господарювання – оренди, акціонування, кооперації, партнерства;
- розвиток державного підприємництва і формування державного сектору економіки;
- макроекономічне прогнозування, планування і програмування розвитку економіки загалом та її окремих галузей;
- розподіл і перерозподіл державою ресурсів і доходів на основі формування державного бюджету та державних фінансів, здійснення податкової політики і соціального регулювання;
- модифікація ринкового ціноутворення внаслідок запровадження внутрішньо фірмових (трансфертних) цін і державного регулювання цін на ресурси і продукти;
- державне регулювання науково-технічного та інноваційного розвитку;
- регулювання державою та профспілками умов, оплати та ринку праці;
- соціалізація економічної системи капіталізму на засадах соціального страхування і соціального захисту населення, соціального партнерства;
- підтримання конкурентних умов господарювання і запобігання монополізму.

Так як це змішаний тип економічної системи, то, звичайно, зазнали змін й основні положення вільного ринку, а особливо конкуренції. Конкуренція в умовах модернізованої економічної системи поповнюється явищем про домову цінової політики, що може негативно вплинути на баланс «покупець-продавець». Це може привести до обмеження умов вибору товарів для покупця. Новим виробникам вже не так легко пробитися на ринок товарів.

Розрізняють основні типи недосконалої конкуренції:

- монополістична конкуренція – коли на ринку різні виробники пропонують схожі товари, але хочуть придати їм специфічного забарвлення;
- олігополістична конкуренція – характеризується наявністю декількох виробників, що контролюють ринок товарів деякої галузі.

Розвиток приватної власності в умовах змішаної економічної системи гармонійно доповнюється поширенням колективної форми власності та модифікується внаслідок підприємницьких дій самої держави. Результатом цього є різноманітність форм власності й господарювання, притаманна сучасним розвиненим економічним системам.

Американський економіст П. Самуельсон виокремлював такі основні види державної економічної діяльності: безпосередній державний контроль над економікою з використанням переважно економічних важелів; державне виробництво, коли держава виступає підприємцем, розвиваючи державний сектор економіки; забезпечення суспільного споживання, коли держава виступає споживачем і покупцем певних видів продукції через систему державних замовлень, контрактів, закупівель; державне соціальне забезпечення, що розвивається на основі соціальних трансфертних платежів з державного бюджету.

Розвиток приватної власності в умовах змішаної економічної системи гармонійно доповнюється поширенням колективної форми власності та модифікується внаслідок підприємницьких дій самої держави. Результатом цього є різноманітність форм власності й господарювання, притаманна сучасним розвиненим економікам. Однак між способами виникнення приватного і державного секторів сучасної економіки існує глибока відмінність: приватний сектор справедливо асоціюється з первинними основами ринкового господарства, тоді як для державної власності еволюційний шлях розвитку не характерний.

Список бібліографічних посилань

1. Бандурка О. М., Петрова К. Я., Удодова В. І. Державне регулювання економіки : підручник. Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. 160 с.
2. Гесць В., Грищенко А. Економічні засади правового регулювання господарських відносин. *Економіка України*. 2008. № 5. С. 4–20.
3. Кульчицький Б. Сучасні економічні системи : навч. посіб. Львів : Афіша, 2004. 279 с.

Одержано 17.04.2018

УДК 330.101

Дарина Олегівна КЛИМЕНКО,

студентка групи Ф-6-ПЗдср-17-2 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри економіки та фінансів

факультету № 6 ХНУВС кандидат економічних наук Лісна І. Ф.

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Основне завдання сучасної держави стосовно її громадян полягає у виконанні соціальної функції, пов'язаної з наданням благ і гарантій членам суспільства. Для цього держава формує для свого розпорядження необхідну кількість фінансових ресурсів у вигляді централізованих фондів грошових коштів, які б забезпечували виконання взятих зобов'язань. Проте процеси реформування та побудови соціально орієнтованої економіки в Україні нагтовхуються на багато гострих проблем, головною з яких є нестача у державі фінансових ресурсів для організації та забезпечення дієвих економічних перетворень, відчутних як для господарюючих суб'єктів, так і пересічних громадян. Вирішенню проблеми поповнення ресурсної бази державних фінансів сприятимуть швидкі темпи розвитку вітчизняної економіки, однак виконання такого завдання можливе лише за умови залучення до офіційного господарського обороту підприємницького капіталу, задіяного поза межами чинної державної регламентації – у сфері неофіційних економічних відносин, що отримали назву «тіньова економіка».

Особливу увагу феномен тіньової економіки привертає до себе через: значну масштабність тіньового сектора; відносну його самостійність як елемента господарської системи держави, що виконує найважливіші її господарські функції, шляхом паралельного дублювання діяльності офіційних економічних інститутів; негативний вплив на ділову репутацію країни у взаємовідносинах із міжнародними фінансовими організаціями та інвесторами з огляду на можливість отримання зовнішніх позик і надходження іноземних інвестицій та загалом на формування майбутнього економічного, соціального та політичного порядку.

Наявність тіньового сектора стає глобальною проблемою сучасності. В Україні вирішальну роль у його розвитку зіграли повільні темпи і непослідовність економічних перетворень, тому тіньова економіка виступає не стільки причиною, скільки наслідком деформації легальної економіки.

Виходячи з твердження О. Й. Пасхавера щодо того, що тіньова економіка є породженням маргіналізації суспільства або тіньова економіка стає причиною маргіналізації суспільства в Україні, хочеться зазначити наступне. Дійсно, перші дослідники тіньової економіки, зокрема К. Харт, виходили з того, що насправді причиною тінізації суспільства була маргіналізація, але, як з'ясувалося пізніше, тіньова економіка існує та розвивається і в розвинених країнах світу. Це дало підстави зробити висновок, що умовою поширення тінізації є не стільки маргіналізація суспільства, скільки недосконалість ринкових відносин, що проявляється в суперечливому та стихійному їх характері, а також завдяки можливості тіньової економіки пристосовуватись до нових умов, її мобільності та маловитратності.

Поширення і масштабність тіньової економіки в Україні зумовлюється відсутністю усталених норм і правил економічної діяльності, їхніми постійними змінами та невідповідностями вимогам часу. Отже, вигідніше працювати в «тіні». Така ситуація призвела до інституціоналізації тіньової економіки в Україні, яка представлена закріпленням поведінки суб'єктів тіньового сектору в певні організаційно стійкі форми, що визнаються всіма учасниками такої діяльності. Тому потрібно проводити з боку держави виважену соціально-економічну політику, яка має включати заходи з детінізації економіки.

Одержано 17.04.2018

УДК 159.9

Ірина Анатоліївна ХВОСТИК,

студентка групи Ф-6-ПЗдср-17-3 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри економіки та фінансів
факультету № 6 ХНУВС кандидат економічних наук Лісна І. Ф.***ДОСВІД ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ**

Службова діяльність поліцейських традиційно належить до складних видів професійної діяльності, вона супроводжується значними психофізіологічними й фізичними навантаженнями на працівників, багатьма чинниками ризику для їх життя та здоров'я, необхідністю протидіяти кримінальному оточенню, застосовувати заходи фізичного впливу, зброю, спеціальні засоби тощо.

Система психологічного забезпечення діяльності поліції являє собою комплекс організаційно-психологічних і психолого-правових заходів, спрямованих на створення оптимальних умов для оперативно-службової діяльності поліцейських, найкращих можливостей для досягнення максимальних організаційних результатів, задоволення роботою поліції населення й самих поліцейських – власною діяльністю.

Психологічне забезпечення поліції здійснюють психологи – працівники служб психологічного (соціально-психологічного) забезпечення. Головними завданнями психологічного забезпечення зазвичай є такі: здійснення професійно-психологічного відбору кандидатів на службу в поліцію, визначення їх психологічної готовності до правоохоронної діяльності, психологічна підготовка поліцейських до виконання своїх обов'язків, проведення психопрфілактичної роботи з персоналом, психологічний супровід професійної діяльності та надання поліцейським психологічної допомоги.

У поліції США та Великобританії законодавчо запроваджено тривалі процедури професійного відбору кандидатів, протягом яких вивчається психологічна готовність особистості до роботи в поліції.

Пізніше американські вимоги були взяті за основу й конкретизовані в багатьох країнах світу для різних категорій службовців поліції. Наразі основні вимоги до кандидатів в поліцію зарубіжних країн можна об'єднати в чотири групи: а) інтелект та освіта; б) особистість і міжособистісні стосунки; в) темперамент і характер; г) здатність до професійного й особистісного розвитку.

Напрями психологічного забезпечення діяльності поліції в Іспанії можна диференціювати, виділивши чотири основні: а) психологічний супровід оперативно-службової діяльності; б) науково-дослідницький напрям; в) психологічна підготовка персоналу; г) психологічний відбір та визначення придатності поліцейських до несення служби.

Підвищення уваги до психолого-педагогічних аспектів професійної підготовки працівників поліції в останні роки знадобилося у зв'язку зі змінами в концепції правоохоронної діяльності та зміщенням її акцентів на функцію соціального обслуговування населення. Виникла необхідність озброєння працівників глибокими психологічними знаннями, що стосуються взаємодії з населенням і вирішення конфліктів, методами надання оперативної психологічної допомоги при втручанні в сімейно-побутові конфлікти, способами збереження індивідуальної витримки працівників поліції і протидії стресам, та ін.

Отже, досвід роботи поліцейських менеджерів і психологів розвинутих країн свідчить про зростання уваги до вивчення психологічних чинників ефективності роботи поліції, створення належних умов для збереження фізичного та психологічного здоров'я персоналу, проведення психологічного супроводу роботи поліцейських.

Одержано 17.04.2018

УДК 338.2;351.746

Олена Олександрівна БАБУЛА,

слухач групи ФБСдб-17-1м ХНУВС

*Науковий керівник: професор кафедри економіки та фінансів
факультету № 6 ХНУВС доктор економічних наук професор Ковальов Є. В.***ЕКОНОМІЧНІ ЗЛОЧИНИ – ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ**

На сучасному етапі розвитку України однією з найбільших загроз для її економічної безпеки є економічна злочинність.

Погляди дослідників на сутність та місце злочинної економічної діяльності характеризуються різноманітністю та суперечностями. Відповідно до проведених нами досліджень суспільна економічна діяльність може бути поділена на формальну (здійснюється у встановлених правових межах) та неформальну (здійснюється поза межами правового поля, господарська діяльність ухиляється від обліку та оподаткування). До складу неформальної економіки, на нашу думку, слід включити три складові частини: економіка власних потреб, тіньова економіка, кримінальна економіка. Хоча відповідно до діючого законодавства всі складові неформальної економіки кваліфікуються як злочинна економічна діяльність, на нашу думку, більше підстав відносити до такої діяльності тіньову та кримінальну економіки.

У злочинної економічної діяльності можна виділити наступні характерні ознаки:

- наносить економічну шкоду інтересам широких верств суспільства: державі, регіонам, підприємствам, громадянам;
- для економічних злочинів характерна висока ефективність – значні кінцеві результати при низьких витратах та відносній небезпеці;
- здійснення економічних злочинів у межах або під прикриттям формальної економічної діяльності;
- економічні злочини мають організований, як правило, груповий характер;
- висока «гнучкість» економічних злочинів, їх пристосування до діючих умов господарювання;
- різноманітність форм прояву економічних злочинів, їх постійний розвиток та удосконалення;
- складність економічних злочинів, високий рівень їх інтелектуального та наукового забезпечення;

- «ланцюговий» характер економічних злочинів: здійснення одного злочину, як правило, породжує інший;
- неоднозначність економічних злочинів – з одного боку така економічна діяльність несе значну шкоду, з іншого – може приносити користь людині, регіону, державі;
- економічна злочинність стає економічною основою для оволодіння владою – проникнення у владні структури та підтримки злочинних та терористичних груп.

Зрозуміло, що економічна злочинність – це дуже складне і загрозливе для економічної безпеки держави явище.

Ефективну протидію економічній злочинності необхідно базувати на системі економічних, організаційних та правових заходів:

- спрощення організаційних процедур початку та ведення бізнесу;
- оптимізація кількості напрямків підприємницької діяльності, які підлягають ліцензуванню;
- створення системи ефективної мотивації та посадових переміщень чиновників;
- лібералізація та стабільність умов оподаткування;
- забезпечення підприємницьким структурам швидкого та вільного доступу до інформаційних джерел;
- стабільність та послідовність у діях правоохоронних органів проти економічної злочинності.

Таким чином, очевидно, що тільки системний підхід у застосуванні економічних, організаційних та правових заходів у змозі ефективно сприяти суттєвому зниженню економічної злочинності та зміцненню економічної безпеки України.

Одержано 17.04.2018

УДК 331.25

Павло Олексійович РОЯНОВ,

студент групи Ф-6-ФБСср-17-1 ХНУВС

Науковий керівник: завідувач кафедри економіки та фінансів

факультету № 6 ХНУВС кандидат економічних наук, доцент Маковоз О. С.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НЕДЕРЖАВНИХ ФОНДІВ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

В сучасних умовах економічної кризи та швидкого старіння нації в Україні гостро постає питання соціального захисту населення, а саме людей похилого віку. Потрібно зазначити, що фінансова криза зачіпає всі ланки суспільного життя, зокрема державну пенсійну систему. Для вирішення цієї проблеми потрібно звернути увагу саме на недержавні пенсійні фонди, що може значно покращити соціальне становище в країні.

Для створення дієвого фінансового механізму забезпечення соціального захисту громадян України і, працівників органів внутрішніх справ, зокрема, актуальним є питання вивчення та розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні.

Такий акцент пояснюється тим, що в останні часи відбувається щорічне зростання навантаження на працюючу частину населення і на бюджет країни. Пенсійний фонд вже не може самостійно, за рахунок внесків, виплачувати пенсії, отже зростає обсяг дотацій Пенсійному фонду із Державного бюджету. Кожного року Пенсійний фонд України змушений збільшувати видатки через приріст числа пенсіонерів. Тому для забезпечення населенню достатнього життєвого рівня після закінчення трудової діяльності в Україні потрібне ефективне функціонування саме недержавних пенсійних фондів разом із підтриманням і державного рівня пенсійного забезпечення на достатньому рівні. Дослідженням діяльності недержавних пенсійних фондів займалися багато іноземних та вітчизняних вчених, зокрема: В. А. Абрамов, А. З. Астапович, В. В. Басов, О. В. Гаряча, В. В. Гордієнко, С. І. Денисенко, Б. О. Зайчук, В. І. Кравченко, М. В. Лазебна. Не зважаючи на значний вклад вчених науковців у дослідження діяльності НПФ, дана тема на сьогодні залишається актуальною і потребує подальшого дослідження в теоретичному та практичному плані. Недержавні пенсійні фонди функціонують в сфері соціального страхування і спільно з державним Пенсійним фондом формують систему пенсійного забезпечення. Для того, щоб забезпечити людині достатній життєвий рівень після закінчення активної трудової діяльності, в Україні запроваджується сучасна тривірнева пенсійна система. Вона базується на трьох незалежних один від одного рівнях, два з яких – обов'язкові, а один – добровільний. Система недержавного пенсійного забезпечення становить третій рівень пенсійної системи. Її розбудова здійснюється з 2004 року після набрання чинності Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення». Основу такої системи становлять недержавні пенсійні фонди.

Недержавний пенсійний фонд – це юридична особа, створена відповідно до Закону «Про недержавне пенсійне забезпечення», яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та проводить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному Законом порядку. Основною метою інвестування пенсійних активів є отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат разом із забезпеченням дохідності пенсійних активів вище рівня інфляції та залучення довгострокових інвестиційних ресурсів, необхідних для модернізації економіки. Треба зазначити, що додаткову недержавну пенсію можна одержувати поряд з державною. Розмір пенсії з НПФ не залежить від трудового стажу, на відміну від державної пенсії, а залежить від суми коштів учасника, накопичених в НПФ.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.775

Сабіна Айдин САМЕДОВА,
слухач групи ФБзб-18-1мі ХНУВС*Науковий керівник: професор кафедри економіки та фінансів
факультету № 6 ХНУВС доктор економічних наук професор Ковальов Є. В.***ІННОВАЦІЙНА ОСНОВА ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

Економічне становище нашої держави на цей час неоднозначне. З одного боку, Україна має великий промисловий, аграрний, ресурсний, інтелектуальний потенціали, приємні природно-кліматичні умови, займає вигідне географічне положення. Але, з іншого, економіка все ще не досягає рівня 1991 року і має сировинну направленість розвитку.

Передові держави світу основою своїх досягнень визнають інноваційну діяльність, яка дозволяє досягати високих результатів швидкими темпами при раціональному використанні ресурсів. В розвинутих країнах до 90 % приросту ВВП створюється за рахунок інноваційної діяльності. Зрозуміло, що зміцнення економічної безпеки України також знаходиться на напрямку інноваційної діяльності.

Історичний світовий досвід свідчить про те, що визначальна роль у інноваційному розвитку і формуванні економічного потенціалу країни належить великим підприємствам. Вони є найбільш сприятливими до інновацій. Так, серед підприємств з чисельністю понад 5000 чол. інновації здійснювали 64 % підприємств, а з чисельністю працівників від 50 до 5000 чол. – лише 17 %. Внаслідок високої виробничої потужності, великі підприємства можуть працювати з дуже значними обсягами унікальної продукції, зберігати та розвивати високі технології, концентрувати групи висококваліфікованого персоналу, створювати умови для високоефективної праці, успішно конкурувати на світових ринках з фірмами інших країн.

На жаль, в Україні сформувалася стійка концепція безумовного розукрупнення великих підприємств та підтримки розвитку малого і середнього бізнесу. За роки незалежності України наслідком політики зміщення акцентів з підтримки великого на малий та середній бізнес стала руйнація потужних виробничих і науково-технічних комплексів та утворення на цій основі дрібних господарюючих суб'єктів. Проведена монополізація великих українських виробництв не враховувала світові тенденції інноваційного розвитку, руйнуюче діяла на економіку.

Напроти, розвинуті країни світу приділяють значну увагу концентрації виробництва та підтримці великих підприємств. Вважаємо, що сучасні наміри розвинутих країн світу на укрупнення виробничих підприємств можна оцінити як вірне врахування ними об'єктивної тенденції розвитку глобалізації на посилення концентрації і конкуренції крупного капіталу.

В сучасних умовах світового господарства найбільш перспективною організаційною формою великого підприємства, спроможного ефективно розвиватись за інноваційним напрямком і зміцнювати економічну безпеку країни, є міжнародна корпорація. Українській державі необхідно прагматично сприйняти цей факт і зробити правильні висновки і дії.

Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки.

1. Сировинна спрямованість сучасного розвитку України суперечить світовим тенденціям економіки і знижує рівень економічної безпеки держави.

2. В умовах, коли державі важко організаційно і фінансово підтримати наукову діяльність на належному рівні, єдиною ланкою, яка може забезпечити інноваційний розвиток країни, є великі підприємства.

3. В сучасних умовах глобалізованого світового господарства перспективною формою великого підприємства, спроможного фінансово і організаційно забезпечити інноваційний розвиток і зміцнення економічної безпеки України, є міжнародна корпорація. У перспективних галузях доцільно надати активну підтримку великим національним структурам у їх формуванні, становленні, швидкому розвитку та гідному представленні економічних інтересів України у світовому економічному суспільстві.

Одержано 17.04.2018

УДК 336.144:330.34

Галина Сергіївна АШЛАБАН,
студентка групи Ф-6-ФБСдср-17-1 ХНУВС*Науковий керівник: професор кафедри економіки та фінансів
факультету № 6 ХНУВС доктор економічних наук, професор Садигов М. А.***ДЕРЖАВНІ ІНСТИТУЦІЇ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ АСИГНУВАНЬ**

Незалежно від форм і методів управління державою уряд мусить звітувати про власну діяльність за звітний період. Тому, важливим постає питання розробити методологію і методів оцінки ефективності роботи державних інституціональних одиниць зокрема і в цілому для своєчасного прийняття превентивних заходів. Оскільки народ не може визначитись, або оцінує діяльність влади за власним міркуванням дякуючи отриманим інформаціям від мас-медіа, ТВ. Звісний політик Уїнстон Черчіль казав: «у політиці дати як можливо більш обіцянок, потім з'ясувати народу чому невиконані обіцянки». У вік інформатизації і забезпечення прозорості можливо і треба своєчасно з'ясувати помилки держапарату і виправити ситуацію, або які інститути не працюють, або працюють незадовільно. Головна мета при цьому припинення марного витрачання бюджетних коштів.

У процесі дослідження використані статистичні дані Держкомстату, України, окремих міністерств, Інтернет ресурси, літературні джерела, власні спостереження, експертна оцінка, опитування свідомих верст населення віком від 20–35 років, 36–60 років і старшого віку 61–67більш з метою визначення суспільної думки про діяльність влади. Після цього за

допомогою монографічної статистичної моделі відокремлено слабкий «ланцюг» серед інституціональних одиниць й опрацьовані методи експертної оцінки для визначення суспільної думки про владу та її інституціональних одиниць.

У процесі дослідження використані прийоми статистичного аналізу, групування, визначенні абсолютні і відносні величини, використані методи математичної статистики, а також методи статистичного моделювання, графічні, ран жування тощо.

Безумовно, критерієм оцінки діяльності влади є зростання рівня життя, захист прав і свобод громадян, безпека держави і територіальна цілісність.

Опрацьовані методи можна використовувати при визначенні діяльності (роботи окремих керівників) територіальних громад, адміністративного району, області з метою раціонального використання бюджетних асигнувань з централізованого і місцевого бюджету.

Інститут – це окрема структура за своїми правами, обов'язками, а також має законотворчу діяльність щодо розпорядження і керування об'єктом і суб'єктом економічної діяльності.

Інституціоналізм – один із напрямів економічної думки, об'єктом дослідження якого є низка інститутів, які відіграють вирішальну роль в соціально-економічній політиці країни.

Соціально-економічна ефективність – це інтегрований показник, якій можливо визначити тільки використанням різних методів і прийомів за одним критерієм. Тому для дослідження предмету даної наукової роботи обрана монографічна економіко-статистична модель багатфакторного аналізу.

На підставі проведеного дослідження доведено необхідність впровадження багатфакторної економіко-статистичної моделі для вивчення складних соціально-економічних явищ. Методологія обраної моделі і розрахунки свідчать про велику вірогідність і вплив обраних факторів на досліджуване соціально-економічне явище в системі Міністерства внутрішніх справ.

Одержано 17.04.2018

УДК 331.56(477)

Світлана Дмитрівна БАРВІНОК,

студентка Ф-6-ПДср-17-3 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри економіки та фінансів

факультету № 6 ХНУВС доктор економічних наук, професор Садиков М. А.

СУЧАСНИЙ СТАН БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

За даними ООН, сьогодні в світі кожний третій працездатний не має роботи взагалі або має випадковий чи сезонний заробіток (750 млн чол.). Тому безробіття є центральною соціальною проблемою сучасного суспільства.

Безробітні у визначенні Міжнародної організації праці (МОП) – особи у віці 15–70 років (zareєстровані та незареєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно задовольняють трьома умовам:

- не мали роботи (прибуткового заняття);
- активно шукали роботу або намагались організувати власну справу впродовж останніх 4-х тижнів, що передували опитуванню;
- готові приступити до роботи впродовж двох найближчих тижнів.

Безробіття не може бути доцільним ні в економічному, ні в соціальному плані, оскільки його зростання створює цілий комплекс проблем: скорочується купівельна спроможність населення, бюджет втрачає платників податків, підприємство – персонал. Зростають ризик соціального напруження, додаткові витрати на підтримку безробітних.

Безробіття вважається, з одного боку, важливим стимулятором активності працюючого населення, а з іншого – великим суспільним лихом. Всі країни світу прикладають багато зусиль для подолання безробіття, але жодній ще не вдалося ліквідувати його повністю. Взагалі експерти Міжнародної організації праці вважають, що найближчими роками в середньому в світі рівень безробіття досягне 10 % і повністю ліквідувати його не зможе жодна країна.

Аналіз: Причиною такого розповсюдженого явища, як безробіття, є неефективність використання робочої сили в минулому і відсутність економічних умов, які б дали змогу людям застосовувати свої навички у продуктивній роботі за пристойну плату. Саме тому це явище є як економічною, так і соціальною проблемою. Особливої уваги потребують питання щодо дотримання принципів гідної праці, гарантування соціального захисту, дотримання загальних прав людини в соціально-трудовій сфері, упорядкування міжнародних міграційних потоків. З одного боку, безробіття вважається важливим стимулятором активності працюючого населення, а з іншого – великою суспільною проблемою. Стан ринку праці та тенденція до зростання числа безробітних свідчать про потребу прийняття термінових заходів, необхідних для вирішення проблеми зайнятості та створення робочих місць. Про сучасний стан ринку праці свідчать дані Державної служби статистики України (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень безробіття в Україні за 2017 р.

2017	Чисельність, тис. осіб	Економічне активне населення, тис. осіб	Заняте населення, тис. осіб	У т. ч. безробітне, тис. осіб *	Рівень безробіття, %	Зареєстрована безробітних, тис. осіб
I квартал	42522,8	17012,5	15226,1	1786,4	10,5	422,4
II квартал	42467,0	17151,5	15442,1	1709,4	10,0	393,7

За даними Державної служби статистики, у I-ому півріччі 2017 року рівень зайнятості серед осіб у віці 25-29 років становив 69,0 % та був вищим, ніж в середньому серед всіх вікових груп (56,0 %), а серед осіб віком 15–24 роки цей показник склав лише 28,5 %. Рівень безробіття, визначений за методологією Міжнародної організації праці (МОП) серед молоді у віці 25-29 років у I півріччі 2017 року становив 11,4 %. Серед осіб у віці 15–24 роки цей показник становив 17,8 % та був майже удвічі вищий, ніж цей показник серед всіх вікових груп. Високий рівень безробіття обумовлений тим, що значна частина молодих людей не має необхідних професійних навичок і досвіду роботи. У середньому по країнах ЄС рівень безробіття серед молоді у віці 15–24 роки становив 16,9 %. Відповідно до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», до молоді відносяться громадяни України віком від 14 до 35 років. Протягом січня-серпня 2017 року статус безробітного у державній службі зайнятості мали 327,4 тис. осіб у віці до 35 років. Серед безробітних у віці до 35 років, зареєстрованих у державній службі зайнятості, які мали професійний досвід, 22 % раніше працювали в оптовій та роздрібній торгівлі та ремонті автотранспортних засобів; 21 % у сфері державного управління й оборони, обов'язкового соціального страхування; 13 % – у переробній промисловості; 10 % – у сільському, лісовому та рибному господарстві. Для молоді, яка звертається до державної служби зайнятості, здійснюються заходи сприяння зайнятості населення: надання інформаційних, консультаційних та профорієнтаційних послуг, створення банку вакансій та пошук підходящої роботи, сприяння в працевлаштуванні громадян, у тому числі шляхом організації підприємницької діяльності, організація професійної 2 підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації безробітних, організація і фінансування громадських робіт, виплата допомоги по безробіттю. За сприянням державної служби зайнятості у січні-серпні 2017 року знайшли роботу 208,0 тис. молодих громадян, що на 3 % більше, ніж у відповідному періоді минулого року, зокрема, кожен другий з них був працевлаштований оперативним до набуття статусу безробітного. З метою професійного самовизначення, підвищення якості та конкурентоспроможності національних кадрів, збалансування ринку праці та ринку освітніх послуг, профілактики безробіття, державна служба зайнятості надає профінформаційні та профконсультаційні послуги. Профорієнтаційними послугами у січні-серпні 2017 року було охоплено 307,1 тис. безробітних з числа молоді та 597,3 тис. осіб, які навчаються в різних навчальних закладах. З метою максимального наближення професійних навичок громадян, що шукають роботу до потреб роботодавців, розширення їх компетенцій та підвищення конкурентоспроможності державною службою зайнятості протягом січня-серпня 2017 року здійснено професійне навчання на замовлення роботодавців 42,8 тис. безробітних, у віці до 35 років. Протягом січня-серпня 2017 року до громадських та інших робіт тимчасового характеру було залучено 46,9 тис. осіб [1].

Висновки. Аналізуючи сучасний стан безробіття, визначено, що проблема безробіття є ключовим питанням у ринковій економіці, і якщо його не вирішувати, то неможливо налагодити ефективну діяльність економіки і рівень безробіття буде зростати. Можна виділити основні напрями його подолання: підвищення добробуту за рахунок особистого трудового внеску, підприємництва та ділової активності; надання відповідної допомоги по безробіттю, збереження робочих місць та перепідготовка осіб, які втратили роботу; проведення ґрунтовної пенсійної реформи; сприяння всебічному державному захисту інтелектуального потенціалу суспільства; проведення спеціальних ярмарків праці для навчальних закладів з метою працевлаштування випускників; розширення досвіду організації зустрічей із роботодавцями та колишніми безробітними, які успішно знайшли роботу чи заснували власний бізнес; посилення координації міжнародної діяльності в частині інформаційного обміну з питань зайнятості; забезпечення стабільного фінансування та державної підтримки розвитку духовної сфери, освіти, науки і культури. Пожвавлення економічної діяльності, збільшення обсягів інвестиційних вкладень у розвиток малого підприємництва позитивно впливатимуть на створення нових робочих місць і сприятимуть зростанню рівня зайнятості населення. Більш ефективному використанню наявних та створенню додаткових робочих місць сприятиме впровадження нового для України стандарту – мінімальної погодинної заробітної плати. Матиме позитивний вплив стратегія формування державного замовлення на підготовку кадрів для галузей економіки. Отже, для вирішення проблем безробіття треба докорінно змінювати політику зайнятості. Не можна сьогодні пасивно стримувати безробіття. Тільки цілеспрямоване активне підвищення рівня зайнятості населення на діючих і на знову створюваних високоефективних робочих місцях допоможе вивести економіку з глухого кута, дати простір розвитку ринкових і соціальних перспектив. Тому дослідження цього питання є основним у пошуку шляхів поліпшення подолання безробіття. Необхідністю сьогодні є залучення більше молоді, так як саме вона володіє новітніми технологіями на сучасному рівні; має завжди цікаві ідеї, які зможуть підняти економіку на новий рівень.

Список бібліографічних посилань

1. Варналій А. О., Самоєнкова О. В. Аналіз динаміки рівня безробіття в Україні. Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : зб. наук. студент. пр. Вип. 3, ч. I. Одеса : ОНЕУ, 2017. С. 9–96. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6557/1/Аналіз%20динаміки%20рівня%20безробіття%20в%20Україні.PDF> (дата звернення: 10.04.2018).

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН
ФАКУЛЬТЕТУ № 2**

УДК 331.56-053.81(477)

Вікторія Євгеніївна БОНДАРЕНКО,

курсант групи Ф1-102 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін
факультету № 2 кандидат економічних наук, доцент Павленко Н. В.*

ПРОБЛЕМА МОЛОДІЖНОГО БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Одним з найважливіших моментів у житті кожної молодої людини є пошук першого робочого місця. На жаль, в Україні цей пошук перетворюється на справжню проблему. За даними Державної служби статистики, у 2017 р. рівень безробіття серед молоді у віці 15–24 роки сягнув 18,9 %, у віці 25–29 років – 11,3 %, у віці 30–34 років – 8,4 %, тоді, як середній рівень безробіття громадян усіх вікових груп склав 9,5 %. Це означає, що молоді люди частіше стикаються з проблемою безробіття, ніж представники інших вікових груп, і чим молодшими вони є, тим важче їм знайти роботу.

На мою думку, проблема недостатньої зайнятості молоді в Україні обумовлена наступними основними причинами: відсутність досвіду роботи, дискримінація при наймі на роботу; невідповідність спеціальностей та спеціалізацій, за якими готують фахівців університети, а також змісту освіти потребам ринку праці; завищені вимоги молоді щодо свого заробітку, змісту і місця роботи, умов праці тощо; загальний негативний стан ринку праці, на якому все більше переважає активний розвиток тіньової економіки; недостатня поінформованість про існування молодіжних програм і специфіку функціонування молодіжних центрів зайнятості; законодавча неврегульованість багатьох аспектів молодіжної політики.

Проблема молодіжного безробіття має багато негативних далекосяжних наслідків. Саме воно підштовхує молодь до еміграції в інші країни, як наслідок, погіршується демографічна структура українського суспільства, відбувається зниження його трудового та інтелектуального потенціалу. Неможливість офіційного працевлаштування сприяє поширенню тіньової зайнятості, розповсюдженню деструктивних моделей поведінки, призводить до психологічних змін, а саме втрати мотивації до праці, падіння престижності легальної зайнятості, соціальної апатії. Всі ці явища є дуже небезпечними, оскільки саме молодь традиційно виступає найбільш енергійною, гнучкою, працездатною і перспективною частиною суспільства.

Враховуючи викладене вище, забезпечення зайнятості молоді виступає одним із пріоритетних завдань розвитку держави. Згідно закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» держава через державні служби зайнятості має забезпечувати працездатній молоді надання першого робочого місця на строк не менше двох років з наданням дотації роботодавцю з дня прийняття молодих фахівців на роботу. Таким чином, держава гарантує працездатній молоді рівне з іншими громадянами право на працю. З іншого боку, хоча в Україні задекларована державна підтримка молоді, яка реалізується у молодіжній політиці, але результативність цієї політики не позначається суттєво на зайнятості молоді, оскільки вона не реалізовується на практиці належним чином.

На мою думку, для усунення негативних наслідків молодіжного безробіття та попередження його розвитку у майбутньому необхідно:

- 1) активно поширювати серед молоді інформацію щодо діяльності молодіжних центрів зайнятості та бірж праці;
- 2) модернізувати зміст освіти у відповідності з вимогами ринку праці;
- 3) сприяти організації молоддю власного бізнесу, реалізації власних креативних проєктів (стартапів) тощо;
- 4) підвищити дієвість існуючих державних програм сприяння молодіжній зайнятості та забезпечити реальне здійснення кожного програмного заходу молодіжної політики України;
- 5) вивчати та запроваджувати в Україні успішний міжнародний досвід з питань молодіжної зайнятості.

Одержано 17.04.2018

УДК 330.001.25(477)

Вікторія Петрівна БРИНЧАК,

курсант групи Ф2-102 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін
факультету № 2 ХНУВС кандидат економічних наук, доцент Гончарова В.О.*

**ТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ОДНА З СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ**

Поширення в Україні такого соціально-економічного явища, як тіньова економіка, а також збільшення обсягів продукції і фінансових ресурсів, які обертаються в цій сфері, являють собою істотну перешкоду забезпеченню сталого розвитку економіки. Значною проблемою є те, що переважна більшість операцій, які можна віднести до тіньових, можна здійснити в легальному нормативно-правовому полі, а доведення факту здійснення тіньової діяльності потребує значних зусиль органів державної влади. Аналізу проблеми тіньової економіки присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених, але на жаль сьогодні рівень тінізації залишається достатньо високим.

У сучасному світі з проблемою тінізації економічних процесів стикаються майже всі країни. Обсяги тіньового сектору в економічно розвинених країнах світу містяться на рівні, що не має істотного впливу на соціально-економічні процеси в суспільстві (5–12 % ВВП). При розмірах тіньового сектору у 30 % ВВП настає критична межа, перевищення якої свідчить про функціонування в країні відтворювальної системи тіньових економічних відносин.

Від самого початку перехідного періоду України в числі інших країн світу зіткнулася з проблемою тіньової економіки – неконтрольованого суспільством виробництва, розподілу, обміну та споживання товарно-матеріальних цінностей та послуг. Сьогодні оцінки масштабів тіньової економіки в Україні коливаються у межах від 40 до 80 % ВВП залежно від методу оцінки (наприклад, на основі попиту на гроші чи споживання електроенергії).

Останнім часом, за даними Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, уряду вдалося знизити процес тінізації економіки на 5 %. Однак, на думку експертів, питома вага тіньового сектору економіки в Україні і далі залишається досить високою – 65 % ВВП.

Якщо зробити спробу комплексно поглянути на проблему тінізації економіки в Україні, то можна виділити деякі об'єктивні фактори, які пояснюють такі значні обсяги тіньової економіки: 1) високі податки і нерівномірність податкового навантаження; 2) недостатня прозорість податкового законодавства і постійне внесення змін до нього; 3) повільні й непрозорі приватизаційні процеси; 4) втручання владних структур усіх рівнів у діяльність суб'єктів господарювання; 5) корупція в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Отже, для забезпечення стабільного зростання української економіки необхідною є її детінізація. Механізмами детінізації на сучасному етапі можуть стати:

- 1) зниження рівня корупції;
- 2) більш жорсткий контроль системи звітності оподаткування та контроль за використанням коштів з бюджету країни;
- 3) формування моральної відповідальності в майбутніх та діючих державних діячів і бізнесменів.

Можна зробити висновок, що високий рівень тінізації економіки створює реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави, вкрай негативно впливає на імідж країни, її конкурентоспроможність, ефективність структурних та інституційних реформ, тому необхідно боротися з нею, розробляти заходи з її зменшення та використовувати механізми детінізації, які було запропоновано.

Одержано 17.04.2018

УДК 336.0

Герман Дмитрович СВЕШНІКОВ,

курсант групи Ф2-105 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін
факультету № 2 ХНУВС кандидат економічних наук Дядін А. С.*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВ

Необхідною умовою реалізації основної мети підприємництва – отримання прибутку на авансований капітал – є планування відтворення капіталу, яке охоплює стадії інвестування, виробництва, реалізації (обміну) і споживання.

Бізнес як система функціонує і розвивається в результаті попередніх вкладень капіталу і, перш за все, в основні засоби. Отримання прибутку сьогодні це результат правильних рішень про пропорції вкладення капіталу в основні і оборотні кошти, прийнятих ще до початку операційної діяльності підприємства. Тому ефективне управління капіталом припускає ясне уявлення про специфіку їх функціонування і відтворення.

Виготовлення продукції (виконання робота, надання послуг) здійснюється в процесі взаємодії праці людини та певних засобів виробництва. Останні за своїм матеріально-речовим змістом складають виробничі фонди підприємства, всю сукупність яких за властивими їм ознаками поділяють на основні та оборотні.

Проте засоби виробництва як сукупність засобів і предметів праці не можна ототожнювати з виробничими фондами, що зумовлено двома обставинами. По-перше, елементи засобів виробництва стають виробничими фондами лише з моменту їх безпосереднього використання у виробничих фондах складає найбільшу за питомою вагою частину (близько 60 відсотків) національного багатства країни.

Елементи оборотних фондів формують речовинну субстанцію виготовлюваної продукції (сировина, конструкційні матеріали), створюють матеріальні умови для здійснення технологічних процесів і роботи виробничого устаткування (паливо, енергія), збереження і транспортування сировини та готових виробів.

Оцінка основних фондів підприємства являє собою грошове вираження їх вартості. Вона необхідна для правильного визначення загального обсягу основних фондів, їх динаміки і структури, розрахунку економічних показників господарської діяльності підприємства за певний період часу.

У практиці господарювання з метою спрощення обліку основних фондів відносять до оборотних фондів інструмент та інвентар зі строком експлуатації до одного року і вартістю до 100 одиниць національних грошей, а також усі спеціальні інструменти та пристрої, спеціальний одяг та взуття незалежно від строку використання і вартості.

Для встановлення норм амортизаційних відрахувань і розрахунків щорічних амортизаційних сум застосовують більш детальну класифікацію, згідно з якою кожний вид основних фондів в свою чергу розподіляють на ряд груп та підгруп, що охоплюють засоби праці аналогічного виробничо-технологічного призначення з приблизно однаковими строками експлуатації.

Рациональне і економне використання оборотних фондів – першочергове завдання підприємств, оскільки матеріальні витрати складають найбільшу частину собівартості продукції. Зниження матеріаломісткості продукції може бути досягнуте різними способами: впровадженням нових технологій, технікою, вдосконалення організації виробництва і праці.

Забезпеченість власними оборотними коштами і їх збереження, стан нормованих запасів матеріальних цінностей, ефективність використання банківського кредиту і його матеріальне забезпечення, оцінка стійкості платоспроможності підприємства, є основними показниками, що характеризують фінансовий стан фірми.

Одержано 17.04.2018

УДК 339.138:631.563:338.433

Олексій Костянтинович ЧИЖОВ,

курсант групи Ф2-203 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2 ХНУВС доктор економічних наук, доцент Ларіна Т. Ф.

ВІДНОВЛЕННЯ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Кардинальні зрушення, які відбулися в умовах функціонування аграрних підприємств стали відповіддю на перехід економіки до шляху інноваційного розвитку. Ця обставина вимагає нового підходу щодо управління процесами відновлення техніко-технологічної бази аграрних підприємств. По-перше, слід відмітити зміну цільової спрямованості відновлення. Так, його ефективна організація є серйозним перспективним шансом для української аграрної економіки реально включитися у процеси модернізації й інноваційного розвитку. Істотні зміни в умовах функціонування сучасної глобалізованої економіки висувають відмінні вимоги до методології й практики відновлення основного капіталу. Сучасна концепція техніко-технологічного оновлення аграрних підприємств вимагає детального опрацювання цілого ряду пов'язаних із цією проблемою господарських рішень.

Одним з найбільш суттєвих факторів ризику модернізації аграрних підприємств є ступінь зношеності парку машин й устаткування, який можна охарактеризувати як суттєвий. Технічна відсталість підприємств аграрного виробництва призводить до порушень процесу відтворення в цілому й зокрема, відтворення основних фондів. Зниження прибутковості в аграрному секторі має наслідком відсутність власних ресурсів як на розширене, так навіть на просте відтворення основних фондів.

Вирішення проблеми ефективного відновлення техніко-технологічної бази підприємств аграрного виробництва в цій ситуації здобуває першочергового значення. Її вирішення лежить в площині створення інституційних умов техніко-технологічного оновлення суб'єктів аграрної сфери, розробки механізмів формування й реалізації технологічної політики, ефективного відновлення їх техніко-технологічної бази.

Матеріально-технічні ресурси виступають необхідною умовою виробництва сільськогосподарської продукції. Статистичні дані забезпеченістю ними в Харківській області наступні: у 2015р. у порівнянні з 2011р. парк тракторів зменшився більш ніж удвічі, зернозбиральних комбайнів – на 54 %, кормозбиральних – на 40 %. Це стало результатом фізичного й морального зношування. Господарства здійснювали відновлення парку сільськогосподарської техніки, однак вибуття старої техніки випереджало введення нової. Наслідок – ефективність використання тракторів й комбайнів зменшилася.

Подолання технологічного відставання сільського господарства в короткостроковій перспективі можливо тільки на основі прогресивного розвитку аграрної науки й активізації інноваційних процесів у галузі, що визначає наявність в організаційно-економічному механізмі комплексної структури, що включає: організацію інноваційної діяльності, розвиток підприємництва в науково-технічній сфері, впровадження інновацій у виробництво, планування інноваційної діяльності, фінансування й кредитування організацій, що приймають участь в інноваційному процесі на всіх його етапах (створення, поширення інновацій й освоєння їх у виробництві); оподатковування й страхування організацій, що створюють й освоюють інновації; стимулювання розвитку інноваційного процесу.

Організаційно-економічний механізм розвитку інноваційних процесів представляє цілісну систему ланок (складових), тісно взаємозалежних, діючих стійко й узгоджено між собою як єдиний організм на всіх рівнях управління АПВ (державному, регіональному, місцевому).

Одержано 17.04.2018

УДК 33:005.336.4

Сергій Анатолійович ЛЕВЕНЕЦЬ,

курсант групи Ф1-203 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2 кандидат економічних наук, доцент Павленко Н. В.

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В умовах постіндустріального суспільства інтелектуальні ресурси відіграють провідну роль серед інших факторів виробництва. Ефективне використання таких ресурсів вимагає формування системи захисту прав власності на них, необхідність якої зумовлена розвитком сучасних технологій, які уможливлюють репродукування інтелектуальних продуктів без повторення усіх етапів їх створення, виготовлення якісних копій з уже існуючих записів, їх поширення та комерційну експлуатацію.

Сьогодні спостерігається певна суперечливість економіко-правових відносин щодо охорони і захисту авторського права та суміжних прав виходячи з того, що специфікація та захист прав власності на ці об'єкти потребують значних затрат з боку виробників та держави, оскільки вартість їх тиражування невинно знижується, а попит – зростає. Розвиток новітніх інформаційних технологій дає змогу суттєво знизити вартість тиражування інтелектуальних продуктів, однак легальні виробники не поспішають знижувати ціни на свою продукцію, що провокує так зване піратство.

Під «піратством» у сфері інтелектуальної власності розуміють використання об'єктів авторського права і суміжних прав з метою отримання комерційної вигоди без згоди правовласників. Екземпляри творів і фонограм, виготовлення і поширення яких пов'язане із порушенням авторського і суміжних прав, є контрафактними.

В сучасній економіці незаконне використання об'єктів авторського і суміжних прав, яке постійно змінює свої форми та способи, досягло загрозливих масштабів. Ефективне вирішення цієї проблеми можливе лише шляхом узгодження інтересів як

споживачів інтелектуального продукту, так і правовласників. Наш погляд, вдалим прикладом розв'язання протиріч в даному питанні може служити використання роялті-фрі ліцензій, які вже діють в сфері продажу цифрових зображень.

Роялті-фрі (Royalty Free) сьогодні є найпоширенішим типом ліцензії для продажу фотографій. Ця ліцензія використовується на фотостоках (фотобанках, мікростоках). Продавати свої роботи автор може відразу в декількох мікростокових агентствах. При здійсненні продажу всі права на ілюстрацію або фотографію зберігаються за автором роботи. За такої ліцензії зображення може бути продано автором нескінченну кількість разів. Для покупців вартість однієї роялті-фрі роботи (фотографії або ілюстрації) надто низька – на деяких фотобанках ціни починаються від 20 центів. Зображення, куплені за ліцензією роялті-фрі можливо використовувати в комерційних цілях, а саме здійснювати перепродаж і використовувати на товарах, які можуть бути куплені.

Завдяки використанню роялті-фрі ліцензій можливо досягти вирішення одразу двох важливих проблем, що постають на шляху реалізації прав інтелектуальної власності, а саме: з одного боку, захистити суб'єктів інтелектуальної власності від великої кількості посередників, яку їм доводиться зустрічати на шляху продажу об'єкта, а отже і заощадити на цьому, здійснюючи продаж і отримуючи прибуток безпосередньо, за допомогою інтернет-мережі, а з іншого боку – зекономити на захисті прав інтелектуальної власності, оскільки в умовах низької вартості роялті-фрі ліцензій стрімко слабшає мотивація порушення цих прав. Таким чином, досягається баланс інтересів обох ключових учасників ринку інтелектуальних продуктів. Поширення цього способу реалізації прав інтелектуальної власності і на інші сегменти зазначеного ринку представляється нам надзвичайно перспективним і таким, що заслуговує впровадження у господарську практику.

Одержано 17.04.2018

УДК 336.0

Уляна Євгенівна ЯНКОВСЬКА,

курсант групи Ф2-101 ХНУВС

Науковий керівник: завідувач кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2 ХНУВС кандидат економічних наук, доцент Ткаченко С. О.

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА: СУЧАСНИЙ ДОСВІД УКРАЇНИ

Питання побудови ефективної грошово-кредитної політики є надзвичайно актуальними для сучасної України, адже застосування її інструментів безпосередньо спрямоване на забезпечення стабільності цін та національної валюти, що в стратегічному аспекті має сприяти досягненню стабільного економічного зростання. Отже в структурі цілей монетарної політики можна виділити дві складові: тактичні завдання (контроль за індексом інфляції та курсом національної валюти), а також стратегічні імперативи (сприяння економічному зростанню, підвищення рівня зайнятості населення, структурна перебудова економіки, спрямована на підвищення питомої ваги інноваційних галузей). Ми зосередимо свою увагу на дослідженні особливостей і проблем досягнення цілей тактичного порядку, так як вони є необхідною умовою реалізації довгострокових планів.

Сучасна економіка в цілому в тій чи іншій мірі інфляційна, в Україні ж ситуація ускладнюється існуванням таких факторів як структурні диспропорції, вплив монопольного ціноутворення в деяких секторах народного господарства (зокрема на ринку енергетики та комунальних послуг), імпортована інфляція, інфляційні очікування підприємців і домогосподарств. У 2016 році Україна «посіла» друге місце антирейтингу за рівнем інфляції. На той час він становив майже 50 %. Порівнюючи ці дані з теперішніми та прогнозованими на найближчий період, можна з точністю сказати що економічна ситуація в країні стабілізується. Це стало результатом політики НБУ, що має інфляційне таргетування (ІТ). Таргетування інфляції (inflation targeting) – монетарний режим, який передбачає відповідальність центрального банку за дотримання проголошеного значення офіційного показника інфляції (таргету) протягом визначеного періоду часу.

Аналізуючи Дорожню карту НБУ, можна констатувати, що до 2014 року грошово-кредитна політика проводилася в режимі фіксованого обмінного курсу. Його основною ціллю було підтримання стабільного курсоутворення за рахунок завищення обмінного курсу та фіскального домінування. В результаті відбулася акумуляція дисбалансів в економіці. У 2014 році відбувся перехід до гнучкого курсоутворення, монетарного таргетування та фіскального домінування, у 2015–2016 – до ІТ. Його параметрами є використання плаваючого валютного курсу, а також перехід до активної процентної політики. У 2017 році також активно використовувався механізм ІТ

Зауважимо, що коли ми в політиці НБУ віддаємо однозначний пріоритет ІТ, то при цьому впливаємо переважно на інфляцію попиту. Інфляція витрат виробництва в умовах високовитратної економіки України також вимагає певного регулювання. Адже високі витрати формуються на всіх стадіях виробництва в нашій країні. Одним з суттєвих елементів витрат є оплата праці найманих робітників. Сучасна політика в сфері оплати праці зводиться виключно до необґрунтованого підвищення мінімальних заробітних плат. В результаті – зростання соціальних протиріч та економічних диспропорцій. Зокрема, заборгованість по заробітній платі в Україні за 2017-й рік збільшилася на 32,2 %, до 2 368,4 млн грн.

Відзначимо, що пом'якшення НБУ монетарної політики у 2016 році та збереження цих тенденцій у 2018 році (зниження облікової ставки, послаблення валютних обмежень) має наслідком зменшення вартості кредитних ресурсів на міжбанківському ринку та ставок за облігаціями внутрішньої державної позики. Таким чином досягається мета скорочення вартості кредитних ресурсів, які банки пропонують своїм клієнтам, що дозволить активізувати процес кредитування та сприятиме зростанню економічної активності.

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УДК 368.942(477)

Марта Богданівна БУБЕНКО,

здобувач вищої освіти 3 групи 3 курсу факультету № 6

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: викладач кафедри господарсько-правових дисциплін
факультету № 6 ЛьвДУВС Бутинська Р. Я.

МЕДИЧНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Запровадження медичного соціального страхування в Україні вкрай важливе і належить до першочергових завдань, які потребують негайного вирішення, оскільки питання сучасного становища охорони здоров'я одне з найгостріших у нашої країни. Ситуація, що склалася в такій важливій галузі, не влаштовує ані пересічних громадян, ані медиків. На сьогоднішній день у світлі проведення медичної реформи 2018 року страхова медицина набуває особливої актуальності. Підготовчий етап впровадження медичної реформи триває ще з минулого року. Тепер є законні підстави прийняти низку рішень, щоб вчасно реалізувати заявлений раніше план реформування первинної ланки охорони здоров'я.

В Україні основні проблеми впровадження медичного страхування і його особливості в умовах ринкової економіки досліджували вчені Т. Артюх, В. Базилович, К. Воблій, О. Гаманкова, С. Горянська, В. Єрмілов, О. Клименко, І. Кондрад, Т. Марченко, М. Мних, Я. Шумелда, Т. Яворська та інші. Серед зарубіжних науковців необхідно виділити роботи А. Аткинсона, Е. Берковіца, К. Блека, О. Гвозденка, Е. Кагаловської та інших фахівців.

Медичне страхування є одним із видів особистого страхування, що здійснюється на випадок втрати здоров'я людини та забезпечує одержання медичної допомоги за рахунок накопичених коштів, а також фінансування профілактичних медичних заходів у разі настання страхового випадку [1, с. 145].

Медичне страхування – це форма соціального захисту інтересів населення в охороні здоров'я, що виражається в гарантії оплати медичної допомоги при виникненні страхового випадку за рахунок накопичених страховиком коштів. Медичне страхування дає можливість гарантувати громадянину безкоштовне надання певного обсягу медичних послуг при виникненні страхового випадку (порушення здоров'я) за наявності договору зі страховою медичною організацією. Остання несе витрати з оплати випадку надання медичної допомоги (ризик) з моменту сплати громадянином першого внеску до відповідного фонду. Медичне страхування за своєю природою є підгалуззю особистого страхування (страхування здоров'я) і може здійснюватися як у добровільному, так і обов'язковому порядку (види медичного страхування).

Слід підкреслити, що незважаючи на те, що ідея введення обов'язкового медичного страхування для України не є новою, в Україні ще до цього часу воно не запроваджено. Кількість зареєстрованих у Верховній Раді України законопроектів, метою яких було регулювання цієї сфери, вже доходить до двох десятків. Наразі у проекті Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» (далі – Законопроект № 6327), що був проголошений ВРУ в другому читанні та в цілому 19.10.2017, у Прикінцевих та перехідних положеннях передбачено, що Кабінет Міністрів України протягом 3-х місяців з дня набуття чинності цим Законом повинен опрацювати питання запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування. Тобто законодавець не просто не виключає, але й стимулює запровадження обов'язкового медичного страхування. Залишається лише обрати найприйнятнішу для українських реалій модель такого страхування.

Варто зазначити, що у Верховній Раді України ще влітку 2016 р. було зареєстровано проект Закону про загальнообов'язкове соціальне медичне страхування в Україні № 4981 від 14.07.2016 (далі – Законопроект № 4981), а також два альтернативні до нього: проект Закону про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування № 4981-1 від 18.07.2016 (далі – Законопроект № 4981-1) та проект Закону про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні № 4981-2 від 02.08.2016 (далі – Законопроект № 4981-2). Зазначені законопроекти включені до порядку денного VII сесії Верховної Ради України VIII скликання. Загалом зареєстровані законопроекти пропонують схожі за своєю суттю системи загальнообов'язкового медичного страхування, однак кожен з них має свої особливості.

Запровадження медичного соціального страхування має ряд проблем, які потрібно вирішити. Серед них можна виокремити наступні:

1. Необхідність адекватного управління та підтримки з боку Міністерства охорони здоров'я України. Медична галузь потребує впровадження механізмів ефективного управління, враховуючи своєчасне вирішення сучасних проблем та задоволення потреб необхідних для розвитку галузі [2, с. 273];

2. Правові аспекти впровадження ОМС. Конституція України передбачає безоплатність надання медичної допомоги громадянам України в державних та комунальних закладах охорони здоров'я. Однак можливе запровадження державного медичного страхування у тому випадку, якщо платниками обов'язкових страхових внесків будуть суб'єкти господарювання, а не застраховані фізичні особи [3];

3. Створення конкурентного середовища на ринку медичних послуг для найбільш повного задоволення потреб населення в одержанні доступної і високоякісної медичної допомоги;

4. Необхідність чіткого визначення осіб, які підлягатимуть загальнообов'язковому державному соціальному медичному страхуванню. Можливим варіантом запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування на першому етапі може бути страхування лише найманих працівників. Фінансування медичної допомоги пенсіонерам і дітям може здійснюватися через спеціальні державні програми [4, с. 114].

Перехід до обов'язкового соціального медичного страхування в Україні є єдиним засобом поліпшення ситуації з охорони здоров'я, що перевірено світовим досвідом і сприятиме підвищенню якості, доступності та своєчасності надання медичної допомоги населенню [5, с. 35; 4].

Державна політика розвитку медичного страхування як частина загальної соціальної та економічної політики України повинна визначати основні принципи, напрями і форми економічного впливу у сфері соціального захисту населення. Медичне

страхування має бути підтримано нормативно-правовою базою; удосконаленням податкової політики та державного нагляду; підвищенням фінансової надійності страховиків, страхової культури населення; підготовкою та перепідготовкою кадрів.

Список бібліографічних посилань

1. Шатковський Я. Обов'язкове медичне страхування в Україні: правові проблеми та перспективи їх вирішення. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2010. Вип. 46. С. 145–150.
2. Білик О. І., Качмарчик С. А. Переваги на недоліки введення обов'язкової форми медичного страхування в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2013. № 767. С. 270–276.
3. Бермугова К. А. Обов'язкове медичне страхування: перспективи запровадження в Україні. *Новини медицини та фармації*. 2012. № 17 (430). С. 22–27. URL: <http://www.mif-ua.com/archive/article/34165> (дата звернення: 15.04.2017).
4. Астахова І. Е., Касьян Є. О. Перспективи загальнообов'язкового медичного страхування в Україні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2009. № 1. С. 111–115.
5. Болдова А. А., Мойко В. Й. Особливості медичного страхування в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 2. С. 33–39.

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

УДК 341.2

Микола Володимирович КРИЛАЧ,

курсант 3 року навчання Київського факультету
Національної академії Національної гвардії України

*Науковий керівник: професор кафедри правових дисциплін Київського факультету НАНГУ
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Сарнавський О. М.*

ОКРЕМІ НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

1. У кримінальному провадженні на підставі угоди між прокурором та підозрюваним (обвинуваченим) про визнання винуватості заключним етапом діяльності прокурора є нагляд за виконанням її вимог. Для здійснення цього нагляду та реалізації повноважень звертатися з клопотанням про скасування вироку, яким затверджено угоду про визнання винуватості, у разі невиконання засудженим умов такої угоди (ст. 478 КПК), вбачається потреба у розширенні передбачених ст. 36 КПК повноважень. Зокрема, повноважень щодо витребування матеріалів, які підтверджують виконання засудженим умов угоди, надання доручень органам досудового розслідування з питань, пов'язаних з умовами угоди, та інших.

2. Згідно Закону України «Про Прокуратуру» прокурором місцевої прокуратури може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше двох років та володіє державною мовою.

Законодавча вимога щодо стажу роботи унеможливує прийняття на посаду до місцевої прокуратури магістрів права у рік їх випуску із вищих юридичних навчальних закладів. За два роки набуття юридичного стажу поза системою прокуратури молоді фахівці права можуть змінити, як за суб'єктивних так і об'єктивних причин, пріоритети щодо вибору майбутньої професії не на користь прокуратури.

З огляду на вищевикладене, вимогу щодо наявності дворічного стажу роботи в галузі права для призначення на первинні прокурорські посади доцільно скасувати.

3. Верховною Радою України нинішнього скликання до теперішнього часу не виконані вимоги Коаліційної угоди в частині створення військової поліції на базі Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. Досудове розслідування по військовим кримінальним правопорушенням доцільно передати з органів військової прокуратури до військової поліції.

Одержано 17.04.2018

УДК 351.74

Тимофій Олексійович ВОРОТИЦЬКИЙ,

курсант 2 року навчання Київського факультету
Національної академії Національної гвардії України

*Науковий керівник: доцент кафедри правових дисциплін
Київського факультету НАНГУ кандидат юридичних наук, доцент Галай В. О.*

ДЕРЖАВНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Проблема забезпечення безпеки працівників правоохоронних органів в останні роки набула особливого значення у зв'язку із загостренням криміногенної ситуації у державі, появою нових небезпечних форм злочинності, зокрема організованої, а також необхідності формування ефективних правоохоронних інститутів в умовах реформування публічного управління.

У зв'язку з цим постала нагальна потреба створення таких умов для виконання правоохоронними органами їх повноважень, за яких їм би забезпечувався захист від тиску, погроз і посягань на життя, житло чи майно при виконанні ними своїх обов'язків і відповідав би міжнародним правовим стандартам у галузі прав людини. Задля цього Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», яким встановлюється система особливих заходів державного захисту працівників правоохоронних органів від перешкоджання виконанню покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав, а так само від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їх близьких родичів у зв'язку із службовою діяльністю цих осіб.

Особи, взяті під захист, мають такі права: знати про заходи безпеки, які застосовуються щодо неї; вимагати від органу, який забезпечує безпеку, застосування додаткових заходів безпеки, або скасування яких-небудь із здійснюваних заходів; оскаржити прокурору або до відповідного вищого органу, який забезпечує безпеку, незаконні рішення і дії посадових осіб, які забезпечують її безпеку. Законодавець також визначає обов'язки даних осіб: виконувати законні вимоги органів, які забезпечують її безпеку; негайно інформувати зазначені органи про кожний випадок погрози або протиправних дій щодо неї; дбайливо ставитися до майна, зброї і документів, виданих їй в тимчасове особисте користування для забезпечення безпеки; використовувати видану зброю виключно в інтересах забезпечення свого захисту і виконання покладених на неї законом обов'язків.

Неприйняття рішень, несвоєчасне прийняття, невжиття відповідних заходів безпеки працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів, тягне за собою дисциплінарну чи кримінальну відповідальність, передбачену чинним законодавством. Незважаючи на наявність діючого закону у даній сфері, не можна стверджувати, що працівники правоохоронних органів мають реальний захист. Забезпечення захисту є гарантом неупередженості та об'єктивності рішень вказаних осіб, які в разі тиску з боку третіх осіб можуть прийняти незаконне рішення або вчинити іншу незаконну дію в межах повноважень.

Отже, можна зробити висновок, розглянувши питання служби в правоохоронних органах, прав та обов'язків осіб, які несуть службу в цих органах та їх механізми захисту, що всі ці питання потребують удосконалення, теоретичного обґрунтування та більшого наукового і практичного дослідження. Тільки після цього і відповідно до цього слід вдосконалювати законодавство, адже інакше зміни в законах не будуть приносити позитивних змін.

Одержано 17.04.2018

ПРЕДСТАВНИКИ СУМСЬКОЇ ФІЛІЇ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УДК 343.37

Ганна Сергіївна БОРОДІНА,
студентка групи Ф-6-ПЗдб-17-2м ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри соціально-економічних дисциплін
Сумської філії ХНУВС кандидат економічних наук Парфентій Л. А.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПОДАТКОВОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В КОНТЕКСТІ ПОШУКУ РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНИХ ПРОБЛЕМ

Протягом останніх років у засобах масової інформації та виступах політичних діячів посилено поширюється твердження, що податкова злочинність, тіньова економіка та корупція у державі набули характеру соціальної епідемії, правоохоронні органи неадекватно протидіють цим явищам, а законодавча база слабка та не відповідає завданням боротьби з ними. Україна за цими негативними показниками перебуває на одному з перших місць у світі. Владу звинувачують у непослідовності дій, недостатній рішучості та вимагають побороти ці явища чи довести їх до «цивілізованого рівня». Подібні висновки потребують ґрунтовних досліджень на всіх рівнях соціального розвитку та відповідного методологічного аналізу дійсної ситуації в державі.

З-поміж найвідоміших зарубіжних авторів слід відзначити Ф. Шнайдера, відомого австрійського дослідника тіньової економіки, П. Гутманна, Е. де Сото, Е. Фейга та інших. Вони досліджували сутність, методи оцінювання масштабів тіньової економіки, а також причини переходу в тінь і шляхи детінізації. Серед українських науковців основні аспекти тіньової економіки висвітлюють В. Базилевич, З. Варналій, О. Засанська, Н. Краус, В. Мандибура, С. Огреба, Т. Тищук, М. Флейчук, О. Халковський, Ю. Харазішвілі та ін.

Структуру тіньової економіки складають наступні сегменти: неформальний, але соціально прийнятний сегмент; власне економічні злочини; доходи, отримані від неврахованих державою джерел; доходи від різного роду деліктів (цивільних, адміністративних, фінансових), які не є злочинами в силу незначної шкоди, але мають схожий механізм вчинення, формування особистості делінквента та детермінаційні зв'язки; кримінальний бізнес, тобто нелегальна діяльність, представлена забороненим законом виробництвом і поширенням товарів і послуг, що мають ефективний попит на ринку (наркобізнес, торгівля людьми тощо).

Причинами зростання сектору тіньової економіки зокрема можна назвати хибну податкову політику, забюрократизовану адміністративну систему та значний податковий тиск, що призводить до включення підприємств у тіньову сферу.

Тіньова економіка не контролюється державою, не враховується офіційною статистикою, внаслідок чого її обсяги не включаються у валовий внутрішній продукт і не оподатковуються. Тому функціонування такого сектору призводить до суттєвого скорочення в структурі доходів бюджету частки податкових надходжень, що ставить під загрозу виконання важливих державних програм.

Збільшення рівня тіньової економіки призводить до структурних деформацій і нестабільності соціально-економічного розвитку країни, перешкоджає процесу розбудови держави та демократизації українського суспільства. Дане явище має ряд негативних наслідків, що зумовлюють скорочення державних доходів і виникнення дефіциту державного бюджету, що на даний час є однією з найгостріших проблем економічного розвитку України.

Виходячи з вищезазначеного, дослідження податкової злочинності та визначення стратегії і тактики запобігання їй виникненню не є можливим без розуміння комплексного характеру проблеми, тобто немає сенсу ізолювати податкову злочинність у будь-якому вигляді від явища тіньової економіки. При цьому саме вплив на податкову злочинність суттєво розширює можливості детінізації економіки.

Одержано 17.04.2018

СЕКЦІЯ 8 СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ФАКУЛЬТЕТУ № 3

УДК 159.9

Дарина Олександрівна ШУТКО,
курсант групи ФЗ-109 ХНУВС

*Науковий керівник: професор кафедри педагогіки та психології
факультету № 3 ХНУВС кандидат психологічних наук, доцент Харченко С. В.*

САМОВИХОВАННЯ ВОЛІ КУРСАНТАМИ ЗВО СИСТЕМИ МВС

Воля – це узагальнене поняття, яке узагальнює низку психологічних феноменів. Воля – це свідоме управління своїми діями, вольове зусилля, властивості волі тощо. Психологічна витримка є складовою частиною вольових якостей особистості та є вкрай необхідною майбутньому поліцейському.

Ф. Н. Гоголь, В. І. Селіванов, А. Ц. Пуні та інші автори вважають, що вольові властивості особистості формуються в процесі діяльності. Воля є важливою складовою особистості поліцейського та потребує цілеспрямованого розвитку. Задача виховання полягає в тому, щоб додати вольовим зусиллям спрямованість, яка дозволить людині долати труднощі. При цьому необхідно формувати вольові уміння: прийоми самопереконавання, самопідбадьорення, самонаказу.

Самовиховання волі є частиною самовдосконалення особистості і, отже, повинно здійснюватися відповідно до його правил і передусім з розробкою програми самовиховання. Курсанту потрібно указати цілі і задачі вдосконалення: перспективну мету (на 3–4 роки вперед), річну (загальну і по періодах), чергові або найближчі задачі. Потім рекомендується поставити перед собою конкретні задачі і описати шляхи і кошти рішення кожної з них. Потім з урахуванням слабких сторін в розвитку вольових якостей намітити і записати в зошит задачі, шляхи і засоби самовиховання цих якостей. При цьому необхідно:

1. Намітити систему перешкод і труднощів, подолання яких вимагає вияву запланованого вольового уміння. Ризик і небезпека, обмеженість часу на прийняття і виконання рішень; підвищена відповідальність за виконання дій; необхідність діяти за власною ініціативою.

2. Передбачити сприятливі умови, які стимулювали б активність по подоланню перешкод і труднощів.

3. Відпрацювати і почати використати індивідуально придатні прийоми самостимулювання вольових зусиль:

– прийоми мобілізації, що логічно обґрунтовують необхідність виконання намічених дій (самопереконавання, звернення до почуття боргу, тощо), зухвалі стеничні переживання (самопідбадьорення, самоспонування, гра на самолюбстві тощо), що примушують безпосередньо до дій (самонаказання, самозаперечення);

– прийоми організації, пов'язані з відверненням, перемиканням, розподілом і зосередженням уваги, ідеомоторною підготовкою тощо.

4. Встановити обов'язкові для себе правила у вихованні цілеспрямованості (поставив мету – йди до неї твердо; виконання плану – основа успіху; закінчив день – підбий підсумки), наполегливості і завзятості (роби не те, що подобається, а те, що треба; перешкоди для того і існують, щоб їх долати), рішучості (спочатку зрозумій – потім вирішуй; якщо вирішив – роби), витримки і самовладання (навчися володіти собою; роби все і завжди найкращим образом), самостійності та ініціативності (не покладайся тільки на іншого, нехай навіть самого кращого; не чекай, коли тобі укажуть, підкажуть, дадуть завдання, дій за власним почином; будь самим суворим суддею для самого себе).

5. Поповнити свої знання з метою найбільш кваліфікованого рішення поставленої задачі (вивчення спеціальної літератури і досвіду інших, спостереження, експериментування, консультації у фахівців).

Одержано 17.04.2018

УДК 159.9

Денис Васильович СІРИЙ,
курсант групи ФЗ-109 ХНУВС

*Науковий керівник: професор кафедри педагогіки та психології
факультету № 3 ХНУВС кандидат психологічних наук, доцент Харченко С. В.*

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ НАТОВПУ

На початку XX ст. Г. Тард, Г. Лебон, С. Московічі здійснили перші спроби охарактеризувати один з найбільш небезпечних різновидів масовидних форм активності громадян – натовп. При випадковому скупченні, коли люди збираються навколо неординарної події (пожежа, дорожньо-транспортна пригода, бійка тощо), ступінь їх єдності мінімальний, контакти – невпорядковані. Потенційна небезпека для громадського порядку тут полягає в концентрації великої кількості людей на обмеженій території. Адекватними заходами реагування в цій ситуації слід вважати:

– усунення чи локалізацію джерела, об'єкта інтересу;

– зосередження основних зусиль на попередженні подальшого збільшення кількості людей (інформування про ситуацію та можливі варіанти її розвитку, прохання звільнити територію та створити умови для роботи фахівців тощо);

– спостереження за громадянами з метою попередження правопорушень.

Поведінка публіки (глядачів у залі, учасників дискотеки тощо) радикального втручання, як правило, не потребує, достатньо загального контролю за ситуацією та припинення хуліганських вчинків. Але слід пам'ятати, що світлові та звукові ефекти, специфічний ритм і мелодичний малюнок музики створюють умови, коли навіюваність значно підвищується, а раціональний контроль за поведінкою гальмується.

Особливий різновид публіки – футбольні «фанати». Їх ставлення до представників іншої команди та правоохоронних органів агресивне від початку. Необхідно забезпечення контролю за поведінкою на стадіоні, за маршрутами проходження, своєчасного вилучення негативно налаштованих лідерів та осіб, які вчиняють хуліганські дії, перебувають у стані сп'яніння.

При «протесаному» (мітингуєчому) скупченні людей індивідуальна агресивність накопичується, поступово трансформуючись у групову. Типові помилки працівники правоохоронних органів при взаємодії з ними:

- пасивна поведінка на початковому етапі, не вживають ніяких заходів, чекаючи вказівок від вищого керівництва;
- не відбувається вчасно встановлення та своєчасного вилучення «індукторів» емоційного збудження;
- не створюються належні умови для розосереджування людей;
- не враховується почуття анонімності, що породжує впевненість у безвідповідальності та безкарності;
- не вживаються заходи щодо переорієнтації уваги присутніх;
- своєчасно не організується робота з налагоджування контактів та переговорів із групою, що активно висловлює невдоволення;

– нерішучі та некваліфіковані дії, які провокують активність натовпу.

Підсумуємо найбільш загальні правила щодо поведінки правоохоронців при охороні громадського порядку в умовах натовпу:

– утримання від зауважень на адресу конкретних осіб, спорів і суперечок, роз'яснення присутнім, по можливості, сутності того, що відбувається, та можливих варіантів розвитку ситуації;

– утримання від надто прямолінійних та жорстких дій, не відповідних конкретним подіям, від прагнення досягти результату якнайшвидше;

– вживання лише тих заходів, що відповідають ситуації й поведінці правопорушника;

– перехід до активних дій лише за умови, що всі інші заходи впливу на учасників масового експесу вичерпані.

Одержано 17.04.2018

УДК 159.9

Ірина Ігорівна ШЕВЦОВА,

курсант групи Ф3-405 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри педагогіки та психології

факультету № 3 ХНУВС кандидат психологічних наук, доцент Харченко С. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ДИНАМІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ТЕМПЕРАМЕНТУ ТА ПОВЕДІНКИ У ФРУСТРУЮЧІЙ СИТУАЦІЇ КУРСАНТІВ ВНЗ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Незмінним і постійним супутником нашого життя є стрес. Літературні дані свідчать, що з екстремними ситуаціями, які виникають в процесі професійної діяльності, найкраще справляються особи, що мають сильну нервову систему і рухливість нервових процесів. Чим напруженіше діяльність та вище відповідальність, чим вище ціна помилки тим в більшій мірі погіршується ефективність діяльності людей зі слабкою нервовою системою. Люди ж з сильною нервовою системою, навпаки, в цій ситуації мобілізуються та покращують ефективність своєї діяльності. Д. Бродбент дійшов до висновку, що інтроверти при виконанні завдань, що моделюють операторську діяльність, працюють краще, ніж екстраверти, так як вони більш сконцентровані, рідко відволікаються та більш придатні до монотонної та потребуючої уваги і стійкості роботи. У меланхоліків стресові реакції найчастіше пов'язані з розладами, наприклад, тривогою. У холериків – типова стресова реакція – гнів. Легше всього, завдяки своїй сильній нервовій системі, переносять стреси сангвініки. Ця проблема залишається актуальною в зв'язку з поширенням стресових та фруструючих ситуацій в професійній діяльності поліцейського.

В проведеному дослідженні були використані психодіагностичні методики: методика діагностики динамічних властивостей темпераменту В. Н. Смирнова, тест С. Розенцвейга, опитувальник С. Хофбола та кореляційний аналіз Спірмена. Участь в дослідженні прийняли 35 курсантів ХНУВС.

Акцентування суб'єктом наявності перешкоди у фруструючій ситуації було статистично вірогідно ($p < 0,01$) негативно в обстеженій групі пов'язано з рівнем екстраверсії та темпом реагування і позитивно – з ригідністю.

Інтерпретація фруструючій ситуації людиною як сприятливої була пов'язана у учасників дослідження достовірним позитивним кореляційним зв'язком ($p < 0,05$) з екстраверсією і вірогідно негативно – з рівнем ригідності.

Схильність відповідальності особи, яка потрапила у фруструючу ситуацію, зводили до мінімуму, уникати осуду пов'язана достовірним позитивним кореляційним зв'язком ($p < 0,05$) з ригідністю і активністю.

Екстрапунітивні реакції, спрямована на оточення у формі підкреслення ступеня фрустраційної ситуації, у формі осуду зовнішньої причини фрустрації, іноді іншій особі ставиться в обов'язок дозволити дану ситуацію, були негативно достовірно пов'язані з ригідністю ($p < 0,05$) в обстеженій групі курсантів, а інтрапунітивні реакції, спрямовані суб'єктом на самого себе, обстежуваний приймає фрустраційну ситуацію як сприятливу для себе, приймає провину або ж бере на себе відповідальність за виправлення цієї ситуації, статистично достовірно позитивно.

Коефіцієнт груповий конформності (GCR) був в обстеженій групі зв'язаний статистично достовірним ($p < 0,05$) негативно зв'язком з рівнем активності і не пов'язаний з іншими властивостями темпераменту.

Стратегії поведінки в стресовій ситуації тісно пов'язані з властивостями темпераменту курсантів. Від властивостей темпераменту виявилися найбільш залежні таким способом поведінки курсантів в стресовій ситуації як впевнені незалежні дії, впевнені незалежні дії та агресивні дії. Найбільший вплив на вибір суб'єктом моделі поведінки в стресовій ситуації має рівень емоційної збудливості.

Одержано 10.04.2018

УДК 159.92

Катерина Миколаївна МОРОЗ,

курсант групи ФЗ-405 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри педагогіки та психології

факультету № 3 ХНУВС кандидат психологічних наук, доцент Ларіонов С. О.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Аналіз наукових джерел з проблематики агресивності дозволив констатувати її відмінну теоретичну узагальненість, єдність думок дослідників щодо типів, видів, форм агресії, її сутності та детермінант. Можна стверджувати, що на сьогоднішній день психологічна теорія агресії є завершеною і не підлягає дискусіям. У напрямку психологічної діагностики агресії залишається чимало «білих плям», що викликано комплексністю феномену агресії.

На підставі аналізу результатів опитувальників діагностики агресивності (П. Ковальова – Є. Ільїна, Л. Почебут) з'ясовано, що працівники поліції в цілому характеризуються низьким рівнем особистісної і поведінкової агресивності. У чоловіків-працівників поліції виявлено статистично значимо вищий рівень фізичної агресії, ніж у жінок. Жінки, в свою чергу, більшою мірою, ніж чоловіки, схильні до проявів вербальної агресії.

Аналіз проективної методики діагностики агресивності Е. Вагнера «Тест руки» підтверджує результати опитувальників щодо загалом низького рівня агресивності працівників поліції. Визначено, що працівникам поліції незалежно від статі притаманна нечутливість до впливу соціуму, низька чутливість до думки оточуючих, небажання побудови симетричних відносин, що у підсумку вказує на агресивну орієнтацію у міжособистісній взаємодії.

Поведінкова діагностика досліджуваних працівників поліції відбувалась за результатами проведення з ними психотренінгової вправи «Стілець», в ході спостереження за проявами поведінкових стратегій: заперечення, заміщення, пошук допомоги, агресія, регрес, співробітництво. Оцінка вираженості поведінки за зазначеними стратегіями здійснювалась на трьох рівнях: низький, середній та високий. З'ясовано, що найбільш типовими для працівників поліції є використання агресивної та регресивної стратегій поведінки, і пошуку допомоги.

Виявлено, що жоден тестометричний показник агресивності працівників поліції не зростає лінійно при порівнянні між групами, виділеними за рівнем поведінкової агресії. Це вказує на той факт, що реальна, поведінкова агресивність – полідетермінована, мультифакторна явище.

Визначено два показники тестометричної агресивності працівників поліції, які відрізняються між полярними за поведінковою агресивністю групами. Вербальна та предметна агресія, таким чином, слугують емпірично верифікованими тестометричними індикаторами поведінкової агресивності і можуть бути використані для її оцінки в ході професійно-психологічного відбору кандидатів на службу в поліцію та в психологічному супроводженні службової діяльності працівників поліції.

В якості висновку пропонується визнати прийнятність і доцільність використання психологічного тренінгу як засобу діагностики агресивності працівників Національної поліції України.

Одержано 17.04.2018

УДК 159.922.7

Марина Олександрівна. МАЛЬКОВА,

курсант групи ФЗ-109 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри педагогіки та психології

факультету № 3 ХНУВС кандидат психологічних наук, доцент Доценко В. В.

РОЗВИТОК СТРЕСОСТІЙКОСТІ У ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Зростаючі темпи сучасного життя, суттєві економічні та соціально-політичні перетворення і потрясіння значно збільшують кількість потенційних стресорів, небезпечних для психологічного здоров'я людини. Працівники поліції працюють в умовах підвищеної психоемоційної напруги та негативного впливу різнобічних стрес-факторів. Тому для працівників поліції є досить актуальним питання розвитку вміння ефективного опановування стресовими ситуаціями і вирішення важких професійних завдань.

Одне з найбільш широко розповсюджених визначень стресу – це стан психічної напруги, який виникає внаслідок дії різноманітних екстремальних подразників – стресорів. Найбільш популярною є теорія стресу, запропонована Г. Сельє, який вважає, що стрес є неспецифічною відповіддю організму на будь-яку пред'явлену вимогу і виникає як реакція організму, охоплюючи комплекс змін на рівні поведінки (вегетативному, гуморальному, біохімічному, психічному), включаючи суб'єктивні емоційні переживання. Біологічна функція стресу – адаптаційна. У численних вітчизняних і закордонних дослідженнях відзначається, що стрес супроводжується мобілізацією енергії організму і викликає зміни в серцево-судинній, дихальній, м'язово-руховій, ендокринній та інших системах [1].

Зауважимо, що стресу не варто уникати, він є невід'ємною частиною нашого життя. Він допомагає пристосуватись до нових умов життя, впливає на працездатність, творчість, навчає людину долати перешкоди на життєвому шляху, мобілізувати сили й ставати впевненішими в собі. Він дає можливість людині, яка знаходиться в небезпеці, робити все необхідне, щоб вижити. Також стрес може пробудити приховані можливості людини, примножити сили та розумові здібності. Вплив стресу на людину визначається не тільки силою стресора, але й ставленням людини до нього. Якщо стресор є значимим для людини, у неї виникає загострення переживань, вона відчуває зміни у всіх сферах прояву життєдіяльності – від емоцій до поведінки [1; 2].

Для працівників поліції досить важливим є формування вміння протистояти стресу – стресостійкості. Поширенням є уявлення про стресостійкість, як складну інтегральну властивість особистості, що забезпечує індивіду можливість переносити значні розумові, фізичні, вольові та емоційні навантаження, зберігаючи при цьому ефективність функціонування. Наявність достатнього рівня розвитку стресостійкості дозволяє людині вирішувати такі завдання: 1) мінімізувати негативний вплив обставин і підвищити можливості самовідновлення; 2) пристосування і регулювання, терпіння, перетворення життєвих ситуацій та їх опанування; 3) підтримка позитивного «образу Я», впевненості у собі; 4) підтримка емоційної рівноваги; 5) підтримка і збереження міжособистісних контактів тощо [2].

Отже, стрес супроводжує життєдіяльність людини і проявляється кожного дня в різних ситуаціях. А професійна діяльність поліцейського безпосередньо пов'язана з впливом різноманітних стресогенних ситуацій. Залишається відкритим питання активізації вміння працівників поліції опановувати складними життєвими подіями та розвивати стійкість до негативного впливу стресів і адекватного стилю вирішення проблем.

Список бібліографічних посилань

1. Водопьянова Н. Е. Психодиагностика стресса. СПб. : Питер, 2009. 336 с.
2. Розов В. І. Адаптивні антистресові психотехнології : навч. посіб. Київ : Кондор, 2005. 278 с.

Одержано 17.04.2018

НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ФАКУЛЬТЕТУ № 6

УДК 351.74

Аліна Вадимівна ШЕСТАКОВА,
студентка групи ПЗдср-16-3 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6 кандидат педагогічних наук Филипська В. І.

ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

За умови політичних, соціально-економічних змін в українському суспільстві особлива увага приділяється вивченню закономірностей професійної деформації у співробітників правоохоронних органів.

Професійна деформація державних службовців – це сукупність негативних змін соціально-психологічної структури особистості, які відбуваються під впливом виконання професійної діяльності та індивідуально-психологічних особливостей індивіда і призводять до вчинення державним службовцем неоптимальних та помилкових дій. У представників правоохоронних органів професійні деформації можуть проявлятися на чотирьох рівнях: загальнопрофесійні деформації (наприклад, працівникам правоохоронних органів властивий синдром «асоціальної перцепції», при якому кожна людина сприймається як потенційний порушник); спеціальні професійні деформації (наприклад, у адвоката – спритність, у прокурора – обвинувальна здатність); професійно-типологічні деформації (обумовлені накладанням індивідуально-психологічних особливостей особистості – темпераменту, характеру, здібностей – на психологічну структуру діяльності); індивідуалізовані деформації (надвелика відповідальність, суперечливість, гіперактивність, трудовий фанатизм, професійний ентузіазм).

Розвитку професійної деформації працівника правоохоронних органів сприяють такі фактори: специфіка діяльності; вузька спеціалізація; наявність владних повноважень по відношенню до громадян; підвищена відповідальність за результати своєї діяльності; екстремальність діяльності; необхідність у процесі виконання службових завдань вступати в контакт з правопорушниками.

Слід зазначити, що професійний розвиток супроводжується виникненням професійних деструкцій, які негативно позначаються на динаміці розвитку, спотворюють профіль особистості, змінюють траєкторію професійного життя людини. Професійна деструкція – це руйнування, зміна або деформація, що склалася у психологічній структурі особистості у процесі професійної праці.

Співробітникам правоохоронних органів, за родом своєї діяльності, властивий так званий синдром «емоційного вигорання» або феномен «емоційного вигорання». Він проявляється як стан фізичного і психічного виснаження, викликаного інтенсивними міжособистісними взаємодіями при роботі з людьми, що супроводжуються емоційною насиченістю та когнітивною складністю.

У зарубіжній психології ще з 70-х рр. XX ст. великий інтерес для дослідників мав синдром «психічного вигорання» як специфічний вид професійної деформації та трактується як довготривала стресова реакція або синдром, що виникає внаслідок тривалих професійних стресів середньої інтенсивності. Працівник з таким синдромом характеризується емоційним виснаженням (людина відчуває, що не може віддаватися роботі так, як раніше), деперсоналізацією (розвивається

негативне ставлення до підлеглих), редукцією особистісних досягнень (негативне самосприйняння у професійному плані), а також захисною реакцією у формі часткового або повного виключення емоцій у відповідь на психотравмуючі впливи.

Щоб попередити професійну деформацію необхідно оволодіти вміннями та навичками саморегуляції; підвищувати самооцінку; обмінюватися інформацією з колегами (професійне спілкування); чітко визначати часові межі професійної діяльності; турбуватися про своє здоров'я, фізичний стан, зовнішній вигляд.

Одержано 17.04.2018

УДК 159.9:351.74(477)

Вікторія Олегівна ГУРОВА,

студентка групи ПЗдср-16-2 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6 кандидат педагогічних наук Филипська В. І.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Органам Національної поліції відводиться одна з головних ролей у внутрішній політиці нашої держави по боротьбі зі злочинністю, захисту особистої безпеки, прав і свобод громадян, гарантованих Конституцією України. В даний час ця роль має особливе значення, адже рівень злочинності стає небезпечно високим.

У зв'язку з цим усе більш гострою стає проблема підвищення рівня професіоналізму кадрового складу органів Національної поліції. Складні умови роботи поліцейських можуть призвести до порушень у психічній діяльності працівників поліції, появи посттравматичних розладів, схильності до девіантної поведінки й професійної деформації, зростання конфліктності, агресивності тощо. Найчастіше така проблематика постає через недостатнє володіння певним набором знань і умінь.

Через те, що Національна поліція України є новим правоохоронним органом, в якому досвід психологічного забезпечення наразі практично відсутній, ми намагаємося запозичити його від інших країн.

У більшості зарубіжних країн система психологічного забезпечення діяльності поліції виглядає, як комплекс організаційно-психологічних психологоправових заходів, спрямованих на створення оптимальних умов для оперативно-службової діяльності поліцейських. Психологічне забезпечення поліції повинні здійснювати психологи – працівники служб психологічного забезпечення. Головними завданнями психологічного забезпечення зазвичай складаються зі здійснення професійно-психологічного відбору кандидатів на службу в поліцію, визначення їх психологічної готовності до правоохоронної діяльності, психологічна підготовка поліцейських до виконання своїх обов'язків та інше.

Так у багатьох країнах світу до кандидата в поліцію висувають такі вимоги, як 21 рік, перевіряється інтелект та освіта, темперамент і характер, здатність до професійного й особистісного розвитку тощо.

З положень статті 49 Закон України «Про Національну поліцію» виходить, що на службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють українською мовою. Тобто, будь-яка особа, яка досягла повноліття має право піти працювати до Національної поліції, що становить великою прогалиною у цьому законодавстві. Підготовка таких співробітників триває лише 3 місяці, через це, далеко не кожна особа може освоїти усі потрібні матеріали для цієї діяльності, такі працівники є необізнаними в даній сфері і вже через короткий проміжок часу ми стикаємося із певними особливостями цієї професійної адаптації.

На сторінках наукових видань пропонуються заходи підвищення ефективності діяльності поліцейських Національної поліції України: переглянути вік, з якого людина може стати майбутнім поліцейським та освіту; здійснювати спеціальне професійно-психологічне забезпечення їх професійної діяльності, спрямоване на здійснення ефективного професійно-психологічного відбору кандидатів на службу в поліцію, визначення їх психологічної готовності до правоохоронної діяльності, психологічну підготовку поліцейських до виконання своїх обов'язків, проведення психопрофілактичної роботи, надання поліцейським усебічної психологічної допомоги та впровадження в діяльність поліцейських сучасних психологічних технологій.

Одержано 17.04.2018

УДК 159.9

Кристіна Вікторівна ГАМАЮНОВА,

студентка групи ПЗдср-16-2 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6 кандидат педагогічних наук Филипська В. І.

НАСИЛЛЯ В СІМ'Ї ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЙОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Питання про насилля в сім'ї є актуальним і надзвичайно важливим для суспільства, тому що поширення проявів насилля в сім'ї руйнують гармонію і злагоду в родині та є передумовою виникнення злочинності в суспільстві.

Термін «насилля» у словнику української мови тлумачиться як: 1) примус, спонукання, утиск, тиск, застосування фізичної сили; 2) примусовий вплив на кого-небудь; 3) беззаконня.

Дії такого характеру супроводжуються агресією, приниженням та жорстокою поведінкою, супроводжуються повторюваністю множинних видів насильства (фізичного, сексуального, психологічного та економічного), які призводять до погіршення фізичного, психічного та соціального стану здоров'я особи чи кількох осіб, членів цієї родини.

Слід зазначити, що фізичне насильство проявляється у таких формах:

погрози застосування фізичної сили (загроза вдарити, побити, вбити); лякаючі жести (спроба замахнутися, вдари-ти); застосування сили (поштовхи, утримання силою, заподіювання сильного болю – викручування рук, загрожуючи застосуванням зброї або предметом, яким можна вбити людину).

Також, небезпечним і поширеним видом насилля є психологічне насилля, яке виражається у приниженні гідності, образі, зневажливому ставленні, нецензурному спілкуванні, грубості, залякуванні.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», попередженням насильства в сім'ї є система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї.

Попередження насильства в сім'ї забезпечується цілим комплексом загальносоціальних і спеціальних заходів.

Загальносоціальне попередження здійснюється державою у вигляді діяльності її органів з контролю за додержанням прав та свобод особи.

Спеціальне попередження є загальною назвою сукупності різноманітних конкретних заходів одноразового чи тривалого характеру, що мають за мету скоротити кількість проявів насильства в сім'ї; не допустити вчинення фізичного, сексуального, психологічного й економічного насильства або припинити вже почате насильство. Так, спеціальне попередження може виявлятися у винесенні захисного припису, поставленні особи на профілактичний облік, винесенні офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, направленні кривдника на проходження корекційної програми.

Крім того, заходи спеціального попередження в залежності від моменту їх здійснення поділяються на заходи профілактики насильства в сім'ї (спрямовані на завчасне виявлення сімей, де існує загроза виникнення насильства, відвернення причин і умов, що призводять до його скоєння, або обмеження їх впливу, а якщо можливо, то й усунення їх та створення достатнього захисту від насильницьких посягань для кожного члена сім'ї) та заходи припинення насильства в сім'ї (оперативні заходи, спрямовані на фактичне переривання початого насильства та застосовуються в критичних ситуаціях, коли життя і здоров'ю жертви насильства в сім'ї загрожує небезпека).

Отже, насилля в сім'ї є глобальною проблемою, що руйнує не лише гармонію і злагоду в сімейному колі, а й виступає як одна з передумов виникнення злочинності на суспільному рівні.

Одержано 17.04.2018

**НАУКОВИЙ ГУРТОК
КАФЕДРИ СОЦІОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЇ
ФАКУЛЬТЕТУ № 6**

УДК 159.9:351.74

Анна Олександрівна АГУРЕЄВА,

студентка групи Ф-6-ПСдср-15-2 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри соціології та психології факультету № 6 ХНУВС кандидат психологічних наук Посохова Я. С.

ЗНАЧЕННЯ ПРОГНОСТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Успішність людини в різних сферах пов'язана з проявом прогностичних здібностей. Рівень розвитку прогностичних здібностей багато в чому визначає успішність навчальної та професійної діяльності людини, її ефективність в сфері міжособистісної взаємодії. З психологічної точки зору, прогнозування являє собою передбачення, передбачення – антиципацію майбутнього. Проблема вивчення здатності до прогнозування широко представлена в різноманітних поглядах та працях зарубіжних та вітчизняних вчених. Різні аспекти прогнозування досліджували В. Вундт, Ж. Піаже, Л. Веккер, Дж. Брунер, У. Найссер, Р. Бернс, К. Дункер. У вітчизняній психології – Б. Теплов, Є. Сергієнко, Б. Ломов, Є. Сурков, Л. Регуш, В. Панфьорова, М. Краєва та ін.

Здатність до прогнозування – одна з найважливіших здібностей сучасного фахівця, оскільки вивчення ролі антиципації і рівнів її прояву в тому чи іншому вигляді професійної діяльності розширює уявлення про приховані, резервні можливості особистості. При всьому різноманітті визначень прогнозування, які запропоновані науковцями, більшість дослідників розглядають дане поняття як розумову діяльність, але на відміну від планування, спрямовану на передбачення можливих найбільш імовірних напрямів і тенденцій розвитку системи.

Так, наприклад, Б. Ломов визначав прогнозування перебігу подій як основну функцію психіки, що дозволяє регулювати діяльність. Здатність до прогнозування також проявляється і формується в діяльності, має природні передумови розвитку і обумовлена суспільно-історичними чинниками.

В свою чергу Л. Регуш розглядає процес прогнозування як свідому діяльність, в якій відбивається єдність змістовних, операційних і мотиваційних компонентів. Авторка говорить, що структуру здатності прогнозування визначає якість розумових процесів, характерних для багатьох видів розумової діяльності.

М. Краєва реалізуючи системний підхід в дослідженні прогностичних здібностей, виділяє в їх змісті емоційний, когнітивний і поведінковий компоненти. На думку дослідниці, прогностичні здібності проходять в своєму розвитку три рівні: I рівень – прогноз на підставі відносини, переживання; II рівень – прогноз на підставі пізнання; III – прогноз зворотного зв'язку, регуляції діяльності. Авторка розглядає прогностичні здібності як загальні і одночасно професійні новоутворення особистості. В своєму експериментальному дослідженні М. Краєва виявила дворівневий характер емоційного,

когнітивного і поведінкового компонентів прогностичних здібностей. Перший (базовий, загальний) субрівень відображає загальну здатність до прогнозування; другий (професійний) субрівень розкриває емоційний, когнітивний і поведінковий компоненти як професійно значущі вміння, які визначають якість процесу прогнозування.

Таким чином, формування прогностичних здібностей і умінь поліцейських можна розглядати як один із напрямів підвищення ефективності їх підготовки. Це пов'язано з тим, що, по-перше, здатність до прогнозування забезпечує випереджаючий підхід в діяльності поліцейських, що дозволяє їм в повсякденній службі бачити установки поведінки, мотиви громадян на майбутнє. По-друге, завдяки прогностичним умінням і здібностям у поліцейських стає справді реальною можливість в декілька разів зменшити прояви злочинності або ж скоротити її. По-третє, здатність до прогнозування – це особлива здатність в тому сенсі, що вона включена в реалізацію всіх функцій діяльності поліцейського.

Одержано 17.04.2018

УДК 159.9:351.74

Дар'я Олексіївна БИВАЛІНА,

студентка групи Ф-6-ПС-дср-15-2 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри соціології та психології факультету № 6 ХНУВС кандидат психологічних наук Посохова Я. С.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

У сучасному світі професійна діяльність працівників правоохоронних органів протікає в екстремальних умовах, пов'язаних з особливим ризиком і відрізняється високою нервово-психічною напруженістю, яка виникає в результаті впливу різних численних стрес-факторів, а також в ситуаціях, що характеризуються умовами невизначеності. Невизначеність у професійній діяльності поліцейського може виступати фактором стресу, фрустрації, напруги і призводити до порушення професійного здоров'я. Стає очевидним, що толерантність до невизначеності є одним із важливих психологічних чинників забезпечення надійності, ефективності і успіху професійної діяльності правоохоронця.

Розкриттю цього поняття присвячена значна кількість робіт зарубіжних і вітчизняних авторів (Е. Френкель-Брунсвік, Г. Олпорт, А. Ферн-Хем, О. Соколова, Т. Корнілова та інші). Аналіз праць науковців дозволив визначити загальне трактування толерантності до невизначеності, як стійкої особистісної характеристики, що дозволяє описувати і передбачати поведінку людини в ситуації невизначеності, та відповідних положень когнітивної, емоційної, мотиваційної та конативної сфер особистості.

Дане інтегративне тлумачення, як зазначає, О. Луковицька, провідну роль відіграє когнітивний компонент (гнучкість мислення, відкритість новому, здатність структурувати інформацію і представляти можливі наслідки ситуації), а також те, що толерантність до невизначеності залежить від індивідуальних особливостей особистості, її провідної діяльності і ступеня структурованості даної діяльності.

В науці виділено три позиції у визначенні поняття «толерантності до невизначеності»: 1) когнітивний стиль; 2) особистісна риса; 3) ступінь впевненості у виборі, що розглядається в контексті уявлень про особистісну регуляцію прийняття рішень в умовах невизначеності і невпевненості.

Р. Нортон в результаті проведеного ним контент-аналізу статей, пов'язаних з проблемою невизначеності, виділив 8 різних категорій, через які розкривається зміст даного поняття: множинність суджень; неточність, неповнота і фрагментованість; ймовірність; неструктурованість; дефіцит інформації; мінливість; несумісність і суперечливість; незрозумілість.

Вважається, що толерантність до невизначеності сприяє креативності, так як завдяки їй людина, стикаючись зі складними проблемами, здатна не приймати поспішних і неоптимальних рішень. Вернон (Vernon, 1970) припустив навіть, що толерантність до невизначеності є неодмінною умовою креативності, оскільки в творчому процесі дозволяє особистості краще розуміти і вирішувати проблеми.

Таким чином, толерантність до невизначеності у професійній діяльності поліцейського виглядає як професійна цінність, яка завжди орієнтована на конструктивне вирішення конфліктів в різних складних і екстремальних ситуаціях. Зрозуміло, одним з критеріїв рівня розвитку професійної толерантності є вміння взаємодіяти з колегами, громадянами, які є як об'єктами, так і суб'єктами правопорушень. Поліцейський, який терпимий до невизначеності, здатен працювати з більш широким спектром стимулів і ситуацій в порівнянні з іншими людьми, яких невизначені ситуації можуть збивати з пантелику, оскільки толерантність до невизначеності поліцейського включає в себе як загальні підстави толерантності, так і особливості, обумовлені їх професійною діяльністю.

Одержано 17.04.2018

УДК 159.9:351.74

Ганна Валеріївна СЕРГІЄНКО,

студентка групи Ф-6-ПС-дср-15-2 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри соціології та психології факультету № 6 ХНУВС кандидат психологічних наук Посохова Я. С.

ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У сучасному суспільстві важливою умовою успішного соціального та професійного функціонування фахівця є його професійна мобільність. А. Ковалева трактує професійну мобільність як переміщення індивіда чи професійної групи в соціально-професійній структурі суспільства зі зміною або без зміни соціального статусу. Для формування груп професійно

мобільних поліцейських в сучасних соціокультурних умовах, необхідно в процесі їх професійної підготовки розвивати в них індивідуально-професійне самовизначення. Професійна мобільність ще розглядається і як зміна трудової позиції або ролі спеціаліста, яка обумовлена зміною місця роботи або професії та є різновидом соціальної мобільності.

П. Сорокін визначає соціальну мобільність як переміщення індивіда або групи по соціальним сходам. Дослідник розділяє дану мобільність на вертикальну і горизонтальну. Вертикальна являє собою ріст вгору або низ по службі, а горизонтальна професійна мобільність відображає зміну професії для розширення можливостей індивіда, але зберігає його приналежність до соціального прошарку.

В дослідженні А. Кочеткової зазначено, що середовище, в якому повинна проходити професійна підготовка, має бути подібним середовищу, в котрому буде реалізовуватись творчий потенціал поліцейського. Тобто, сучасна людина живе та діє в середовищі з високим ступенем нестійкості, що визначає рівень непередбачуваності напрямку змін. Відповідно, в таких умовах поліцейський, ефективно діючи, має володіти високим діапазоном адаптивності, що характеризує мобільність фахівця, який в свою чергу буде спроможний вирішувати різноманітні завдання без психологічного збитку для себе.

На думку І. Ларіонової, особливо гостро стоїть проблема підготовки конкурентно-здатного кадрового резерву, оскільки соціально-економічні та соціально-культурні сфери життєдіяльності людини також зазнають кризи. Це призводить до скорочення кадрів та безробіття. Тому, володіння певними навичками та поєднанням професій, можливість та здатність успішно переключатися на іншу діяльність або змінювати сфери праці, тобто необхідно вміти володіти якостями професійної мобільності, яка допоможе значно зменшити наслідки соціально-економічних змін.

Неясність цілей, відсутність повної та значимої інформації про майбутню специфіку служби негативно впливають на ставлення майбутнього поліцейського до виконання посадових обов'язків. Можна припустити, що процес входження в посаду та закріплення на службі новоприйнятих працівників відбувається без урахування фахової мобільності і особистих перспектив професійного оновлення. Дане положення справ вимагає серйозної роботи по оптимізації технологій відбору в системі кадрового забезпечення діяльності правоохоронної системи.

Таким чином, визначальним фактором формування професійної мобільності у поліцейських як особистісно-професійної якості майбутніх спеціалістів, стає процес створення спеціальних умов професійної підготовки, які допоможуть майбутнім поліцейським здобути здатність швидко адаптуватись до постійно змінюваних умов та ефективно вирішувати завдання будь-якого ступеня складності, в тому числі в сфері стратегічного управління.

Одержано 17.04.2018

УДК 159.9:351.74

Кристина Віталіївна БАЙРАЧНА,
студентка групи Ф-6-ПСдср15-2 ХНУВС

*Науковий керівник: старший викладач кафедри соціології та психології
факультету № 6 ХНУВС кандидат психологічних наук Посохова Я. С.*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Національна поліція України є дуже молодим органом виконавчої влади, від якого залежить охорона прав і свобод громадян України. Від діяльності поліції напряму залежить захист життя та здоров'я кожної людини. Ця робота приносить з собою не тільки стрес, а й відповідальність за усі свої рішення. Реформування правоохоронної системи на сьогоднішній день є однією із актуальних і важливих проблем, тому що сучасний стан поліцейської діяльності в усіх на слуху і вимагає якісно нової підготовки та висуває нові вимоги до особистості поліцейського. Зростаючий обсяг інформації, з якої доводиться мати справу сучасному поліцейському, привів до того, що діяльність по прийняттю рішень стає все більш складною і відповідальною, тому дослідження проблеми прийняття рішення в складних багатоаспектних ситуаціях досі є актуальною та необхідною для покращення професійної підготовки правоохоронних кадрів.

Аналіз численної літератури свідчить, що даною проблематикою займалися багато вчених, а саме: Е. Лемман, Д. Канеман, Ю. Козелецький, О. Наумцева, Т. Корнілова, С. Казарян та інші. Кожен з них дотримується своєї теорії щодо того, як саме особистість приймає рішення. У найширшому психологічному трактуванні дефініція поняття «прийняття рішення» може розумітись як вибір людиною в умовах невизначеності між альтернативами, заданими предметами, ідеями або діями. Однак життя повне невизначених ситуацій. Особливо сучасна українська дійсність рясніє невизначеністю, непередбачуваністю результатів активності людини. В таких умовах прийняття рішень для поліцейського стає складною психологічною проблемою.

Ю. Козелецький вказував, що невизначеність є основною характеристикою ситуацій, в яких відбувається прийняття рішень. Він розрізняв повну та часткову невизначеність. В свою чергу А. Назаретян вважає, що у взаємодії зі складними системами моральне та раціональне не протирічає одне одному. Тому складні життєві рішення повинні опосередковуватись раціональним аналізом.

Наприклад, О. Наумцева, говорить, що на поведінку людини впливають три фактори: атитюди, сприйняття норми, сприйняття поведінкового контролю. Авторка зазначає, що людина приймає рішення, опираючись на намір, який складається саме з цих трьох компонентів.

Прийняття рішення – це когнітивний процес, результатом якого є вибір думки або курсу дій серед кількох альтернативних перспектив. Так Т. Корнілова зазначала, що при прийнятті рішення виникає ще одна дихотомія: обговорюються джерела суб'єктивної невизначеності при прийнятті рішень, що впливають як на суб'єктивні уявлення або образ завдання, так і на актуалізацію прийняття рішень у конкретній ситуації різними людьми. Н. Терент'єв виділив п'ять стилів прийняття рішень в залежності від співвідношення зусиль: інертний, обережний, врівноважений стиль, інтуїтивне рішення та рішення, засноване на судженні.

Отже, у функціонуванні системи правопорядку якість прийнятого рішення певною мірою залежить від індивідуальних здібностей поліцейського, його теоретичної та практичної підготовки. Правоохоронець, приймаючи рішення, повинен передбачати, можливі позитивні та негативні наслідки від здійснення запропонованого рішення, а також брати на себе відповідальність, пов'язану з його реалізацією.

Одержано 17.04.2018

УДК 159.9

Павло Олександрович ЧЕКУРОВ,

студент групи ПСдср-15-2 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри соціології та психології

факультету № 6 ХНУВС кандидат психологічних наук, доцент Гресь Н. В.

СПЕЦИФІКА РЕФЛЕКСИВНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

В сучасному світі на захисті прав та безпеки громадян стоїть поліція. Кожна країна світу покладається на поліцію в ситуаціях попередження та запобігання, виявлення і розкриття злочинів та інших правопорушень. Українська поліція не виключення. Вона займається охороною прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави. В умовах законодавчих і організаційних змін професія поліцейського продовжує залишатися однією з самих затребуваних, що потребує підготовки фахівця високої кваліфікації, який володіє не лише набором професійних знань, але і психологічно підготовлений до професійної діяльності. Одним з механізмів самодетермінації особистості, яка впливає на здатність переосмислювати й перебудовувати власну поведінку і себе як носія професійних установок, освоїти суб'єктну позицію у суспільних стосунках виступає рефлексивність.

Рефлексивність традиційно вивчається у наступних напрямках: діяльнісному (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн, О. М. Леонтьєв); в контексті проблематики психології мислення (В. В. Давидов, Ю. Н. Кулюткін, І. М. Семенов, В. Ю. Степанов); комунікативному підході (В. С. Біблер, С. Ю. Курганов, А. Ліпман); педагогічному (О. С. Анісімов, А. З. Зак, А. В. Захарова), особистісному (Ф. Ю. Василюк, М. Р. Гінзбург, Т. Є. Самулевич, О. Ф. Лазурський); генетичному (О. К. Дусавицький, С. Д. Максименко, Ж. Піаже, В. І. Слободчиков, Є. І. Ісаєв); метакогнітивному (М. Келер, М. Кеплінг, Дж. Флейвел, М. А. Холодна) та інші.

Рефлексивність розглядається як властивість психіки завдяки якій відбувається усвідомлення і регуляція людиною своєї діяльності, відображення, і дослідження пізнавального акту, що сприяє ефективній взаємодії з миром. Робота поліцейського завжди супроводжується фізичними і психологічними навантаженнями, що призводить до внутрішньоособистісного конфлікту, емоційного вигорання. В таких ситуаціях рефлексія є основною ланкою регуляторних процесів поліцейського, яка дає можливість прогнозувати, «перегравати» варіанти і результати регуляції станів в тих чи інших обставинах і ситуаціях професійної діяльності, вміння адекватно сприймати себе. В результаті відбувається перебудова сформованих способів дій, що призводить до конструктивного вирішення проблемної ситуації і до професійно-особистісного росту особистості поліцейського. Взаємодіючи з громадянами, колегами, правопорушниками поліцейський повинен максимально враховувати закономірності сприйняття і розуміння людини людиною. В цьому випадку рефлексивність виступає важливим компонентом встановлення ефективної комунікативної взаємодії, яка включає товарищескість, доступність, відкритість, доброзичливість, вміння слухати, з увагою ставитися до слів співрозмовника, розбиратися в людях. Саме усвідомлення поліцейським того, як він сприймається партнером по спілкуванню, буде сприяти формуванню прихильності до себе людей, впливати на розвиток терплячості, врівноваженості, стриманості, самоконтролю та інших якостей особистості.

В цілому до загальних рефлексивних вмінь можна віднести: ставити реальні цілі як основу для оцінки результативності своїх професійних дій; прогнозувати наслідки своїх професійних дій, здійснювати контроль та самоконтроль; адаптувати, доповнювати чи змінювати план, програму, форми та методи роботи відповідно до конкретних умов з метою досягнення оптимальних результатів; усвідомлювати виконану діяльність, самокритично відноситись до неї; оцінювати та підводити підсумки досвіду своєї практичної роботи і використовувати у своїй практиці досвід своїх колег; проявляти високу професійну готовність під час виконання своїх обов'язків за будь-яких обставин.

Таким чином, рефлексивність є досить вагомим компонентом професійної компетентності поліцейських, яка дає змогу підходити творчо до виконання поставленого завдання, а не працювати по «шаблонам», допомагає в пізнанні самого себе та оточуючих, що значно впливає на ефективність роботи. Саме тому розвинута здатність до рефлексії є передумовою самовиховання, творчого пошуку, розвитку індивідуального стилю професійної діяльності поліцейського.

Одержано 17.04.2018

**ПРЕДСТАВНИКИ СУМСЬКОЇ ФІЛІЇ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

УДК 811.161

Аліна Василівна ДЕМЕНКО,

студентка групи СФдср-14-4 Сумської філії ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри гуманітарних дисциплін

Сумської філії ХНУВС кандидат філологічних наук, доцент Василенко В. А.

ВПЛИВ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА МОВНУ СВІДОМІСТЬ ПРАВООХОРОНЦІВ

Специфіка юридичної освіти полягає в необхідності формування професійних якостей, якими повинен володіти правоохоронець.

Професійна діяльність правоохоронця має свою специфіку. Кваліфікованому правнику необхідно, насамперед, володіти широким діапазоном знань і вмінь, які дозволятимуть не лише розуміти всі тонкощі правової діяльності, а й приймати відповідальні рішення, враховувати найдрібніші деталі при розслідуванні злочинів чи правопорушень, ефективно взаємодіяти та контактувати з людьми.

Важливим аспектом діяльності правоохоронця є етика поведінки, що передбачає наявність моральних якостей, певних принципів, поглядів, життєвої позиції.

Загальновідомо, що мовна свідомість особистості відчуває певний вплив з боку професійної сфери.

Ми провели дослідження даних вільного асоціативного експерименту. Вивчивши спеціалізовані тексти, ми склали анкету, що включає 97 багатозначних слів, які у представників різних спеціальностей можуть мати різне значення. Експеримент проходив у 2 етапи. В експерименті взяли участь студенти, які навчаються на 3–4 курсах Сумської філії ХНУВС, а також правоохоронці, які працюють за фахом понад 10 років.

Мовна свідомість правоохоронця формується під впливом спеціалізованої сфери – юриспруденції. Центральним компонентом свідомості представників даної професійної групи повинна бути правова свідомість, яка тісно переплетена з моральною, політичною, релігійною формами суспільної свідомості. Одним із рівнів правосвідомості є професійна правосвідомість, яка «складається в ході спеціальної підготовки (наприклад, при навчанні в юридичному навчальному закладі), у процесі здійснення практичної юридичної діяльності». С.С. Алексєєв говорить про те, що «суб'єкти цього рівня мають володіти спеціалізованими, деталізованими знаннями чинного законодавства, вміннями і навичками його застосування».

У правосвідомості відбивається суспільне життя. Як специфічні способи відображення В.В. Кожевников називає правові категорії і поняття: права і обов'язки, закон і законність, суд і правосуддя і т.д.

Уже на 3 курсі студенти починають пред'являти до себе, своєї праці підвищені вимоги, оцінюючи себе як учасників юридичної професійної культури. Відбувається формування професійної мовної свідомості – правосвідомості.

Інтерес представників даної групи зміщується з людської сфери на предметну галузь: замість людини, правоохоронець починає бачити якісь абстрактні правовідносини без суб'єкта.

Аналіз інноваційних освітніх технологій, направлений на розвиток та формування мовної компетентності майбутніх правоохоронців, надає підстави зробити висновок про їх орієнтованість на побудову різноманітних форм лінгвокомунікативних відношень між суб'єктами, а також на побудову ефективного середовища як простору освітньо-мовного розвитку особистості. На наш погляд, розробка таких технологій повинна проводитись відповідно до принципу мотиваційної готовності до реалізації професійної мовної свідомості в професійній діяльності.

Враховуючи це, у рамках розробленої нами технології, тобто лінгвістичного тренінгу, в аудиторних умовах відтворюються фрагменти правозастосовної практики і відношення в ході її реалізації: використовується практичний матеріал для створення проблемних ситуацій, здійснюється проектування за реальною тематикою, імітаційне моделювання, розігрування ролей, ділові ігри тощо.

Таким чином, отримані знання реалізуються в професійній діяльності. Подібний взаємозв'язок є важливою складовою професійної мовної свідомості.

Одержано 17.04.2018

УДК 378.147

Вікторія Сергіївна КОЛОС,

студентка групи Ф-6-ПЗдб-17-2м Сумської філії ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри гуманітарних дисциплін

Сумської філії ХНУВС кандидат філологічних наук, доцент Василенко В. А.

**РОЗВИТОК САМОСТІЙНОСТІ У ФАХОВО-ОСВІТНІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ**

У сучасному світі людина все сильніше відчуває потребу в саморозвитку, в зв'язку з чим виникає необхідність постійного самовизначення в різних життєвих ситуаціях, підвищується її самостійність і відповідальність. Перед нею стоїть безліч проблем, вирішити які вона не в змозі простим нагромадженням знань, умінь, навичок, норм поведінки. Тому значно підвищується роль фахової підготовки в становленні людини як професіонала, в розвитку її самостійності в професійній діяльності. З цією метою в освітніх закладах МВС України необхідно організувати процес фахової підготовки

таким чином, щоб майбутні правоохоронці ясно і чітко усвідомлювали формування у них загальнокультурної, професійної та професійно-спеціалізованої компетенції фахівця. На основі глибоко усвідомлених компетенцій вони знайшли б здатність в екстремальних умовах, пов'язаних з ризиком для особистого життя і життя інших громадян, самотійно, без сторонньої допомоги, приймати правильні рішення і бути готовими нести за них персональну відповідальність.

Найважливіша функція освітнього процесу – створити умови, щоб студенти могли проявляти самотійність у майбутній професійній діяльності.

При організації фахової підготовки в освітніх закладах МВС України необхідно спиратися на положення про те, що в ході даного процесу майбутні правоохоронці повинні формувати свій власний образ поліцейського як людини, спрямованої до справедливості.

Пріоритетними завданнями такої підготовки повинні бути не тільки присвоєння професійних знань, способів діяльності, а й формування у них здібностей вільно орієнтуватися в складних соціальних і професійних обставинах, для чого необхідно орієнтувати цю підготовку на формування у них системи загальнолюдських і професійних цінностей.

Специфіку цього процесу повинні визначати дві необхідні складові спільної діяльності викладачів і майбутніх правоохоронців – викладання і навчання, тому фахова підготовка повинна будуватися як спільна діяльність. З цією метою викладачам необхідно організувати даний процес на основі інтенсивної, самотійної і творчої діяльності студентів, спрямованої на вирішення ними конкретних професійних проблем, що спонукають до самотійного пошуку і відкриття нових знань, способів творчої діяльності. При цьому необхідно враховувати, що виховними і розвиваючими здібностями повинен бути насичений не тільки зміст професійної підготовки, а й сама її організація, педагогічна майстерність викладачів.

Реалізація цілей і завдань даного процесу стане більш ефективною, якщо буде здійснюватися за допомогою організації навчальної взаємодії та певних методів (проблемний виклад, діалогічний виклад, евристичний діалог), прийомів, технологій (предметно орієнтовані, особистісно-орієнтовані), організаційних форм (індивідуальне навчання та виховання; лекційно-семінарська). Також необхідно враховувати, що найважливішою умовою досягнення необхідних результатів буде відповідність способів навчання і способів організації взаємодії між учасниками процесу професійної підготовки. Тому даний процес повинен бути:

- організований з урахуванням тимчасових рамок, режиму навчання і організаційних структур цього процесу;
- забезпечений засобами навчання (технічна оснащеність, наочні засоби, навчально-методичні комплекси з посібниками для організації самотійної роботи майбутніх правоохоронців);
- забезпечений сприятливим психологічним кліматом (здатність викладача управляти спілкуванням і відносинами в навчальній групі).

При цьому необхідно постійно здійснювати контроль результатів розвитку самотійності у професійній діяльності майбутніх правоохоронців, що дозволить визначити ефективність даного процесу і за необхідності вносити зміни в усі його елементи.

Сформульовані вище положення дозволяють зробити висновок, що при використанні викладачами в ході проведення навчальних занять розроблених і пропонуєваних методичних рекомендацій можуть бути досягнуті високі результати в розвитку самотійності у професійній діяльності майбутніх правоохоронців у процесі фахової підготовки.

Одержано 17.04.2018

Наукове видання

**Актуальні проблеми сучасної науки
і правоохоронної діяльності**

*Тези доповідей учасників
XXV науково-практичної конференції
курсантів та студентів*

(м. Харків, 17 травня 2018 року)

Відповідальні за випуск: *Ю. В. Заболотна, П. О. Білоус*
Редагування списків бібліографічних посилань: *М. В. Цветкова-Верніченко, П. О. Білоус*
Комп'ютерне верстання: *А. О. Зозуля, П. О. Білоус*

Формат 60x84/8. Ум. друк. арк. 22,87. Обл.-вид. арк. 24,61.
Тираж 60 пр. Зам. № 2018-10.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.